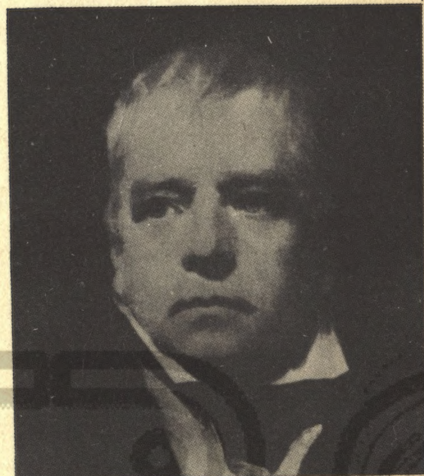
walter scott

editura minerva

Vol. I—II, lei 10

«Rob Roy face parte din familia lui Robin Hood: el şi-a ales drumul, n-a fost împins (ca Jean Valjean, de exemplu) de o întîmplare nefericită. E mîndru de obîrşia sa, dar încă şi mai mîndru de condiţia lui de brigand, pedepsitor al nedreptăţii; aceasta i se pare o situaţie atît de vrednică de laudă, încît îi oferă doctorului Gregory, drept mulţumire pentru ospitalitate, putinţa de a i-l lua sub ocrotire pe fiul său, pentru a face din el „un om adevărat".»

DAN GRIGORESCU

869

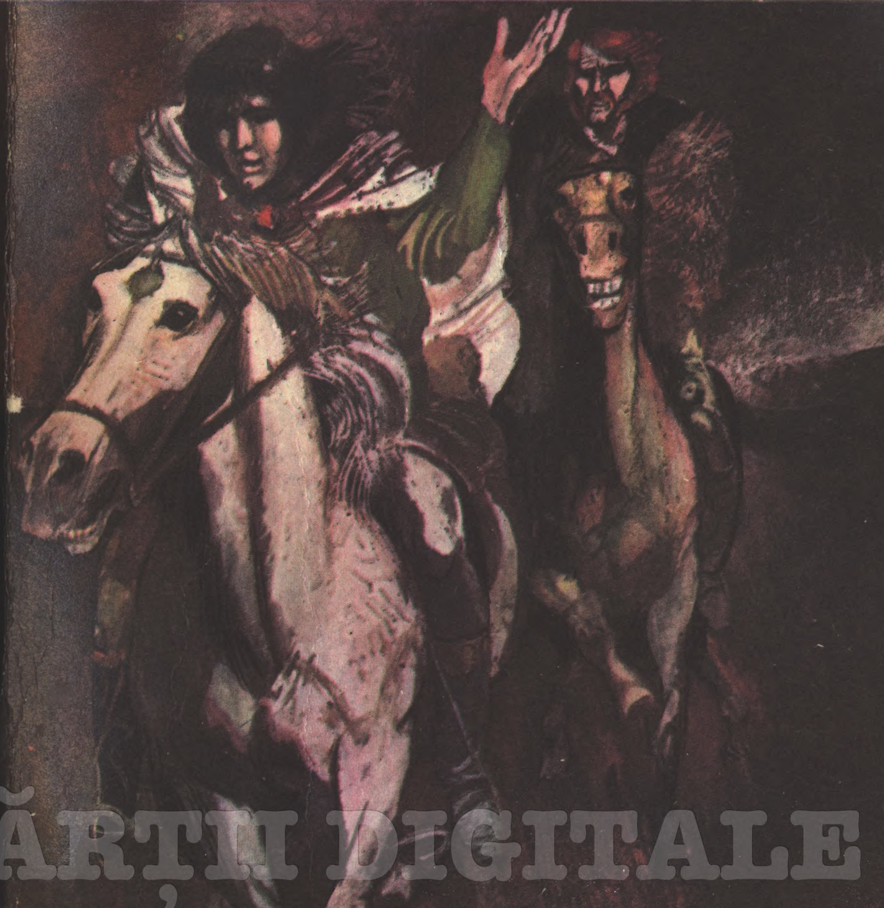
walter scott

walter scott
rob roy
*

869-870 *Walter Scott* – **Rob Roy** (ro, 2 vol.); traducere de Petru Comarnescu, prefaţă de Dan Grigorescu, tabel cronologic de Adrian Isac; XXV + 260 pp. – I şi 288 pp. – II; Minerva, 1976.

Ilustrația copertei : *Pompiliu Dumitrescu*

walter scott

rob roy

ROMAN

TRADUCERE DE PETRU COMARNESCU
PREFAȚĂ DE DAN GRIGORESCU
TABEL CRONOLOGIC DE ADRIAN ISAC

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1976
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

ROB ROY BY SIR WALTER SCOTT
LONDON, J. M. DENT. 1898, NEW YORK
CHARLES SCRIBNER'S SONS

WALTER SCOTT ȘI ROMANUL ROMANTIC

Istoria literară engleză folosește doi termeni pentru definirea romanului: *novel*, pentru scrierea în care succesiunea faptelor alcătuiește cadrul evoluției psihologice a eroilor, și *romance*, forma tradițională, descinzînd din povestirea medievală, unde acțiunea e factorul principal și personajele sînt menite, în primul rînd, să sprijine construcția narativă. Semnificativ, romanul epocii romantice este desemnat, aproape exclusiv, prin acest al doilea termen. Ceea ce reflectă o atitudine critică, veche de cîteva decenii, potrivit căreia, în contrast cu romanul realist ce presupune, negreșit, reconstituirea mediului și a raporturilor dintre oameni), narațiunea romantică înseamnă, în primul rînd, fantazarea unor episoade. Exemplele citate cel mai adesea, în această ordine de idei, sînt cele ale lui Walter Scott și Fenimore Cooper, cel care — îndemnat de pilda scriitorului englez — crea o atmosferă romantică, într-o țară căreia îi lipsea una dintre dimensiunile fundamentale ale povestirii romantice: istoria veacurilor trecute.

Cercetări datînd încă din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea au relevat împrejurarea că romanele primelor decenii ale acelui veac nu fuseseră compuse ca o „manifestare pură a

fantaziei“ şi că, oricum în cazul lui Walter Scott, documentul istoric şi social nu erau înlăturate din procesul complex al elaborării povestirii. Engels, de pildă, îi recunoştea romancierului capacitatea de a integra în operă datele exacte ale unei epoci istorice, astfel încît literatura lui să conducă spre cunoaşterea unei realităţi, a unor relaţii caracteristice între oameni (aici, în cuprinsul atît de specificei orînduiri gentilice de tradiţie celtică din Scoţia). Mai de curînd, Erich Auerbach observa că „în trecerea de la biologie la istoria umană, Balzac... se simte încurajat de exemplul romanelor lui Walter Scott“. Ceea ce sugerează, de fapt, cît de inoperantă poate fi împărţirea rigidă a tipurilor de creaţie în sistemul unor arte care se constituie ca rezultat al necontenitelor înrîuriri reciproce între modalităţi stilistice, între concepţii estetice şi forme de construcţie.

E adevărat că multe împrejurări ale biografiei, ale peisajului proiectează detalii din adolescenţa lui Scott şi au darul să-l aşeze pe cititor într-o atmosferă în care cuvîntul *romantic* vine firesc în mintea cercetătorului. Strămoşii lui fuseseră căpetenii ale unuia dintre cele mai puternice clanuri din regiunea graniţei dintre Scoţia şi Anglia, din acel mitic *Border*, unde baladele lui Robin Hood se păstrau încă, după şase sute de ani de cînd fuseseră create. Folclorul acelei regiuni glăsuia despre străbunicii ai lui Scott care se ridicaseră împotriva regelui ; şi cîntecele de proslăvire a chipurilor întunecate, faptele de vitejie, ce înfăţişau sumbrele întinderi ale pădurii, i-au legănat zilele copilăriei. Împreună cu ele, povestiri despre răscoalele oamenilor din munţii Cheviot care, în secolul al XVIII-lea, luptaseră împotriva armatelor regale şi proclamaseră dreptul la tron al propriului lor monarh, rege al Scoţiei. Se îmbinau în aceste povestiri momente ale istoriei adevărate şi ale fanteziei, fapte ale localnicilor şi ale unor popoare îndepărtate, uneori zugrăvite într-un cadru geografic mitologic. Pentru că luptele vechii aristocraţii scoţiene nu aveau doar un sens strict politic, al adeziunii la cauza unuia sau a altuia dintre numeroşii pretendenţi la tron care îşi conduceau oştirile pe drumurile Angliei de după 1688, anul morţii lui Iacob al II-lea, ultimul dintre monarhii dinastiei ce însemnase cu sînge şi cu războaie civile istoria ţării, de-a lungul secolului al XVII-lea. Era, de fapt, încleştarea dintre un nou tip de civilizaţie şi cel reprezentat de cultura celtică, neschimbată — în esenţă — de multe veacuri.

Poveştile acestea (deopotrivă cele din vremurile luptelor împotriva lui Ioan Fără-de-ţară, din *Ivanhoe*, şi cele despre iacobiţii din *Rob Roy)* i-au dat lui Walter Scott un sens al istoriei care înseamnă însuşirea unor episoade dintr-o lume apropiată, cunoscută lui, în care sînt implicaţi oameni ştiuţi bine de prietenii şi de rudele sale. Istoria capătă, la el, dimensiunile unei poveşti de familie.

Cultura lui era departe de a-l sugera pe viitorul conducător al romanticilor ; ea se întemeia pe tradiţiile clasiciste ale educaţiei din secolul al XVIII-lea, însemna o solidă cunoaştere a autorilor latini. Iar, dintre scriitorii englezi, cei pe care îi citise cu mai multă pasiune, nu fuseseră Shakespeare şi elizabethanii, ci Dryden şi Swift, purtători ai ideilor veacului luminilor. Mai tîrziu, va fi unul dintre editorii lui Swift (va mărturisi că lucra la textul autorului lui *Gulliver* „con amore“) şi va redacta o biografie a lui Dryden. Cînd va compune o schiţă a poeziei engleze, o va face din unghiul concepţiilor clasicizante : ideile lui Addison şi ale doctorului Johnson, aspiraţia la ordine şi la echilibru vor fi precumpănitoare în structurarea viziunii sale despre literatura britanică. Nu va fi niciodată un partizan fără rezerve al poeziei pe care istoria literară de mai tîrziu o va numi *romantică*. Era prieten cu Wordsworth şi cu Southey ; dar nu împărtăşea ceea ce el socotea a fi „fanatismul“ şcolii lacurilor, deci al primei grupări romantice engleze. Iar inovaţia poetică o privea cu o neascunsă indiferenţă.

Mentalitatea lui literară se va schimba decisiv cînd va descoperi ediţia publicată în 1765 de un tînăr cărturar, Thomas Percy, intitulată *Relicve ale vechii poezii engleze*. Baladele medievale, multe dintre ele amintindu-i-le pe acelea ştiute din anii copilăriei, îi revelau o lume fascinantă ascunsă în trecutul agitat al Angliei, o lume care — spiritului său, educat în tradiţiile clasicismului — i se părea stranie şi îndepărtată. Coincidenţa a făcut ca, în aceeaşi perioadă, să descopere poezia germană a vremii, căreia

literaţii englezi îi spuneau „gotică". În 1796 (avea atunci 25 de ani şi, de patru ani, era unul dintre cei mai reputaţi membri ai baroului din Edinburgh) va publica o traducere a lui *Lenore* de Bürger şi, nu poate mult, o transpunere, îndeajuns de fidelă, a lui *Goetz von Berlichingen* de Goethe. Paradoxal, tînărul care era familiarizat de mult cu poezia ce evoca trecutul dramatic al ţinuturilor propriei copilării, se deprindea să desluşească sensurile istoriei prin pilda scriitorilor germani.

Un moment hotărîtor al apropierii lui de izvoarele istorice ale Angliei va fi acela cînd, în ultimul an al secolului, va fi desemnat judecător al comitatului Selkirkshire, din ţinutul atît de drag amintirilor lui : *Border*-ul. Însemnările din lungile sale drumuri printre clinurile munţilor, prin aşezările singuratice pierdute printre păduri, vor fi publicate, în 1802—1803, în trei volume masive : *Poezia Border-ului englez* : o culegere de balade, dintre cele cîntate de-a lungul vremurilor de barzii acelor locuri, cărora Scott le adăuga cîteva poeme ce imitau rostirea aspră, bărbătească a versurilor străvechi.

Această redescoperire a valorilor tradiţionale ale poeziei scoţiene va avea, de fapt, semnificaţia apropierii lui Scott de estetica romantică. Într-o scrisoare din primăvara lui 1808, el mărturisea : „Am fost un iubitor al antichităţilor cu mult timp înainte de a fi fost poet". Iubirea pentru lucrurile vechi nu însemna, totuşi, pătimă, proslăvire a trecutului, pus în contrast cu degradarea idealurilor în prezent. Pentru Walter Scott, istoria — inclusiv aceea dezvăluită de tradiţia arabă — nu avea încă un subtext moral : ea însemna subiect de cercetare lucidă, în spiritul raţionalist al veacului al XVIII-lea, însemna un depozit uriaş de documente ce se cuvin adunate cu grijă şi cu pioşenie. Nu se desluşeşte la el pasiunea lui Percy, şi nici a lui Robert Burns, căruia balada populară scoţiană îi oferea nu doar un model literar, ci o pildă morală, un îndemn la descoperirea unui ideal al vieţii. Dar tînărul jude din Selkirkshire îl citea pe Dryden şi pe scriitorii latini în răgazul dintre două călătorii în căutarea de balade folclorice, fapt, s-ar spune, la fel de semnificativ. Atitudinea sa faţă de istorie şi de balada populară lega romantismul de secolul luminilor. E adevărat că, astăzi, critica vorbeşte curent despre poemele scrise de Scott sub influenţa baladelor *Border*-ului ca despre nişte scrieri „fade, bombastice, manieriste" ; dar, în anii dinaintea lui Byron, ele au fost cele mai citite opere publicate în englezeşte.

Scria — s-a spus — prea repede. Ceea ce s-ar putea să fie adevărat. Dar poemele lui de inspiraţie istorică suferă, în realitate, dintr-o altă pricină : ele caută să integreze o tematică nouă, care implica o atitudine estetică înnoitoare, în canoanele poetice ale neoclasicismului. Personajele lor ignoră resursele dialectului plin de sevă pe care-l vorbeau modelele ce-l inspiraseră pe Scott, şi adoptă acelaşi grai, afectat şi teatral. Succesul poemelor a fost pus pe seama a trei factori, simptomatici pentru orientarea gustului epocii : mai întîi, ele relatau o poveste, şi oricît ar fi fost ea de diferită de naraţiunile din secolul al XVIII-lea, de Fielding, de Smollett, de Richardson — aveau, în felul acesta, meritul de a continua o modalitate ce se dovedise a fi foarte populară. Pe de altă parte, pentru mulţi cititori, subiectele lor sunau exotic, iar modelele germane — neştiute de cei mai mulţi — se transformau în structuri narative cu totul noi. În sfîrşit, poezia engleză traversa o perioadă de secetă, iar versurile lui Coleridge şi ale lui Wordsworth nu erau recunoscute încă drept mesagere ale unei vremi de profunde transformări în concepţiile literare.

Dar măsura reală a efectelor baladei scoţiene asupra creaţiei lui Scott nu trebuie căutată în poezie, oricît de populară ar fi fost ea în acea vreme. Abia odată cu apariţia, în 1814, a primului roman din ciclul inspirat de istoria Scoţiei, influenţa folclorului din *Border* îşi dezvăluie, în întregime, sensul ei rodnic. Scriitorul reconstituia evenimentele, bizuindu-se nu doar pe documentul de arhivă, ci — în primul rînd — pe amintirile, încărcate de emoţia copilului de odinioară, care le ascultase ca pe nişte dovezi ale măreţiei de altădată a unui popor, a propriei sale familii, împilată acum de monarhul de la Londra. Unii dintre eroii romanelor sale fuseră cîndva cunoscuţi de cei care-i povestiseră isprăvile lor pline de curaj şi faptele generoase, pe potriva codului cavaleresc al Evului Mediu.

Walter Scott le repovestea, nu le inventa. Şi, aici, caracterizarea lui ca autor de *romance* este, cel puţin în parte, inexactă. E drept că el nu se îngrijea prea mult de arhitectura epică ; o mărturisea singur, spunînd că romanul „nu trebuie să-i impună autorului nici un fel de restricţii, nici în privinţa formei, nici a limbii, nici a materialului". Dar aceasta e mai curînd libertatea pe care şi-o ia povestitorul popular, şi nu creatorul ficţiunii istorice. Dimpotrivă (cazul lui Dumas sau al lui Victor Hugo din *Notre-Dame de Paris*) caută să compenseze prin detaliul de construcţie, prin descrierea cadrului, a întregului decor, ceea ce ar putea să pară neverosimil în naraţiune. Walter Scott crede, cu convingerea celor de la care preluase subiectele romanelor sale, că fiecare amănunt al povestirii *este* adevărat, oricît de extraordinar ar părea el şi nici o clipă nu avea să se îndoiască de aceasta, deci nu avea de ce să-l facă să fie credibil. Naraţiunea nu *se substituia* realităţii : pentru Scott, ea era *însăşi* realitatea.

Lipsa unei structuri solide a construcţiei era un lucru pe care scriitorul îl ştia bine, dar nu părea să-l îngrijoreze de fel. Dimpotrivă, socotea că aceasta ar fi condiţia fundamentală a prozei. „Îmi dau seama, nota el în *Jurnalul* său din 16 iunie 1826, că dacă e ceva bun în poezia sau în proza mea, aceasta e graba de a spune lucrurile cu franchețe."

Romanele au fost primite cu un interes pe care avea să-l egaleze, peste două decenii, doar cel provocat de *Documentele Clubului Pickwick* de Dickens. Unul dintre contemporanii lui Scott (ale cărui simpatii nu se îndreptaseră nicidecum spre genul ilustrat de scriitor) avea să consemneze în cîteva *Memorii*, de o mare valoare informativă asupra climatului artistic al vremii : „Cu excepţia primelor numere din *Edinburgh Review* (de fapt, prima revistă de ţinută literară din istoria noastră), nici o operă apărută în timpul vieţii mele nu a produs o impresie atît de instantanee şi de generală. Neaşteptata noutate a subiectului, originalitatea portretelor eroilor, autenticitatea dialectului scoţian, a peisajului scoţian, a oamenilor Scoţiei, simplitatea frazei şi puterea descrierii, toate acestea ne-au produs un şoc şi o bucurie greu de povestit."

Walter Scott crea pe un teren pînă atunci arid, sau — în orice caz — lipsit de împliniri notabile. Unica paralelă care a putut lumina înţelesurile acestei opere pentru literatura engleză a fost aceea cu dramele istorice ale lui Shakespeare. Nu se poate, fireşte, susţine o comparaţie care să legitimeze, pentru romanele lui Scott, o valoare apropiată de aceea a teatrului shakespearean. Nici măcar nu există vreo dovadă că Scott ar fi redescoperit — aşa cum vor face mai tinerii săi contemporani francezi, Victor Hugo şi Musset, de pildă — înţelesurile vaste ale istoriei naţionale cuprinse în dramaturgia celui care-i crease pe Richard al III-lea şi pe Falstaff. Dar istoria literară a subliniat tendinţa romanelor din „ciclul scoţian" de a cuprinde (ca şi în teatrul lui Shakespeare) structura unei întregi societăţi şi nu numai o secţiune — e adevărat, deloc lipsită de strălucire, dar privită într-o totală separare de restul oamenilor care modelau epoca — precum în străvechile romane cavalereşti. Atît dramele lui Shakespeare, cît şi naraţiunile lui Scott se întemeiau pe date ale unei istorii relativ recente, oricum pline de sens pentru contemporani ; trecutul nu era, pentru nici unul dintre ei, un spaţiu exotic. Şi, dacă dramele istorice shakespeareane confereau acţiunii un sens actual prin problematica pe care o introduceau în acţiunea însăşi şi în cuvintele eroilor, romanele lui Scott şi trăgeau seva din întîmplări încă vii în memoria contemporanilor, unele dintre ele cu urmări dintre cele mai însemnate pentru viaţa de la începutul secolului al XIX-lea.

Amîndoi scriitorii s-au ridicat deasupra prejudecăţilor lor politice : concepţia lui Shakespeare, partizan al legitimităţii monarhiei, nu l-a împiedicat să reprezinte o imagine adevărată a istoriei Angliei, însîngerată şi chinuită de regii ei de odinioară ; conservatorul Scott, adversar al răscoalelor care tulbură „ordinea societăţii", al „sectarismului" fruntaşilor mişcărilor naţionaliste, anti-engleze din secolul al XVIII-lea, a scris pagini pătrunse de adîncă admiraţie faţă de vitejia lor.

N-ar fi cutezat să se asemuiască creatorului lui *Henric al V-lea* : „Proştii vorbesc despre mine ca despre cineva care s-ar putea compara cu Shakespeare : nu sînt vrednic nici măcar să-i

leg șireturile". Chiar dacă nu deslușise întru totul însemnătatea artistică și morală a operei shakespeareane, e limpede (o spun notațiile din *Jurnalul* său), el îl recunoștea pe „marele Will" ca pe unul dintre fondatorii literaturii engleze. Pe el și pe Robert Burns, poet al țărănimii scoțiene, al datinilor ei străvechi, al temperamentului scoțian, amestec de asprime și de cordialitate, poet pentru care dialectul din munții Scoției nu părea prea sărac în nuanțe pentru a crea poezie adevărată. Și nu cred că frecvența cu care sînt pomeniți cei doi scriitori în notațiile zilnice, în comentariile intime pe marginea lecturilor e lipsită de însemnătate în trasarea direcției estetice căreia, fără să și-o definească niciodată cu rigoare, Walter Scott îi va rămîne credincios.

Proza îl eliberase de restricțiile clasicizante pe care tradiția și propria educație i le impuseseră poeziei. Adevărata descoperire a istoriei Scoției, a peisajului scoțian, epurate de amănuntele datorate prejudecății estetice, se produce în roman, și nu în poemele de tinerețe. Firește, Scott nu se apropia de subiect determinat doar de instinct sau de dorința afirmării valorilor morale cuprinse în istoria propriului popor ; o cauză estetică există, și aceasta decurge, aparent paradoxal, tot din înclinația spre cultura clasică pe care scriitorul o nutrea din tinerețe. Într-o scrisoare din 1822, el mărturisea că limba „pe care am auzit-o în copilărie avea pentru mine o calitate, inexistentă în engleza zisă *literară*. Simțeam că, în anii care au urmat scrierilor atît de riguroase și de echilibrate ale doctorului Johnson, prozatorii compuneau fraze lungi, flasce, ale căror polisilabe greoaie își uitaseră precizia latină... Cuvintele mi se păreau umflate, așezate pe un schelet de oase moi : de aceea m-am întors spre cuvintele scoțiene, neatinse de această maladie a emfazei. Grave, aspre, tăioase, dar de o mare exactitate, cu un sunet evocator, cu înțeles dens."

Rezultatul — evident și în *Rob Roy* — este că, în unele momente, cărțile par scrise de doi autori diferiți : unul care edifică, în cîteva trăsături repezi, cadrul și povestește acțiunea în englezește ; altul, relatînd dialogul într-o scoțiană ce contrastează cu engleza îngrijită a episoadelor epice. Fenomenul nu este, e adevărat, specific lui Walter Scott ; poezia lui Burns e compusă uneori — așa cum au observat criticii perioadei romantice — într-o engleză muzicală, alteori în dialect. Walter Scott trăia în anii în care această împărțire lingvistică devenea, deopotrivă, o împărțire socială, cînd dialectul scoțian nu mai era vorbit de cei din clasa suprapusă. În scrisoarea din 1822, citată mai sus, el scria : „Scoțiana era, pe vremea acțiunii romanelor mele, *o limbă*. În copilăria mea am auzit cărturari și nobili scoțieni vorbind-o, nu din dorința de a se opune stăpînirii engleze. Ci pentru că, pur și simplu, așa vorbiseră de cînd se știau. Așa învățaseră și la școală (așa îmi suna și mie dulce, prietenoasă, caldă...). Dar timpurile acelea au trecut și demnitatea scoțienei s-a stins odată cu bătrînii noștri ; generația de azi are datoria să n-o uite. Iar romanele mele vorbesc în limba în care vorbeau oamenii : cum să-i pun să discute între ei, să se cheme la luptă și să-și spună că se iubesc în limba lui Milton, cînd ei glăsuiau în limba străbunilor mei ?"

Iată, deci, conturîndu-se un criteriu specific realismului : limba ca mijloc de caracterizare a personajului va fi una dintre condițiile fundamentale ale creației, așa cum o va defini, de pildă, Thackeray. Walter Scott urmărea să dea contur unei epoci, în toată complexitatea trăsăturilor ei ; și, pentru că „oamenii sînt cei cărora li se încredințează acțiunea" (așa cum nota scriitorul pe una dintre ultimele pagini ale *Jurnalului* său), era întru totul normal ca ea să se supună acestei legi a „naturalului", noțiune pomenită uneori de romancier.

Realitatea istorică, pe care se proiectează acest fenomen lingvistic, este înfățișată, cîteodată direct (mai cu seamă în corespondența sa cu editorul său, Constable), alteori în implicațiile romanelor lui, de pildă în *Rob Roy* : centralizarea administrativă dusese la creșterea importanței politice a Londrei în viața „regatului unit al Angliei, Scoției și Irlandei". Marele oraș devine un loc al corupției, al intrigilor veninoase ce se țes în umbră : virtuțile străvechi se păstrează doar la sat (se înțelege, cu precădere, în satul scoțian) și în orășelul de provincie (firește, scoțian).

Ceea ce, cu venerația cuvenită fondatorului romanului modern englez, critica n-a observat în secolul trecut, a devenit limpede pentru exegeza contemporană : odată cu secătuirea venei de inspi-

rație din istoria Scoției și abordarea (începînd din 1819, cu *Ivanhoe)* a temelor engleze sau europene, a unor vremuri cunoscute doar din surse indirecte, a secolelor îndepărtate, narațiunea lui Scott își pierde, în bună măsură, ritmul și culoarea. E adevărat, la aceasta a contribuit și împrejurarea că romancierul trebuia să scrie enorm, pentru că își luase asupră-și sarcina plății datoriilor contractate de editura unde fusese părtaș și care dăduse faliment. E, de asemenea, adevărat că romanele deceniului al 3-lea conțin unele pagini, pe drept cuvînt, antologice ; că, de pildă, episoadele relatînd isprăvile lui Robin Hood și ale tovarășilor lui (în *Ivanhoe)* sau portretul lui Ludovic al XI-lea al Franței (în *Quentin Durward)* sînt compuse cu o mare știință a nuanțelor și au o incontestabilă autenticitate.

În general, însă, se simte că scriitorul nu se afla în largul său, că rigoarea documentului îi dădea mai puțină libertate de mișcare decît legenda din primele cărți. Ceea ce se traduce printr-o anume pedanterie a detaliului de arhivă, printr-un fel de tendință de așezare scenografică a peisajului și de redare teatrală a dialogului. Comentatorii cred că rezolvă problema amintindu-ne că Scott n-a scris *novels*, ci *romances*, și că unicul lucru care-l interesa era acțiunea și nu psihologia. Nu se răspunde, însă, de ce romanele din „ciclul scoțian" nu au trezit asemenea obiecții, de ce acolo, romanticul Walter Scott reconstituie o atmosferă veridică, relatează un dialog autentic și pictează portrete uneori remarcabile.

Unul dintre acestea este (așa cum este de acord aproape întreaga exegeză a lui Scott) Rob Roy. Personajul a existat (numele lui adevărat era Robert Campbell Mac Gregor) și, fără îndoială, scriitorul auzise despre el, încă din copilărie, cînd ascultase poveștile despre istoria Scoției.

Proscrisul e un personaj predilect al romantismului. Descindea din Karl Moor al lui Schiller ; dar niciodată nu dobîndise o valoare morală atît de clară ca în epoca lui Robin Hood, a *Corsarului* lui Byron și a lui Hernani. De fapt, romantismul răsturna, neînduplecat, ordinea lucrurilor și conferea adevăratele calități umane nu reprezentanților legii, ci dușmanilor ei. Se deslușește aici o înțelegere nouă a conceptului de civitate, potrivit căruia oamenii au de plătit, mai presus de legi, o datorie gravă față de ideea de libertate și de omenie. Concepția romantică va descoperi un element atît de important pentru relațiile dintre individ și societate organizată în secolul al XIX-lea, încît ecourile ei se vor distinge și în romanul realist, în portretele ocnașilor evadați Jean Valjean sau Abel Magwitch (personajul lui Dickens din *Marile speranțe)*, întrupînd însușiri incomparabil mai autentice decît cei chemați să-i pedepsească. Sau balzacianul Vautrin, care nu e un hoț de rînd și a cărui cruzime nu înseamnă crimă sadică ; el a respins „ascultarea stupidă" și a ales revolta. E un urmaș al titanilor romantici : iubește puterea de dragul puterii.

Rob Roy face parte din familia lui Robin Hood : el și-a ales drumul, n-a fost împins (ca Jean Valjean, de exemplu) de o întîmplare nefericită. E mîndru de obîrșia sa, dar încă și mai mîndru de condiția lui de brigand, pedepsitor al nedreptății ; aceasta i se pare o situație atît de vrednică de laudă, încît îi oferă doctorului Gregory, drept mulțumire pentru ospitalitate, putința de a i-l lua sub ocrotire pe fiul său, pentru a face din el „un om adevărat", adică un brigand. Propunerea e de un comic bine cîntărit ; s-ar spune că în asemenea efecte comice, mai curînd decît în descrierea ferocității lui Rob Roy sau a aventurilor sale stă arta lui Walter Scott. Brigand e un fel de „deus ex-machina" care apare, cu miraculoasă punctualitate, în momentele de răscruce ale unei acțiuni abundînd în aventuri spectaculoase.

Și celelalte personaje ale cărții aparțin unor serii caracterologice definite de epica romantică. Francis Osbaldistone, tînărul onest, pătimind pentru sinceritatea sentimentelor sale, e un urmaș al lui Edgar, fiul oropsit al lui Gloucester din *Regele Lear* și un înaintaș al neînduplecatei Jane Eyre, care nu acceptă ideea nici unui compromis. Diana Vernon este eroina plină de grație, voluntară, decisă să statornicească dreptatea, înfruntîndu-și, curajoasă, dușmanii și semănînd, astfel, cu frumoasa Rebecca din *Ivanhoe.* În ceea ce-l privește pe Rashleigh, el face parte dintr-o categorie ilustrată foarte adesea de proza romantică : este intrigantul fără scrupule, ale cărui mașinații izbutesc să-i aducă o efemeră izbîndă ;

în numele ideii elementare de justiţie, el este — în cele din urmă — demascat şi învins, conceptul moral al binelui triumfînd odată cu prăbuşirea nemernicului.

S-ar zice că, în *Rob Roy*, Falstaff al lui Shakespeare s-a despărţit în două: pe de o parte, sir Hildebrand (căruia, însă, în clipele de devoţiune bacchică, îi lipseşte scînteierea spiritului shakespearean şi rămîne, de fapt, un morocănos), pe de alta, Andrew Fairservice, flecar, înfumurat, mincinos, laş, care-i pricinuieşte stăpînului său tot atîtea necazuri cîte are de pătimit prinţul Henric de la lăudărosul său prieten de chefuri, sir John Falstaff. Realitatea e că, dintre toate personajele complicatei drame a lui Walter Scott, Rob Roy şi Andrew sînt cei care par a genera o acţiune; celelalte o poartă cuminţi, ascultătoare, ştiind prea bine că, pînă la urmă izbînda nu poate fi, în acest roman, decît a celor buni.

Lukács observa că tocmai eroii mediocri, corecţi, „niciodată eroici" sînt cei care demonstrează darurile epice excepţionale, revoluţionare ale lui Scott. Ei sînt înzestraţi cu o anume tărie morală, care le dă uneori puterea de a se sacrifica, dar nu se transformă niciodată într-o pasiune mistuitoare ce s-ar putea măsura cu acelea ale titanilor byronieni, nu se dăruiesc unor cauze mari. În felul acesta, ei constituie un argument în sprijinul ideii că literatura lui Scott este mai curînd aceea a unui *contemporan* al romanticilor care, negreşit, a receptat influenţa puternică a literaturii create în epoca lui, dar a pus-o de acord cu tradiţia eroului desenat în secolul luminilor, un secol căruia scriitorul scoţian i-a rămas credincios. Poate că, totuşi, Lukács era prea categoric în privinţa lui Scott; nici eroii lui Byron, nici cei ai lui Puşkin şi Manzoni (pe care esteticianul maghiar îi compară cu cei ai autorului lui *Rob Roy)* nu depăşesc condiţia de întrupări ale unor concepte etice sau filozofice. Personajele balzaciene sînt, foarte adesea, create atît de riguros pe scheletul unei singure dimensiuni morale, încît au făcut posibilă înserierea lor în categorii distincte: căutătorul de adevăr, arivistul, avarul... Dealtfel, nu ştiu dacă, pînă la Flaubert şi Dostoievski, se pot găsi multe exemple ale unor eroi care

se constituie cu adevărat ca o necesitate lăuntrică, psihologică a existenţei lor, şi dacă nu cele mai multe personaje din secolul al XIX-lea nu sînt, în primul rînd, proiecţii ale unor idei.

Walter Scott le-a aşezat adesea în contrast: umbra şi lumina sînt despărţite tranşant, binele se confruntă îndîrjit cu răul. Nu acesta mi se pare a fi principala cauză pentru care, cu unele excepţii, eroii săi acţionează în chip previzibil şi nu iau parte, decît rareori, la determinarea cursului acţiunii; ei se lasă duşi de eveniment, nu li se împotrivesc, pentru că, totuşi, eroul principal al povestirii romantice (şi a povestirii lui Scott, de asemenea) este acţiunea, şirul neprevăzut de episoade spectaculoase. Ceea ce dă mai puţină consistenţă cărţilor sale decît, să spunem, celor ale lui Vigny sau Hugo este că eroii lui nu sînt nişte răzvrătiţi împotriva ordinei nedrepte a lucrurilor, în totalitatea ei, nu propun, cu un gest de superbă deznădejde, ca Ghiaurul lui Byron sau Prometeu al lui Shelley, răsturnarea întregului univers şi aşezarea lui pe temeiuri mai umane, mai drepte. Eroii lui Walter Scott reacţionează împotriva împrejurărilor imediate; dar nici muşchetarii lui Dumas nu se comportă altfel, iar acţiunea lor nu e nimbată de acel sens acut al istoriei, de acea răscolitoare viziune a unor locuri şi fapte ce capătă dimensiuni mitice.

Cred că Scott este nedreptăţit de critica literară. Pentru că a trăit în secolul romantismului, pentru că marii romancieri romantici l-au proclamat înaintaş şi maestru, a fost în permanenţă măsurat cu unităţile de măsură ale romantismului. Pentru că — mai ales în ultimul deceniu al creaţiei lui — a introdus în opera sa factori ai reprezentării romantice, şi pentru că alţii (de exemplu Dumas sau Puşkin) au reluat, în chip declarat, modalităţile romanului său, el a fost mereu comparat cu literatura (negreşit mai profundă) a lui Puşkin sau cu aceea (evident mai spectaculoasă) a lui Dumas.

Se cuvine, însă, să observăm că fenomenul s-a produs mai ales pe continent. Walter Scott n-a acceptat, de pildă, conceptul de mister al naturii; oamenii lui nu se pierd printre întruchipări ale unui peisaj sălbatic, ci îl domină — ori de cîte ori acesta se înfăţişează, schiţat îndeajuns de vag — rămînînd în primul plan al ac-

țiunii. El n-a înțeles nici exacerbarea individului : și, cu toate că era un admirator al lui Byron, a deplîns întotdeauna „dorința, sau mai degrabă patima nestăpînită pentru exhibarea autobiografiei". Nici dezvăluirea nestăvilitului sentiment de dragoste nu i se părea „decentă" și, așa cum scria cîndva, „cred că a face paradă de simțămintele tale e un lucru de-a dreptul dezgustător".

Menirea scriitorului era aceea de a-i observa pe oameni și de a desprinde din existența lor (de fel eroică) conturul unei vieți pe care, o duc, în general, toți cei care trăiesc într-o epocă și într-un anume loc, determinate îndeajuns de exact.

De aceea, au avut dreptate maeștrii romanului realist, Balzac și Dickens, să-l recunoască drept dascăl al lor. Prin proza lui Walter Scott, ei se legau de secolul luminilor și al echilibrului raționalist dintre fapte și oameni.

DAN GRIGORESCU

TABEL CRONOLOGIC

1771 În orașul Edinburgh se naște, la 15 august, Walter Scott, al nouălea copil al consilierului juridic cu același nume.

1773 În urma unui atac de paralizie infantilă fără grave consecințe, este trimis la ferma bunicului său dinspre tată. Aici va asculta, pentru întîia oară, basme și legende despre trecutul Scoției natale.

În *1776*, la *4 iulie*, cele 13 colonii engleze din America de Nord își proclamă independența, alcătuind Statele Unite ale Americii.

1778 Însănătoșit, devine elev la Școala superioară din Edinburgh avînd și acasă un profesor particular.

1781 Începe să citească literatură engleză (îndeosebi Shakespeare), iar la școală, unde studia latina, adaptează el însuși în engleză versuri din Horațiu și Virgiliu.

În *septembrie 1783*, Anglia semnează tratatul de la Versailles, prin care încheie pace cu Franța, Spania și Olanda, recunoscînd totodată independența S.U.A.

1786 Face practică în biroul de notariat al tatălui său, care este decis să-l pregătească pentru cariera de magistrat. Totuși, Walter Scott, care nu renunțase la preocupările literare, dublează această activitate cu cercetări de folclor.

1788 Frecventează cluburile literare. Un an mai tîrziu va citi, într-unul din ele, un eseu asupra sistemului feudal.

Se naște Byron.

1789 Izbucnește Revoluția Franceză.

1790 După aproape cinci ani de ucenicie în biroul tatălui său, se decide pentru avocatură, înscriindu-se la Facultatea de drept a Universității din Edinburgh.

1792 Absolvă cu succes Facultatea de drept începîndu-și activitatea de avocat la Edinburgh. Toamna, mai mulți ani de acum încolo, va cutreiera neobosit ținuturile din nordul Scoției, în căutarea baladelor și legendelor.

Se naște Shelley.

1796 Moare marele poet scoțian Robert Burns.

1797 Se căsătorește cu Charlotte Margaret Charpentier, fiica unui monarhist francez emigrant.

1798 Apare volumul *Lyrical Ballads (Balade lirice)* a poeților Wordsworth și Coleridge.

1799 Scrie mai multe poeme, care însă vor apărea abia peste doi ani în culegerea *Tales of Wonder (Povestiri miraculoase)*. Publică în schimb traducerea celebrei drame istorice a lui Goethe, *Goetz von Berlichingen*. Tot în acest an îi moare tatăl.
Reușește să obțină postul de locțiitor al șerifului (pe vremea aceea șeful puterii executive într-un ținut) din districtul Selkirkshire.

Se nasc Balzac și Pușkin.

1802 Tipărește primele două volume din *Minstrelsy of the Scottisch Border (Balade de la granița Scoției)*, în care este valorificată bogata sa activitate de culegător de folclor. Al treilea volum al culegerii va apare un an mai tîrziu.

1805 Publică, cu un mare succes, *The Lay of the Last Minstrel (Balada ultimului menestrel)*.
Începe să scrie primele capitole ale romanului istoric *Waverley*, dar la sfatul unui prieten, abandonează proiectul.

1806 E numit în postul de secretar al Curții Supreme a Scoției. Publică volumul *Ballads and Lyrical Pieces (Balade și piese lirice)* care de asemenea se bucură de succes.

1808 Publică poemul istoric *Marmion — A Tale of Flodden Field (Marmion — Poveste despre bătălia de la Flodden)* cu care popularitatea sa crește.
Patronează editura condusă de John Ballantyne.

1811 Foarte cunoscutul (și prosperul) autor de poeme își cumpără o moșioară pe malul rîului Tweed. Aici își va amenaja el însuși, în atmosfera și spiritul romanelor de mai tîrziu, un celebru domeniu, pe care l-a numit Abbotsford *(Vadul Stareților)*.

1812 Concomitent cu amenajarea plină de fast a domeniului, încep încurcăturile financiare ale editurii pe care o patronează.

1814 Publică, fără semnătură, la editorul Constable, care venise în ajutorul firmei sale, romanul istoric *Waverley on it is Sixty Years Since (Waverley, sau în urmă cu şaizeci de ani)*. Romanul are un succes răsunător, dar Scott nu-i divulgă paternitatea, în virtutea obligaţiilor din contract.

Restaurarea monarhiei în Franţa.

1815 Apar poemele *The Lord of the Isles (Stăpînul insulelor* şi *The Field of Walterloo (Cîmpul de la Warterloo)*, al doilea în beneficiul văduvelor de război după bătălia de la Waterloo.
Îi apare, tot fără semnătură, un alt roman istoric, *Guy Mannering or the Astrologer (Guy Mannering sau Astrologul)*. Face cunoştinţă cu Byron.

1816 Apare, de asemenea, nesemnat, romanul *The Antiquary (Amatorul de antichităţi)* şi o primă serie de povestiri istorice adunate sub titlul *Tales of My Landlord, colected and arranged by Jedediah Cleishbotham, schoolmaster and parishclerk of Ganderclengh (Povestirile unui proprietar, culese şi redactate de Jedediah Cleishbotham, învăţător şi paracliser al bisericii din parohia Ganderclengh)*.

1817 Tipăreşte, fără semnătură, poemul *Harold the Dauntless (Harold Neîmblînzitul)* cu care îşi încheie activitatea poetică. Din cauza muncii asidue (continua

să-şi păstreze şi funcţiile administrative) se îmbolnăveşte destul de grav. Reuşeşte totuşi să termine romanul *Rob Roy*, care îi apare la sfîrşitul anului.

1818 Cedează editorului Constable drepturile în exclusivitate asupra romanelor din seria Waverley contra sumei de 12. 000 de lire necesare pentru întreţinerea domeniului său.
Apare romanul *The Heart of Midlothian (Temniţa din Edinburg)*.

1819 Apar romanele *The Bride of Lammermoor (Mireasa din Lammermoor), A Legend of Montrose (O legendă despre Montrose)* şi marele său succes *Ivanhoe*.

1820 George al IV-lea îl face baron. Apare romanul *The Monastery (Mînăstirea)*.

1822 Moare Shelley, în Italia.

1823 Apar *Quentin Durward* şi *St. Roman's (Izvorul Sf. Roman)*, al doilea fiind singurul din romanele sale inspirat din actualitate.

1824 Byron moare în Grecia.

1825 Falimentul editurii *Ballantyne and Co.* şi al librăriilor *Hurst and Robinson*, în perioada unei mari crize economice, îl ruinează. Mai mult : are de plătit uriaşa datorie de 130.000 de lire, pe care se angajează s-o achite treptat.

1826 Îi moare soţia.

Continuă să lucreze intens pentru a-şi putea plăti datoriile. Îi apare romanul *Woodstock or the Cavalier (Woodstock sau monarhistul)*.

Toamna, pleacă la Londra și apoi la Paris, în vederea strîngerii materialului necesar pentru scrierea unei cărți despre Napoleon.

1827 Recunoaște pentru prima oară în public, cu prilejul unei recepții, paternitatea asupra romanelor din seria *Waverley*.

În iunie, apare, în nouă volume — *The Life of Napoleon Bonaparte, Emperor of the French. With Preliminary View of the French Revolution (Viața lui Napoleon Bonaparte, împăratul francezilor. Cu o introducere despre Revoluția franceză).*

1828 Apare romanul *St. Valentine's Day or The Fair Maid of Perth (Ziua Sf. Valentin sau Frumoasa din Perth).* Pînă la sfîrșitul acestui an n-a reușit să achite decît 40.000 de lire din datoriile pe care le-a contractat.

1829 Publică primul volum din *History of Scotland (Istoria Scoției).* Al doilea volum va apare peste un an.

1830 În februarie suferă o ușoară paralizie, iar în noiembrie un atac de apoplexie, din fericire fără consecințe grave.

Inaugurarea căii ferate Liverpool-Manchester.

1831 În aprilie romancierul paralizează, dar în pofida acestui fapt continuă să scrie, publicînd încă două romane : *Count Robert of Paris (Contele Robert de Paris)* și *Castle Dangerous (Castelul primejdiilor).* Sfătuit de medici, face o croazieră pe Mediterana. Se oprește mai întîi pe insula Malta și apoi la Neapole.

1832 Sosește de la Neapole la Roma. Trece apoi prin Florența, Veneția, München, Ulm, Heidelberg, Frankfurt și Nimegen, unde are un nou atac de apoplexie, de data aceasta mai grav. E transportat mai întîi la Londra, apoi la Abbotsford, unde moare la 21 septembrie.

ADRIAN ISAC

CAPITOLUL I

Cu ce-am greşit că astă grea urgie
Apăsător asupra mea să vie ?
Alţi fii eu n-am, şi-acesta acum mi-e-nstrăinat.
Blestem pe capul celui ce astfel te-a schimbat !
Călătorii ? De azi în viitor
Doar calu-l voi trimite călător !

MONSIEUR THOMAS

Mi-ai cerut, dragul meu prieten, să hărăzesc scrisului o parte din răgazul cu care pronia cerească mi-a binecuvîntat bătrîneţele, spre a însemna primejdiile şi greutăţile ce m-au însoţit la începuturile vieţii mele. Amintirea acelor aventuri, aşa cum îţi place să le numeşti, mi-a lăsat într-adevăr în suflet un variat şi împestriţat simţămînt de plăcere şi durere, amestecat, nădăjduiesc, cu multă veneraţie şi recunoştinţă pentru acel care hotărăşte faptele omului şi care m-a călăuzit pe calea tinereţii, prin multe primejdii şi trude, astfel ca traiul lesnicios cu care mi-a fericit amurgul vieţii să-mi pară mai plăcut faţă de necazurile de odinioară. De asemenea, nu pot să mă îndoiesc de adevărul celor ce adeseori mi-ai afirmat, anume că întîmplările pe care le-am trăit în mijlocul unor oameni deosebit de primitivi, prin apucăturile şi prin felul lor de a se cîrmui, au cîte ceva interesant şi atrăgător pentru acei cărora le place să asculte poveştile despre trecutele vremuri trăite de un om, astăzi bătrîn.

Totuşi, nu uita că povestea, spusă de un prieten şi ascultată de altul, îşi pierde pe jumătate farmecul atunci cînd este aşternută pe hîrtie şi că povestirile pe care le asculţi cu desfătare din gura celui care le-a trăit vor apărea mai puţin vrednice de luare-aminte atunci cînd le vei răsfoi în liniştea camerei de lucru. Vîrsta ta mai crudă şi firea ta robustă îţi făgăduiesc o viaţă mai îndelungată decît o va avea, după toate probabilităţile omeneşti, prietenul tău. Aruncă aşadar aceste foi în vreun sertar secret al mesei tale de scris, pînă cînd ne va despărţi evenimentul ce se poate întîmpla în orişice clipă şi care în orice caz se va săvîrşi în cursul a puţini — chiar foarte puţini — ani. Cînd ne vom despărţi în această lume, pentru a ne întîlni, sper, într-alta mai bună, tu vei îndrăgi, sînt sigur, mai mult decît se cuvine, amintirea prietenului tău plecat şi vei găsi în aceste păţanii, a căror istorie sînt pe cale a o aşterne pe hîrtie, un bun prilej pentru cugetări triste, dar totuşi plăcute. Unii obişnuiesc să lase celor apropiaţi, cărora li se destăinuiesc, portretul lor fizic ; eu însă îţi înmînez o transcriere fidelă a gîndurilor şi simţămintelor, a virtuţilor şi cusururilor mele, cu speranţa întemeiată că nebuniile şi aprigile porniri ale tinereţii vor găsi aceeaşi tălmăcire binevoitoare şi aceeaşi înţelegere cu care adesea ai luat în seamă greşelile mele la o vîrstă mai înaintată.

Unul din multele foloase, ce se pot trage din faptul că adresez memoriile mele (dacă pot da un nume atît de impunător acestor foi) unui prieten scump şi apropiat, este acela că pot trece peste unele amănunte, zadarnice în acest caz şi care, unui străin, i-ar fi oprit atenţia în pofida faptelor mai interesante.

De ce să te fac părtaşul plictiselii mele pentru că eşti în puterea mea şi pentru că am înainte cerneală, hîrtie şi timp ? Totodată, nu-ţi făgăduiesc că nu voi abuza de prilejul atît de ispititor ce mi se oferă, de a povesti despre mine însumi şi despre îndeletnicirile mele, deşi voi aminti împrejurări tot atît de cunoscute ţie, ca şi mie.

Ademenitoarea patimă de a povesti, atunci cînd noi înşine sîntem eroii faptelor pe care le înfăţişăm, nesocoteşte adeseori consideraţia ce se cuvine timpului şi răbdării ascultătorilor ; cei mai buni şi mai înţelepţi au căzut în mrejile acestui păcat. Nu e nevoie să-ţi amintesc decît ciudatul exemplu oferit de acea rară şi originală ediţie din memoriile lui Sully [1], la care tu (cu înduioşătoarea vanitate a colecţionarului de cărţi) ţii mai mult decît la ediţia redusă la forma obişnuită şi utilă a unor astfel de memorii ; ciudat îmi pare, însă, faptul ilustrat de aceste memorii, anume cît de lesne cade pradă păcatului înfumurării, chiar şi un om atît de mare ca autorul lor.

Dacă îmi amintesc bine, acel venerabil nobil şi mare om de stat numise nu mai puţin de patru gentilomi din suita sa, ca să consemneze datele şi evenimentele vieţii sale într-o carte cu titlul *Mémoires des sages et royales économies d'Etat, domestiques, politiques et militaires* de Henry de Grand şi aşa mai departe. Întocmindu-şi compilaţiile, aceşti vajnici cronicari reduseră memoriile conţinînd toate evenimentele deosebite ale vieţii stăpînului lor, la o naraţiune, adresată lui însuşi în *propria persona*. Astfel, în loc de a-şi povesti singur viaţa, la persoana a treia, ca Julius Caesar, sau la persoana întîia, ca cei mai mulţi care în salon sau în camere de lucru devin eroii propriei lor povestiri, Sully s-a desfătat cu plăcerea rafinată, deşi fantezistă, de a-şi auzi isprăvile povestite de către secretarii săi ; el era în acelaşi timp auditorul, după cum de asemenea era şi eroul şi, probabil, autorul întregii cărţi. Trebuie să fi fost un spectacol măreţ, să fi văzut pe fostul ministru stînd solemn sub baldachin şi drept ca lumînarea, aşa cum îl silea gulerul scrobit şi haina plină de fireturi,

[1] *Sully Maximilien* — duce de Bédhane, ministrul şi amicul regelui Henric al IV-lea al Franţei. A administrat finanţele ţării şi s-a străduit să îmbogăţească agricultura (1559—1641) (n.t.).

și ascultînd recitarea compilatorilor săi; iar aceștia, drepți și descoperiți în fața sa, îi aduceau la cunoștință: „Astfel spuse ducele[1] — astfel deduse ducele — acestea erau părerile înălțimii voastre asupra importantei chestiuni — acestea erau sfaturile secrete pe care le dădeați regelui, în cutare împrejurare grea" — cînd, de fapt, toate evenimentele erau mai bine cunoscute ascultătorului decît lor înșile, cele mai multe din ele neputînd proveni decît din mărturiile sale proprii.

Situația mea nu este atît de ridicolă ca aceea a marelui Sully; totuși, ar fi destul de caraghios ca Frank Osbaldistone să dea lui Will Tresham un raport amănunțit asupra nașterii, educației și legăturilor sale în societate. Voi lupta deci, pe cît îmi stă în putință, cu spiritul amăgitor al lui P.P., secretarul parohiei noastre, și mă voi strădui să nu-ți povestesc nimic din ceea ce îți este îndeobște cunoscut. Sînt unele lucruri, însă, pe care totuși trebuie să ți le reamintesc, pentru că, deși le știi de mult, le-ai uitat, poate, din pricina timpului ce s-a scurs, și pentru că ele sălășluiesc la temelia destinului meu.

Cred că ți-l amintești bine pe tata, căci l-ai cunoscut din copilărie, de pe vremea cînd el și cu tatăl tău făceau parte din aceeași casă de negoț. Totuși, nu prea l-ai apucat în zilele lui bune, adică înainte ca vîrsta și infirmitatea să-i fi potolit din spiritu-i aprins, cutezător, pus pe speculații. Ar fi fost, ce e drept, un om mai sărac, dar poate tot atît de fericit, dacă s-ar fi dedicat științei cu energia-i vrednică și cu ascuțitul său spirit de observație, pe care le-a folosit doar în scopuri negustorești. Totuși, în riscul speculațiilor comerciale este ceva care atrage pe aventurieri chiar în afara speranței cîștigului. Celui care pornește pe această mare neastîmpărată i se cere să posede îndemînarea pilotului și prevederea navigatorului; cu toate acestea, el poate naufragia și se poate pierde, dacă

[1] Adică Sully (n.t.).

furtunile întîmplării nu-i vin în ajutor. Acest amestec de continuă încordare și de permanentă primejdie, această inevitabilă și teribilă nesiguranță în a ști dacă chibzuiala va învinge întîmplarea, sau dacă întîmplarea va stînjeni planurile chibzuite, pun stăpînire deplină atît pe facultățile mintale, cît și pe simțuri, așa încît dacă te consacri negoțului, te bucuri din plin de farmecul jocului de noroc, fără ca totuși să te stînjenească vinovăția morală a acestuia.

La începuturile secolului al XVIII-lea, cînd eu (dragă Doamne!) eram un tînăr de vreo douăzeci de ani, am fost chemat pe neașteptate de la Bordeaux, pentru a ajuta tatălui meu în niște afaceri de seamă. Nu voi uita niciodată prima noastră întrevedere.

Îți amintești felul tăios, brusc și oarecum sever în care tata obișnuia să-și împărtășească celor din jur dorințele. Parcă-l văd: drept și mîndru, cu pasul iute și hotărît, cu privirea ascuțită și pătrunzătoare, cu fața brăzdată deja de griji; parcă-i aud glasul care niciodată nu risipea un cuvînt zadarnic, răsunînd uneori cu o asprime de moment, străină de gîndul vorbitorului.

După ce descălecai de pe calul de poștă, mă grăbii să sui în apartamentul tatălui meu. Acesta străbătea încăperea păstrînd veșnicu-i aer de om chibzuit, serios și dîrz, pe care nici chiar sosirea mea, a singurului său fiu, plecat de patru ani de-acasă, nu-l putuse schimba. Mă aruncai în brațele sale. Era un părinte bun, fără a fi și duios; o lacrimă miji în ochii lui negri, dar numai pentru o clipită.

— Dubourg îmi scrie că este mulțumit de tine, Frank!

— Îmi pare bine, tată.

— În schimb, eu am mai puține motive de a fi mulțumit, adăugă, așezîndu-se la masa-i de scris.

— Îmi pare rău, tată.

— Îmi pare rău și îmi pare bine, Frank, sînt cuvinte care, de cele mai multe ori, înseamnă ori puțin, ori nimic. Iată ultima ta scrisoare.

A scos-o dintr-un teanc de alte scrisori, legate laolaltă cu o panglică roșie, etichetate și îndosariate într-un mod cam ciudat. Acolo zăcea biata mea epistolă, în care îi arătam năzuințele mele cele mai scumpe din acea vreme, în cuvinte care credeam că vor naște compătimire, dacă nu cumva chiar convingere ; acolo zăcea, precum zic, scrisoarea mea, rătăcită printre altele, privitoare la afacerile de tot soiul care-l absorbeau zilnic pe tatăl meu. Nu mă pot împiedica de a nu surîde în sinea mea, cînd îmi reamintesc de orgoliul îndurerat și de sentimentele rănite cu care am privit epistola pe care o scrisesem, te asigur, cu destulă osteneală, așa cum mi se înfățișa ea, luată dintr-un teanc de scrisori de recomandație, scrisori de credit, toată pacostea obișnuită (așa cum o socoteam eu atunci) a corespondenței comerciale ; dar, gîndeam eu, o scrisoare atît de însemnată (nu îndrăzneam să-mi zic nici în sinea mea, o scrisoare așa de bine scrisă), își merită un loc aparte și o atenție mai deosebită decît scrisorile privitoare la afacerile de toate zilele ale contoarului[1].

Tatăl meu însă nu băgă de seamă nemulțumirea mea ; și puțin i-ar fi păsat chiar dacă ar fi constatat-o. Cu scrisoarea mea în mînă, el începu :

— Aceasta, Frank, este scrisoarea ta din 21 ale lunii precedente, prin care mă înștiințezi (citind din ea) «că, în grija atît de însemnată a alcătuirii unui plan și a alegerii unei profesiuni pe toată viața, ai încrederea că bunătatea mea părintească îți dă dreptul de a avea măcar o părere contrarie față de cea a mea ; că tu ai obiecțiuni „de neînlăturat" — da, „de neînlăturat" sînt chiar cuvintele folosite de tine — aș fi dorit, dealtfel, ca scrisul tău să fie mai citeț, să pui liniuțele pe litera „t" și să apară bucla la litera „l" — că tu ai obiecțiuni „de neînlăturat" la cele ce ți-am propus eu». Mai sînt multe idei în același sens, înșirate pe patru pagini întregi de hîrtie, pe care, cu

[1] *Contoar* — birou de comerț, în special al unui bancher (n.t.).

puțină atenție, pătrundere și chibzuială în exprimare, le-ai fi putut reduce la patru rînduri, căci pînă la urmă, Frank, scrisoarea ta se rezumă doar la aceasta : nu vrei să faci ceea ce aș dori eu.

— Nu pot, tată, în situația de față ; nu că n-aș vrea.

— Cuvintele prețuiesc prea puțin pentru mine, tinere, zise tatăl meu, a cărui neînduplecare era totdeauna întărită de un calm deplin și de o deplină stăpînire de sine. *Nu pot* poate fi o expresie mai politicoasă decît *nu vreau*, dar expresiile sînt sinonime, atunci cînd nu există o piedică morală. Eu însă nu sînt de părere să tratăm afacerile în grabă ; vom discuta după cină — Owen !

Owen apăru. Chipul său nu era încadrat de pletele argintii pe care obișnuiai să le cinstești, căci la epoca aceea el nu trecuse cu mult de cincizeci de ani. Purta însă același costum, sau unul aproape la fel cu cel pe care îl știai ; tot cafeniu și croit identic — aceiași ciorapi de mătase cenușii ca perlele mării, aceeași cravată cu cataramă de argint, aceleași manșete de chembrică plisată, pe care le trăgea pînă peste degete cînd venea în salon, dar pe care, cînd se afla în cancelarie, le vîra cu grijă sub mîneci, pentru ca nu cumva să le păteze cu cerneala folosită zi de zi : într-un cuvînt, aceeași înfățișare binevoitoare, totuși gravă și formală, care a caracterizat pînă la moarte pe funcționarul cel mai de seamă al marii case de negoț Osbaldistone & Tresham.

— Owen, zise tatăl meu, pe cînd bunul bătrînel îmi strîngea cu afecțiune mîna, trebuie să cinezi cu noi astă-seară și să asculți veștile pe care Frank ni le-a adus de la prietenii noștri din Bordeaux.

Owen făcu una din plecăciunile sale rigide, în semn de respectuoasă recunoștință ; căci, în acele vremuri, o asemenea invitație era privită ca un hatîr de oarecare însemnătate.

Mult timp îmi voi aminti de cina aceea.

Adînc tulburat, îngrijorat și totodată nemulțumit, nu am fost în stare să iau parte cu toată inima la conversație, împotriva așteptărilor tatălui meu ; și prea dădeam răspunsuri nesatisfăcătoare întrebărilor cu care el mă asalta. Owen, șovăind între respectul pentru patronul său și dragostea pentru tînărul pe care altă dată îl legănase pe genunchi, așijderea aliatului înfricoșat, dar în același timp grijuliu, al unei națiuni cotropite, se trudea la fiecare poznă pe care o făceam să dea sens vorbelor mele neînțelese și să-mi acopere retragerea ; aceste manevre măreau însă nemulțumirea tatei și abătură o parte din ea asupra bunului meu avocat, în loc să-mi vină mie în ajutor.

În timpul cît locuisem la Dubourg, nu mă purtasem chiar ca în versurile :

„Un scrib omoară-n tatăl iubit orice speranțe,
Că-n loc de a transcrie un cont, el scrie stanțe".

Dar, drept să spun, nu frecventasem contoarul decît atît cît crezusem că e de neapărată trebuință ca să obțin o bună referință de la francez, care era demult în relații cu firma noastră, și căruia tatăl meu mă încredințase pentru a mă iniția în tainele comerțului. De fapt, preocuparea mea cea mai de seamă fusese literatura și exercițiile fizice. Tatăl meu nu condamna întru totul asemenea însușiri, atît intelectuale cît și trupești. Avea prea mult bun simț ca să nu priceapă că ele ședeau bine oricărui om și înțelegea că ele dădeau tărie și vrednicie caracterului pe care el dorea să mi-l formez. Dar ambiția lui de căpetenie era ca să-i moștenesc nu numai averea, ci și ideile și planurile, cu ajutorul cărora el își închipuia că va putea extinde și perpetua bogata moștenire pe care mi-o hărăzea.

Dragostea față de profesiunea lui era motivul aparent pe care îl alesese cînd mă îndemna să urmez aceeași cale, dar mai avea și alte motive, pe care le-am cunoscut abia mai tîrziu. Avîntat în planurile sale, îndemînatic

și îndrăzneț, fiecare nouă afacere care îi reușea îl ațîța mai dihai și îi dădea mijloacele pentru noi speculații. Părea că are nevoie, ca și un cuceritor ambițios, să pășească mereu înainte, din înfăptuire în înfăptuire, fără a se opri pentru a-și asigura izbînzile, cu atît mai puțin pentru a se bucura de ceea ce dobîndea. Obișnuit să-și vadă întreaga avere cumpănind în balanța norocului și priceput în găsirea mijloacelor pentru a apleca talerul în favoarea lui, sănătatea, mintea și activitatea sa păreau a spori mereu, o dată cu acțiunile riscante în care își juca averea ; semăna cu un marinar obișnuit să țină piept valurilor și vrăjmașilor și a cărui încredere în sine se întărește în ajunul furtunii sau al bătăliei.

Își dădea totuși seama de schimbările pe care vîrsta sau boala le-ar fi putut aduce sănătății sale ; era dornic să aibă la îndemînă, la timpul potrivit, un asistent, în stare să ia cîrma atunci cînd mîna lui va obosi, și care să menție nava pe drumul ei, după sfaturile și instrucțiunile sale. Atît dragostea de părinte, cît și continuarea planurilor sale îl îndrumau către aceleași concluzii. Tatăl tău, deși averea sa era investită în aceeași casă de negoț, era numai comanditar, cum se zice în termeni comerciali ; iar Owen, a cărui probitate și pricepere în mărunțișurile contabilicești făceau neprețuite serviciile sale de contabil principal, nu poseda nici cunoștințe și nici talent îndestulător ca să țină în mînă conducerea generală a întreprinderii. În cazul că tatăl meu ar fi încetat subit din viață, ce s-ar fi ales de lumea planurilor pe care o ticluise, dacă fiul său nu ar fi fost șlefuit după chipul unui Hercule comercial, pregătit să susțină greutatea atunci cînd va fi slobozită de căderea lui Atlas ? Ce-ar fi devenit fiul însuși, dacă, străin de acest soi de îndeletniciri, s-ar fi găsit deodată încurcat în labirintul afacerilor negustorești, fără a avea cunoștințele necesare ca să iasă din încurcătură ? Pentru toate aceste motive, unele mărturisite, altele tăinuite, tatăl meu hotărîse ca eu să-i îmbrățișez

profesiunea ; şi odată decis în această privinţă, nu exista o hotărîre mai neclintită la vreun om. Totuşi eram şi eu o parte interesată care trebuia consultată, şi, moştenind ceva din încăpăţînarea lui tătîne-meu, îmi formulasem o hotărîre cu totul potrivnică.

O circumstanţă uşurătoare la rezistenţa ce o dovedeam în împrejurarea de faţă împotriva dorinţelor tatălui meu putea fi, cred, aceea că atunci nu le înţelegeam pe deplin temeiul şi nici cît de legată de ele îi era fericirea. Fiind sigur în închipuirea mea că voi avea parte de o bună moştenire în viitor şi de suficiente mijloace de întreţinere în răstimp, nici nu-mi dădea prin gînd pe atunci că ar fi necesar, pentru a schimba închipuirea în realitate, să mă dedic muncii şi nici să mă supun unor restricţiuni neplăcute gustului şi temperamentului meu. În propunerea tatălui meu de a mă asocia cu el în afaceri, nu vedeam decît dorinţa lui ca să contribui şi eu la înmulţirea grămezilor de bogăţii agonisite de dînsul ; şi, închipuindu-mă cel mai bun judecător al drumului către fericirea mea, nu concepeam că aş putea fi mai mulţumit totuşi, sporind averea pe care o socoteam îndestulătoare, chiar mai mult decît îndestulătoare pentru toate trebuinţele, pentru înlesnirile vieţii, ca şi pentru petrecerile lumeşti.

Astfel sînt nevoit să repet că la Bordeaux nu mi-am petrecut timpul aşa cum îşi propusese tatăl meu. Înlocuiam cu alte îndeletniciri tot ceea ce socotea el a fi motiv de căpetenie pentru şederea mea acolo ba, dacă aş fi fost mai îndrăzneţ, aş fi nesocotit cu totul acest motiv. Dubourg, un reprezentant favorizat al casei noastre de negoţ, de la care îşi trăgea profiturile sale, era un politician mult prea şiret ca să dea conducătorului firmei, cu privire la unicul său fiu, referinţe care să pricinuiască supărare atît unuia cît şi celuilalt ; de asemenea ar fi putut urmări, cum voi afla în curînd, foloase personale,

tocmai lăsîndu-mă să nesocotesc ţelul pentru care îi fusesem lăsat în grijă. Purtarea mea se desfăşurase în limitele bunei cuviinţi şi ale bunei orînduieli, aşa că pînă atunci el nu avusese prilejul de a da vreo referinţă proastă despre mine, chiar dacă ar fi dorit un asemenea prilej ; dar, poate că dibaciul franţuz ar fi fost tot atît de îngăduitor, chiar dacă m-aş fi dedat la apucături mai rele decît acelea de indolenţă şi aversiune faţă de afacerile negustoreşti. Într-adevăr, în timp ce hărăzeam o bună parte de timp studiilor comerciale recomandate de dînsul, lui nu-i părea cîtuşi de puţin rău de timpul pe care-l dedicam altor îndeletniciri mai clasice ; nici nu m-a găsit vreodată vinovat de faptul că mă desfătam cu Corneille şi Boileau mai abitir decît cu Postlethwayte (presupunînd că lucrarea sa ar fi existat pe atunci şi că monsieur Dubourg i-ar fi putut pronunţa numele) sau Savary, sau oricare alt scriitor de economie politică. El culesese de pe undeva o expresie potrivită cu care încheia fiecare scrisoare către tata : „Fiul dvs. este tot ceea ce un tată îşi poate dori".

Pe tatăl meu niciodată nu-l supăra o frază, oricît de des era repetată, cu condiţia ca să-i pară lui desluşită şi expresivă ; şi însuşi Addison nu ar fi putut găsi expresii care să-i dea atîta satisfacţie ca „Primit stimata dvs. şi achitat facturile incluse, conform borderoului".

Ştiind deci foarte bine ceea ce aştepta de la mine, tata nu se îndoia, din cauza desei întrebuinţări a frazei favorite a lui Dubourg, că eram pe cale să ajung întocmai ceea ce-mi hărăzea dînsul ; dar, într-un ceas rău, el primi scrisoarea cu scuzele mele elocvente şi amănunţite ; în această scrisoare, îi arătam că refuz locul în firmă, precum şi un pupitru cu taburet, într-un colţ al întunecosului contoar din Crane Alley, deşi taburetul ar fi fost mai

înalt decît acela al lui Owen şi decît acelea ale celorlalţi funcţionari şi inferior numai scaunului cu trei picioare al tatălui meu. Din acea clipă, toate s-au întors pe dos. Referinţele lui Dubourg deveniră suspecte, ca şi cum facturile sale ar fi fost ştiute ca incorecte. Fusei chemat acasă în mare grabă şi primit în modul pe care ţi l-am şi înfăţişat.

CAPITOLUL II

> Încep a dibăci că tînărul suferă de o groaznică meteahnă: Poezia, cu care trîndavă boală de este infectat, pierdută este pentru el orice nădejde de a obţine o slujbă de stat. *Actum est* de el ca om al colectivităţii, dacă a ajuns să versifice o dată.
>
> BEN JONSON în *BARTHOLOMEW FAIR*

Vorbind în general, tatăl meu ştia să îşi stăpînească mînia, iar supărarea rareori îi răzbătea prin cuvinte; ea se vădea doar printr-o comportare mai seacă şi mai acră faţă de acei care îl nemulţumiseră. Nu făcea niciodată uz de ameninţări sau de expresii tari. Totul la dînsul era orînduit după sistem şi de cîte ori se ivea prilejul avea obiceiul de a îndeplini „cele necesare" fără risipă de cuvinte. Asculta deci cu un surîs amar răspunsurile mele nepotrivite privind situaţia comerţului în Franţa şi, nemilos, mă lăsa să mă încurc din ce în ce mai mult în misterele unor termeni comerciali ca: agio [1], tarife, tare [2] şi daune; nu-mi pot silui memoria, căutînd să-mi aduc aminte dacă m-a privit cu adevărată supărare, înainte de a-mi fi dovedit că nu sînt în stare a-i explica

[1] Diferenţa între valoarea nominală şi cea reală a monedelor (n.t.).

[2] *Tară* — pierdere în valoare suferită de o marfă prin scăderea greutăţii sau alterarea calităţii (n.t.).

efectul precis pe care l-a avut deprecierea ludovicului de aur asupra negocierii poliţelor.

— Cel mai mare eveniment naţional din timpul meu, zise tata (cu toate că văzuse Revoluţia), şi habar nu are de el!

— Domnul Francis, sugeră Owen în felul său timid şi împăciuitor, nu poate să fi uitat că printr-un *arrêt* al regelui Franţei, datat la 1 mai 1700, s-a prevăzut că *le porteur*, în curs de zece zile de la scadenţă, trebuie să facă cerere...

— Domnul Francis, zise tata, întrerupîndu-l, îşi va reaminti probabil, pentru moment, orice ai bunătatea să-i sugerezi. Dar, Doamne! cum de l-a lăsat Dubourg! Ascultă, Owen, ce fel de om este Clément Dubourg, nepotul său, de colo din cancelarie, tînărul acela cu părul negru?

— Unul din cei mai dibaci funcţionari ai casei, domnule; un minunat tînăr, pentru timpurile de azi, răspunse Owen, căci veselia şi buna cuviinţă a tînărului franţuz îi cucerise inima.

— Da, da, presupun că *el* ştie ceva despre operaţiile de schimb. Dubourg ţinea să am măcar un tînăr în preajma mea care să se priceapă la afaceri, dar văd acum ce urmărea, iar el îşi va da seama de aceasta atunci cînd va privi bilanţul. Owen, salariul lui Clément să fie plătit la zi pe tot trimestrul acesta şi el să se îmbarce pentru Bordeaux pe nava tatălui său. Tocmai se îndeplinesc formalităţile de plecare.

— Să-l concediez pe Clément Dubourg, domnule? întrebă Owen cu o voce nesigură.

— Da, domnule, concediază-l fără întîrziere. Mi-e destul un prostănac de englez la contoar, ca să-mi facă pozne. Şi nu-mi trebuie un francez iscusit, pe deasupra, ca să profite de ele.

Trăisem destul pe teritoriile *du grand monarque*, ca să capăt o puternică aversiune pentru o astfel de arbitrară exercitare a autorităţii, chiar dacă aceasta nu mi-ar fi intrat în sînge încă din frageda copilărie. Aşa că nu m-am putut abţine să nu intervin, pentru a împiedica faptul ca un nevinovat şi merituos tînăr să ispăşească vina de a fi dobîndit desăvîrşirea pe care tata o aştepta din partea mea.

— Îţi cer iertare, tată, rostii, îndată ce termină de vorbit, dar cred că este drept să plătesc singur vina de a-mi fi neglijat studiile. Nu am nici un motiv să acuz pe monsieur Dubourg de a fi neglijat să-mi asigure putinţa de a mă dezvolta, oricît de puţin m-aş fi folosit de ea; iar în ceea ce priveşte pe monsieur Clément Dubourg...

— În ceea ce-l priveşte pe dumnealui şi pe tine, voi lua eu măsurile pe care le cred necesare, răspunse tata. Este frumos din partea ta, Frank, să iei asupră-ţi toată vina — foarte frumos, aceasta nu se poate nega. Nu-l pot ierta însă pe bătrînul Dubourg, zise el, privindu-l pe Owen, că s-a mulţumit numai să-i ofere lui Frank mijloacele de a-şi însuşi cunoştinţele folositoare, fără să controleze dacă le-a utilizat şi, în caz contrar, să-mi comunice mie.

— Domnul Francis, zise contabilul principal, cu obişnuita lui plecăciune şi cu o uşoară ridicare a mîinii drepte, pe care o căpătase din obiceiul de a-şi pune pana după ureche, înainte de a vorbi, domnul Francis pare să înţeleagă principiul fundamental al oricărei contabilităţi morale, marea regulă etică de trei. Lasă-l pe A să-i facă lui B, ceea ce B i-ar face lui A; produsul îţi va da regula de conduită cerută.

Tatăl meu surîse la această reducere în formă aritmetică a regulii de aur, dar urmă îndată:

— Toate acestea n-au însemnătate, Frank; ţi-ai irosit timpul ca un copil, aşa că pe viitor trebuie să înveţi să trăieşti ca un bărbat. Te voi pune sub supravegherea lui Owen pentru cîteva luni ca să recîştigi terenul pierdut.

Eram cît pe aci să răspund, dar Owen mă privi cu un gest atît de rugător și de prevenitor, încît fără vrerea mea am tăcut.

— Abia atunci, continuă tatăl meu, vom relua subiectul scrisorii mele din zi întîi a lunii precedente, la care mi-ai trimis un răspuns nesăbuit și nesatisfăcător. Acuma, umple-ți paharul și trece sticla lui Owen.

Lipsa de curaj, de îndrăzneală, dacă vrei, nu mi-a fost niciodată cusurul. De aceea, răspunsei ferm :

— Îmi pare rău că scrisoarea mea nu a fost satisfăcătoare ; dar nesăbuită nu a fost, deoarece am dat toată atenția propunerii, pe care în bunătatea dumitale mi-ai făcut-o și pe care cu multă durere m-am văzut nevoit să o refuz.

Tata își îndreptă o clipă privirea-i ascuțită asupra mea, dar apoi și-o retrase îndată. Cum nu-mi răspunse, m-am văzut silit să continui, dar cu oarecare șovăială, el întrerupîndu-mă doar prin monosilabe.

— Îmi este cu neputință, tată, să am un respect mai mare decît acela pe care îl am pentru îndeletnicirea de negustor, chiar dacă aceasta nu ar fi îndeletnicirea dumitale. Totuși, mă simt silit să stărui în refuzul meu de a-mi însuși o calitate, pe care sînt atît de nepregătit să mi-o asum.

— Voi avea eu grijă să-ți însușești calificarea necesară. Nu mai ești oaspetele și elevul lui Dubourg.

— Dar, dragă tată, eu nu susțin că ar fi vorba de o lipsă în felul de predare a studiilor, ci de neputința mea de a profita de învățătură.

— Prostii ! Ți-ai ținut jurnalul în felul în care te-am sfătuit ?

— Da, tată.

— Fii bun și adu-l aici.

Opul cerut era un caiet obișnuit, ținut după povețele tatei, în care mi se indicase să iau note cu privire la cunoștințele variate pe care le căpătam în timpul studiilor.

Prevăzînd că el va cerceta acest caiet, avusesem grijă să transcriu informațiile care știam că-l vor mulțumi, dar prea adesea, pana scăpase de sub controlul capului. Se mai întîmplase, de asemenea, că în acest caiet, fiindu-mi mai la îndemînă, îmi însemnasem ocazional unele lucruri care nu aveau nimic de-a face cu negoțul. Îl pusei acum în mîna tatălui meu, sperînd din suflet că nu va da peste nimic care să-i mărească necazul. Owen, care păru că pălise cînd tata îmi pusese întrebarea, se însenină cînd auzi răspunsul meu prompt, ba chiar zîmbi încurajator cînd adusei din camera mea și pusei înaintea tatei un volum cu aspect de registru comercial, mai mult lat decît lung, cu paftale de alamă și legat în piele de vițel. Părea lucru serios și îl îmbărbăta pe binevoitorul meu prieten. Zîmbea chiar cu plăcere, cînd îl asculta pe tatăl meu spicuind părți din conținut și mormăind unele critici în timp ce-l parcurgea.

— *Rachiuri — butoiașe și buți, de asemenea tonneaux — La Nantz 29 — Veltes într-un barrigue*[1] *la Cognac și Rochelle 27 — La Bordeaux 32*. Foarte corect, Frank. *Vămuirea pe tonaj și după vame vezi tabelele Saxby*. Nu-i bine așa ; trebuia să transcrii pasajul respectiv ; numai așa se fixează în memorie. *Rapoarte de intrare și ieșire — Certificate de ramburs pentru grîu — Certificate de export — Pînzeturi de Bretania și Flandra — Bacala*[2] *— titling*[3] *— Crapling — lub-fish*. Ar fi trebuit să-ți notezi că toate se înregistrează ca titling. Cîți țoli are un titling ?

Owen, văzîndu-mă încurcat, îndrăzni să-mi sufle și eu din fericire înțelesei.

— Optsprezece țoli, tată.

[1] Vechi măsuri de capacitate franceze pentru butoaie (n.t.).
[2] Pește *(Gadus Marluna)* uscat (n.t.).
[3] Termeni întrebuințați înainte vreme în comerțul de pește (n.t.).

— Da, și un lub-fish are 24 — foarte bine. Este important să reții aceasta, din pricina negoțului portughez. Dar ce-i aici ? *Bordeaux fondat în anul — Castelul Trompette — Palatul Galliennus.* Bine, bine, și aceasta-i corect, desigur. Acesta este un fel de maculator, Owen, în care se înregistrează tranzacțiile zilnice, cumpărături, ordonanțări, plăți, recipise, accepte, ciorne, comisioane și sfaturi înregistrate de-a valma.

— Astfel ca să poată fi transcris corect în jurnal și în cartea mare, zise Owen. Sînt bucuros că domnul Francis este așa de metodic.

Văzînd ce iute creștea considerațiunea cu care eram privit, începusem să mă tem că drept urmare tata va stărui cu și mai multă încăpățînare în hotărîrea de a mă face negustor ; cum eu hotărîsem contrariul, doream să nu fi fost, după vorba prietenului meu Owen, chiar atît de metodic. Dar nu aveam motive de îngrijorare în privința aceasta ; căci o foaie de hîrtie pătată de cerneală căzu din carte și tata, ridicînd-o întrerupse o sugestie a lui Owen, care recomanda prinderea foilor volante de memorial cu puțină pastă de lipit, exclamînd : „Memoriei lui Edward, Prințul Negru [1] !" — Ce-s astea ? Versuri ! Doamne, Frank, ești un gogoman mai mare decît îmi închipuiam.

Trebuie să-ți amintești că tatăl meu, ca om de afaceri, privea cu dispreț truda poeților ; ca om credincios, cu convingeri sectare, considera astfel de îndeletniciri pe cît de triviale, pe atît de profane. Înainte de a-l condamna pentru aceasta, trebuie să-ți amintești ce viață au dus și cum și-au folosit talentele cei mai mulți din poeții de la sfîrșitul secolului al șaptesprezecelea. De asemenea, secta de care aparținea tatăl meu avea, sau poate afecta să aibă, o aversiune puritană față de manifestările literare

[1] Principele moștenitor al Angliei (1330—1376), victorios în bătăliile de la Poitiers și Crécy (n.t.).

superficiale. Așa că vezi ce multe au fost pricinile care au contribuit la creșterea neplăcutei surprize, prilejuită de nefericita descoperire a acestei nenorocite ciorne. Cît despre bietul Owen, dacă peruca rotundă pe care o purta atunci s-ar fi desfăcut, pentru ca părul să se poată face măciucă, de groază, sînt sigur că munca frizerului din dimineața aceea ar fi fost zadarnică, datorită mirării nemăsurate pe care o arătă față de o astfel de grozăvie. O violare a casei de bani, sau o ștersătură în maestru, sau o greșeală de adunare într-un decont, cu greu i-ar fi putut prilejui o surpriză mai neplăcută. Tata citi versurile, făcîndu-se uneori că nu le înțelegea sensul, alteori luînd în batjocură tonul eroic, dar tot timpul cu o emfază de amară ironie, deosebit de sîcîitoare pentru nervii unui autor.

Sunetu-acela de goarnă cumplit
Cu fontarabe-ecouri în zări răspîndit,
Chemare a eroului ce de moarte zăcea,
Pe Carol cel Mare-mpărat îl vestea
Că negrii paieni și-ai Spaniei fii
Pe bravul lui sol răpus-au dintre vii.

— „Fontarabe ecouri !" continuă tatăl meu, întrerupîndu-se din citit ; Tîrgul din Fontarabia [1] ar fi fost mai apropiat de scop. Paieni ? Ce-i paien ? N-ai fi putut spune tot așa de bine păgîn, și n-ai putea scrie măcar englezește, dacă ții neapărat să scrii prostii ?

Peste mări ale lumii și țări trist suna
Și-ale Angliei coaste departe uimea
Cu note ce parcă voiau să prescrie
C-a Angliei rază și-a Franței urgie,
Eroul ce-n Crécy, Poitier teamă-mparte.
În Bordeaux astăzi zace pe patul de moarte.

[1] *Fontarabia* — oraș în Spania (n.t.)

Poitiers, dealtfel, se scria totdeauna cu un *s* și nu văd nici un motiv ca rima să cedeze ortografiei.

Slăbitul meu cap săltați-l, a spus ;
Deschideți fereastra, să văd, spre apus,
O ultimă dată-nsorita minune
A soarelui care acuma apune,
Lucind pe Garona pe-al apei ei val,
La fel ca pe Blaya cu roșul ei mal.

Rimele sînt proaste și nu se potrivesc. Cum, Frank, de nici măcar nu te pricepi la sărăcăcioasa meserie pe care ți-ai ales-o ?

În somnul de glorie-adîncă el șade
Sfîrșitu-i apropie roua ce cade,
Ca lacrima ceea ce-ncet se prelinge
Pe-obrazul ce-amarnica-i jale își plînge,
Cînd află fecioare și triste neveste
Că Negrul lor Edward în veci nu mai este.

Deși ca soarele, i-apune și gloria,
În Franța, în Anglia, rămîne memoria
Acelui ce groază băga în dușmani
Tot astfel lucesc toți eroii britani,
Ce-n nouă planete pe-al sudului cer,
Prin norii de sînge și flăcări nu pier.

— „Un nor de flăcări", e ceva nou — Bună dimineața la Moș Ajun, ne dați ori nu ne dați ? Ce să-ți spun : un clopotar ar scrie versuri mai bune ! Apoi zvîrli cît colo hîrtia cu un aer de nemărginit dispreț și încheie : Pe cinstea mea, Frank, ești un gogoman mai mare decît credeam.

Ce puteam zice, dragul meu Tresham ? Stăteam acolo, fierbînd de umilire și revoltă, în timp ce tata mă privea calm, dar sever, cu dispreț și milă ; iar bietul Owen, cu ochii și mîinile ridicate, părea atît de îngrozit, ca și cum

ar fi citit în acel moment numele patronului său în *Gazette* [1]. Cu timpul, îmi luai inima în dinți și vorbii, căutînd ca tonul glasului să-mi trădeze cît mai puțin simțămintele.

— Îmi dau perfect de bine seama, tată, cît de puțin pregătit sînt ca să ocup în societate rolul important căruia vrei să mă consacru ; dar, din fericire, eu nu am ambiția să agonisesc avere. Domnul Owen ar fi un colaborator cu mult mai potrivit. O spusei cu oarecare ciudă, deoarece mi se părea că Owen trădase prea curînd cauza mea.

— Owen ? zise tatăl meu. Băiatul este smintit, curat smintit. Ia spune, dacă pot îndrăzni să te întreb, după ce cu atîta ușurință cauți să-mi abați privirile înspre domnul Owen (deși m-aș putea aștepta la mai multă supunere de la oricine altul, decît de la fiul meu), care ar fi înaltele tale proiecte ?

— Aș dori, tată, răspunsei, luîndu-mi inima în dinți, să călătoresc doi-trei ani, dacă nu ai avea nimic împotrivă ; altfel, deși este cam tîrziu, aș petrece bucuros același interval de timp la Oxford sau Cambridge.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! S-a mai auzit vreodată așa ceva ? Să urmezi școala printre pedanți și iacobiți [2], cînd ai putea să-ți faci singur un rost în viață ! De ce să nu mergi de îndată la Westminster sau la Eton, și să te obișnuiești cu gramatica lui Lilly și cu flexiunile cuvintelor și de asemenea cu nuiaua, dacă-ți place ?

— Atunci, tată, dacă socotești ca tardiv proiectul de continuare a studiilor, bucuros m-aș întoarce pe continent.

— Ți-ai pierdut deja prea mult timp acolo — și cu prea puțin folos, domnule Francis.

— Atunci aș alege cariera armelor, tată, mai degrabă decît oricare altă activitate.

---

[1] Publicație oficială în care, printre altele, se tipăreau numele faliților (n.t.).
[2] Partizanii lui Iacob II după abdicarea sa, sau partizanii urmașilor săi (n.t.).

— Să alegi pe dra..., zise tatăl meu în grabă, oprindu-se brusc și apoi continuînd într-altfel : Mărturisesc că ești pe cale să mă prostești și pe mine. Nu-ți vine să înnebunești, Owen ?

Bietul Owen dădu din cap și privi în jos.

— Ascultă, Frank, continuă tatăl meu, vreau să scurtez discuția. Eram de vîrsta ta cînd tatăl meu mă izgoni din casă și trecu drepturile mele legale de moștenire asupra fratelui mezin. Am părăsit Osbaldistone Hall[1] călare pe o mîrțoagă, și cu zece guinee în pungă. De atunci nu am mai călcat pragul casei și nici nu-l voi mai călca. Nu știu, și nu-mi pasă, dacă fratele meu, pătimaș vînător de vulpi, mai trăiește, sau dacă și-a frînt gîtul ; dar el are copii, Frank, și unul din ei va fi fiul meu, dacă mă mai superi mult în această chestiune.

— Vei face așa cum poftești cu tot ceea ce îți aparține, răspunsei mai mult cu o nepăsare posacă decît cu respect.

— Așa e, Frank, tot ce am este al meu, dacă truda agonisirii și grija de a spori poate constitui un drept de proprietate. Află că nici un trîntor nu se va hrăni din fagurele meu. Gîndește-te bine ; nu o spun fără a fi cugetat îndelung. Și ceea ce hotărăsc, știu să duc la îndeplinire.

— Onorate domn, mult stimate domn, strigă Owen, cu lacrimile în ochi, nu vă stă în obicei să vă grăbiți așa, cînd tranzacționați asupra unor afaceri de seamă. Lăsați-l pe domnul Francis să-și consume creditul, înainte de a-i închide contul. El vă iubește, sînt sigur ; atunci cînd va pune în cumpănă respectul filial de o parte, iar de cealaltă argumentele sale *per contra*, sînt sigur că obiecțiunile-i vor dispare.

— Crezi că îi vor cere de două ori, zise cu gravitate tatăl meu, să fie prietenul meu, sprijinul meu și omul

[1] Conacul familiei Osbaldistone (n.t.).

meu de încredere ? Să fie tovarășul grijilor și averii mele ? Owen, credeam că mă cunoști mai bine.

M-a privit ca și cum ar mai fi vrut să adauge ceva, dar se întoarse de îndată și părăsi brusc odaia. Recunosc că eram impresionat de această întorsătură a lucrurilor, la care nu mă gîndisem ; iar tatăl meu probabil că nu ar fi avut de ce să se plîngă de mine, dacă ar fi început discuția de pe această poziție.

Era însă prea tîrziu. Moștenisem o bună parte din îndîrjirea sa încăpățînată și soarta hotărîse ca acest păcat să-mi fie și pedeapsa, deși într-o măsură mai mică decît merita greșeala mea. Cînd rămaserăm singuri, Owen continuă a mă privi cu ochii înlăcrămați, vrînd să descopere ceea ce era mai vulnerabil în încăpățînarea mea, înainte de a încerca să intervină. Pînă la urmă, începu cu vorbe dezlînate și tremurătoare :

— Doamne, Dumnezeule ! Domnule Francis ! Doamne, Dumnezeule ! Pe viața mea, domnule Osbaldistone ! ! Să-mi fie dat să trăiesc o asemenea zi ! Și dumneavoastră, un domn atît de tînăr ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Priviți și contul de profit și cel de pierdere ! Gîndiți-vă la ce lăsați să se irosească — ce frumoasă avere, domnule Francis — una din cele mai serioase întreprinderi din City, chiar de pe cînd era sub fosta firmă a lui Tresham și Trent, azi Osbaldistone și Tresham. Ați putea să vă poleiți cu aur, domnule Francis ! Și, dragul și tînărul meu domn Frank, dacă ar fi ceva anume, în afacerile casei acesteia, care v-ar displace, aș (scoborîndu-și vocea pînă la șoaptă), aș îndrepta eu trimestrial, sau săptămînal, sau zilnic, cum ați dori. Gîndiți-vă, dragul meu domn Francis, la respectul ce-l datorați tatălui dumneavoastră, ca să aveți parte de zile multe și bune.

— Îți sînt foarte îndatorat, domnule Owen, zisei eu, într-adevăr foarte îndatorat ; dar numai tatăl meu poate chibzui cui să lase averea. El a pomenit de unul din verii

mei. N-are decît să dispună de averea sa cum îi place, eu niciodată nu-mi voi vinde libertatea pe aur.

— Aur, domnule ? Aş fi dorit să vedeţi contul de profit şi pierdere din trimestrul trecut — se ridică la cinci cifre — cinci cifre la totalul cuvenit fiecărui asociat, domnule Frank. Şi toate acestea să ajungă în mîna unui papistaş, unui necioplit din nord, şi peste alte toate, necredincios regimului ! Mi se rupe inima, domnule Francis, mie care am muncit mai mult ca un cîine decît ca om şi numai de dragul firmei. Gîndiţi-vă cum ar suna : Osbaldistone, Tresham şi Osbaldistone — sau poate, cine ştie, (scoborîndu-şi din nou vocea) Osbaldistone, Osbaldistone şi Tresham, pentru că domnul Osbaldistone al nostru îi poate răscumpăra pe toţi.

— Dar, domnule Owen, numele vărului meu fiind tot Osbaldistone, denumirea firmei va suna tot atît de plăcut în urechile domniei tale.

— O, nu vă e ruşine, domnule Francis, cînd ştiţi cît ţin la dumneavoastră ? ! Hm ! Vărul dumneavoastră ! Un papistaş desigur, ca şi tătîne-său şi necredincios dinastiei protestante [1]. Acesta este încă un motiv, de bună seamă.

— Mulţi catolici sînt oameni foarte de treabă, domnule Owen, răspunsei eu.

Cînd Owen se pregătea să răspundă cu neobişnuită însufleţire, tata reintră în odaie.

— Ai avut dreptate, Owen, zise el. Eu am greşit ; pentru a dezbate această chestiune, ne trebuie un răgaz mai lung. Tinere, să-mi răspunzi la această chestiune de azi într-o lună.

Salutai în tăcere, destul de mulţumit de această păsuială, cu speranţa că ea arăta o înmuiere în hotărîrea tatei.

[1] Se înţelege : partizan al casei Stuart — catolică, pretendentă la tronul Angliei — şi necredincios casei domnitoare de Hanovra — protestantă (n.t.).

Timpul de aşteptare trecu încet, netulburat de vreo întîmplare mai deosebită. Veneam, plecam şi dispuneam de timpul meu, după plăcerea mea, fără ca tata să mă întrebe ceva sau să-mi facă vreo observaţie. Într-adevăr, îl vedeam rar, numai la ceasul meselor, cînd el ocolea cu grijă orice discuţie, pe care nici eu nu mă grăbeam să o deschid, cum prea bine îţi poţi da seama. Conversaţia noastră se mărginea la veştile zilnice sau la acele generalităţi cu care se întreţin fiinţele străine unele de altele ; cineva care ne-ar fi ascultat nici nu ar fi putut bănui că ar exista între noi o neînţelegere atît de gravă. Neînţelegerea însă mă urmărea mereu, ca un vis urît. Se putea oare ca tata să se ţie de cuvînt şi să dezmoştenească pe unicul său fiu în favoarea unui nepot, de a cărui existenţă nici nu era măcar sigur ? Dacă aş fi judecat drept lucrurile, purtarea bunicului meu în împrejurări asemănătoare nu-mi putea mirosi a bine. Îmi făcusem însă o idee greşită despre caracterul tatălui meu, după consideraţia pe care mi-o dăduse el şi întreaga sa familie, înainte de plecarea-mi în Franţa. Încă nu ştiam că există oameni care îşi răsfaţă copiii la o vîrstă fragedă, pentru că aşa le place şi pentru că aceasta îi distrează, şi care, totuşi, pot fi suficient de severi atunci cînd aceiaşi copii nu corespund mai tîrziu aşteptărilor. Dimpotrivă, căutam a mă convinge că nu mă puteam aştepta decît la o înstrăinare vremelnică a afecţiunii sale ; poate un surghiun la ţară pe cîteva săptămîni, ceea ce ar fi fost mai degrabă pe placul meu, deoarece îmi dădea prilejul să lucrez mai departe la versiunea neterminată a lui *Orlando Furioso* poem pe care de mult voiam să-l traduc în versuri englezeşti. M-am lăsat atît de stăpînit de această credinţă, încît îmi reluasem ciornele. Odată, pe cînd eram cufundat asupra rimelor des repetate din stanţele spenseriene, auzii o bătaie surdă şi precaută în uşa camerei mele.

— Intră, zisei, şi domnul Owen se ivi în prag.

Acest om nepreţuit avea obiceiuri şi mişcări atît de rînduite, încît, după toate probabilităţile, era prima dată cînd se suia la catul al doilea din casa patronului său, deşi pe primul îl cunoştea atît de bine ; nici pînă azi nu înţeleg cum de a găsit camera mea.

— Domnule Francis, zise el, stăvilindu-mi surpriza şi plăcerea ce le încercam, văzîndu-l. Nu ştiu dacă este bine să vă spun cele ce am de gînd, nu se cade să vorbeşti în afară despre ceea ce se petrece înăuntrul contoarului, n-ar trebui să spui, cum se zice, stîlpului din magazie cîte file are registrul. Dar tînărul Twineall a lipsit de la birou două săptămîni şi mai bine şi nu s-a întors decît de două zile.

— Bine, dragul meu, dar ce ne priveşte pe noi aceasta ?

— Staţi, domnule Francis, tatăl dumneavoastră i-a încredinţat o misiune specială ; sînt sigur că nu s-a dus la Falmouth în chestiunea scrumbiilor ; şi afacerea din Exeter cu Blackwell & Co. este lămurită ; iar întreprinderea minieră din Cornwall a lui Trevanion şi Treguillian desigur că nu va plăti mai mult decît ceea ce a plătit ; orice afacere nu poate să nu fie înregistrată şi în scriptele mele ; pe scurt : credinţa mea nestrămutată este că Twineall a fost în nord.

— Crezi cu adevărat ? îl întrebai eu, ceva cam speriat.

— De la întoarcerea lui, nu a vorbit altceva decît despre cizmele sale noi, de pintenii săi de Rippon [1] şi despre o luptă de cocoşi din York. Lucrul este limpede ca şi tabla înmulţirii. Hotărăşte-te, dragul meu copil. Domnul să te binecuvînteze, să faci pe placul tatălui dumitale. Fă-te de îndată şi om, şi negustor.

În clipa aceea, simţii un puternic imbold de a ceda şi ca să-l fac fericit pe Owen, eram gata a-l ruga să comunice tatălui meu că îi voi împlini dorinţa. Mîndria însă, mîndria, izvorul atîtor fapte bune, dar şi al atîtor

[1] Oraş din nordul Angliei (n.t.).

rele de-a lungul vieţii, m-a împiedicat. Supunerea mi se opri în gît ; pe cînd tuşeam pentru a-mi drege vocea, glasul tatei se auzi, chemîndu-l pe Owen. El părăsi grăbit camera şi astfel prilejul a fost pierdut.

Tatăl meu era metodic în toate. La aceeaşi oră a zilei, în aceeaşi încăpere, pe acelaşi ton şi cu aceeaşi manieră, pe care le întrebuinţase exact cu o lună mai înainte, el şi-a recapitulat propunerea ce mi-o făcuse, de a mă lua ca asociat şi de a-mi încredinţa un departament din contoar, cerîndu-mi să-i comunic hotărîrea mea definitivă. În clipele acelea, îmi ziceam că se poartă prea aspru şi încă şi acum socot că purtarea tatei a fost nesăbuită. O purtare mai împăciuitoare i-ar fi dat, după toate probabilităţile, cîştig de cauză. Aşa însă cum s-au petrecut lucrurile, am rămas pe poziţie şi, în chip cît mai respectuos, i-am refuzat propunerea ce-mi făcuse. Poate că — dar cine-şi poate judeca propria-i inimă ? simţeam că ar fi fost lipsit de bărbăţie să capitulez la prima somaţie şi aşteptam noi solicitări cel puţin ca pretext pentru a-mi schimba hotărîrea. De data aceasta, însă, am fost dezamăgit, căci tatăl meu se întoarse calm către Owen şi spuse doar atît :

— Vezi, este aşa precum ţi-am spus.

Apoi, adresîndu-mi-se, zise :

— Bine, Frank, eşti aproape major şi tot atît de pregătit acum pe cît vei fi oricînd altă dată ca să te gîndeşti la fericirea ta ; deci, nu mai spun nimic. Dar, cum nu sînt obligat să mă supun planurilor tale, după cum nici tu nu eşti silit să le urmezi pe ale mele, pot să te întreb dacă nutreşti vreun plan în care să-ţi pot fi de vreun ajutor ?

Oarecum ruşinat, îi răspunsei că, nefiind pregătit pentru vreo profesiune şi neavînd nici o avere a mea, era vădit că nu puteam trăi fără un ajutor oarecare din partea lui ; nevoile mele însă erau foarte modeste şi speram ca aversiunea ce o aveam pentru profesia pe care mi-o

destinase nu-l va face să-mi retragă cu totul sprijinul şi oblăduirea părintească.

— Va să zică doreşti să te sprijini de braţul meu şi în acelaşi timp să urmezi calea aleasă de tine ? Aşa ceva nu se poate, Frank ; totuşi, presupun că primeşti să te supui îndrumărilor mele în măsura în care ele nu se împotrivesc bunului tău plac ? Eram gata să-l întrerup, dar el mi-o reteză, zicînd : tăcere, te rog, apoi continuă : Presupunînd că aşa stau lucrurile, vei purcede de îndată spre nordul Angliei, pentru a face o vizită unchiului tău şi a-i cunoaşte familia. Dintre fiii săi (are şase, după cîte am înţeles), am ales pe unul, care pare a fi vrednic de a ocupa locul de la contoar pe care ţi-l hărăzisem ţie. Cum poate vor mai fi încă unele rînduieli de pus la cale, va fi eventual nevoie să fii şi tu de faţă. Vei primi noi instrucţiuni la Osbaldistone Hall, unde vei rămîne, te rog, pînă ce vei primi veşti de la mine. Totul va fi gata pentru plecarea ta mîine dimineaţă.

Cu aceste cuvinte, părintele meu părăsi camera.

— Ce înseamnă toate acestea, domnule Owen ? întrebai pe înţelegătorul meu prieten, al cărui chip înfăţişa cea mai adîncă mîhnire.

— Te-ai nenorocit, domnule Frank ! asta-i tot. Cînd tatăl dumitale vorbeşte aşa de liniştit şi cu atîta hotărîre, nu-l mai poţi întoarce din drum, tot aşa cum nu poţi schimba un decont.

Aşa s-a şi întîmplat. A doua zi dimineaţă, la ora cinci, mă găseam în drum spre York, călare pe un bidiviu bunicel, şi cu cincizeci de guinee în buzunar, călătorind, pe cît se pare, pentru a înlesni adoptarea aceluia care să mă înlocuiască în casă, în consideraţiunea tatei şi, eventual, în moştenirea lui.

CAPITOLUL III

Dar sloboda-i pînză de vînturi bătută
De valuri e dusă, dar nestăpînită
Şi vîsla se rupe şi cîrma-i pierdută,
Purtată de ape de stînci e lovită.

Fabulele lui GAY

Am împodobit cu rime şi cu versuri albe subîmpărţirea acestei povestiri, astfel ca atenţia să-ţi fie mereu trează, datorită unor scrieri literare mai atrăgătoare decît ale mele. Versurile de mai sus se referă la un nefericit navigator care, tăind cu îndrăzneală legăturile unei bărci pe care nu ştia să o manevreze, o lăsă să lunece în voia valurilor puternice ale fluviului. Nici un şcolar care ar fi făcut o asemenea ispravă uşuratică, din distracţie sau din nesocotinţă, nu putea să se simtă mai prost decît mine, cînd m-am văzut navigînd fără busolă pe oceanul vieţii. Uşurinţa atît de neaşteptată cu care tatăl meu desfăcuse legătura cea mai puternică socotită a sta la temelia societăţii, lăsîndu-mă să plec ca un surghiunit din sînul familiei sale, mi-a şubrezit într-un mod ciudat încrederea în mine, singura care mă susţinuse pînă aci. Făt-Frumos, odată prinţ şi deodată fiu de pescar, nu putea avea un sentiment mai neplăcut al decăderii decît aveam eu. În egoismul nostru copleşitor, sîntem atît de porniţi să so-

cotim lucrurile mărunte pe care bunăstarea le aduce în jurul nostru, ca făcînd una cu propria noastră persoană, încît descoperirea neînsemnătății noastre, atunci cînd rămînem să ne descurcăm singuri, ajunge nespus de umilitoare. Pe măsură ce vuietul Londrei rămînea în urmă, numai dangătul depărtat al clopotelor mai suna în urechile mele povața : „Întoarce-te înapoi“ [1], aceeași care pe vremuri fusese auzită de cel care avea să devină primarul orașului ; cînd privii înapoi din Highate la măreția însorită a priveliștei, simțeam că lăsasem în urma mea înlesnirile, belșugul și farmecul vieții de societate, împreună cu toate plăcerile unui trai civilizat.

Zarurile însă fuseseră aruncate. Fără îndoială, nu mai era de presupus că o cedare întîrziată și silnică la dorințele tatei mi-ar mai fi redat poziția pe care o pierdusem.

Dimpotrivă, hotărît și nestrămutat în țelurile sale, așa cum era el, ar fi fost mai degrabă scîrbit decît împăcat cu acceptarea mea tîrzie și silită a dorinței sale de mă apuca de comerț. Încăpățînarea-mi înnăscută îmi veni și ea în ajutor și mîndria îmi șopti ce jalnică figură aș fi făcut dacă o plimbare de patru mile în afara Londrei ar fi spulberat hotărîrile luate după o lună de adîncă reflectare. De asemenea, nădejdea, care niciodată nu părăsește pe cei tineri și cutezători, îmi umplu cu strălucirea ei viitorul plin de așteptări. Părintele meu nu putea rămîne neclintit în sentința de izgonire din mijlocul familiei pe care o pronunțase atît de draconic. Pesemne că era numai o încercare la care fusesem supus și care, dacă aș fi îndurat-o cu răbdare și dîrzenie, m-ar fi înălțat în stima lui și ne-ar fi dus pe amîndoi la o învoială amicală în privința neînțelegerii noastre. Îmi făceam chiar în gînd socoteala pînă unde i-aș fi cedat și la care din articolele presupusului nostru tratat aș fi rămas neclin-

[1] Referință la legendarul primar al Londrei, Dick Wittington (n.t.).

tit ; rezultatul ar fi fost, după calculele mele, că trebuia să fiu repus în deplinele mele drepturi filiale, plătind pedeapsa ușoară a unor concesiuni formale pentru a răscumpăra răzvrătirea de mai înainte.

Între timp, rămîneam stăpîn pe persoana mea și încercam acel simțămînt de neatîrnare, pe care tinerețea îl îmbrățișează cu un înfiorător amestec de plăcere și de teamă. Punga mea, deși nu peste măsură de plină, era totuși în stare a face față nevoilor și dorințelor unui călător. Cînd fusesem la Bordeaux, mă obișnuisem să fiu propriu-mi valet ; calul mi-era odihnit, tînăr și sprinten ; iar optimismul meu învinse repede gîndurile melancolice cu care începusem călătoria.

Aș fi fost mulțumit dacă aș fi mers pe un drum mai bine ales, care să ofere mai multe lucruri noi, sau priveliști mai interesante călătorului. Dar, calea nordului era atunci, și poate că mai este și azi, deosebit de săracă în aceste privinți ; nu cred că poți călători așa de mult prin Anglia, în oricare altă direcție, întîmpinînd mai puține lucruri demne de văzut. Cu toată încrederea aparentă ce-o aveam în mine, gîndurile nu-mi erau mereu neobosite și de asemenea muza, tocmai ea care mă ademenise în acest pustiu, m-a părăsit cum fac cele de sexul ei, și aceasta cînd aveam mai mare nevoie de ea. Dacă nu ar fi fost convorbirile neprevăzute cu străinii, care întîmplător aveau același drum, aș fi ajuns într-o stare de adîncă plictiseală. Dar persoanele pe care le întîlneam nu prezentau nici un interes și erau monotone. Preoți de țară tropăind spre casă, pe cînd se înapoiau de la vreun enoriaș, fermieri sau crescători de vite, întorcîndu-se de la vreun tîrg îndepărtat ; slujbași comerciali călătorind ca să încaseze drepturile patronilor din orașele de provincie ; și, din cînd în cînd, cîte un ofițer mergînd la țară pentru recrutări ; toți aceștia erau, în acea perioadă, persoanele care dădeau de lucru paznicilor de la bariere și cîrciumarilor. Conversația noastră era, prin urmare,

despre dijme şi credinţe, despre vite şi grîne, despre mărfuri de tot soiul şi despre solvabilitatea negustorilor de mărunţişuri ; cu totul întîmplător mai ascultam descrierea unui asediu sau a unei bătălii din Flandra, dar în aceste cazuri povestitorul repeta probabil ceea ce auzise şi el de la alţii. Tîlharii, temă fertilă şi îngrijorătoare, umpleau toate golurile acestor conversaţii ; numele Fermierului de Aur, al tîlharului zburător, Jack Needham, şi al altor eroi din *Beggar's Opera* [1] erau tot atît de obişnuite în discuţiile noastre, ca orişice alt cuvînt de toate zilele. La auzul unor asemenea basme, ca şi copiii care se îmbulzesc în jurul focului, atunci cînd povestea cu stafii ajunge la momentul culminant, călăreţii se apropiau unul de altul, priveau înainte şi înapoi, cercetau petiţele pistoalelor şi se jurau să se ajute în caz de primejdie ; un legămînt care, ca şi alte alianţe ofensive şi defensive, era uitat atunci cînd se ivea adevărata primejdie.

Dintre toţi cei pe care i-am văzut vreodată chinuiţi de asemenea spaime, numai unul, un biet om, cu care am călătorit o zi şi jumătate, mi-a pricinuit o desfătare mai de soi. Avea prins de ciochină un geamantan foarte mic, dar după toate aparenţele foarte greu, de a cărui soartă părea deosebit de îngrijorat ; neslăbindu-l din ochi şi refuzînd deopotrivă atît zelul îndatoritor al ospătarilor, cît şi pe cel al rîndaşilor care se ofereau să-l care acasă. Cu aceeaşi prevedere se trudea să ascundă nu numai scopul şi destinaţia călătoriei sale, ba pînă şi calea ce trebuia să o străbată a doua zi. Niciodată nu se simţea mai stînjenit decît cînd era întrebat încotro călătorea şi la ce poştă avea intenţia să mîie. Cerceta cu cea mai mare grijă locul în care poposea noaptea, ocolind deopotrivă singurătatea cît şi ceea ce i se părea lui o vecinătate îndoielnică ; la Grandham, mi se pare, a stat de veghe

[1] Piesă de teatru a lui Gay, care a avut un mare răsunet în secolul al XVIII-lea (n.t.).

toată noaptea numai ca să nu doarmă în vecinătatea unei odăi, ocupată de un vlăjgan şaşiu, cu o perucă neagră şi o vestă împodobită cu fireturi învechite. Cu toate aceste griji care-l apăsau, tovarăşul meu de drum, judecînd după musculatura şi tendoanele sale, ar fi putut să înfrunte primejdiile cu tot atîţia sorţi de izbîndă ca oricare alt om. Era puternic, bine legat şi, judecînd după pălăria cu fireturi de aur şi cocardă, părea să fi servit în armată, sau să-i aparţină într-un fel oarecare. Conversaţia lui însă, deşi întotdeauna îndeajuns de vulgară, era a unui om cu scaun la cap, atunci cînd gogoriţele care îl obsedau încetau să-i ocupe pentru moment atenţiunea. Orişice asociaţie întîmplătoare de idei care îi reaminteau un loc deschis sau o plantaţie deasă erau deopotrivă motive de îngrijorare ; fluierul unui ciobănaş se prefăcea de îndată într-un semnal tîlhăresc. Chiar vederea unei spînzurători, care îi dădea asigurarea că măcar un tîlhar fusese pedepsit de către justiţie, reuşea să-i reamintească de fiecare dată cîţi mai rămăseseră nespînzuraţi.

Mi s-ar fi urît în tovărăşia acestui fîrtat, dacă nu aş fi fost încă şi mai plictisit de propriile-mi gînduri. Cu toate acestea, unele din minunatele povestiri pe care mi le spunea aveau ceva interesant în însăşi alcătuirea lor, şi o altă notă mai curioasă a ciudăţeniilor sale îmi dădea prilejul de a mă distra pe socoteala sa. În poveştile lui, unii nefericiţi călători cădeau în ghearele tîlharilor de pe urma faptului că se alăturau pe drum cîte unui străin bine îmbrăcat şi distractiv, în a cărui tovărăşie nădăjduiau să găsească atît ajutor cît şi desfătare, şi care le înveselea drumul cu poveşti şi cîntece, ba le lua şi apărarea împotriva acelor care căutau să-i înşele cu note de plată măsluite sau încărcate, pînă ce, la urma urmei, sub pretextul de a scurta drumul, luînd-o peste vreun izlaz pustiu, necunoscutul abătea încrezătoarele victime de pe drumul mare în vreo văiugă nenorocită, unde, printr-o fluierătură, îşi chema fîrtaţii din ascun-

zători și se arăta în adevărata-i înfățișare de căpetenie a unei cete de tîlhari. Astfel căscăii săi tovarăși de drum își pierdeau pungile, dacă nu și viețile. Spre sfîrșitul unei astfel de povestiri, în timp ce tovarășul meu se înfierbînta pînă ajungea să se sperie singur de cele ce spunea, observasem că mă cam măsura cu o privire plină de îndoială, ca și cum întrevedea putința de a fi chiar el în acea clipă în tovărășia periculoasă a unuia din cei despre care povestea. Din timp în timp, atunci cînd cu atîta iscusință i se năzăreau astfel de închipuiri, se îndepărta de mine pînă ajungea în partea cealaltă a șoselei, privea înainte, înapoi și în jurul său, își controla armele, și părea că se pregătește, fie de fugă, fie de apărare, după împrejurări.

Bănuiala la care cădea în asemenea prilejuri mi se părea trecătoare și prea caraghioasă spre a fi jignitoare. De fapt, nu era o jignire adusă hainei sau persoanei mele, deși mă confunda cu un răufăcător, căci în acele zile, cineva putea avea prea bine înfățișarea unui gentleman și totuși să se dovedească a fi un tîlhar de drumul mare. Deoarece diviziunea muncii pe toate tărîmurile nu luase încă o dezvoltare atît de mare ca de atunci încoace, meseria politicosului și îndemînatecului aventurier care îți ciupea banii la White sau a aceluia care ți-i umfla la Marybone era deseori aceeași cu a ticălosului care pe Bagshot Heath sau Finchley Common[1], amenința cu „punga sau viața" pe fercheșul său confrate. În obiceiurile timpului exista de asemenea o doză de grosolănie și de asprime, care de atunci s-a mai înmuiat sau a dispărut. Mie mi se pare, din cîte îmi amintesc, că oamenii deznădăjduiți erau mai puțin dispuși atunci decît acum să recurgă la mijloace extreme pentru a-și reface averea. Trecuse cu adevărat vremea în care Anthony-a-Wood jelea execuția a doi oameni plăcuți la vedere, de un cu-

[1] Locuri bîntuite de tîlhari (n.t.).

raj și de o cinste de nediscutat, care fuseseră spînzurați fără milă la Oxford, pentru simplul fapt că sărăcia îi împinsese să perceapă biruri la drumul mare. Eram încă și mai departe de zilele „nebunului Prinț și ale lui Poins"[1]. Totuși, deoarece terenurile din vecinătatea metropolei erau foarte întinse și neîngrădite, iar ținuturile mai îndepărtate puțin populate, ele erau adesea cutreierate de un soi de tîlhari călări, care vor dispărea poate vreodată, dar care atunci își practicau meseria cu oarecare curtenie : ca și Gibbet în *Beaux Stratagem*[2], ei se făleau ca fiind oamenii cu cea mai aleasă purtare de pe drumul mare și făceau uz de multă politețe în îndeletnicirea vocației lor. Prin urmare, un tînăr în situația mea nu avea dreptul să fie prea mîniat de greșeala care se făcea cînd era asemuit cu acest soi de onorabili răufăcători.

Nici nu mă simțeam jignit. Dimpotrivă, mă desfătam asmuțind și potolind bănuielile fricosului meu tovarăș ; jucam teatru cu tot dinadinsul ca să sporesc tulburarea unei minți zăpăcite de la natură și din pricina fricii. Cînd conversația mea obișnuită izbutea să-i adoarmă cu desăvîrșire bănuielile, era de ajuns o întrebare în treacăt cu privire la ținta călătoriei sale sau la natura afacerii care o prilejuia, ca să-i trezească deodată toată neîncrederea. De pildă, o convorbire în care comparam puterea și iuțeala cailor noștri luă următoarea întorsătură.

— Da, domnule, zicea tovarășul meu, în ceea ce privește galopul, îți dau dreptate, dar, dă-mi voie să-ți spun, calul domniei tale (deși un cal frumos — trebuie să recunosc) are oasele prea subțiri ca să fie un trăpaș bun. Trapul, domnule (lovindu-și cu pintenii bucefalul), trapul este adevăratul umblet al calului de călărie : și dacă

[1] Prințul Henry, fiul regelui Henry IV, și Poins, personaj din drama istorică a lui Shakespeare : *King Henry IV*, Part. I (n.t.).
[2] *The Beaux' Stratagem* — piesă de teatru scrisă de George Farquhar și publicată în 1707 (n.t.).

am fi aproape de vreun oraș, tare aș avea poftă să-ți încerc trăpașul pe o porțiune de șosea întinsă, pentru o oca de vin la primul han.

— De acord, domnule, răspunsei, uite chiar în fața noastră un teren prielnic.

— Hm, hm, răspunse amicul meu, șovăind, la drum am principiul de a nu-mi omorî calul între poște ; niciodată nu poți ști dacă nu ți se ivește vreun prilej să-l pui la încercare ; în afară de aceasta, domnule, cînd am zis să ne luăm la întrecere, am înțeles la greutate egală ; iar domnia-ta ai vreo patru stone[1] mai puțin ca mine.

— Foarte bine, sînt de acord să port o greutate suplimentară. Cam cît poate cîntări geamantanul domniei-tale ?

— Gea... gea-geamantanul meu, răspunse el, șovăitor, o, foarte puțin — e ușor ca fulgul — am în el doar cîteva cămăși și ciorapi.

— După aparență l-aș fi socotit mai greu. Mă prind pe o oca de vin că tocmai bine acoperă diferența dintre greutățile noastre.

— Te înșeli, domnule, te asigur că te înșeli cu totul, răspunse amicul meu, ferindu-se spre marginea drumului, cum obișnuia să facă în asemenea alarmante ocazii.

— Bine, sînt gata să pui vinul la bătaie, sau să pun rămășag pe zece monezi contra cinci, că-ți pot duce geamantanul pe crupa calului și pe deasupra să te și întrec la trap.

Această propunere mări la culme spaima amicului meu. Nasul său își schimbă culoarea firească arămie, pe care o căpătase din pricina multiplelor cupe de vin alb sau negru, într-una palidă ca de alamă, și dinții îi clănțăniră de spaimă, la îndrăzneala fără perdea a propunerii mele, care părea să-i puie în față pe neobrăzatul fur în toată strășnicia sa. În timp ce gîngăvea un răspuns,

[1] *Stone* — măsură de greutate de circa 1 kg (n.t.).

îi ușurai într-o oarecare măsură groaza, printr-o întrebare referitoare la o clopotniță, ce se ivea în zare și prin observația că eram acum atît de aproape de un sat, încît nu mai riscam să ni se întîmple ceva pe drum. La acestea, chipul i se însenină ; dar îmi dădeam bine seama că nu va uita așa ușor propunerea pe care i-o făcusem și care i se păruse atît de ciudată. Te supăr cu amănunte despre firea acestui om și despre chipul în care am rîs de dînsul, pentru că, deși lipsite de însemnătate prin ele însele, aceste mărunțișuri au avut o înrîurire puternică asupra unor pățanii din viitor, pe care le voi povesti mai încolo. La vremea aceea, purtarea acestui om îmi inspira numai dispreț și mai mă întărea în părerea că, din toate pornirile ce îndeamnă omenirea să se chinuiască singură, aceea a spaimei neîntemeiate este cea mai supărătoare, mai dureroasă și mai de plîns.

CAPITOLUL IV

Săraci sînt scoţienii, grăieşte cea posacă
Trufie englezească. Că vorba nu-i de clacă
O recunosc şi ei. Dar judecînd mai drept,
Acel ce vine-ncoace averea să şi-o facă
Nu-i oare înţelept?

CHARLES CHURCHILL

În timpurile despre care povestesc, era împămîntenită pe drumurile Angliei o veche datină, care bănuiesc că în zilele noastre nu mai este luată în seamă decît poate de prostime. Călătoriile mai lungi, făcîndu-se călare şi fireşte distanţele dintre poşte fiind scurte, era obiceiul ca duminicile să se facă întotdeauna un popas într-un tîrg oarecare, unde călătorul să poată lua parte la liturghie şi unde să-şi poată odihni calul; acest obicei era pe cît de omenos faţă de dobitoacele noastre, pe atît de folositor pentru noi. O urmare a acestei sănătoase datine şi o rămăşiţă a vechii ospitalităţi engleze era ca hangiul cel mai înstărit, uitînd în cea de a şaptea zi a săptămînii năravurile sale de cîrciumar, să poftească oaspeţii care se aflau sub acoperişul lui să împartă ospăţul duminical cu familia sa. Această invitaţie era îndeobşte primită de toţi, afară de cei al căror înalt rang îi făcea să creadă că acceptarea ei ar putea însemna o înjosire. Singura plată oferită sau primită era o sticlă de vin, băută după-masă în sănătatea hangiului.

Mă născusem cetăţean al lumii şi îmi plăcea să iau parte la tot felul de întîmplări de pe urma cărora puteam să aflu mai mult despre semenii mei; de altminteri nu aveam dorinţa să-mi dau ifose şi nici să mă izolez, aşa că numai rareori refuzam să iau parte la ospăţul de duminică oferit de gazda de la hanul în care mă găseam, fie la Jartieră, la Leu sau la Urs. Cinstitul cîrciumar prezenta el însuşi un spectacol desfătător; plin de sine, simţea cum îi creşte importanţa, în timp ce trona în capul mesei printre aceiaşi oaspeţi pe care de obicei îi servea, aşa cum era de datoria lui; în jurul orbitei sale evoluau alţi aştri mai puţin strălucitori. Localnici mai isteţi şi puşi pe glume, aleşii dregători ai tîrgului sau ai satului; farmacistul, notarul şi însuşi diaconul nu se dădeau în lături de a participa la aceste întruniri săptămînale. Oaspeţii, adunaţi din diferite părţi şi avînd felurite profesiuni, alcătuiau prin graiul, apucăturile şi părerile lor un ciudat contrast, folositor celor care doreau a dobîndi cunoştinţe asupra neamului omenesc, în toate manifestările sale.

Într-o asemenea zi şi cu un asemenea prilej tocmai mă pregăteam să cinstesc, împreună cu fricosul meu tovarăş de drum, masa hangiului cu faţa stacojie de la hanul „La Ursul negru“, din oraşul Darlington în Episcopia Durham, cînd acesta ne înştiinţă, cu tonul unui om care cere îngăduinţă, că un gentleman scoţian urmează să prînzească cu noi.

— Un gentleman? Ce fel de gentleman? întrebă tovarăşul meu, oarecum pripit, ducîndu-se cu gîndul probabil la gentlemenii de drumul mare, cum li se zicea pe atunci.

— Păi un gentleman scoţian, cum spusei mai înainte, răspunse gazda; toţi cei de acolo sînt nobili, trebuie să ştiţi, chiar de nu au cămaşă pe dînşii; dar acesta-i mare hîtru; nu se află scoţian mai isteţ ca dînsul care să fi trecut pînă azi podul de la Berwick; bănuiesc că-i negustor de vite.

— Atunci neapărat se cuvine să avem parte de tovărăşia lui, răspunse amicul meu şi apoi, întorcîndu-se către mine, îşi dădu în vileag gîndurile. Îi respect pe scoţieni, domnul meu, îi îndrăgesc şi îi cinstesc pentru simţul lor moral. Se vorbeşte de murdăria şi sărăcia lor; dar mie să-mi lauzi cinstea curată, chiar de este îmbrăcată în zdrenţe — cum zice poetul. Am fost încredinţat, domnul meu, de către oameni în care îmi pot pune toată nădejdea, că în Scoţia nu s-au pomenit vreodată tîlhării la drumul mare.

— Aceasta pentru că nu au ce să li se ia, zise gazda noastră, zîmbind satisfăcută de gluma sa.

— Nu, nu, jupîne, răspunse o voce groasă şi puternică în spatele său; aceasta numai pentru că birarii şi zapciii[1] englezi pe care i-aţi trimes la miazănoapte de rîul Tweed au luat îndeletnicirea de hoţi de la băştinaşii de meserie.

— Bine zis, domnule Campbell! răspunse hangiul. Nu te credeam atît de aproape. Dar ştii că eu nu sînt decît un bădăran din York, care spun ce am pe suflet. Cum mai merg bîlciurile de vale?

— Cam ca de obicei, răspunse domnul Campbell: lumea înţeleaptă cumpără şi vinde, iar nătărăii sînt cumpăraţi şi vînduţi.

— Dar, atît înţelepţii cît şi nătărăii trebuie să prînzească, răspunse vesela noastră gazdă, şi iată o neîntrecută pulpă de vacă, cea mai bună în care şi-a înfipt vreodată furculiţa un om înfometat.

Zicînd aceasta, îşi ascuţi nerăbdător cuţitul, se aşeză la locul de cinste din capul mesei şi încărcă talerele feluriţilor săi oaspeţi cu gustoasele-i bucate.

Aceasta era prima dată cînd auzeam vorbindu-se cu accent scoţian, ba mai mult, cînd cunoşteam mai îndeaproape un ins din vechiul popor care îl folosea. Totuşi, din copilărie, scoţienii ocupaseră un loc însemnat în închipuirea mea. Tatăl meu, cum bine ştii, făcea parte dintr-o veche familie din Northumberland, de al cărei loc de baştină mă aflam la mică depărtare în timp ce luam prînzul mai sus pomenit. Cearta dintre tata şi rubedeniile sale era de aşa natură, încît mai niciodată nu pomenea de neamul din care se trăgea şi socotea ceea ce se numeşte obişnuit mîndria de familie drept o deşertăciune demnă de cel mai adînc dispreţ. El rîvnea să fie cunoscut numai ca William Osbaldistone, cel mai de seamă — sau cel puţin din cei mai de seamă negustori cunoscuţi la Bursă; şi dacă i-ai fi putut dovedi descendenţa în linie directă din Wilhelm Cuceritorul, aceasta i-ar fi măgulit cu mult mai puţin vanitatea, decît murmurul şi tevatura ce le producea în mod obişnuit sosirea sa printre grangurii, agenţii şi misiţii de la bursa de mărfuri. Dorise, fără îndoială, ca eu să rămîn pe cît se poate departe de rude şi necunoscător al obîrşiei mele, aşa încît să fie sigur că sentimentele mele se potrivesc cu ale sale în această privinţă. Dar, aşa cum deseori se întîmplă şi celor mai înţelepţi, planurile sale au fost, cel puţin într-o oarecare măsură, spulberate de o fiinţă pe care, în mîndria sa, o socotea prea neînsemnată pentru a avea vreo înrîurire oarecare. Doica sa, o bătrînă din Northumberland, legată de el din copilărie, era singura persoană din ţinutul său natal pentru care mai avea o oarecare consideraţie; iar atunci cînd roata norocului s-a întors înspre el, unul din primele lucruri pe care le-a făcut cu favorurile acestui noroc a fost să-i ofere Mabelei Richets un loc în căminul lui. După moartea mamei, sarcina de a mă doftorici în timpul bolilor şi aceea de a mă înconjura cu duioasele atenţii pe care copilaşii le cer de la afectivitatea femeiască a căzut asupra bătrînei Mabel. Fiindu-i oprit de a vorbi stăpînului ei de cîmpiile necultivate, de poienile şi de văile din dragul ei Northumberland, ea îşi vărsa tot dorul în urechile-mi de copil, povestindu-mi pe îndelete întîmplările din tinereţea ei

[1] Introducerea birarilor (perceptori) şi zapciilor (supraveghetori) era una din nemulţumirile mai de seamă ale scoţienilor (n.t.).

5*

și faptele legendare petrecute acolo. Iar eu o ascultam cu mult mai multă luare-aminte decît pe învățătorii mei, mai serioși, dar mai puțin însuflețiți. Parcă văd și acum pe bătrîna Mabel, cu capul tremurînd puțin din pricina bătrîneților și purtînd o scufie strîmtă, albă ca zăpada viscolită — cu obrajii ei zbîrciți, dar încă mai păstrînd culoarea sănătoasă pe care o căpătase la munca ogorului. Parcă o văd, privind în jur, la zidurile de cărămidă și la strada îngustă, care se vedeau de la ferestrele noastre, încheindu-și cu un suspin vechiul și cunoscutul cîntec, pe care atunci îl prețuiam și, de ce n-aș mărturisi adevărul ? — și astăzi îl prețuiesc mai mult decît toate ariile de operă, făurite vreodată de mintea capricioasă a unui doctor în muzică italiană :

Nicăieri nu-nverzește mai bine stejarul
Ca-n țara din nord ; ce drag mi-e ghindarul,
Și vesela iederă și frasinul mîndru...

În legendele Mabelei, noțiunea scoțiană era viu evocată, cu acea declamație plină de amărăciune, de care era în stare povestitoarea. Locuitorii de peste graniță întruchipau, în povestirile sale, pe zmeii și uriașii cu cizme de șapte poște din basmele obișnuite pentru copii. Cum putea fi într-alt fel ? Nu fusese Douglas cel Negru acela care ucisese cu mîna sa pe moștenitorul familiei Osbaldistone, în ziua în care acesta intrase în stăpînirea averii sale, luîndu-l prin surprindere pe el și pe vasalii lui, pe cînd sărbătoreau evenimentul ? Nu fusese Wat Dracul acela care gonise ciurda de godaci de pe rîpele Lanthorn, în zilele nu prea îndepărtate ale tatălui bunicului meu ? Nu aveam noi oare multiple trofee, dar, după versiunea istorică a bătrînei Mabel, cîștigate într-un chip mult mai vrednic de cinste, cu care să dovedim în ce chip am răzbunat aceste nelegiuiri ? Nu răpise oare sir Henry Osbaldistone, al cincilea baron cu acest nume, pe frumoasa fecioară din Fairnington, așa cum făcuse în vechime

Achile cu Chryseis și Briseis, și nu o ținuse în castelul său, împotriva puterii prietenilor ei, susținuți de cele mai strașnice căpetenii scoțiene, războinici de faimă ? De asemenea, nu străluciseră spadele noastre în fruntea celor mai multe dintre luptele în care Anglia ieșise biruitoare asupra rivalei ei ? Atît renumele familiei noastre, cît și toate nenorocirile ei fuseseră pricinuite de războaiele din nord.

Înflăcărat de aceste povești, socoteam, pe cînd eram copil, că poporul scoțian era din fire dușmănos locuitorilor sudici ai acestui regat. Acest chip de a vedea mai era întărit și de cele ce îmi spunea uneori tata despre ei. El se încurcase în speculații vaste cu niște păduri de stejar, care aparținuseră unor proprietari scoțieni și zicea despre ei că mai degrabă se tocmeau căutînd să stoarcă o arvună din prețul de cumpărare, decît să îndeplinească obligația ce le revenea în condițiile contractuale. Negustorii scoțieni, pe care era nevoit să-i întrebuințeze ca mijlocitori în asemenea împrejurări, erau bănuiți de tatăl meu de a-și fi însușit, printr-un mijloc sau altul, mai mult decît li se cuvenea din cîștigul ce trebuia să rezulte. Pe scurt, în vreme ce Mabel se plîngea de oștile scoțiene de pe timpuri, domnul Osbaldistone era tot așa de nemulțumit de vicleșugurile acestor moderni Sinoni. Iată cum amîndoi, fără să se fi înțeles înadins, au săpat în mintea mea fragedă o adevărată vrăjmășie împotriva locuitorilor din miazănoapte ai Britaniei, înfățișîndu-mi-i ca pe un popor sîngeros în timp de război, perfid în răgazul dintre lupte, interesat, egoist, zgîrcit și viclean în afacerile vieții pașnice, avînd ca puține însușiri bune, și în măsura în care se pot socoti ca atare, doar o cruzime asemănătoare vitejiei în mînuirea armelor și un fel de dibăcie șireată, care ținea loc de înțelepciune în relațiile obișnuite dintre oameni. Pentru a îndreptăți sau a dezvinovăți pe cei care întrețineau astfel de prejudecăți, trebuie să arăt că scoțienii din vremea aceea se făceau

vinovaţi de o nedreptate asemănătoare faţă de englezi, pe care îi înfierau la rîndul lor, socotindu-i un neam de epicurieni bogaţi şi de aceea înfumuraţi şi trufaşi. Acest sîmbure de discordie naţională a dăinuit între cele două ţări, fiind o urmare firească a existenţei lor ca state deosebite şi potrivnice. Am văzut nu de mult un demagog aţiţînd aceste scîntei, pentru a produce o flacără trecătoare care, sper din inimă, s-a stins astăzi în propria ei cenuşă.[1]

Am privit, aşadar, pe primul scoţian ce-l întîlneam în lume cu un sentiment de silă. În înfăţişarea sa erau multe amănunte care se potriveau cu imaginea ce mi-o făcusem dinainte despre scoţieni. Avea trăsăturile aspre şi statura puternică, proprie, după cît se zice, ţării sale; avea un glas şi un fel de a se exprima tărăgănat şi pretenţios, caracteristic neamului său şi izvorît din dorinţa de a ocoli particularităţile graiului idiomatic sau dialectul. De asemenea, avui prilejul să constat chibzuiala şi isteţimea poporului din care făcea parte, în multe din vorbele pe care le rostea şi în răspunsurile ce le da la întrebări. Dar nu mă aşteptam deloc la acea atitudine liniştită, la deplina stăpînire de sine şi la superioritatea cu care părea să domine adunarea, deşi venirea sa printre noi fusese o întîmplare. Vestmintele sale erau cît se poate de grosolane, dar totuşi cuviincioase: aceasta arăta o stare materială proastă sau chiar sărăcie curată, căci în timpurile acelea se cheltuia foarte mult cu îmbrăcămintea, chiar de către cei mai modeşti oameni care aveau pretenţiunea de a fi gentlemeni. Din convorbirea sa reieşea că se îndeletnicea cu negoţul de vite, o profesiune fără prea mare prestigiu. Cu toate aceste neajunsuri, părea în chip vădit să trateze adunarea cu o bunăcuviinţă condescendentă şi rece, în care se subînţelegea o superioritate reală sau închipuită faţă de acei cu care

[1] Acestea par a fi fost scrise pe vremea luptei lui Wilkes pentru libertate (nota editorului englez).

se întreţinea. De cîte ori îşi dădea părerea asupra vreunui lucru, o făcea cu acel ton de potolită încredere în sine, folosit de cei mai ridicaţi în rang sau în cunoştinţe, ca şi cum spusele lui erau neîndoielnice şi nu admiteau cercetare. Gazda noastră şi oaspeţii săi duminicali, după cîteva încercări de a-şi manifesta felul lor de a fi prin gălăgie şi afirmaţiuni îndrăzneţe, s-au lăsat încet înrîuriţi de autoritatea domnului Campbell, care astfel obţinu pe drept precădere în conducerea dezbaterilor. Din curiozitate, am fost ispitit să-l combat pe acest tărîm, avînd încredere în cunoştinţele mele despre lume, mai întinse încă prin şederea mea în străinătate şi prin învăţăturile pe care mi le hărăzise o educaţie îngrijită. În ceea ce priveşte învăţătura, el nici nu încercă să mă combată; era lesne de văzut că darurile sale fireşti nu fuseseră cultivate. Îl găsii însă cu mult mai bine informat ca mine asupra stării de fapt din Franţa, asupra caracterului ducelui de Orléans, care tocmai urmase la regenţă şi asupra oamenilor de stat de care era înconjurat; părerile sale isteţe, şfichiuitoare şi uneori satirice, erau acelea ale unui om care cunoştea îndeaproape treburile din acea ţară.

În materie de politică, Campbell păstra o tăcere şi o cumpătare care ar fi putut izvorî din prudenţă. Vrajba dintre cele două partide Whig şi Tory zguduia pe atunci Anglia pînă în temelii, iar o puternică fracţiune lucrînd în interesul Stuarţilor, iacobiţii, ameninţa dinastia hanovriană, care tocmai fusese aşezată pe tronul Angliei. Fiecare crîşmă răsuna de certurile politicienilor potrivnici; şi deşi gazda noastră ducea o politică de largă înţelegere, care să nu-l puie rău cu nici un bun muşteriu, oaspeţii săi săptămînali erau totuşi adesea atît de împărţiţi în părerile lor şi atît de neîmpăcaţi, încît părea că la ospăţ lua parte însuşi consiliul comunal. Diaconul şi farmacistul, împreună cu un om mărunţel, care nu se lăuda cu profesiunea lui, dar care, din felul în care gesticula

și trosnea din degete, părea a fi bărbierul, apărau cu înverșunare cauza casei Stuart și a bisericii catolice. Accizarul, fiindcă era de datoria lui, și notarul, care ţintea la vreo slujbă măruntă sub noua domnie, împreună cu tovarășul meu de drum, care părea să ia parte foarte vie la dezbatere, susţineau cu tărie cauza regelui George și a succesiunii protestante. Ce înspăimîntătoare erau urletele și ce îngrozitoare ocările. Fiecare din părţi făcea apel la domnul Campbell, dornice pe cît se pare să obţie încuviinţarea sa.

— Ești scoţian, domnul meu ; un gentleman din ţara domniei-tale trebuie neapărat să susţie dreptul ereditar, striga una din părţi.

— Ești de credinţă presbiteriană, presupunea cealaltă parte interesată, și nu poţi fi prielnic bunului-plac.

— Domnilor, zicea oracolul nostru scoţian, după ce izbutea cu oarecare anevoinţă să obţie o clipă de răgaz, nu am nici o îndoială că regele George merită pe deplin simpatia prietenilor săi ; iar dacă poate păstra ce a apucat, fără îndoială că va ridica pe birarul nostru de aici la rangul de administrator financiar, iar prietenului nostru, domnului Quitam, îi va da postul de procuror general ; poate că, de asemenea, va acorda vreo demnitate sau răsplată acestui cinstit domn, care stă așezat pe geamantanul său, pe care pesemne îl preferă unui scaun. Fără îndoială că și regele Iacob este un om recunoscător și, dacă va pune mîna pe putere, ar putea, dacă ar voi, să-l facă pe cuviosul nostru părinte arhiepiscop de Canterbury și pe doctorul Amestecătură, medic șef al Curţii, iar augusta sa barbă s-o încredinţeze grijii prietenului nostru Radepetoţi. Dar tare mă îndoiesc că vreunul din domnitorii protivnici i-ar da lui Rob Campbell un ciocan de rachie, dacă ar duce lipsă de așa ceva ; așa că eu îmi dau votul și sprijinul lui Jonathan Brown, gazda noastră, ca să devină regele și prinţul paharnicilor, dar numai

în cazul că ne va aduce încă o sticlă pe măsura celei dinainte.

Această ieșire fu întîmpinată cu aplauzele tuturor musafirilor, la care se asocie din toată inima și gazda noastră ; după ce porunci a se îndeplini condiţiile de care depindeau „drepturile sale la domnie“, nu uită să-i încunoștiinţeze că, „deși domnul Campbell era un bărbat atît de pașnic, avea pe deasupra îndrăzneala unui leu, căci șapte tîlhari biruise cu singur braţul său, atunci cînd fusese atacat de ei venind de la Whitson-Tryste“.

— Te înșeli, prietene Jonathan, zise Campbell întrerupîndu-l, erau doar doi, doi din cei mai fricoși derbedei cu care s-ar putea întîlni cineva.

— Este adevărat, domnule Campbell, întrebă tovarășul meu de drum, mutîndu-și scaunul (sau mai bine zis geamantanul) mai aproape de acesta, este adevărat și neîndoios că ai biruit numai domnia-ta singur pe cei doi tîlhari ?

— Într-adevăr, am făcut-o, răspunse Campbell, și nu găsesc că ar fi o ispravă de care să se facă atîta caz.

— Pe cuvîntul meu, domnule Campbell, răspunse cunoștinţa mea, aș fi fericit să am plăcerea tovărășiei domniei-tale în călătoria pe care o fac. Eu mă îndrept înspre miazănoapte.

Această lămurire necerută privind direcţia ce își propunea să o urmeze, prima pe care îl auzeam împărtășind-o cuiva, nu izbuti să atragă încrederea corespunzătoare din partea scoţianului.

— Nu prea putem călători împreună, răspunse el sec, domnia-ta ai desigur un cal bun, pe cînd eu călătoresc deocamdată pe jos sau pe un poney de Shetland [1], și deci nu am putinţa să străbat prea iute drumul.

Zicînd acestea, ceru socoteala pentru vin și, aruncînd pe tejghea costul sticlei comandate de el, se ridică, părînd că vrea să-și ia rămas bun de la noi. Tovarășul

[1] Cal foarte mic, cu păr lung (n.t.).

meu se apropie de el şi, prinzîndu-l de unul din nasturi, îl trase deoparte, în faţa uneia din ferestre. Nu m-am putut împiedica de a-l auzi stăruind ca să obţină ceva ; bănuiesc că solicita tovărăşia la drum, ceea ce domnul Campbell părea că refuză.

— Voi plăti toate cheltuielile, domnul meu, zise călătorul, pe un ton ce părea a arăta că în gîndul său acest argument ar trebui să învingă orice împotrivire.

— Este absolut cu neputinţă, zise Campbell cu un oarecare dispreţ, eu am treburi la Rothbury.

— Dar eu nu am aşa mare zor ; pot face un ocol şi pierde o zi, pentru a avea parte de o tovărăşie atît de bună.

— Pe cinstea mea, domnule, zise Campbell, nu-ţi pot face serviciul pe care pari să-l doreşti atît de mult. Eu, adăugă el, îndreptîndu-se cu semeţie, călătoresc pentru afacerile mele personale, şi dacă vrei să primeşti un sfat de la mine, domnul meu, să nu te întovărăşeşti la drum cu vreun om cu totul necunoscut şi nici să nu comunici în ce direcţie ai de gînd să călătoreşti celor care nu te întreabă de aceasta.

Pe urmă, fără prea mult ceremonial, smulse nasturele din mîna celui care-l reţinea şi, venind spre mine în vreme ce comesenii se răspîndeau, îmi zise :

— Prietenul domniei-tale e prea vorbăreţ, avînd în vedere caracterul însărcinării pe care o are.

— Domnul acela, răspunsei privind spre călător, nu mi-e cîtuşi de puţin prieten. L-am întîlnit din întîmplare pe drum. Nu-i cunosc nici numele şi nici îndeletnicirile ; domnia-ta pari să te bucuri de încrederea sa mai mult decît mine.

— Nu vreau să spun, îmi răspunse în pripă, decît că-mi pare puţin cam neprevăzător, atunci cînd acordă cinstita sa tovărăşie celor care nu o doresc.

— Domnul acesta, răspunsei eu, ştie singur să-şi ducă treburile la bun sfîrşit şi nu ţin deloc să mă fac judecătorul apucăturilor sale.

Domnul Campbell nu-mi mai dădu nici o replică, ci se mulţumi să-mi ureze călătorie bună, apoi, înserîndu-se, invitaţii se răspîndiră.

A doua zi mă despărţii de fricosul meu tovarăş, căci părăsii marele drum de nord pentru a apuca mai spre apus, în direcţia reşedinţei unchiului meu, Osbaldistone Manor. Nu pot spune dacă se simţea uşurat sau încurcat de plecarea mea, ţinînd seama de aerul îndoielnic cu care mă privea. Dinspre partea mea, spaimele lui încetaseră să mă mai înveselească şi, ca să spun adevărat, mă bucuram din suflet că scăpam de el.

CAPITOLUL V

Cum inima îmi saltă, atuncea cînd privesc,
Pe drăgălașa nimfă, a țării noastre fală,
Gonindu-și mîndră calul ce zboară peste tot,
Pe căi nestrăbătute, pe netede cărări ;
N-o înspăimîntă coasta, nici valea n-o oprește.

W. SOMERVILLE, *VÎNĂTOAREA*

Mă apropiam de nord, de locu-mi de baștină, așa cum îl socoteam eu, cu înflăcărarea pe care o inspiră iubitorilor naturii o priveliște plină de sălbăticiune și romantism. Nemaifiind sîcîit de trăncăneala fîrtatului acela, puteam să bag acum de seamă deosebirea dintre ținutul prin care treceam și cel prin care călătorisem pînă atunci. Pîraiele erau acum într-adevăr mai vrednice de faima lor, pentru că în loc să curgă leneșe printre trestii și sălcii, năvăleau zgomotoase la umbra păduricilor ; uneori se repezeau pe un povîrniș, alteori o luau mai încetișor, dar erau mereu într-o mișcare neastîmpărată, străbătînd micile văi singuratice, care, deschizîndu-se din cînd în cînd înspre drum, păreau a pofti călătorul să le cerceteze ascunzișurile. Munții Cheviot se înălțau în fața mea cu o măreție posomorîtă, ce-i drept fără neîntrecuta diversitate de stînci și de rîpe, care caracterizează munții din epoca primară ; dar masivul lor uriaș, cu creste rotunjite și îmbrăcate într-o întunecată mantie ruginie, avea prin întinderea și înfățișarea lui pustie o înrîurire asupra închipuirii mele,

înrîurire proprie unui ținut singuratic, cu totul deosebit de celelalte.

Locuința strămoșilor mei de care mă apropiam acum era așezată într-o vale îngustă, ce brăzda unul din dealurile acelea. Moșiile întinse, care aparținuseră odată familiei Osbaldistone, se pierduseră de mult din pricina nenorocirilor sau proastelor apucături ale înaintașilor mei ; totuși, mai exista o întindere de pămînt legată de conac, suficientă pentru ca unchiul meu să treacă drept mare proprietar. Această avere o folosea (după cum am înțeles din iscodirile ce le făcusem pe drum) ca să asigure larga ospitalitate, caracteristică în vremea aceea moșierilor din nord și pe care el o socotea absolut trebuincioasă demnității familiei.

De pe înălțimea unei creste, zărisem deja în depărtare Osbaldistone Hall, o clădire mare și învechită, care se arăta în luminișul unei dumbrave de stejari falnici ; mă îndreptam într-acolo, pe calea cea mai dreaptă și cu iuțeala pe care o îngăduiau cotiturile unui drum destul de prost, cînd calul meu, deși obosit, își ciuli urechile la chelălăitul aprig al unei haite de copoi în plină goană, îmbărbătați din cînd în cînd de sunetul unui corn de vînătoare, care în acea vreme nu lipsea de la nici o goană. Nu mă îndoiam că haita de copoi era a unchiului meu și-mi strunii calul, cu scopul de a lăsa vînătorii să treacă fără a mă vedea, dîndu-mi seama că terenul de vînătoare nu era locul prielnic pentru a mă prezenta unui vajnic vînător, hotărît ca, după trecerea lor, să-mi urmez drumul spre conac în pas de voie și acolo să aștept întoarcerea proprietarului. Mă oprii prin urmare pe o ridicătură de teren, tulburat într-o oarecare măsură de interesul pe care acel sport pădurean îl stîrnește în inimile noastre (deși mintea nu mi-era în acele clipe prea deschisă tulburărilor de acest fel) și așteptai cu destulă nerăbdare sosirea vînătorilor.

O vulpe, aprig fugărită și aproape istovită, s-a ivit cea dintîi din pădur icea care acoperea partea dreaptă a văii. Coada pleoștită, înfățișarea soioasă și mișcările-i obosite erau semne că i se apropia sfîrșitul ; corbul care se rotea deasupra ei socotea că biata vulpe va fi în curînd prada lui. Ea trecu pîrîul care scălda valea și se tîrî în sus pe una din coastele malurilor lui sălbatice, cînd copoii din frunte, urmați de restul haitei în plină goană, țîșniră din pădurice, urmați de picher[1] și de trei-patru călăreți. Cîinii goneau pe urmele vulpii, conduși de un instinct fără greș iar vînătorii îi urmau în grabă, nepăsători la accidentele terenului, destul de anevoios de străbătut. Erau cu toții tineri, înalți și voinici, călărind pe cai din cei mai buni ; erau îmbrăcați în roșu și verde, uniforma unei societăți de vînătoare, întemeiată cu sprijinul bătrînului sir Hildebrand Osbaldistone. Verii mei, îmi zisei eu, în vreme ce treceau în goană pe lîngă mine. Apoi numaidecît mă gîndii : oare ce fel de primire îmi vor face acești vrednici urmași ai lui Nimrod[2] ? Și cît de puțin mă puteam aștepta la un trai fericit sau la tihnă pe timpul cît voi ședea la unchiul meu, deoarece cunoșteam prea puțin sau mai nimic din aceste îndeletniciri de la țară. O nălucă ce-mi trecu prin față îmi schimbă însă de îndată gîndurile.

Era o tînără cu o înfățișare izbitoare, a cărei frumusețe era sporită de avîntul goanei și de strălucirea pe care i-o dădea mișcarea. Călărea un cal minunat, negru ca pana corbului, afară de locurile unde era pătat cu spuma ca de nea, împroșcată de dîrlogi. Ea purta, ceea ce pe atunci era ceva neobișnuit, o haină lungă, o vestă și o pălărie asemănătoare celor bărbătești, îmbrăcăminte pe care mai tîrziu moda a numit-o costum de amazoană. Această modă fusese introdusă pe cînd mă găseam în Franța, astfel că

[1] Valet călare care conducea cîinii la locul de vînătoare (n.t.).
[2] *Nimrod* — viteaz vînător înaintea Domnului. *Genesa*, 10—8—9 (n.t.).

pentru mine era ceva cu totul nou. Pletele ei negre și lungi fîlfîiau în vînt, scăpînd din pricina goanei nebune de sub panglica ce le ținea. Un teren foarte accidentat, prin care își mîna calul cu o deosebită îndemînare și stăpînire de sine, o întîrzie din drum și o sili să treacă mai aproape de mine decît trecuseră ceilalți călăreți. Am avut așadar prilejul să-i văd din plin făptura de o frumusețe rar întîlnită, frumusețe care căpătă un farmec nespus și datorită sălbăticei veselii a priveliștei, pitoreștilor veșminte și neașteptatei ei apariții. În timp ce trecea prin fața mea, calul, în avîntul său, a făcut o mișcare neobișnuită, tocmai în clipa cînd ea îl îndemna la galop, deoarece ajunseseră din nou pe un drum neted. Aceasta mi-a slujit drept pretext ca să mă apropii călare de ea, ca și cînd doream să o ajut. Nu era însă nimic îngrijorător ; calul nu se poticnise și nici nu făcuse un pas greșit ; apoi, chiar dacă ar fi fost ceva, frumoasa amazoană era prea stăpînă pe sine ca să se sinchisească. Îmi mulțumi totuși pentru bunăvoință printr-un surîs, ceea ce mă îndreptăți să-mi mențin calul în același pas și să mă țin în apropierea ei.

Strigătul „Hep, mort, mort !" și totodată sunetul cornului de vînătoare ne vestiră curînd că nu mai era prilej de grabă, căci goana luase sfîrșit. Unul din tinerii pe care îi văzusem se apropie de noi, fluturînd coada vulpii în semn de izbîndă, ca și cum ar fi dorit să o dojenească pe frumoasa mea tovarășă.

— Văd, răspunse ea, văd, dar n-ai de ce să te lauzi ; dacă Phoebe, zise ea, mîngîind grumazul minunatului animal pe care îl călărea, nu s-ar fi băgat printre stînci, nu ai fi avut motiv să te fălești.

Pe cînd ea mai vorbea, ei se apropiară unul de altul și îi văzui pe amîndoi privindu-mă și schimbînd cîteva vorbe cu vocea scăzută, tînăra domniță îndemnînd în chip vădit pe vînător să facă un lucru pe care el îl refuza cu timiditate, luînd un aer posac.

Ea își îndreptă de îndată calul spre mine, zicînd :

— Bine, bine, Thornie, dacă nu vrei tu, trebuie s-o fac eu. Domnule, continuă ea, adresîndu-mi-se, am căutat zadarnic să îndemn pe acest tînăr domn, cu aleasă creștere, să vă întrebe dacă în drumul domniei-voastre pe aceste meleaguri, nu ați auzit vorbindu-se de un prieten al nostru, un domn Francis Osbaldistone, care este așteptat de cîteva zile la Osbaldistone Hall ?

Eram prea fericit să recunosc că eu eram persoana despre care întreba și să-mi exprim mulțumirile pentru îndatoritorul interes pe care-l arăta tînăra domniță.

— În acest caz, îmi răspunse ea, cum văd că buna-creștere a acestei rubedenii a mele pare încă a dormita, îmi vei da voie (deși presupun că aceasta nu se cade de fel) să fac eu pe maestru de ceremonii și să ți-l prezint pe tînărul cocon Thorncliff Osbaldistone, vărul domniei-tale, și de asemenea pe Die Vernon, care se bucură și ea de cinstea de a fi o biată rudă a distinsului văr al domniei-tale.

Era un amestec de cutezanță, batjocură și simplitate în chipul în care domnișoara Vernon rosti aceste cuvinte. Cunoșteam îndestul lumea ca să-i pot răspunde pe același ton că-mi exprim recunoștința pentru bunăvoința arătată și că întîlnirea cu ei mi-a prilejuit o deosebită bucurie. Ca să spun adevărat, prinosul era astfel întors, ca domnișoara să și-l poată însuși în cea mai mare măsură, căci Thorncliff părea un bădăran grosolan și necioplit, stîngaci, timid și peste toate și morocănos. Cu toate acestea, îmi strînse mîna și apoi își anunță intenția de a mă părăsi pentru a ajuta pe picher și pe frații lui la legarea cîinilor, lucru pe care-l făcu mai mult spre știința domnișoarei Vernon decît în chip de scuze la adresa mea.

— Iată-l cum pleacă, zise tînăra domnișoară, urmărindu-l cu ochii, în care se putea citi limpede disprețul, prințul grăjdarilor, al luptelor de cocoși și al alergărilor de cai măsluite. Dar nici unul din ei nu este

mai breaz. L-ai citit pe Markham ? întrebă domnișoara Vernon.

— Să citesc pe cine, domnișoară ? Nu-mi amintesc nici măcar să fi auzit de-un asemenea autor.

— O, Doamne ! Pe ce țărm ai naufragiat ! răspunse tînăra domnișoară. Un biet străin părăsit și neștiutor, necunoscînd nici măcar coranul tribului sălbatic, în care a venit să sălășuiască ! Cum, nu ai auzit niciodată de Markham, cel mai vestit scriitor despre arta potcovitului ? În acest caz, teamă mi-e că ești un fel de străin de numele mai moderne ale lui Gibson și Bartlett ?

— Trebuie să recunosc că așa e, domnișoară Vernon.

— Și nu roșești de atîta neștiință ? zise domnișoara Vernon. Va trebui deci să dezicem alianța noastră. Bănuiesc atunci că nu te pricepi nici să dai un hap, o uruială sau un purgativ calului ?

— Vă mărturisesc că încredințez toate aceste treburi unui grăjdar sau rîndașului meu.

— O, nepăsare de neiertat ! Și nu poți să potcovești un cal, sau să-i tunzi coama și coada ? Nu te pricepi să îngrijești un cîine de viermi ? Sau să-i tai urechile, sau să-i tai ghearele de la picioare ? Nu ești în stare să domesticești un șoim sau să-l dresezi, sau să-i fixezi dieta pe timpul cît e închis ; sau...

— Pentru a exprima pe scurt toată nepriceperea mea, răspunsei, sînt un desăvîrșit necunoscător al tuturor acestor îndeletniciri rurale.

— Dar atunci, pentru numele lui Dumnezeu, domnule Francis Osbaldistone, ce ești în stare să faci ?

— Foarte puțin în acest domeniu, domnișoară Vernon; singurul lucru pe care pretind că-l fac este : să-mi încalec calul, după ce a fost țesălat și curățat de grăjdar, și să fac să zboare șoimul, odată dresat.

— Dar asta o știi ? întrebă tînăra domnișoară, pornind în galop mărunt.

Un soi de gard-viu, grosolan, taie poteca pe care ne aflam cu o poartă făcută din crăci necioplite ; eram pe cale să descalec ca să o deschid, cînd domnişoara Vernon sări fulgerător peste obstacol. Am fost silit să o urmez pentru a nu mă face de ruşine şi de îndată m-am aflat iarăşi lîngă dînsa.

— Mai sînt încă speranţe pentru domnia-ta, zise ea. Mi-era teamă să nu fii un Osbaldistone cu totul degenerat. Dar ce putere pămîntească te aduce la Castelul-Vulpii ? Căci astfel au botezat vecinii castelul nostru vînătoresc. Presupun că, dacă ai fi vrut, ai fi putut scăpa să nu vii pe aici ?

Simţeam că între timp mă apropiasem foarte mult sufleteşte de frumoasa mea nălucă şi de aceea îi destăinuii pe un ton mai scăzut :

— Într-adevăr, draga mea domnişoară Vernon, aş fi putut socoti şederea mea vremelnică la Osbaldistone Hall ca un sacrificiu, cei care locuiesc în acest conac fiind aşa cum îi înfăţişezi domnia-ta, dar sînt încredinţat că există totuşi o singură excepţie care va răscumpăra toate aceste lipsuri.

— A, te gîndeşti la Rashleigh ? zise domnişoara Vernon.

— Nici nu mi-a trecut prin minte : mă gîndeam, să am iertare, la cineva mult mai aproape de mine.

— Cred că s-ar cădea să nu înţeleg complimentul, nu-i aşa ? Dar nu acesta-i felul meu de a fi, şi nu-ţi fac o reverenţă, pentru că nu o pot face, fiind călare. Dar, vorbind serios, sînt într-adevăr vrednică de excepţia de care vorbeşti, fiind singura fiinţă din castel cu care se poate schimba o vorbă, în afară de bătrînul preot şi Rashleigh.

— Dar cine este Rashleigh, pentru numele Domnului ?

— Rashleigh este unul căruia i-ar place grozav să fie iubit de toţi pentru însuşirile sale. Este fiul mezin al lui sir Hildebrand, cam de vîrsta domniei-tale, dar nu prea... pe scurt — e mai puţin arătos. Natura însă l-a înzestrat cu un dram de bun-simţ, la care preotul a adăugat o oca de învăţătură ; el este, ceea ce numim noi în acest ţinut, un om foarte deştept, oamenii deştepţi fiind rari pe aici. A fost crescut pentru preoţie, dar nu se grăbeşte să fie hirotonisit.

— În credinţa romano-catolică ?

— Desigur că în cea catolică ! În ce altă credinţă vrei ? zise tînăra domnişoară. Dar uitasem, mi s-a spus că eşti eretic. Este adevărat, domnule Osbaldistone ?

— Nu pot nega această învinuire.

— Totuşi, ai fost prin străinătate şi chiar în ţări catolice, nu ?

— Timp de aproape patru ani.

— Ai trecut pe la mînăstiri ?

— Deseori ; dar ceea ce am văzut în ele nu m-a îndemnat să îndrăgesc religia catolică.

— Nu sînt fericiţi cei din mînăstire ?

— Fără îndoială că unii din ei sînt, acei pe care, fie un adînc simţămînt de evlavie, fie o cunoaştere adîncă a prigonirilor şi nenorocirilor din lume, fie o fire lipsită de vlagă i-a îndemnat la sihăstrie. Acei care au ales această viaţă de izolare, într-un moment de entuziasm descumpănit, sau dintr-o ciudă vremelnică, în urma unei dezamăgiri, sau din dorinţa de a se înfrîna, sînt cît se poate de nefericiţi. Simţurile se dezmorţesc curînd şi, întocmai ca animalele sălbatice din cuşti, suferă de nelinişte cînd sînt închişi, pe cînd alţii visează şi se îngraşă în chilia în care de-abia mai încap.

— Dar, continuă domnişoara Vernon, ce devin acele victime pe care bunul-plac al altora le condamnă la călugărie ? Cu cine se aseamănă ele ? Mai ales, cu cine se aseamănă, dacă sînt născute să-şi trăiască din plin viaţa şi să simtă toate binecuvîntările ei ?

— Aceste ființe sînt întocmai ca păsările cîntătoare din colivii, răspunsei eu, sortite să-și risipească zilele în temniță și încearcă să înșele timpul, prin folosirea acelor daruri care ar fi împodobit societatea, dacă ar fi fost lăsate slobode.

— Eu voi fi, răspunse domnișoara Vernon, sau mai bine, se corectă dînsa, eu aș fi, mai degrabă, ca un șoim sălbatic care, împiedicat să zboare spre tăriile cerului, se nimicește singur, zdrobindu-se de gratiile coliviei. Dar, să ne întoarcem la Rashleigh — zise ea cu un ton mai vioi. Îl vei socoti cel mai plăcut om pe care l-ai cunoscut vreodată, domnule Osbaldistone, aceasta cel puțin timp de o săptămînă. Dacă și-ar putea găsi o ibovnică oarbă, n-ar fi om mai sigur de cucerirea sa ; dar văzul strică vraja care farmecă urechea. Ei, iată-ne ajunși în curtea bătrînului conac, care arată tot atît de sălbatic și învechit ca și cei care locuiesc într-însul. Trebuie să știi că nu se face mare caz de îmbrăcăminte la Osbaldistone Hall ; totuși, trebuie să-mi schimb veșmintele acestea ; sînt neplăcut de călduroase și, peste alte toate, pălăria îmi strînge fruntea, urmă cu vioiciune fata, scoțîndu-și pălăria și scuturîndu-și părul îmbelșugat, cîrlionțat și negru, pe care, jumătate rîzînd, jumătate roșind, și-l pieptăna cu degetele-i subțiri și albe, ca să-l dea la o parte de pe fața atît de frumoasă și de peste adîncii ei ochi căprui. Dacă în acest procedeu era și cochetărie, aceasta era foarte bine ascunsă de felu-i nepăsător de a fi. Nu m-am putut împiedica de a nu-i zice :

— Judecînd familia, din cîte am văzut, presupun și eu că nu este de trebuință a ne îngriji prea mult de starea îmbrăcăminții aici.

— Te-ai exprimat foarte cuviincios, deși ar trebui să mă fac că nu pricep ceea ce ai vrut să înțeleg, răspunse domnișoara Vernon, dar, cînd vei întîlni pe neciopliții, printre care va trebui să trăiești și a căror înfățișare nu

ar cîștiga nimic prin veșminte, vei înțelege că puțină îngrijire nu strică. Dar, cum am spus mai înainte, vechiul clopot va bate, sau mai bine zis va zăngăni pentru masă, peste cîteva clipe. Clopotul a crăpat singur în ziua debarcării regelui Willie [1], iar unchiul meu, cinstind daru-i profetic, nu a îngăduit niciodată să fie reparat. Ține-mi deci bidiviul, ca un bun și îndatoritor cavaler, pînă ce voi trimite un slujitor mai umil să te ușureze de această sarcină.

Îmi aruncă dîrlogii, ca și cum ne-am fi cunoscut din copilărie ; sări din șa, străbătu curtea cu pași ușori și intră în casă pe o ușă lăturalnică, lăsîndu-mă înflăcărat de frumusețea ei și mirat de sinceritatea desăvîrșită a purtării sale, care părea cu atît mai neobișnuită, cu cît în acele timpuri, legile de etichetă, decretate de curtea lui Ludovic al XIV-lea, *le grand monarque*, impuneau sexului slab o purtare foarte rezervată. Fusesem lăsat însă într-o situație destul de neplăcută, în mijlocul curții vechiului conac, călare pe un cal și ținînd altul de dîrlogi.

Clădirea nu prezenta mare interes pentru un străin, chiar dacă ar fi cercetat-o cu luare-aminte ; cele patru fațade erau fiecare într-un alt stil arhitectural, cu ferestrele care aveau parmaclîcuri de piatră, cu turnulețele ieșite în afară și cu arhitrave masive ; totul semăna cu interiorul unei mînăstiri, sau cu unul din colegiile de la Oxford, mai vechi și mai urît. Chemai un argat, dar cîtăva vreme nu veni nimeni ; lucrul era cu atît mai supărător cu cît puteam vedea că eram privit cu multă curiozitate de o puzderie de slujitori, atît bărbați cît și femei, care, din diferitele părți ale clădirii, își scoteau și își retrăgeau capetele ca popîndăii de cîmp, înainte de a izbuti să atrag atenția vreunuia din ei. Întoarcerea

[1] Este vorba de Wilhelm al III-lea de Orange, care era protestant și care a îndepărtat de pe tronul Angliei pe socrul său, Iacob al II-lea, catolic (n.t.).

picherilor și a copoilor mă scoase din încurcătură, și cu destulă greutate găsii un caraghios care să mă scape de grija cailor și un alt prostănac, care să-mi arate calea pînă la sir Hildebrand. Omul își îndeplini acest serviciu cu îndatorirea și bunăvoința unui țăran silit să călăuzească o patrulă dușmană ; în același chip am fost nevoit să-mi iau măsuri de precauțiune pentru a nu fi părăsit de el în labirintul sălilor boltite și scunde, care duceau la „sala de chiatră", cum o numea dînsul, unde urma să fac cunoștință cu preacinstitul meu unchi.

Pînă la sfîrșit ajunserăm totuși într-o încăpere lungă, boltită, pardosită cu lespezi de piatră, unde un șir de mese de stejar, prea grele și mult prea mari pentru a fi vreodată urnite din loc, aveau tacîmurile așezate pentru masă. Această străveche sală, care adăpostise ospățurile multor generații ale familiei Osbaldistone, purta și dovada isprăvilor pe tărîm vînătoresc. Uriașe coarne de cerb, care foarte bine puteau fi trofee din vremea vechilor balade vînătorești, erau agățate pe toți pereții, laolaltă cu bursuci, vidre, jderi și alte fiare împăiate. Printre rămășițele unei armuri vechi, care fusese folosită poate în luptele împotriva scoțienilor, atîrnau armele mai de preț ale luptelor vînătorești, arbalete, puști de diferite feluri și fabricații, mincioace, undițe, sulițe pentru vidre și multe alte ciudate unelte și aparate pentru prinderea sau uciderea vînatului. Cîteva picturi vechi, întunecate de fum și pătate de bere, atîrnau pe pereți, înfățișînd cavaleri și domnițe, fără îndoială cinstiți și cunoscuți la timpul lor ; unii încruntîndu-se fioros din cadrul unor pufoase peruci și bărbi, iar alții privind prea încîntați trandafirii pe care îi fluturau în mîini.

De-abia avusesem răgaz să arunc o privire tuturor acestora, cînd vreo douăsprezece slugi în livrele albastre năvăliră în sală cu mare zarvă și vorbărie, fiecare îndeletnicindu-se mai degrabă cu îndrumarea semenilor săi, decît cu treaba lui. Unii din slujitori cărau bușteni și butuci pentru focul care vuia, ridicîndu-se jumătate fum, jumătate vîlvătăi, printr-un tunel peste măsură de mare, cu o deschizătură destul de largă pentru a adăposti sub bolta ei încăpătoare o bancă de piatră ; în fața avea în chip de cămin o piesă mare, de o arhitectură greoie, unde niște bîzdîgănii heraldice, sculptate de dalta vreunui meșter din Northumberland, rînjeau și se cățărau pe piatra roșie înnegrită de cîteva secole de fum. Alții dintre slujitorii aceștia de modă veche purtau blide imense și aburinde, încărcate cu bucate sățioase ; alții aduceau potire, șipuri, clondire, ba chiar și poloboace cu băutură. Toți tropăiau, se hîrjoneau, se împingeau și se burzuluiau, făcînd treabă puțină, dar cu cea mai mare zarvă pe care și-o poate închipui cineva. După un timp, cînd bucatele, în urma multor sforțări, erau pe cale a fi orînduite pe masă, se auzi o larmă de cîini și oameni, plesnituri de bice menite să sperie pe cei dintîi, glasuri puternice și ridicate, pași apăsați care, din pricina cizmelor cu toc greoi, ce se purtau pe timpul acela, răsunau pe dalele de piatră ca pașii statuii din *Don Juan !* toate acestea vesteau sosirea celor care trebuiau să se înfrupte din cele pregătite. Tevatura slugilor spori mai degrabă decît scăzu, la apropierea acestui moment culminant. Unii strigau altora să se zorească — alții să nu se pripească — alții îndemnau să se facă loc pentru sir Hildebrand și coconii cei tineri — alții urlau să se deschidă, alții să se închidă o pereche de uși cu canaturi care despărțeau sala de un soi de galerie sau salon căptușit cu lemn negru, cum aflai mai tîrziu. Pînă la urmă, ușile fură deschise și pătrunseră înăuntru potăi și oameni — opt cîini, confesorul casei, medicul satului, cei șase veri ai mei și unchiul meu.

CAPITOLUL VI

Se clatină sala — ei vin, au venit,
Şi tremură bolta de larmă de glasuri ;
Păşesc înăuntru-mbrăcaţi felurit,
Cu altfel de haine, cu coif diferit ;
Toţi calcă semeţi, fîlfîindu-şi panaşuri.

TH. PENROSE, *CÎMPUL DE LUPTĂ*

Dacă sir Hildebrand Osbaldistone nu se grăbise să-şi întîmpine nepotul, de a cărui sosire trebuie să fi fost încunoştinţat din timp, avea în schimb bune temeiuri de dezvinovăţire. „Te-aş fi primit mai curînd, flăcăule, zise el după ce îmi strînse cu putere mîna şi îmi ură un însufleţit bun venit la Osbaldistone Hall, dar am fost nevoit să supraveghez mai întîi vîrîrea copoilor în cuşti. Fii bine venit la noi, flăcăule ; iată-l pe vărul tău Percie, vărul tău Thornie şi vărul tău John, vărul tău Dick, vărul tău Wilfred şi — stai, unde-i Rashleigh ? ah, iată-l pe Rashleigh, dă-te mai încolo, mă, Thornie, lunganule, ca să-l putem vedea un pic pe frate-tău, vărul tău Rashleigh. Va să zică, pînă la sfîrşit taică-tu şi-a amintit de vechiul conac şi de bătrînul sir Hildebrand — mai bine mai tîrziu decît niciodată. Eşti bine venit, flăcăule, şi acum destul cu asta. Unde-i mica mea Die ? Iat-o că vine — aceasta-i nepoata mea Die, fata fratelui nevestei-mii — cea mai

frumoasă fată de prin coclaurile noastre, că alta nu mai ştiu — şi acum, hai la masă !"

Ca să-ţi faci o idee de omul care vorbea astfel, trebuie să-ţi închipui, dragul meu Tresham, un bărbat în vîrstă de vreo şaizeci de ani, îmbrăcat într-un costum de vînătoare, odată bogat împodobit cu fireturi, dar a cărui strălucire pierise, după ce înfruntase nenumărate furtuni de toamnă şi de iarnă. Cu toată asprimea înfăţişării sale de acuma, sir Hildebrand cunoscuse pe vremuri curţi şi tabere ; fusese ofiţer în oastea care tăbărîse la Hounslow Heath înainte de revoluţie şi, sprijinit poate de credinţa-i religioasă, fusese făcut cavaler în acel timp de către nenorocitul şi răusfătuitul Iacob al II-lea. Dar visurile de înaintare ale cavalerului, dacă a nutrit vreodată asemenea visuri, au fost spulberate de lovitura care a gonit pe ocrotitorul său de pe tron ; de atunci ducea o viaţă singuratică pe domeniile sale de baştină. Cu toată simplitatea sa, sir Hildebrand mai păstra încă mult din înfăţişarea unui gentleman şi printre fiii săi apărea aşa cum ar apărea rămăşiţele unei coloane corintiene pocite şi năpădite de muşchi şi licheni, alături de blocurile de piatră necioplită din Stonhenge sau oricare alt templu druidic. Fiii săi semănau într-adevăr cu nişte blocuri de piatră nestrunjite, cum nu se poate mai greoaie. Înalţi, voinici şi arătoşi, fiecare dintre cei cinci fii mai mari păreau să ducă lipsa atît a unei scîntei din flacăra prometeică a înţelepciunii, cît şi a bunei-cuviinţe şi a bunei-creşteri, care în lumea civilizată înlocuieşte cîteodată deşteptăciunea. Cele mai de preţ însuşiri morale, pe care păreau să le aibă, erau voioşia şi mulţumirea, care se arătau pe chipurile lor grosolane ; iar singura îndemînare cu care se puteau făli era iscusinţa lor în deprinderile vînătoreşti, vînătoarea fiind singurul lucru pentru care trăiau. Uriaşii Gyas şi Cloanthus nu puteau fi mai grăitor înfăţişaţi de către poeţi, decît se arătau puternicul Perci-

val, puternicul Thorncliff, puternicii John, Richard și Wilfred Osbaldistone.

Dar, ca și cum ar fi vrut să se despăgubească de o creațiune uniformă atît de neobișnuită a fápturilor sale, doamna Natură făcuse din Rashleigh Osbaldistone un contrast izbitor, atît ca înfățișare și fel de a fi, cît și — cum aveam să aflu mai tîrziu — ca înzestrare și fire, nu numai față de frații săi, dar și față de ceilalți oameni pe care îi cunoscusem pînă atunci. Cînd Percie, Thornie și ceilalți, rînd pe rînd, dădură din cap, rînjiră și îmi întinseră umărul mai degrabă decît mîna, în timp ce tatăl lor mi-i prezenta, Rashleigh, înaintînd spre mine, îmi ură, cu aerul și creșterea unui om de lume, bun venit la Osbaldistone Hall. Înfățișarea nu îi era impunătoare prin ea însăși. Era mic de stat, pe cînd toți frații săi păreau să se tragă din Anac[1]; pe cînd ei erau bine făcuți, Rashleigh, deși vînjos, avea o ceafă de taur și era beteag; din vreo vătămătură căpătată în copilărie, rămăsese cu un cusur la mers, părînd atît de șchiop, încît mulți susțineau că nu se poate hirotonisi, biserica romano-catolică, precum este îndeobște cunoscut, neprimind în tagma preoțească pe cei care suferă de vreun beteșug. Alții susțineau că această meteahnă urîcioasă era doar un obicei prost și că nimic nu-l împiedica de a fi hirotonisit ca preot.

Sînt unele chipuri pe care, după ce le-am privit, încercăm zadarnic să le alungăm din minte; ele revin mereu ca niște ciudățenii întristătoare, deși ni le înfățișăm cu un simțămînt de silă și chiar de scîrbă; din această speță era și chipul lui Rashleigh. Dar nu urîțenia feții sale, dacă îi înlăturai expresia, era cea care îți prilejuia această puternică impresie. Trăsăturile sale erau într-adevăr neregulate, dar fără a fi cîtuși de puțin vulgare; ochii săi întunecați și pătrunzători, cu sprîncene stufoase, tăgăduiau învinuirea de slutenie pe care ai fi

[1] Uriaș biblic (n.t.).

putut-o aduce feței. În ochii aceia însă se oglindea o expresie de șiretenie, iar la necaz, o cruzime cumplită înfrînată prin chibzuință și pe care natura o învedera și celui mai nepriceput fizionomist, poate în același scop în care a înzestrat cu clopoței anumiți șerpi veninoși. Ca o despăgubire pentru aceste neajunsuri ale înfățișării sale, Rashleigh Osbaldistone avea cea mai blîndă, mai caldă și mai melodioasă voce pe care am auzit-o vreodată; și el găsea mereu tot soiul de cuvinte potrivite unui asemenea glas fermecător. Primele-i cuvinte de bun sosit nu se terminaseră bine, că eu am și înțeles ce voise să spună domnișoara Vernon, cînd mă prevenise că vărul meu ar fi cucerit de îndată pe orișice femeie, care nu i-ar fi putut cunoaște decît vocea. Era cît pe aci să se așeze alături de mine la masă, cînd domnișoara Vernon, care hotăra toate aceste treburi după bunul ei plac, fiind singura parte femeiască în familie, a izbutit să mă așeze între Thorncliff și dînsa; fără nici o îndoială, și eu eram mai mulțumit de această orînduială.

— Vreau neapărat să-ți vorbesc, zise ea, și de aceea am căutat cu tot dinadinsul să-l așez pe cinstitul Thornie între domnia-ta și Rashleigh. El va fi

Ca salteaua ce-o pui pe zid de cetate,
Să preia izbitura ghiulelei ce-o bate,

în timp ce eu, prima dumitale cunoștință din această familie de cărturari, am să te cercetez asupra felului în care îți sîntem pe plac.

— O întrebare foarte potrivită, domnișoară Vernon, pentru un om care se află de așa puțin timp la Osbaldistone Hall.

— Oh, dar filozofia familiei noastre nu-i decît o pojghiță și doar micile nuanțe care deosebesc pe indivizi cer ochiul unui cercetător mai ager; dar specia, cum

mi se pare că spun naturaliştii, poate fi apreciată şi caracterizată dintr-o dată.

— Bănuiesc că cei cinci veri mai mari ai mei au cam aceeaşi fire.

— Da, toţi împreună alcătuiesc un fericit amestec de beţiv, pădurar, bădăran, jocheu şi neghiob ; dar cum se zice că pe acelaşi copac nu găseşti două frunze cu totul asemănătoare, la fel, toate aceste admirabile ingrediente fiind amestecate în proporţii diferite la fiecare din ei, verii noştri alcătuiesc o interesantă varietate pentru cei cărora le place să studieze firea omenească.

— Nu vrei să mi-i schiţezi, domnişoară Vernon, fii te rog aşa de bună.

— Îi vei avea pe toţi într-un tablou de familie, în mărime naturală — iată un hatîr pe care nu ţi-l pot refuza, fiind prea lesne de îndeplinit. Percie, primul născut şi moştenitorul familiei, are mai mult caracterul unui beţivan decît al unui pădurar, bădăran, jocheu sau neghiob. Dragul de Thornie este mai mult bădăran decît beţiv, pădurar, jocheu sau neghiob. John, care doarme cu săptămînile pe dealuri, are mai multe din firea pădurarului, jocheul se simte mai vădit în Dick, care este în stare să călărească zi şi noapte două sute de mile, numai ca să cîştige sau să piardă la o cursă de cai. Neghiobia depăşeşte aşa de mult celelalte însuşiri ale lui Wilfred, încît acesta poate fi numit fără înconjur un mare nătărău.

— O frumoasă colecţie, domnişoară Vernon. Şi varietăţile individuale aparţin unei specii dintre cele mai interesante. Dar, în tablou, nu-şi are locul şi sir Hildebrand ?

— Îl iubesc pe unchiul meu, fu răspunsul ei, şi îi sînt îndatorată pentru bunătatea ce mi-o arată (cel puţin caută a mi-o arăta) ; de aceea, te las să-i faci singur portretul cînd îl vei cunoaşte mai bine.

„Tot e bine, îmi zisei în sinea mea, că domnişoara Vernon arată şi puţină îndurare. La urma urmei, cine s-ar fi aşteptat la o satiră atît de usturătoare de la o fiinţă atît de tînără şi de o frumuseţe atît de răpitoare ?"

— Te gîndeşti la mine ? zise ea, plecîndu-şi ochii negri asupra mea, ca şi cînd ar fi vrut să-mi sfredelească sufletul.

— Sigur că da, răspunsei oarecum stînjenit de promptitudinea întrebării ; apoi căutînd să dau o întorsătură curtenitoare mărturisirii mele prea sincere : Cum mi-ar fi cu putinţă să mă gîndesc la altceva, fiind aşezat într-un loc atît de plăcut ?

Ea zîmbi cu o expresie nemaipomenit de trufaşă, de care numai ea era în stare.

— Trebuie să te încunoştinţez de îndată, domnule Osbaldistone, că laudele care mi se aduc sînt zadarnice ; de aceea nu-ţi mai risipi degeaba cuvintele meşteşugite ; domnişorii sclivisiţi care călătoresc pe la ţară le folosesc în locul jucăriilor, mărgelelor şi brăţărilor, cu care navigatorii ademenesc pe sălbaticii locuitori ai ţinuturilor de curînd descoperite. Nu-ţi prăpădi marfa — vei găsi destui băştinaşi în Northumberland, care vor preţui cum trebuie mărgăritarele domniei-tale ; în cazul meu, ele sînt cu totul răsuflate, pentru că, întîmplător, cunosc adevăratul lor preţ.

Rămăsei mut şi ruşinat.

— În această clipă îmi aminteşti, zise vecina mea, reluîndu-şi felul vioi şi nepăsător de a fi, de basmul cu omul acela care găseşte toţi banii, cu care se ducea la piaţă, schimbaţi deodată în pietre. Ţi-am nesocotit şi nimicit toată grămada de alese complimente printr-o singură cugetare nesăbuită. Dar, las-o să treacă ! Cred că nu mă înşel, domnule Osbaldistone, bănuind că poţi avea o conversaţie cu mult mai atrăgătoare decît aceea alcătuită din asemenea vorbe sarbede, pe care orice domnişor cu oarecare cutezanţă se simte dator să le înşire

pe de rost unei biete fete, numai pentru că este îmbrăcată în mătăsuri şi horboţele, pe cînd el poartă un postav de mare preţ şi cu fireturi. Mersul dumitale obişnuit, cum ar zice oricare din cei cinci veri ai mei, este cu mult mai plăcut decît galantul dumitale buestru. Caută să uiţi nefericitul meu sex ; spune-mi Tom Vernon, dacă vrei, dar vorbeşte-mi ca unui prieten şi fîrtat ; nu-ţi închipui cît de mult ai să-mi placi.

— Aceasta ar fi într-adevăr o ispită neîntrecută, răspunsei eu.

— Iar ! zise domnişoara Vernon, ameninţîndu-mă cu degetul. Chiar acum ţi-am spus că nu pot suferi nici umbra unei măguliri. Şi acum, după ce vei închina un pahar în cinstea unchiului meu, care te ameninţă cu ceea ce numeşte el o duşcă zdravănă, îţi voi spune ce gîndeşti despre mine.

După ce, ca un nepot îndatoritor, închinai paharul umplut ochi şi schimbai cîteva vorbe cu toţi comesenii, zăngănitul neostoit al furculiţelor şi cuţitelor cît şi înverşunarea cu care vărul Thorncliff la dreapta mea şi vărul Dick la stînga domnişoarei Vernon atacau uriaşele ciosvîrte de carne, cu care îşi umpluseră talerele, făcură ca domnişoara Vernon şi cu mine să ne aflăm în *tête à tête*, aproape cu totul separaţi de restul comesenilor.

— Şi acuma, zisei, îngăduie-mi să te întreb cinstit, domnişoară Vernon, ce bănuieşti că gîndesc despre dumneata ? Ţi-aş spune eu ce gîndesc cu adevărat, dar m-ai oprit de a-ţi aduce laude.

— Nu am nevoie de ajutorul domniei-tale. Sînt o destul de bună ghicitoare pentru a-ţi afla gîndurile, fără să mi le spui. Nu este nevoie să-ţi deschizi fereastra sufletului ; văd eu şi singură prin ea. Mă crezi o fată ciudată şi îndrăzneaţă, pe de o parte uşuratică, pe de alta băieţoasă ; doritoare de a atrage luare-aminte printr-o purtare nestrunită şi printr-un grai deschis, pentru că

nu cunoaşte ceea ce ziarul *Spectator* numeşte gingăşia sexului slab ; poate îţi trece prin minte că urzesc vreun plan pentru a lua cu asalt admiraţia domniei-tale. Mi-ar părea rău să-ţi schimbi părerile, dar trebuie să afli că te înşeli amarnic. Toată încrederea pe care ţi-am arătat-o aş fi hărăzit-o în aceeaşi măsură tatălui domniei-tale, dacă aş fi crezut că m-ar putea înţelege. În această fericită familie, sînt tot atît de lipsită de auditori inteligenţi, ca Sancho Panza în Sierra Morena ; atunci cînd se iveşte prilejul, trebuie ori să vorbesc ori să mor. Te asigur că nu ţi-aş fi spus un cuvînt din toate acestea, dacă mi-ar fi păsat cîtuşi de puţin de persoana celui ce le ascultă.

— Este o mare cruzime din partea domniei-tale, domnişoară Vernon, că din mărturisirile pe care mi le faci îndepărtezi orice urmă de hatîr pentru persoana mea, dar trebuie să primesc condiţiile pe care le impui. În schiţele asupra familiei constat că nu ai inclus şi pe aceea a domnului Rashleigh Osbaldistone.

Mi se păru că ea a tresărit la auzul acestor cuvinte şi mi-a răspuns pripit, cu o voce mai scăzută :

— Nici o vorbă despre Rashleigh ! Urechile lui sînt atît de ascuţite cînd se vorbeşte despre dînsul, încît sunetele ar trece chiar prin mătăhăloasa persoană a lui Thorncliff, oricît de îndopat ar fi cu fripturi, tocătură de vînat şi budincă.

— Da, răspunsei eu, dar înainte de a pune întrebarea mi-am aruncat ochii pe după peretele de carne vie, care ne desparte, şi am băgat de seamă că scaunul domnului Rashleigh nu mai este ocupat : a plecat de la masă.

— N-aş vrea să fii prea sigur de aceasta, răspunse domnişoara Vernon, ascultă de sfatul meu şi, cînd vorbeşti despre Rashleigh, caţără-te pe creasta dealului Otterscope, de unde poţi vedea nestingherit la douăzeci de mile împrejur, suie-te chiar pe vîrf, dar şi acolo nu vorbi

decît în şoaptă ; chiar şi aşa să nu fii prea încrezător că păsările cerului nu-i vor împărtăşi cuvintele ce le-ai rostit. Rashleigh a fost meditatorul meu timp de patru ani de zile ; ni s-a urît unul de altul şi ne vom bucura din tot sufletul de apropiata noastră despărţire.

— Domnul Rashleigh părăseşte deci Osbaldistone Hall ?

— Da, peste cîteva zile. Nu o ştiai ? Trebuie că tatăl domniei-tale îşi ascunde hotărîrile mult mai straşnic decît sir Hildebrand. Află atunci că după ce unchiul meu a fost înştiinţat că vei fi cîtva timp oaspetele său şi că tatăl domniei-tale ţine să aibă pe unul din străluciţii săi nepoţi pentru a ocupa bănoasa slujbă de la contoar, liberă din pricina îndărătniciei domniei-tale, domnule Francis, bunul cavaler a ţinut „un cour plénière"[1] cu toată familia sa, împreună cu majordomul, vechilul şi paznicul de vînătoare. Acest preacinstit divan al tuturor boierilor şi marilor dregători din Osbaldistone Hall nu fusese convocat, cum ai putea bănui, pentru alegerea înlocuitorului domniei-tale, căci deoarece Rashleigh era singurul care poseda mai multe cunoştinţe de aritmetică decît acelea necesare pentru a aduna rămăşagurile la o luptă de cocoşi, nimeni altul n-ar fi putut face faţă cerinţelor slujbei. Trebuia însă o consimţire solemnă pentru a schimba soarta lui Rashleigh din aceea de preot catolic, care să tragă mîţa de coadă, în aceea de bancher înfloritor şi bogat ; şi încuviinţarea adunării pentru un asemenea act de înjosire s-a obţinut destul de greu.

— Îmi închipui cu cîte mustrări de cuget au avut de luptat. Dar cum de le-au putut învinge ?

— Cred că a fost voinţa tuturor de a scăpa de Rashleigh, răspunse domnişoara Vernon. El, deşi cel mai mic din familie, a izbutit într-un fel sau altul să-i stăpînească pe toţi ceilalţi ; şi fiecare din ei simte jugul, dar

[1] În original, în limba franceză, însemnînd adunare sau divan convocat pentru o mare consfătuire (n.t.).

nu-l poate scutura. Dacă cineva i-ar pune piedici, desigur că nu ar trece anul şi s-ar căi de aceasta ; iar, dacă i-ai face un serviciu mai de seamă, te-ai putea căi şi mai mult.

— În cazul acesta, răspunsei zîmbind, ar trebui să bag de seamă, pentru că, fără vrerea mea, sînt pricina schimbării situaţiei sale.

— Da ! şi oricum ar privi-o, fie ca un cîştig, fie ca o pagubă, îţi va purta sîmbetele. Dar iată că a început să se servească brînza şi ridichile şi va urma paharul închinat bisericii şi regelui, o aluzie pentru preoţi şi pentru femei ca să se facă nevăzuţi. Eu, singura reprezentantă a părţii femeieşti la Osbaldistone, mă voi retrage aşa cum se cuvine.

Pe cînd vorbea, se făcu nevăzută, lăsîndu-mă surprins de amestecul de isteţime, îndrăzneală şi sinceritate, care îi colora conversaţia. Îmi este aproape cu neputinţă să te fac să pricepi — măcar cît de puţin — din felul ei de a fi, deşi am căutat să-i reproduc cuvintele în măsura în care mi le amintesc. De fapt, în felul ei de a fi era o îmbinare de simplitate neştiutoare, de isteţime înnăscută şi de îndrăzneală semeaţă, dar toate îmblînzite şi scoase la iveală de jocul vioi al celor mai frumoase trăsături ce mi-a fost dat să văd vreodată. Oricît de ciudate şi de neobişnuite mi s-ar fi părut destăinuirile ei libere şi nestingherite, îţi închipui că un tînăr de douăzeci şi doi de ani nu era să critice cu prea mare asprime o prea frumoasă fată de optsprezece ani, pentru că nu îl ţinea la distanţa la care se cuvenea. Dimpotrivă, destăinuirile domnişoarei Vernon mă desfătau şi mă măguleau în aceeaşi măsură, în ciuda declaraţiilor ei că mi le-a făcut numai pentru că eram, din întîmplare, primul om destul de deştept pentru a le înţelege. Cu înfumurarea vîrstei mele, mărită încă desigur de şederea mea în Franţa, îmi închipuiam că înfăţişarea plăcută şi trăsăturile alese, cu care îmi plăcea să cred că sînt înzestrat, erau de ajuns pentru a

stîrni destăinuirile unei tinere frumuseţi. Îngîmfarea mea, sărind astfel în ajutorul domnişoarei Vernon, eram departe de a o judeca cu prea mare asprime numai pentru sinceritatea vorbelor sale, pe care le socoteam oarecum îndreptăţite de meritele mele personale ; sentimentele de părtinire pe care le trezeau în mine frumuseţea şi neobişnuita ei situaţie primeau un imbold şi mai puternic, cînd mă gîndeam la judecata pătrunzătoare pe care o dovedise, alegîndu-mă pe mine drept confident. După ce domnişoara Vernon părăsi sala, clondirul începu să treacă — sau mai bine zis să zboare — din mînă în mînă, în jurul mesei, într-o continuă mişcare de rotaţie. Educaţia străină pe care o aveam mă făcea să-mi fie silă de necumpătarea la băutură, care pe atunci era, cum este încă şi azi, un nărav prea răspîndit al compatrioţilor mei. Conversaţia, care însoţea un asemenea desmăţ, nu era pe placul meu, iar legăturile mele de rudenie cu comesenii mi-o făcea încă şi mai de nesuferit. Folosii prin urmare un prilej fericit şi dădui bir cu fugiţii ieşind printr-o uşă laterală, care ducea cine ştie unde, mai degrabă decît să îndur priveliştea unui părinte dedîndu-se, împreună cu fiii săi, la o beţie desfrînată şi la discuţii triviale şi scîrnave. După cum mă aşteptam, s-au luat desigur după mine ca să mă prindă şi să mă aducă înapoi cu sila, ca pe un dezertor de la altarul lui Bachus. Cînd auzii strigăte de gonaci şi tropotul cizmelor grele ale hăitaşilor urmărindu-mă din susul scării în spirală, pe care o coboram, îmi dădui limpede seama că voi fi ajuns din urmă, dacă nu voi izbuti să ies din casă. Deschisei aşadar în grabă o fereastră care dădea într-o grădină de modă veche şi, cum înălţimea era mai mică de trei coţi, am sărit jos fără şovăială ; nu mult după aceea am auzit departe, în urma mea, strigătele urmăritorilor pe care i-am păcălit, strigăte pe care le scot hăitaşii cînd le scapă vînatul. O luai la fugă pe una din alei şi apoi, cu paşi repezi, pe alta ; văzîndu-mă scăpat de orişice primejdie de urmărire, îmi încetinii pasul şi mă simţii fericit, plimbîndu-mă în linişte şi bucurîndu-mă de răcoarea aerului pe care îl respiram cu nesaţ din pricină că eram încălzit atît de vinul pe care fusesem silit să-l beau, cît şi din pricina fugii mele pripite.

Hoinărind agale, mă întîlnii cu un grădinar trudind din greu la lucrul său de seară şi îl salutai, în timp ce mă oprii să privesc la ceea ce făcea.

— Bună seara, prietene.

— Sară bună, sară bună 'mneatale, răspunse omul fără a-şi lua ochii de la lucru, cu un accent care arăta de îndată originea-i nordică.

— Bună vreme de lucrat, prietene.

— Nu prea am de ce să mă plîng, răspunse omul, cu acea lipsă de laude cu care grădinarii şi fermierii vorbesc în mod obişnuit, chiar şi de vremea cea mai minunată. Ridicîndu-şi apoi capul, ca şi cînd dorea să vadă cu cine vorbeşte, salută, ducînd mîna la scufia lui scoţiană, în semn de respect şi zise : Ei, Doamne-ajută ! ce privelişte pentru nişte ochi osteniţi, să vadă un mundir înzorzonat în grădina conacului, aşa tîrziu sara.

— Un ce înzorzonat, prietene ?

— Păi, un mundir, ce — o haină ca a 'mneatale. Sus, colo, ştiu ei ce să facă cînd au aşa haine — acuma, fără îndoială, le descheie bumbii, ca să mai facă loc pentru ceva carne friptă, budincă şi vin. Ăst obicei, dincoace de graniţă, ţine locul rugăciunii de sară.

— În ţara dumitale, prietene, nu sînt atîtea bunătăţi, răspunsei eu, încît să te îndemne să veghezi aşa tîrziu seara.

— Ei, domnule, se vede că nu cunoşti Scoţia ; nu-i din lipsă de hrană — cea mai bună carne, peşte şi păsări avem noi, ba şi ceapă, ridichi, gulii şi alte legume de prin grădină. Dar noi avem minte şi băgare de seamă şi

nu ne lăcomim la ale gurii ; aici așa, de la bucătărie la sala mare tot auzi numai : „umple și mai adu încoace“ — de la un capăt al zilei la celălalt. Chiar și în zilele de post — ei zic că postesc, cînd mănîncă cel mai bun pește de mare, adus cu caleașca de la Harlepool și Sunderland, ca să nu mai vorbim de păstrăvi, lipani, somni și ălelalte ; chiar din postul lor fac prilej de desmăț și blestemății ; apoi groaznicele liturghii și cîntările pentru bietele lor suflete rătăcite. Dar, să-mi mai țin clanța, că-i fi și măria-ta păpistaș ca și ceilalți.

— Eu nu, prietene ; eu am fost crescut în credința engleză presbiteriană, sau disidentă.

— Atunci mîna dreaptă, în semn de frăție cu măria-ta ! zise grădinarul, cu toată voioșia pe care o putea arata fața-i aspră și, ca și cînd ar fi vrut să-mi arate că bunăvoința lui nu se mărginea doar la cuvinte, scoase la repezeală o cogeamitea tabacheră făcută dintr-un corn de bou și, cu un rînjet frățesc, îmi oferi o priză de tabac.

După ce primii tratația, îl întrebai dacă este de mult în slujbă la Osbaldistone Hall.

— M-am luptat cu fiarele din Efes[1], zise el, privind spre clădire, de mai bine de douăzeci și patru de ani ; să nu am parte de numele meu de Andrew Fairservice, dacă nu-i așa.

— Dar, bine, bunul meu prieten Andrew Fairservice, dacă credința și firea dumitale sînt în așa fel înfruntate de rînduielile catolice și de ospitalitatea din sud, mi se pare că zadarnic te-ai supus în tot acest răstimp la un astfel de canon ; ai fi putut găsi o altă slujbă, unde stăpînii să mănînce mai puțin și să fie mai grijulii cu sufletele lor. Mă gîndesc că nu va fi fost lipsa de pricepere sau îndemînare, care te-a împiedicat să-ți găsești un alt serviciu mai pe plac.

---

[1] Citat biblic din întiia epistolă a lui Pavel către Corintieni (n.t.).

— Nu se cuvine să vorbesc eu însumi despre priceperea și îndemînarea mea, zise Andrew, privind în jur mulțumit de el, dar de bună seamă că mă pricep în meserie, căci am fost crescut în parohia Dreepdaily, unde se cultivă curechii de toamnă în răsadniță și se taie urzicile pentru curechii timpurii. La drept vorbind, m-am pregătit s-o tulesc în fiecare pătrar din ăști douăzeci și patru de ani ; dar cînd să plec, se găsește totdeauna cîte ceva de tăiat cu firezul, și eu vreau să văd cum arată tăiat ; sau ceva de tuns, și eu vreau să văd cum arată tuns ; sau vreo fructă care dă în pîrg și pe care vreau s-o văd pîrguită ; iaca așa o tărăgănesc în familia asta de pe un an pe altul. M-aș jura că o să spăl putina din Stretenie, dar tot așa de sigur eram de asta și acu douăzeci de ani și iată-mă tot aici, scormonind mereu în țarină. Dar, afară de asta, ca să spun drept și curat măriei-tale, nu mi s-a oferit un serviciu mai bun. Dacă măria-ta mi-ar găsi un loc unde aș auzi cuvîntul cel adevărat, unde să-mi dea pășunatul pentru o vacă, o laviță, o bătătură și mai mult de zece lire simbrie pe an, și unde să nu fie nici o cucoană de la oraș să numere merele, ți-aș fi foarte îndatorat.

— Bravo, Andrew, văd că nu-ți pierzi slujba pentru că n-ai ști să ceri ocrotire.

— Nu văd de ce n-aș face-o, răspunse Andrew, nu face să aștepți o viață de om ca să se dumirească dumnealor cîte parale fac — așa zic eu.

— Dar văd că nu prea ești prietenul cucoanelor.

— Nu, pre legea mea. Eu țin de bună cearta primului grădinar cu ele. Muierile sînt încurcă-lume — da, strigă după zarzăre, pere, perje și mere, iarna ca și vara, fără să ție seama de anotimp ; dar aici n-avem bucăți din coasta lui Adam, har Domnului, afară de bătrîna Marta, care-i destul de mulțumită că-i las plozii soră-sii să mănînce zmeură și mure cît poftesc, cînd vin la cîte o

sărbătoare să bea ceai în camera chelăriţei ; apoi îi mai dau şi cîteva mere din cînd în cînd, ca să aibă la cină.

— O uiţi pe tînăra-ţi stăpînă.

— Pe care stăpînă o uit ? Pe cine ?

— Pe tînăra-ţi stăpînă, domnişoara Vernon.

— Ce, fetişcana aia ? Ea nu-i stăpîna mea, omule. I-aş dori să-şi fie singură stăpînă ; şi tare aş vrea să nu fie stăpîna altuia prea curînd. E o sălbăticiune !

— Adevărat, zisei eu, cu mai mult interes decît îndrăzneam să-mi mărturisesc singur sau să arăt faţă de grădinar, văd, Andrew, că ştii toate tainele familiei.

— Dacă le ştiu, le pot şi păstra, zise Andrew. Tainele nu fierb în burta mea ca berea în butoi, poţi fi sigur. Duduia Die este — dar asta nu-i nici ciorba şi nici mîncarea mea...

Şi începu să sape, prefăcîndu-se foarte sîrguitor.

— Ce este domnişoara Vernon, Andrew ? Eu sînt un prieten al familiei şi aş dori să ştiu.

— Teamă mi-e că nu-i de soi, zise Andrew, închizînd un ochi şi dînd din cap cu o privire gravă şi plină de taină, este cam zărghită, pricepe măria-ta ?

— Nu prea pricep ce vrei să zici, Andrew, spusei eu. Aş dori să mă lămureşti mai bine, şi strecurai în mîna bătătorită a lui Andrew o monedă de o coroană. Atingerea argintului îl făcu să rînjească îngrozitor, în timp ce dădea încet din cap şi băga banul în buzunarul pantalonilor ; atunci, ca omul care înţelegea bine că are de dat ceva în schimb, se îndreptă, îi rezemă braţele pe cazma şi, luînd o înfăţişare de cea mai mare gravitate, ca şi cum ar fi avut lucruri foarte însemnate de împărtăşit, zise :

— Atunci, trebuie să ştii, tinere domn, dacă asta vrei să ştii, că domnişoara Vernon este...

Întrerupîndu-se aici, îşi supse amîndoi obrajii, pînă ce fălcile şi bărbia sa ascuţită căpătară înfăţişarea unui

cleşte de spart nuci ; făcu din nou cu ochiul, se încruntă, dădu din cap şi păru convins că schimonoselile lui lămuriseră îndeajuns amănuntele pe care nu mi le dăduse prin viu grai.

— Doamne, Dumnezeule ! observai eu — atît de tînără, atît de frumoasă şi pierdută de pe acum !

— Pre legea mea, poţi spune că într-un fel este pierdută, trup şi suflet ; afară că e papistaşă, mai este şi... Aici chibzuiala sa scoţiană învinse şi gura îi amuţi din nou.

— Ce mai este ? îi zisei cu asprime. Vreau neapărat să ştiu ce înseamnă toate acestea.

— Păi este cea mai aprigă iacobită din tot ţinutul.

— Ei aş ! o iacobită ? Atîta tot ?

Andrew mă privi cu o oarecare mirare, văzînd că iau atît de puţin în serios ştirile date de dînsul şi apoi murmură :

— Bine, asta-i tot ce ştiu mai rău despre fetişcană, şi îşi reluă lucrul cu cazmaua, întocmai ca şi regele vandalilor din romanul lui Marmontel.

CAPITOLUL VII

Bardoph : Şeriful cu o strajă
mare e la poartă.

W. SHAKESPEARE, *HENRY IV*,
Partea I

Descoperii cu oarecare greutate camera ce-mi fusese destinată ; şi după ce obţinui bunăvoinţa şi îngrijirile cuvenite de la slugile unchiului meu, întrebuinţînd mijloacele pe care ele le înţelegeau mai bine, mă retrăsei acolo pentru restul serii, căci bănuiam, din frumoasa stare în care îmi lăsasem noile neamuri şi din zarva îndepărtată, ce mai răsuna încă în sala de piatră (cum se numea sala lor de ospăţ), că ei nu prea ar fi o tovărăşie potrivită unui om treaz.

Rămînînd singur, primul meu gînd şi cel mai firesc a fost acesta : Ce urmărise tatăl meu, trimiţîndu-mă să locuiesc în această ciudată familie ? Era limpede că unchiul meu mă primise ca pe unul care va sta timp mai îndelungat la el, şi ospitalitatea lui grosolană îl făcea să-i pese tot aşa de puţin de numărul celor ce-i găzduia şi îi hrănea, pe cît i-ar fi păsat lui Henric al VIII-lea. Era de asemenea limpede că prezenţa sau absenţa mea avea în ochii lui aceeaşi însemnătate, ca şi lipsa unuia din slujitorii în livrele albastre. Verii mei nu erau decît nişte

pui de urs, în a căror tovărăşie puteam, dacă voiam, să mă dezvăţ de orice bună creştere sau de orice maniere de salon pe care le dobîndisem ; de la ei n-aş fi putut învăţa altceva decît să cresc cîini, să dau pinteni calului, sau să gonesc vulpile. Nu-mi puteam închipui decît un singur motiv, care probabil era şi cel adevărat. Tatăl meu socotea viaţa ce se ducea la Osbaldistone Hall şi îndeletnicirile celor de acolo ca cele obişnuite tuturor boierilor de ţară şi, dîndu-mi prilejul să trăiesc o viaţă care ştia că mă va scîrbi, era doritor să mă împace, dacă s-ar fi putut, cu gîndul de a participa cu tot dinadinsul la afacerile sale. Între timp, el lua pe Rashleigh Osbaldistone în casa lui de negoţ. Avea desigur sute de posibilităţi de a se descotorosi de el, ieşind totuşi cîştigat. Aşa că, deşi aveam unele remuşcări în sinea mea, că eu aş fi fost pricina introducerii lui Rashleigh (el fiind aşa cum îl descrisese domnişoara Vernon) în contoarul tatălui meu — şi poate în încrederea lui — m-am mai potolit la gîndul că tatăl meu era deplin stăpîn pe afacerile lui — el fiind un om căruia nimeni nu i se putea impune şi care nu se lăsa înrîurit. Tot ceea ce ştiam în defavoarea tînărului era prin mijlocirea unei fetişcane ciudate şi zăpăcite, care mi se destăinuise cu o îndrăzneală nesăbuită ; aceasta mă putea îndreptăţi să cred că părerea ce şi-o făcuse despre Rashleigh era pripită sau neadevărată. Gîndul mi se aţinti bineînţeles la domnişoara Vernon, la frumuseţea ei răpitoare, la situaţia ei neobişnuită, căci ea trebuia să se bizuie numai pe gîndurile şi pe mintea ei, dacă ar fi căutat îndrumare şi sprijin în viaţă ; tot caracterul ei înfăţişa o diversitate şi o isteţime care ne trezeşte în mod obişnuit curiozitatea şi, fără vrerea noastră, ne cere luarea-aminte. Aveam destulă minte ca să-mi dau seama că atît vecinătatea acestei tinere domnişoare, o fiinţă cu totul neobişnuită, cît şi întîmplarea ce crea între noi relaţii foarte susţinute şi strînse aveau să mărească mult primejdia, deşi micşorau vrîtul pe care-l prezenta Osbal-

distone Hall pentru mine ; dar nu mă putea sili, oricît de prudent aș fi fost, să mă căiesc prea mult de această nouă și deosebită primejdie la care urma să fiu expus. Ieșii din această dilemă așa cum ies tinerii din cele mai multe din greutățile de acest fel : am hotărît să fiu foarte precaut, totdeauna cu ochii în patru, să socotesc pe domnișoara Vernon mai mult ca pe un camarad decît ca pe un prieten intim și astfel toate vor merge cum nu se poate mai bine. Cu aceste gînduri adormii, domnișoara Vernon fiind bineînțeles ultima imagine a minții mele treze.

Nu îți pot spune dacă am visat-o sau nu, căci eram tare obosit și am dormit buștean. A fost însă prima ființă la care m-am gîndit a doua zi în zori, cînd m-au trezit sunetele vesele ale unui corn de vînătoare. Să sar din pat și să dau dispoziții ca să mi se înșăueze calul a fost prima-mi pornire ; peste cîteva minute eram în curte, unde oameni, cîini și cai se pregăteau de vînătoare. Unchiul meu, care poate că nu se aștepta ca nepotul lui să fie un vînător prea pasionat, crescut cum fusese prin străinătăți, păru cam uimit și cred că în urarea lui de dimineață lipsea ceva din tonul inimos și ospitalier cu care mă întîmpinase întîia dată.

— Ai venit, flăcăule, tinerețea e totdeauna zorită, dar ia seama, gîndește-te la cîntecul vechi :

„Cel ce pe creasta Blackstone calu-și gonește,
Să nu-l prindă mirarea dacă-l trîntește."

Cred că cei mai mulți tineri, afară poate de moraliștii neînduplecați, sînt mai mulțumiți să fie învinuiți de vreo măruntă meteahnă morală decît de o lipsă de cunoștințe în arta călăriei. Cum nu duceam deloc lipsă de îndemînare și curaj, insinuarea unchiului mă supără și îl asigurai că mă voi găsi printre primii care vor fi pe urma copoilor.

— Nu mă îndoiesc, flăcăule, fu răspunsul lui. Mă prind că ești un călăreț priceput — dar ia seama ! tai-

că-tău te-a trimes aici ca să te învăț la zăbală, dar teamă mi-e că are să trebuiască să te călăresc cu struna, căci altfel se va găsi cineva să te călărească cu ștreangul, dacă nu bag de seamă.

Cum aceste cuvinte erau cu totul de neînțeles pentru mine și cum, pe lîngă aceasta, nu păreau să-mi fie adresate spre binele sau folosul meu, căci fuseseră rostite într-o parte, ca și cînd prea cinstitul meu unchi și-ar fi exprimat în gura mare vreun gînd care abia atunci îi trecu prin minte, trăsei concluzia că ele se refereau la dezertarea mea de la chiolhanul din seara precedentă, sau că dispoziția unchiului meu suferea la această oră matinală de urmările dezmățului cu pricina. Mă gîndii numai în treacăt că dacă voia să facă pe gazda răuvoitoare, aveam să-i fiu mai puțin timp oaspete și mă grăbii să o salut pe domnișoara Vernon, care se îndrepta binevoitoare spre mine. Un oarecare schimb de salutări avu loc între verii mei și mine ; dar, cum îi văzui gata să critice cu răutate îmbrăcămintea și echipamentul meu, de la pălărie și pînă la scările șeii și să batjocorească orice avea un aspect nou sau străin, mă simții scutit de a le da vreo atenție ; ca să răspund la rînjetele și șoaptele lor, luai o atitudine de totală nepăsare și dispreț și mă alăturai domnișoarei Vernon, ca fiind singura ființă dintre cei prezenți a cărei tovărășie o puteam socoti potrivită pentru mine. Împreună cu ea, deci, pornii spre locul vînătoarei, adică spre o pădurice izolată, la marginea unui teren mare necultivat. Mergînd călare într-acolo, îi zisei Dianei că nu-l văd pe vărul Rashleigh printre vînători ; la aceasta, ea îmi răspunse : „Desigur că nu, el este un mare vînător, dar în felul lui Nimrod, iar vînatul lui este omul".

Cîinii se repeziră acum în pădurice, asmuțiți de strigătele vînătorilor ; era o activitate, o zarvă și un tărăboi grozav. Foarte curînd verii mei se pasionară într-atît de îndeletnicirile lor din acea dimineață, încît nu mă mai

băgară de seamă ; atît că l-am auzit pe Dickon — jocheul şoptind lui Wilfred — neghiobul : „Ai să vezi tu cum vărul nostru franţuz va cădea la prima săritură“.

La aceasta, Wilfred răspunse : „Se prea poate, pentru că are nişte ciudate fireturi de venetic la pălărie“.

Thorncliff, care, cu toată grosolănia sa, părea a nu fi cu totul nepăsător faţă de frumuseţea verişoarei sale, se arăta hotărît să ne însoţească mai îndeaproape decît fraţii săi, poate ca să vegheze la ceea ce se petrece între domnişoara Vernon şi mine — sau poate ca să se bucure de neplăcerile pe care se aştepta să le am în această goană. În ceea ce priveşte lucrul din urmă, a fost dezamăgit. După ce în cea mai mare parte a dimineţii am hăituit în zadar, în sfîrşit am dat peste o vulpe şi după ea am gonit cu toţii timp de două ore ; în timpul acestei goane, cu toate rău vestitoarele fireturi franţuzeşti de la pălăria mea, mi-am putut susţine pretenţiile de călăreţ, spre admiraţia unchiului meu şi a domnişoarei Vernon, şi spre dezamăgirea ascunsă a celor care se aşteptau să mă fac de rîs. Cumătra vulpe, însă se dovedi prea şireată pentru urmăritorii ei şi cîinii au rămas mofluzi. În clipele acelea, băgai de seamă unele semne de nemulţumire în atitudinea domnişoarei Vernon faţă de escorta stăruitoare a lui Thorncliff Osbaldistone ; cum această fată ageră şi vioaie nu şovăia niciodată să întrebuinţeze primul mijloc la îndemînă ca să-şi îndeplinească orice îi căşuna, îi zise cu un ton mustrător :

— Mă întreb, Thornie, ce te-a ţinut agăţat toată dimineaţa de crupa calului meu, cînd ştii că vizuinele de lîngă moara Woolverton nu au fost astupate.

— Nu ştiu nimic de aşa ceva, duduie Die, pentru că morarul s-a jurat pe ce are el mai scump că le-a astupat pe toate, înainte de miezul nopţii ce a trecut.

— O, ruşine să-ţi fie, Thornie ! Te încrezi tu în cuvîntul unui morar, cînd este vorba tocmai de acele vizuini în care am pierdut de trei ori vulpea în acest anotimp, şi cînd ştii că eşti călare pe iapa sură, care poate galopa pînă acolo şi înapoi în zece minute !

— Bine, duduie Die, mă duc la Woolverton atunci şi, dacă vizuinele nu-s astupate, îi voi trage o bătaie lui Dick morarul să-i înmoi oasele.

— Aşa să faci, dragă Tornie. Snopeşte-l în bătăi pe nemernic, dacă nu te-a ascultat ; hai — valea — ia-o din loc şi fă-ţi treaba ! Thorncliff porni la galop de îndată — sau să fii tu snopit în bătaie, ceea ce mi-ar fi de tot atîta folos. Trebuie să-i învăţ pe toţi să ştie de disciplină şi să asculte la comandă. Vei şti că sînt pe cale să formez un regiment. Thornie va fi sergentul major, Dikton instructorul de călărie, şi Wilfred, cu vocea lui groasă, brum, brum, brum, care pronunţă cîte trei silabe dintr-o dată, va fi toboşarul.

— Şi Rashleigh ?

— Rashleigh va conduce iscoadele.

— Dar mie nu-mi poţi găsi un loc, preafrumosule colonel ?

— Domnia-ta vei avea libera alegere între a fi şeful plătitorilor sau şeful prăzilor din unitate. Dar iată cîinii cum adulmecă primprejurul nostru. Haide, domnule Frank, s-a pierdut urma vînatului şi cîinii nu o vor găsi prea curînd ; urmează-mă să-ţi arăt o privelişte frumoasă.

Şi de îndată porni în galop mărunt spre culmea unui deluşor de pe care aveai o privelişte largă. Aruncîndu-şi ochii în jur, spre a se încredinţa că nu e nimeni în apropierea noastră, îşi struni calul sub un pîlc de mesteceni, care ne ascundeau de restul vînătorilor.

— Vezi dealul acela ascuţit, cafeniu, acoperit cu tufe şi cu ceva care aduce a pată albă, pe o coastă ?

— La capătul crestei aceleia lungi de dealuri dinţate ? Îl văd bine.

— Pata cea albă este o stîncă denumită Stînca Şoimului ; şi Stînca Şoimului se găseşte în Scoţia.

— Adevărat ? Nu credeam să fim atît de apropiați de Scoția.

— Așa este, pot să te asigur, și calul domniei-tale te poate duce acolo în două ceasuri.

— Îl pot scuti de această osteneală ; trebuie să fie la o depărtare de cel puțin 18 mile, în zbor de pasăre.

— Îți pot da iapa mea, dacă o crezi mai puțin obosită — îți spun că în două ceasuri poți fi în Scoția.

— Și eu te asigur că doresc așa de puțin să fiu acolo, încît, chiar cînd capul calului meu ar fi dincolo de hotar, nu mi-aș da osteneala să îndemn coada să urmeze capul. Ce să fac eu în Scoția ?

— Să te pui în siguranță, ca să-ți vorbesc pe șleau. Mă înțelegi acum, domnule Frank ?

— Cîtuși de puțin. Ești un oracol din ce în ce mai de nepătruns.

— Atunci, pe cuvîntul meu, sau arăți o lipsă de încredere în mine cu totul neîntemeiată, și te prefaci mai bine decît însuși Rashleigh Osbaldistone, sau nu știi nimic din cele de care ești învinovățit. În acest din urmă caz, nu mă miră că mă pironești cu o privire atît de nedumerită, încît de abia îmi pot stăpîni rîsul.

— Pe cuvîntul meu de cinste, domnișoară Vernon — zisei eu nemairăbdînd pornirea-i copilărească spre rîs — nu am nici cel mai mic habar de ceea ce vrei să spui. Sînt fericit că-ți dau prilejul a face haz pe socoteala mea, dar nu cunosc cîtuși de puțin temeiul acestui haz.

— La drept vorbind, nu-i nimic de glumă, zise tînăra fată venindu-și în fire, numai că oricine pare prea caraghios cînd este atît de nedumerit ; lucrul este însă destul de serios. Cunoști pe unul Moray sau Morris, sau cu un nume asemănător ?

— Nu-mi amintesc pentru moment.

— Gîndește-te puțin. Nu ai călătorit de curînd cu cineva purtînd un astfel de nume ?

— Singurul om cu care am călătorit un timp ceva mai îndelungat a fost un individ al cărui suflet părea că zace în geamantanul ce-l purta.

— Atunci era ca sufletul licențiatului Pedro Garcias, care zăcea printre galbenii din punga-i de piele. Acest om a fost jefuit și a depus o plîngere împotriva domniei-tale, ca unul ce n-ai fi străin de jaful pe care l-a suferit.

— Glumești, domnișoară Vernon !

— Nu glumesc, te asigur, este un fapt cu totul neîndoielnic.

— Și crezi dumneata, zisei eu cu o ciudă nemăsurată, pe care nici nu am căutat să mi-o stăpînesc, crezi dumneata că aș putea fi vinovat eu de o asemenea faptă ?

— Presupun că pentru aceasta m-ai provoca la duel, dacă m-aș bucura de cinstea de a fi bărbat. O poți face și așa, dacă dorești — pot trage la zbor, cum pot sări călare peste o poartă cu cinci curmezișuri.

— Și mai ești pe deasupra colonel de cavalerie, răspunsei eu, gîndindu-mă că nu avea rost să mă supăr pe dînsa. Dar lămurește-mă ce este cu gluma aceasta !

— Nu este nici un fel de glumă, zise Diana, ești acuzat de a fi jefuit pe acest om și unchiul meu crede aceasta, așa cum am crezut-o și eu.

— Pe cinstea mea, sînt foarte îndatorat prietenilor mei pentru buna părere ce o au despre mine.

— Acum, dacă-ți este cu putință, nu mai forăi, nu mă țintui cu privirea și nu adulmeca vîntul, căci semeni din cale-afară cu un cal speriat. Nu este vorba de jignirea pe care o bănuiești, nu ești învinuit de o tîlhărie de rînd sau de o crimă comună — nici gînd de așa ceva. Acest individ ducea bani cîrmuirii pentru plata trupelor din nord, atît în monedă, cît și în hîrtii de valoare ; se mai zice că i s-ar fi furat de asemenea documente secrete de o deosebită însemnătate.

— Atunci sînt învinuit de înaltă trădare și nu numai de jaf obișnuit.

— Sigur că da. În toate timpurile, aceasta a fost socotită ca o crimă de gentleman. În acest ţinut, vei găsi mulţi — unul chiar nu prea depărtat de cotul domniei-tale — care socotesc o faptă vrednică aceea de a hărţui guvernul hanovrian prin toate mijloacele posibile.

— Nici părerile mele politice şi nici moravurile mele, domnişoară Vernon, nu sînt chiar atît de uşuratice.

— Încep să cred că eşti un presbiterian şi un hanovrian de toată nădejdea. Dar ce ai de gînd să faci ?

— Să resping de îndată această calomnie cumplită. În faţa cui, întrebai eu, a fost făcută această nemaipomenită plîngere ?

— În faţa bătrînului jude Inglewood, care a primit-o cu multă silă. El i-a dat de ştire unchiului meu, bănuiesc cu gîndul de a te putea trece în ascuns peste graniţă, în Scoţia, unde mandatul de arestare nu are nici o putere. Dar unchiul meu îşi dă seama că religia sa şi vechile lui preferinţe îl fac nesuferit în ochii guvernului şi că, dacă ar fi prins că joacă pe două tablouri, i s-ar ridica armele şi probabil caii (ceea ce desigur că ar fi cu mult mai supărător), fiind socotit ca iacobit, papistaş şi om suspect [1].

— Îmi pot lesne închipui că mai curînd şi-ar pierde nepotul decît caii de vînătoare.

— Pe nepotul, nepoata, fiii, chiar fiicele sale — dacă ar avea — şi o întreagă generaţie, zise Diana. Aşa că nu te bizui nici o clipă pe el şi vezi-ţi de drum, înainte de a se putea executa mandatul.

— Aceasta o voi face cu siguranţă ; dar drumul meu va fi către casa acestui jude Inglewood. Unde se găseşte ?

— La vreo cinci mile, pe şesul ce se întinde dincolo de plantaţia aceea. Se poate vedea chiar turnul cu ornic.

— Voi fi acolo în cîteva minute, zisei eu, pornindu-mi calul.

[1] Cu prilejul alarmelor de la începutul secolului al XVIII-lea, caii catolicilor erau adesea confiscaţi, catolicii fiind întotdeauna bănuiţi că ar fi pe cale să se revolte (nota red. engleze).

— Şi eu voi merge cu dumneata, să-ţi arăt calea, — zise Diana, îndemnîndu-şi iapa la trap.

— Nici să nu te gîndeşti la aşa ceva, domnişoară Vernon, răspunsei eu. Nu se cuvine, dacă îmi îngădui să-ţi vorbesc ca un prieten, nu se cade să mă însoţeşti într-o misiune ca aceasta, pe care o îndeplinesc acum.

— Înţeleg ce vrei să spui, zise domnişoara Vernon; fruntea ei semeaţă roşindu-se uşor. Ai spus-o limpede — şi după un răgaz de o clipă adăugă : şi cred că ai spus-o cu gînd bun.

— Aşa este, într-adevăr, domnişoară Vernon ; cum poţi crede că nesocotesc grija pe care mi-o porţi, sau că sînt nerecunoscător pentru ea ? zisei eu cu mai multă căldură decît aş fi vrut să arăt. Bunătatea dumitale este o bunătate în înţelesul ei adevărat, care se arată la ceasul de nevoie. Spre binele dumitale, eu nu trebuie, căci s-ar putea tălmăci greşit, să-ţi îngădui să urmezi calea pe care ţi-o porunceşte mărinimia ; aceasta este o chestiune publică — este aproape ca şi o înfăţişare în faţa unei curţi de justiţie obşteşti.

— Şi dacă ar fi o înfăţişare în toată regula şi nu aproape o înfăţişare, crezi că nu aş merge cu dumneata, dacă aş socoti că este ceva drept şi dacă aş vrea să-mi apăr un prieten ? Nu ai pe nimeni care să te sprijine — eşti străin de ţinut ; aici, la hotarele regatului, judecătorii de ţară fac lucruri ciudate. Unchiul meu nu are nici cel mai mic gînd să se amestece în treburile domniei-tale ; Rashleigh este plecat şi, chiar de ar fi aici, nu se ştie partea cui ar putea-o lua ; ceilalţi toţi se întrec în neghiobie şi grosolănie. Voi merge cu domnia-ta şi nu mă îndoiesc că voi izbuti să te ajut. Nu sînt o cucoană simandicoasă, pe care să mă înspăimînte aşa de rău textele de legi, cuvintele de ocară sau perucile judecătorilor.

— Dar, dragă domnişoară Vernon...

— Dar, dragă domnule Francis, ai răbdare, fii cuminte şi lasă-mă să fac cum mă taie capul ; căci, dacă

iau zăbala în dinți, nu mai este dîrlog care să mă mai poată opri.

Măgulit de interesul pe care părea a-l purta soartei mele o făptură atît de frumoasă, dar totodată necăjit de înfățișarea ridicolă pe care o voi avea, luînd cu mine o fată de optsprezece ani în chip de avocat și adînc îngrijorat de tălmăcirea greșită pe care lumea ar putea-o da faptelor sale, încercai să mă împotrivesc hotărîrii ei de a mă întovărăși la judele Inglewood. Dîrză, fata îmi spuse pe șleau că povețele mele erau cu totul zadarnice ; că ea era o adevărată Vernon, care cu nici un preț, nici măcar cu acela de a da prea puțin ajutor, n-ar părăsi un prieten la ananghie ; iar toate motivele pe care le invocasem pînă atunci erau poate foarte nimerite pentru domnișoarele frumușele, bine crescute și cu bune purtări de la vreun pension din oraș, dar nu i se potriveau ei, obișnuită să nu țină seama de nici o altă părere decît de a ei.

Pe cînd vorbea astfel, înaintam cu repeziciune spre Inglewood Place. Ca să nu mai revin la dojenile mele de pînă atunci, făcu magistratului și grefierului său un portret cît se poate de hazliu. După cum îl înfățișa ea, Inglewood era un iacobit spoit, adică unul ce refuzase timp îndelungat să jure credință guvernului, ca și majoritatea celorlalți proprietari din ținut, dar care, în ultimul timp, se făcuse vrednic de demnitatea de judecător prin prestarea jurămîntului de credință.

— El a făcut-o, zise ea, în urma rugăminții stăruitoare a celorlalți proprietari din ținut, care vedeau cu părere de rău că pînă și legile de vînătoare, chezășia îndeletnicirilor lor de fiecare zi, erau gata să decadă din lipsa unui magistrat care să le impună ; cel mai apropiat locțiitor de judecător era primarul din Newcastle, dar acesta, ca unul care rîvnea mai curînd să înfulece vînatul bine gătit, decît să-i păzească viața, ținea mai mult cu braconierii decît cu vînătorii. Hotărînd prin urmare că era cazul ca unul din ei să treacă peste scrupulele de loialitate iacobită pentru binele comunității, proprietarii din Northumberland au silit pe Inglewood să accepte această slujbă, mai ales că el, nefiind prea dîrz în părerile și sentimentele sale, putea să se adapteze oricărui crez politic, fără prea multă silă. Făcînd astfel rost de o autoritate judecătorească, au căutat, continuă domnișoara Vernon, a o întregi cu un grefier, în chip de înger păzitor, care să-i îndrepte și să-i însuflețească toate mișcările. Așa se face că au pus mîna pe un notar isteț din Newcastle, numit Jobson, care — ca să mai schimb metafora — socotește destul de folositor faptul că negustorește dreptatea sub firma lui Inglewood — și cum onorariile sale sînt legate de numărul pricinilor înfățișate, îl înhamă pe șeful său la mult mai multă muncă judiciară decît s-ar fi gîndit vreodată cinstitul jude ; așa încît, pe o rază de zece mile, nici o femeie nu poate să vîndă mere unui negustor de fructe, fără a se înfățișa înaintea îndărătnicului judecător și a vigilentului său grefier, domnul Iosif Jobson. Scenele cele mai hazlii se petrec însă cînd ajung în fața lui pricini ca aceea de astăzi, a noastră, avînd o colorațiune politică. Domnul Iosif Jobson (desigur că pentru motive binecuvîntate) este un apărător plin de osîrdie al religiei protestante și un credincios prieten al orînduielilor actuale din biserică și stat. Șeful său, însă, păstrînd unele legături firești cu părerile pe care le-a avut înainte să-și fi schimbat crezul politic, în scopul patriotic de a aplica legea contra celor care, fără drept, ucid găinușele, ieruncile, potîrnichile și iepurii, este nespus de încurcat atunci cînd, prin rîvna tovarășului său, are de judecat pricini înrudite cu crezu-i politic de mai înainte ; în loc de a sprijini rîvna grefierului, de cele mai multe ori o înfrînează, arătîndu-se de două ori mai trîndav și mai nepăsător. Și această inactivitate nu izvorăște de fel din prostie. Dimpotrivă, pentru un om care găsește cea mai de preț plăcere în a mînca și a bea, el are un

suflet deosebit de viu și voios, ceea ce face cu atît mai distractivă prefăcuta-i nerozie. Așa că, în asemenea împrejurări, îl poți vedea pe Jobson trăgîndu-și sufletul ca o mîrțoagă nenorocită și istovită, înhămată și silită să ducă un car peste măsură de încărcat ; se opintește și încearcă în tot felul ca să-l urnească pe judecător, dar greutatea covîrșitor de mare a carului zădărnicește sforțările binevoitorului patruped, care este împiedicat să înainteze, căci roțile carului nu fac decît să geamă, să scîrțîie și să se rotească pe loc. Mai mult decît atît, nefericita gloabă, după cîte am înțeles, s-a plîns că acest car al justiției, pe care în anumite împrejurări îl urnește atît de greu, într-altele scapă la vale destul de repede, din proprie inițiativă, tîrîndu-l de-a-ndăratelea și pe el în ciuda împotrivirii sale, aceasta însă numai cînd este spre folosul foștilor prieteni ai judelui Inglewood. În aceste împrejurări, domnul Jobson se lăuda în gura mare că ar trebui să denunțe pe șef secretarului de stat pentru afacerile interne, dar îl împiedică respectul deosebit și prietenia pe care le poartă domnului Inglewood și familiei sale.

În timp ce domnișoara Vernon încheia această descriere ciudată, ajunserăm în fața conacului Inglewood, o frumoasă clădire care, deși învechită, îți arăta însemnătatea familiei care o stăpînea.

CAPITOLUL VIII

Avocatul spuse : „Făr-a te măguli,
Tacîmul dumitale, așa bun și frumos,
Oricine ca să-l aibă, ar fi prea bucuros.
Persoana cea mai mîndră, avîndu-l, s-ar făli".

BUTLER

Dădurăm caii noștri în grija unui slujitor purtînd livreaua lui sir Hildebrand, slujitor pe care îl găsirăm în curte și intrarăm în casă. Înăuntru, atît eu cît și frumoasa mea tovarășă, furăm uimiți cînd dădurăm de Rashleigh Osbaldistone, care nici el nu s-a putut împiedica de a se arăta la fel de mirat de întîlnirea noastră.

— Rashleigh, zise domnișoara Vernon, fără să-i dea răgazul de a pune vreo întrebare, bănuiesc că ai auzit despre afacerea domnului Francis Osbaldistone și ai venit să-i vorbești judelui despre ea, nu-i așa ?

— Desigur, răspunse Rashleigh liniștit, pentru aceasta am și venit aici. Am căutat, continuă el, salutîndu-mă, să-l ajut pe vărul meu pe cît îmi este cu putință. Îmi pare rău însă să-l întîlnesc aici.

— Ca prieten și ca rudă, domnule Osbaldistone, ar fi trebuit să-ți pară rău să mă întîlnești în orice altă parte, într-un moment cînd bunul meu nume, fiind amenințat, îmi cerea să fiu în acest loc cît mai repede cu putință.

— Adevărat, dar judecînd după spusele tatălui meu, credeam că o plecare vremelnică în Scoția — numai pînă se vor limpezi lucrurile în liniște...

Îi răspunsei cu înflăcărare : „Nu am de luat nici o măsură de prevedere și nu am nevoie să se limpezească nimica ; dimpotrivă, am venit să văd de unde purcede această ponegrire netrebnică și nu mă voi lăsa pînă nu voi dovedi toată netemeinicia ei.“.

— Domnul Francis Osbaldistone este un om nevinovat, Rashleigh, zise domnișoara Vernon, și cere să se cerceteze învinuirea care i s-a adus, iar eu am de gînd să-i dau tot ajutorul.

— Cu adevărat, frumoasa mea verișoară ? Eu aș fi crezut că domnul Francis Osbaldistone ar fi fost tot așa de bine apărat, și în chip mai potrivit, de către persoana mea și nu de a dumitale.

— Sigur că da ; dar două capete fac treabă mai bună decît unul singur, știi asta.

— Mai ales un cap așa ca al dumitale, drăgălașa mea Die, zise, înaintînd și apucîndu-i mîna cu o dragoste familială, care mă făcea să-l văd de cincizeci de ori mai urît decît îl plăsmuise natura. Cu toate acestea, ea l-a tras cîțiva pași mai la o parte ; vorbind amîndoi cu o voce scăzută, ea părea a stărui să ceară un lucru pe care Rashleigh nu putea sau nu voia să-l îndeplinească. Nu mi-a fost dat să văd vreodată o deosebire mai izbitoare între înfățișarea a două chipuri. De necaz, chipul, mai întîi stăruitor, al domnișoarei Vernon se făcu foc ; ochii scăpărară și obrajii începură să se înroșească ; fata își strînse pumnii micuți și bătu din picioru-i mititel ; părea că ascultă cu un amestec de dispreț și indignare scuzele pe care Rashleigh era pe cale să i le aducă și care se ghiceau din înfățișarea lui de politicoasă deferență, din zîmbetul respectuos și liniștit, din corpul mai mult tras îndărăt decît aplecat înainte, precum și din alte semne ale înfățișării lui.

După un timp, domnișoara Vernon se despărți de el supărată și îi zise : „Așa *vreau eu* să faci“.

— Nu îmi stă în putere să o fac — nu este cu putință. Mă crezi, domnule Osbaldistone ? zise el, vorbindu-mi mie.

— Ești nebun ? zise ea, întrerupîndu-l.

— Mă crezi ? adăugă el, fără să țină seama de întreruperea ei. Domnișoara Vernon stăruiește că, pe lîngă faptul că cu aș cunoaște nevinovăția domniei-tale (lucru de care într-adevăr este cu neputință ca altcineva să fie mai convins ca mine) să aflu și pe adevărații făptași ai tîlhăriei săvîrșite asupra acelui individ — dacă o asemenea fărădelege a avut loc. Lucru cuminte este acesta, domnule Osbaldistone ?

— Nu voi îngădui să faci apel la domnul Osbaldistone, Rashleigh, zise domnișoara Vernon. Dumnealui nu are de unde să știe, așa cum știu eu, cît de bogate și precise informații posezi în orice chestiune.

— Pe cuvîntul meu de gentleman, îmi faci o cinste mai mare decît se cuvine.

— Dreptate, Rashleigh, numai dreptate, și tot numai dreptate aștept eu din partea domniei-tale.

— Ești un tiran, Diana, răspunse Rashleigh cu un soi de suspin, un tiran capricios, care îți stăpînești prietenii cu buzduganul ghintuit. Bine, fie totuși precum dorești. Dar nu ai ce căuta aici — o știi prea bine ; trebuie să te întorci acasă cu mine.

Apoi, depărtîndu-se de Diana, care părea că rămăsese nehotărîtă, el se apropie de mine cu o înfățișare dintre cele mai prietenoase și zise :

— Nu te îndoi de grija pe care ți-o port, domnule Osbaldistone. Dacă te părăsesc chiar acuma, este numai pentru ca să pot lucra în folosul domniei-tale. Trebuie să uzezi însă de orice înrîurire pe care ai putea-o avea asupra verișoarei noastre, ca să se întoarcă acasă ; pre-

zența ei aici nu-ți poate fi de ajutor și desigur că va dăuna bunului ei nume.

— Te asigur, domnul meu, răspunsei eu, și nu poți fi mai încredințat ca mine de aceasta — că am stăruit pe lîngă domnișoara Vernon să se întoarcă acasă, și am făcut-o cu toată căldura pe care mi-a îngăduit a i-o arăta.

— M-am mai gîndit bine, zise domnișoara Vernon, după un scurt răgaz, și nu voi pleca de aici pînă nu te văd scăpat din mîna filistinilor. Bănuiesc că vărul Rashleigh îți vrea binele ; doar ne cunoaștem bine unul pe altul. Rashleigh, eu nu pleç. Știu, adăugă ea pe un ton mai blînd, că prezența mea aici te va face să te grăbești și să depui o silință mai mare.

— Rămîi atunci, fată nesocotită și îndărătnică ce ești, zise Rashleigh. Știi prea bine în cine îți pui nădejdea. Apoi ieși în grabă din sală și după cîteva clipe auzirăm pașii calului său luînd-o la goană.

— Har Domnului că a plecat, zise Diana. Acum, haide să-l căutăm pe jude.

— Nu ar fi mai nimerit să chemăm un slujitor ?

— Nici gînd ! Știu eu drumul pînă la sălașul lui — trebuie să dăm peste el pe neașteptate. Urmează-mă !

O urmai deci, după cum îmi zisese, pe cîteva trepte întunecoase, printr-un coridor de-abia luminat și intrarăm într-un soi de anticameră, unde pe toți pereții erau agățate hărți vechi, planuri arhitecturale și arbori genealogici. Din această cameră, două uși în canate dădeau în sufrageria domnului Inglewood, de unde se auzeau crîmpeie dintr-un cîntec vechi, îngînat de o voce care, la vremea ei, trebuie să fi fost foarte potrivită pentru veselele cîntece de chef.

Vai, Skipton-pe-Mare
Nici port nu mai are
Pentru timp de furtună atît de urît ;
Eu voi da celui care

De fete drag n-are
Un ștreang pe care să-l lege de gît.

— Ehehei ! zise domnișoara Vernon — veselul jude pesemne că a și prînzit ; nu credeam că este așa de tîrziu.

Lucrurile chiar așa stăteau. Pofta de mîncare a domnului Inglewood, sporind din pricina cercetărilor sale judecătorești, el își luase obiceiul să prînzească mai devreme, adică la ora douăsprezece în loc de ora unu, care era pe atunci ora obișnuită de masă în Anglia. Diferitele întîmplări din dimineața aceea făcuseră să ajungem după această oră, cea mai însemnată din cele douăzeci și patru ale zilei pentru judele nostru, care dealtfel nu-și pierduse timpul în zadar.

— Rămîi aici, zise Diana. Eu cunosc casa și voi chema un slujitor ; sosirea domniei-tale pe neașteptate ar putea să-l sperie pe bătrîn și să-l facă să-i rămînă mîncarea în gît.

Mă părăsi, lăsîndu-mă în îndoială dacă trebuia să mă duc după ea sau să mă retrag. Îmi era cu neputință să nu aud cîte ceva din cele ce se petreceau în sufragerie. Mai cu seamă, desluşeam sunetele unei voci amărîte care parcă orăcăia, cerînd mereu îngăduință pentru faptul că nu putea să cînte. Îmi dădui seama că vocea aceasta nu-mi era necunoscută.

— Cum să nu cînți, domnule ? Maică precistă ! Dar trebuie să cînți. Cum ! Ai dat pe gît cupa mea din nucă de cocos argintată plină cu vin alb de Spania și îmi spui că nu poți cînta ! Domnul meu, vinul acesta poate chiar face pe o mîță să cînte, ba chiar să și vorbească ; așa că dă-i drumul cu un viers vesel, sau cară-te din casa mea. Crezi că poți să-mi răpești timpul meu neprețuit cu afurisitele dumitale de jalbe, ca pe urmă să-mi spui că nu poți cînta ?

— Măria-ta se găsește în textul legii, zise o altă voce, care putea să fie a grefierului, după intonația ei vioaie

și încrezută. Partea trebuie să se supună: are verbul *cantare* întipărit pe figură.

— Dă-i drumul, atunci, zise judele. Altfel, jur pe sfîntul Cristofor, că vei înghiți nuca de cocos umplută cu apă și sare, potrivit statutelor făcute și prevăzute în acest scop.

Astfel rugat și amenințat, fostul meu tovarăș de drum, pentru că nu mă mai puteam îndoi că el era nesupusul în cauză, ridică glasul pentru a cînta o arie jalnică, cu o voce asemănătoare aceleia a criminalului care își îngînă ultimul psalm în fața spînzurătorii, și începu:

Voi, oameni buni, dați ascultare
La-amarul basm plin de-ntristare
În care-un tîlhar de drumul mare,
Banii sau viața cerea la oricare
Măi și hăi, codrule, hăi.

Acest mișel bun de spînzurat,
Cu spadă și pistol înarmat,
Între Kensington și Brentfort ieși
Și șase cinstiți oameni el opri.
Măi și hăi, codrule, hăi.

Acestor oameni din Brentford ce vin,
Sătui de mîncare și-un litru de vin,
Îndrăznețul tîlhar le spuse în față:
„Cîinilor, dați-mi sau banii sau viața".
Măi și hăi, codrule, hăi.

Mă întreb dacă oamenii cinstiți, a căror nenorocire e amintită în acest cîntec duios, au fost mai speriați la ivirea îndrăznețului tîlhar, decît fu cîntărețul la a mea: pentru că, plictisit să tot aștept pe cineva care să mă anunțe gazdei, și socotind destul de neplăcut să ascult pe la uși, mă înfățișai comesenilor tocmai în clipa în

care prietenul meu, domnul Morris, căci așa se pare că-l chema — începea al patrulea cuplet din jalnica lui baladă. Tonul ridicat cu care începea viersul se stinse într-un tremur de înmărmurire, cînd se văzu atît de aproape de unul ale cărui apucături presupunea că dădeau tot atît de bănuit ca și eroul baladei sale: el rămase mut, cu gura căscată, ca și cînd i-aș fi adus în mîini capul Meduzei.

Judele, ai cărui ochi se închiseseră sub înrîurirea somnoroasei legănări a cîntecului, tresări în scaunul său la încetarea fără veste a melodiei și privi cu mirare adausul neașteptat la numărul oaspeților săi, neputînd să-și creadă ochilor. Grefierul, căci el trebuie să fi fost după înfățișarea sa, era de asemenea tulburat; pentru că, șezînd în fața domnului Morris, spaima acelui cinstit gentleman trecuse și asupra lui, deși nu-i cunoștea pricina.

Întrerupsei tăcerea și mirarea pricinuită de intrarea mea neașteptată.

— Numele meu, domnule Inglewood, este Francis Osbaldistone. Din cîte înțeleg, vreun nemernic a depus o plîngere în fața domniei-voastre, învinuindu-mă de a fi amestecat într-o pierdere pe care pretinde că ar fi suferit-o.

— Domnul meu, zise judele, cam arțăgos, acestea sînt treburi pe care nu le cercetez după prînz... Fiecare lucru la timpul lui... Un judecător de pace trebuie și el să mănînce, ca orișice om.

Între noi fie zis, plăcuta persoană a domnului Inglewood nu părea a fi îndurat prea multe posturi, fie în slujba legii, fie în aceea a religiei.

— Vă cer iertare, domnule, de a fi venit la un timp atît de nepotrivit, dar cum renumele meu este în joc și prînzul pare a se fi terminat...

— Nu este terminat, domnule, răspunse magistratul. Omul are nevoie și să mistuie, nu numai să mănînce,

și mă jur că nu pot trage foloase din cele mîncate, dacă nu mi se îngăduie două ore de tihnă, întretăiate de o veselie nevinovată și de golirea a cîte unui pahar de vin.

— Dacă măria-ta mă iartă, zise domnul Jobson, care scosese și așezase uneltele de scris, în scurtul răstimp al conversației noastre. Cum este un caz de crimă și cum acest domn pare cam nerăbdător, învinuirea fiind *contra pacem domini regis...*

— Dă-o dracului de *domini regis !* zise nerăbdătorul jude. Sper că nu-i caz de înaltă trădare, ca să spun așa ; dar e destul ca să înnebunești, cînd te necăjește omul în așa hal. Am eu măcar o clipă de tihnă, cu atîtea mandate, ordine, directive, acte de notariat, cauțiuni, polițe și contracte ? Te asigur, domnule Jobson, că într-una din zilele acestea o să vă dau dracului, și pe dumneata și judecătoria.

— Măria-ta trebuie să țină seama și de demnitatea postului ; este unul din *quorum* și *custos rotulorum* [1], un post despre care cu înțelepciune a zis sir Edward Coke : „Întreaga lume creștină nu are cu ce s-o asemene, dacă este cu cinste îndeplinită".

— Bine, zise judele, împăcat în parte de această măgulire adusă demnității postului său și înghițind restul nemulțumirilor sale într-un pahar umplut ochi cu vin negru de Bordeaux. Hai să ne înhămăm la treaba asta și să ne scăpăm de ea cît de iute. Ascultă dumneata, domnule, dumneata, Morris, cavaler cu jalnică înfățișare, acesta este domnul Francis Osbaldistone, acela pe care îl învinuiești de a fi făptaș și părtaș al crimei ?

— Eu, domnule jude ? răspunse Morris, ale cărui gînduri împrăștiate de-abia se adunaseră la loc. Eu nu învi-

[1] *Quorum* — număr stabilit de persoane care trebuie să fie prezente pentru ca hotărîrea unei adunări să fie validă ; *custos rotulorum* — principalul judecător de pace dintr-un district. Expresii de origină latină întrebuințate în dreptul englezesc (n.t.).

nuiesc pe nimeni — nu am nimic de zis împotriva acestui domn.

— Atunci noi vom socoti jalba dumitale ca neavenită ; aceasta-i tot, și bine că am scăpat de ea — ia sticla, domnule Osbaldistone, și toarnă-ți singur.

Jobson, însă, era hotărît ca Morris să nu scape de bucluculul pe care-l făcuse atît de ușor.

— Ce înseamnă aceasta, domnule Morris ? Aici avem propria dumitale declarație — cerneala de-abia s-a uscat — și vrei s-o retragi într-un chip atît de scandalos ?

— De unde pot să știu, șopti acesta cu o voce tremurătoare, cîți tîlhari sînt în casa aceasta, gata să-i sară în ajutor ? Am citit eu despre astfel de fapte în *Viețile Tîlharilor de drumul mare* a lui Johnson. Ia te uită, ușa se și deschide...

Chiar că se deschise, dar ca să intre pe ea Diana Vernon.

— Bună orînduială mai păstrezi în casa aceasta, domnule jude. Nu găsești un slujitor, nici să-l cauți cu luminarea.

— Ah ! zise judecătorul, ridicîndu-se cu o vioiciune, care dovedea că nu era atît de pătruns de adorația pentru Themis [1] sau pentru Comus [2] încît să uite cele ce se cuvin frumuseții. Aha ! Die Vernon, floarea munților Cheviot și bobocul nostru de trandafir, ai venit să vezi cum își ține casa un burlac tomnatic ? Ești bine venită, fata mea, ca și florile în mai.

— Îmi place că ții o casă deschisă și primitoare, domnule jude, căci, după cum se vede, nu-i nici un suflet de om care să primească pe un oaspete.

— Ah ! mișeii ! S-au socotit scăpați de mine barem vreo două ore. Dar de ce n-ai venit mai devreme ? Vărul matale Rashleigh a prînzit aici și și-a luat tălpășița ca

[1] *Themis* — zeița dreptății (n.t.).
[2] *Comus* — zeul ospățurilor (n.t.).

un laş, de îndată ce am golit prima sticlă. Dar desigur că nu ai prînzit. Să cerem ceva bun şi delicat — dulce şi gingaş ca matale. Totul va fi pregătit într-o clipă.

— Poate voi gusta ceva în anticameră, înainte de a pleca, răspunse domnişoara Vernon. Am făcut cale lungă călare în dimineaţa aceasta ; nu pot sta mult, domnule jude, am venit cu vărul meu de colo, Francis Osbaldistone, şi trebuie să-i arăt calea la întoarcere, căci altfel se va rătăci prin pustietăţile noastre.

— Ehei ! din partea ceea suflă vîntul ? întrebă judele.

„Ea calea-i arată, ea calea-i arată,
Calea-i arată la împeţit.“

Cum ! Noi ăştia bătrînii să nu avem parte de noroc, bobocul meu gingaş din pustiu ?

— De nici un fel, domnule Inglewood ; dar dacă vrei să fii un jude bun şi drăgălaş şi să dezlegi pricina tînărului Frank, dîndu-ne voie să plecăm în trap acasă, îl voi aduce pe unchiul meu să prînzească la dumneata săptămîna viitoare şi atunci vă veţi putea face de cap.

— Chiar aşa vom şi face, mărgăritarul meu din Tyne. Drace, fetiţo, nu mi-e necaz pe tinerii aceştia care călăresc în goana mare decît cînd te văd pe mătăluţă. Dar bănuiesc că nu trebuie să te mai reţin acuma ? Eu sînt mulţumit de desluşirile date de domnul Francis Osbaldistone. Este vorba aici de o greşeală pe care vom avea tot timpul să o lămurim.

— Iertaţi-mă, domnule jude, zisei eu, dar nu cunosc încă nici natura învinuirii care mi se aduce.

— Da, domnule jude, zise grefierul, care, la apariţia domnişoarei Vernon, părăsise deznădăjduit pricina, dar îşi luă din nou inima în dinţi, ca să continue cercetările, văzîndu-se sprijinit de una din părţile de la care s-ar fi putut aştepta cel mai puţin. Da, domnule jude, şi Dalton zice în manualul său : „Acel ce este deţinut ca un criminal nu va fi slobozit prin voia nici unei persoane, ci va fi

reţinut sau eliberat pe cauţiune, plătind grefierului onorariile obişnuite pentru actul de cauţiune sau încarcerare“.

Astfel îmboldit, judecătorul binevoi să-mi dea, în cele din urmă, cîteva cuvinte de lămurire.

Se părea că glumele pe care le făcusem pe socoteala acestui Morris avuseseră o puternică înrîurire asupra minţii lui, deoarece le găsii înşirate ca probe împotriva mea în mărturia lui, cu toate înfloririle pe care le putuse născoci mintea-i bolnăvicios de fricoasă. De asemenea reieşea că, în ziua în care s-a despărţit de mine, fusese oprit într-un loc pustiu şi uşurat de preaiubitul lui geamantan, de către doi oameni călări şi înarmaţi, purtînd măşti pe obraz.

Unul din ei, i se păruse lui, semăna mult cu mine la înfăţişare şi, printre cuvintele pe care şi le şoptiseră răufăcătorii între ei, auzise pe unul adresîndu-se celuilalt cu numele de Osbaldistone. În declaraţie mai arăta că, interesîndu-se în privinţa apucăturilor familiei cu acest nume, el aflase că erau din cele mai rele, familia şi toţi membrii ei fiind papistaşi şi iacobiţi încă de pe timpul lui Wilhelm Cuceritorul ; acestea le auzise din gura preotului disident la casa căruia trăsese după ce scăpase de tîlhari.

Pentru toate şi pentru fiecare în parte din aceste pricini temeinice, el mă învinuia de a fi fost complice la fărădelegea săvîrşită asupra persoanei sale ; el, numitul reclamant, călătorea cu o misiune specială din partea guvernului, avînd asupra sa documente însemnate şi o mare sumă de bani peşin, pe care, urmînd însărcinărilor pe care le avea, trebuia să le predea anumitor persoane oficiale şi de încredere din Scoţia.

După ce auzii această nemaipomenită învinuire, răspunsei că împrejurările pe care se întemeia erau de aşa fel încît nu îngăduiau nici unui judecător sau magistrat

să încerce a-mi răpi libertatea personală. Am recunoscut că-mi bătusem puţintel joc de frica domnului Morris pe cînd călătorisem împreună, dar în aşa de mică măsură, încît unuia cu un pic mai puţin fricos şi mai puţin bănuitor decît dînsul nu i-ar fi putut trece prin gînd să-mi aducă o astfel de învinuire. Adăugai că nu-l mai văzusem de cînd ne-am despărţit şi că, dacă i se întîmplase cu adevărat lucrul de care se temuse atît, nu aveam nici în clin nici în mînecă cu o faptă atît de puţin potrivită cu firea mea şi cu rangul pe care-l aveam în societate. Că numele unuia din tîlhari ar fi fost Osbaldistone, sau că un astfel de nume ar fi fost rostit în cursul convorbirii lor era un fapt mărunt, care nu trăgea în cumpănă. În ceea ce priveşte învinuirea care mi se aducea, eram bucuros să dovedesc, spre deplina lămurire a judecătorului, a grefierului şi chiar a martorului însuşi că eram de aceeaşi credinţă religioasă cu prietenul său disident; fusesem crescut ca un supus credincios în principiile revoluţiei şi, ca atare, ceream acum protecţia legilor statornicite de acel mare eveniment.

Judele se fîţîia, lua cîte o priză de tabac şi părea cît se poate de stînjenit în timp ce domnul notar Jobson dădu citire — cu toată limbuţia profesiunii sale — statutului 34 a lui Eduard al III-lea, prin care judecătorii de pace sînt îndreptăţiţi să aresteze pe toţi acei pe care-i acuză sau îi bănuiesc şi să-i bage la închisoare. Nemernicul întoarse chiar faptele recunoscute de mine împotriva mea, zicînd că „deoarece mărturisisem, în propria mea declaraţie că îmi însuşeam felul de a se purta sau apucăturile unui tîlhar sau răufăcător, expunîndu-mă astfel în chip voit bănuielilor de care mă plîngeam şi avînd în vedere că în chip voit îmi îmbrăcasem purtarea cu vestmintele vinovăţiei, m-am făcut singur culpabil de prevederile legii".

Combătui atît dovezile cît şi jargonul său juridic cu multă mînie şi dispreţ şi adăugai că: „dacă este nevoie, rubedeniile mele pot chezăşui pentru mine, lucru de la care mă gîndesc că nu pot fi opriţi, fără ca magistratul să săvîrşească un abuz de putere".

— Să am iertare, domnul meu, să am iertare, zise nesăţiosul grefier, acesta este un caz în care nu se poate accepta nici chezăşie şi nici cauţiune; criminalul care se pune în situaţia de a fi arestat sub grave bănuieli este exclus de la orice fel de garanţie, prin statutul al 3-lea al lui Eduard al III-lea, căci în această lege este o excepţie anume pentru toţi acei care sînt învinuiţi de a fi condus, luat parte şi ajutat la săvîrşirea unei crime; şi dădu de înţeles că măria-sa ar fi bine să ia aminte că aceştia nu puteau fi liberaţi nici pe baza vreunui fel de cauţiune şi nici fără cauţiune.

În acest timp, un slujitor intră şi dădu o scrisoare domnului Jobson. De-abia a străbătut-o cu ochii şi exclamă, cu înfăţişarea unuia care voia să pară foarte supărat de această întrerupere şi care era pătruns de însemnătatea multiplelor sale îndeletniciri:

— Doamne, Dumnezeule în acest fel nu mai pot avea timp să mă ocup nici de afacerile obşteşti şi nici de ale mele personale. Nu am nici un pic de linişte, nici de odihnă! Dar-ar cerul să vină alt om de meserie să lucreze aici!

— Doamne fereşte! zise judele cu un ton scăzut. Printre noi sînt unii sătui chiar de un singur exemplar din această specie.

— Aceasta este o chestiune de viaţă şi de moarte, dacă-mi îngăduie măria-ta.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Sper că nu mai este vorba de încă o afacere judiciară, zise speriat magistratul.

— Nu, nu răspunse domnul Jobson, foarte îngîmfat. Bătrînul moş Rutledge de pe dealul Grime a primit cita-

ție să se prezinte pe lumea cealaltă ; a dat de veste doctorului Omoară-mă ca să depuie cauțiune pentru el, și mie ca să-i orînduiesc treburile sale lumești.

— Pleacă atunci de îndată, zise domnul Inglewood, grăbit. Știi că în astfel de cazuri garanțiile nu sînt cu totul excluse conform statutului. și că judecătorului Moarte nu-i va fi pe plac, poate, doctorul — pentru chezășie sau cauțiune.

— Totuși, zise Jobson, întîrziind în drumu-i spre ușă, dacă este nevoie de prezența mea aici, aș putea întocmi mandatul de arestare într-o clipă ; polițaiul este jos. Ați auzit, zise el, coborînd vocea, părerea domnului Rashleigh..., restul vorbelor se pierdură într-o șoaptă.

Judele răspunse cu voce tare :

— Îți spun că nu, omule, nu vom face nimic pînă la întoarcerea ta ; nu-s decît patru mile călare. Haide, adu sticla, domnule Morris ! Nu fi întristat, domnule Osbaldistone ! Iar matale, frumosul meu trandafir din pustiu — o cupă de vin negru de Bordeaux are să-ți reîmprospăteze culoarea din obraji.

Diana tresări, ca dintr-un vis în care părea că se cufundase în timpul cît noi discutasem.

— Nu, domnule jude, mi-ar fi teamă să dau culoare vreunei părți a feții care nu m-ar prinde deloc. Dar, voi închina cu o băutură mai răcoritoare și, umplînd cu apă un pahar, îl dădu pe gît ; felul ei de comportare, atît de grăbit, îi dezmințea veselia silită.

Cu toate acestea, nu prea am avut răgaz să fac reflecții asupra purtării ei, fiind foarte necăjit de ivirea unor noi piedici la cercetarea imediată a umilitoarei și neobrăzatei învinuiri care mi se adusese. Nu era însă chip ca judele să dezlege chestiunea în lipsa grefierului, iar plecarea acestuia părea a-i face tot atîta plăcere pe cît îi face unui școlar o zi de sărbătoare. El stărui în încercările sale de a înveseli pe comeseni, dar fiecare dintre

aceștia, fie din pricina celor întîmplate, fie din pricina stării lui sufletești, nu era cîtuși de puțin înclinat spre veselie.

— Haide, domnule Morris, nu ești primul om care ai fost jefuit, iar tînguiala niciodată nu a pus la loc paguba, omule ! Iar domnia-ta, domnule Frank Osbaldistone, nu ești primul băiat de treabă care să fi ațînut calea unui om cinstit. În tinerețea mea am cunoscut pe unu Jack Winterfield care era primit de societatea cea mai înaltă a ținutului. Cine era mai dihai ca el la cursele de cai și la luptele de cocoși ? Jack și cu mine eram ca frații de cruce. Trece-mi sticla, domnule Morris, că mi se usucă gîtul vorbind. Multe pahare am dat pe gît, și multe zaruri am mai jucat cu săracul Jack — familie bună, minte vioaie, ochi ager — cel mai cinstit băiat, afară de fapta pentru care a murit — să bem în amintirea lui, domnilor — a sărmanului Jack Winterfield. Și pentru că a venit vorba despre dînsul și despre afaceri de acest fel, și pentru că blestematul meu de grefier s-a mutat cu flecăreala lui într-altă parte, și acum sîntem numai între noi, domnule Osbaldistone, dacă vrei să primești sfatul meu cel mai bun, aș căuta să împac lucrurile ! Legea este aspră — foarte aspră — ea l-a trimis la spînzurătoare pe bietul Jack Winterfield la York, cu toate legăturile lui de familie și cu toată dragostea obștească de care se bucura — numai pentru că a ușurat pe un voinic negustor de vite din vest de prețul a cîtorva dobitoace. Acum, iată-l aici pe cinstitul domn Morris, care a fost speriat, și așa mai departe. Dă-o dracului, omule ! Dă-i geamantanul înapoi bietului om și isprăvește de îndată cu toată gluma !

Ochii lui Morris se luminară la acest îndemn și începu să bîlbîie o încredințare, cum că el nu era însetat de sîngele nimănui, cînd eu îi tăiai scurt vorbele împăciuitoare, zicînd judelui că socotesc îndemnul său ca o ocară

la adresa mea, deoarece îndemna lumea să creadă că sînt vinovat de acea crimă pentru care anume venisem în casa lui, hotărît de a-mi dovedi nevinovăţia. Eram cu toţii în această situaţie neplăcută, cînd un slujitor, deschizînd uşa, anunţă :

— Un gentleman străin doreşte să vadă pe măria-sa ; şi persoana astfel anunţată intră de îndată în cameră, fără alt ceremonial.

CAPITOLUL IX

> Se-ntoarce iar un hoţ ! Voi sta în loc pe dată ;
> Nimic nu-mi poate face, e casa apropiată ;
> Să strig, e în zadar, pîn' văd ce vrea să-mi facă.
>
> JOHNSON şi FLETCHER, *VĂDUVA*

— Un străin, răsună ca un ecou glasul judelui, nu pentru afaceri, nădăjduiesc, să fiu al...

Împotrivirea i-a fost scurt tăiată chiar de răspunsul noului venit.

— Chestiunea în care vin este destul de grea şi deosebită, zise cunoştinţa mea, domnul Campbell, pentru că el era, ştii, scoţianul acela de la Northallerton — şi trebuie să rog pe măria-ta să mă asculte cu toată luarea-aminte şi pe dată. Cred, domnule Morris, zise el, ţintuindu-l cu o privire deosebit de dîrză şi aproape ameninţătoare, cred că ştii bine cine sînt. Socot că nu ai uitat ceea ce s-a întîmplat cînd ne-am întîlnit ultima dată pe drumul mare ?

Morris rămase cu gura căscată — faţa i se făcu palidă ca ceara — dinţii îi clănţăneau în gură şi dădea semne de spaimă cumplită.

— Vino-ţi în fire, omule, zise Campbell, şi nu mai sta aşa, clănţănindu-ţi fălcile de parcă ar fi castaniete. Cred că nu ţi-e prea greu să-i povesteşti domnului jude

că m-ai mai văzut înainte și că mă cunoști ca pe un cetățean chivernisit și un om de onoare. Știi prea bine că vei locui cîtva timp în vecinătatea mea și poate că voi avea puterea, dacă voi socoti necesar, să te ajut la rîndul meu.

— Domnule, domnule Campbell, sînt încredințat că ești un om de onoare și, cum spui dumneata, un om chivernisit. Da, domnule Inglewood, adăugă, dregîndu-și glasul, sînt încredințat că acest gentleman este într-adevăr așa cum spun.

— Și ce dorește acest domn de la mine ? întrebă judele, cam arțăgos. Văd că aici se înșiră oamenii unul după altul ca versurile din cîntecul „Asta-i casa clădită de Jack“, versurile lungindu-se la nesfîrșit. Numărul oaspeților se înmulțește fără ca să am parte de liniște, și nici măcar de conversație !

— Veți avea parte de amîndouă, domnule jude, răspunse Campbell, peste foarte scurt timp. Eu am venit să vă scot dintr-o mare încurcătură, nu ca să încurc și mai rău lucrurile.

— Pe cinstea mea ! Ești binevenit ca orice scoțian în Anglia, deși aceasta nu înseamnă prea mult. Dar dă-i drumul, omule, să auzim mai repede cele ce ai de spus.

— Bănuiesc, urmă scoțianul, că acest gentleman v-a povestit că era însoțit de un domn cu numele de Campbell, cînd a avut nenorocul să-și piardă valiza ?

— Nu a pomenit de un astfel de nume, de la începutul afacerii și pînă la sfîrșit, zise judele.

— Aha ! Pricep, pricep, răspunse domnul Campbell. În bunătatea sa, domnului Morris îi era frică să încurce un străin, amestecîndu-l în procedura juridică a acestei țări ; dar, din cîte înțeleg, mărturia mea este trebuincioasă, pentru a dezvinovăți pe un cinstit gentleman de aici, pe domnul Francis Osbaldistone, care a fost bănuit cu totul pe nedrept ; îl pot scuti pe domnul Morris de această prevedere. Vei binevoi atunci să spui domnului jude Inglewood, adăugă el, îndreptîndu-se către Morris cu aceeași dîrzenie în privire și în glas, dacă noi nu am călătorit împreună pe o distanță de mai multe mile, ca urmare a propriilor dumitale cereri și îndemnuri, pe care de mai multe ori le-ai reînnoit, atît în seara în care am stat la Norhallerton, cînd m-am ferit să le primesc, cît și atunci cînd te-am depășit pe drum, în apropiere de Cloberry Allers. Abia atunci am primit, deoarece m-ai rugat stăruitor să renunț de a mai merge la Rothbury, cum aveam intenția și, spre nenorocul meu, să te însoțesc pe drumul dumitale.

— Acesta-i tristul adevăr, răspunse Morris, plecîndu-și capul, în timp ce adeverea în totul întrebarea lungă și sugestivă pe care i-o punea Campbell, părînd că încuviințează cu o supunere vrednică de plîns declarația pe care o cuprindeau spusele celuilalt.

— Și presupun că poți încredința pe măria-sa, cu tot dinadinsul, că nu este alt om mai în măsură decît mine care să poată fi martor în această cauză, știind că eram în apropiere și chiar lîngă dumneata, în tot timpul cît s-au petrecut faptele acelea.

— Nu este alt om mai în măsură, desigur, rîse stînjenit și cu un suspin adînc Morris.

— Atunci, de ce dracu nu i-ai sărit în ajutor ? întrebă judele. Căci din declarațiile domnului Morris se vede că nu au fost decît doi tîlhari ; așa că erați doi contra doi și amîndoi oameni voinici ?

— Domnule jude, dacă ne îngăduie măria-ta, zise Campbell, eu toată viața am fost un om liniștit și pașnic, căruia nu îi plac deloc sfezile și bătăile. După cîte înțeleg, domnul Morris face parte sau a făcut parte din armata Majestății-Sale și ar fi putut, dacă ar fi avut plăcerea, să se împotrivească, mai ales că avea în grija sa o mare comoară ; dar eu, care nu aveam decît sărăcia mea de apărat și, pe deasupra, sînt un om cu îndeletniciri pașnice, nu am vrut să mă expun primejdiei.

În timp ce rostea aceste cuvinte, îl priveam pe Campbell și nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un contrast mai izbitor ca acela dintre expresia aspră și îndrăzneață a trăsăturilor sale și vorbele atît de blajine și domoale pe care le rostea. În colțul gurii i se ghicea un zîmbet batjocoritor, care arăta, fără voia lui, tot disprețul ce simțea pentru rolul de om liniștit și pașnic pe care se credea dator a-l juca. Aceasta mă făcea să am ciudata bănuială că amestecul lui în fărădelegea săvîrșită asupra lui Morris a fost cu totul altul decît acela de tovarăș de suferință, sau de simplu privitor.

Poate că astfel de bănuieli se iviseră și în mintea judelui în clipa aceea, pentru că el izbucni deodată :

— Pe cinstea mea, aceasta-i o poveste cam ciudată !

Scoțianul părea a ghici cele ce se petreceau în mintea judelui, căci continuă, schimbîndu-și felul de a fi și tonul, și îndepărtînd în înfățișarea sa o parte din umilința prefăcută care dăduse de bănuit, spunînd în mod mai răspicat și mai firesc :

— Vă mărturisesc că sînt unul din acei oameni cuminți cărora nu le place să se bată decît atunci cînd au de ce să se bată, ceea ce nu a fost cazul, cînd am dat de nemernicii aceia. Dar, pentru ca măria-ta să știi că sînt un om de treabă și cu nume bun, vă rog să vă aruncați ochii pe această hîrtie.

Domnul Inglewood îi luă hîrtia din mînă și citi cu jumătate glas :

— Prin aceasta se adeverește că purtătorul prezentei, Robert Campbell din... un loc pe care nici nu-l pot rosti, adaose judele, este de viță bună și are purtări pașnice, călătorind înspre Anglia pentru nevoile sale etc., etc., etc. Dat și semnat de noi, la castelul nostru de la Inver... Invera... rara... semnat Argyle.

— Un mărunt atestat, domnule jude, pe care am crezut de cuviință să-l cer de la acel preavrednic nobil (aici

își ridică mîna la cap ca și cînd ar saluta) „MacCallum More“.

— MacCallum, cine ? întrebă judele.

— Acela pe care cei din sud îl numesc ducele de Argyle.

— Îl cunosc foarte bine pe ducele de Argyle, ca pe un nobil foarte vrednic și de vază, cu o adevărată dragoste de țara lui. Am fost unul din cei care s-au aflat pe lîngă el în 1714, cînd l-a scos pe ducele de Marlborough de la comanda armatei sale. Bine ar fi dacă am avea cît mai mulți nobili ca el. Era un tory cinstit pe vremea aceea și mergea mînă în mînă cu ducele de Ormond. El a aderat la guvernul de astăzi, cum am făcut și eu, pentru pacea și liniștea țării ; căci nu pot crede că acest om mare să fi fost îndemnat s-o facă, așa cum spun unele guri rele, de frica de a-și pierde slujbele și regimentul. Atestatul său, cum îl numești, domnule Campbell, este pe deplin mulțumitor ; acuma, ce ai de spus cu privire la tîlhăria în cauză ?

— Pe scurt, spun, dacă îmi îngăduie măria-ta, că domnul Morris ar putea tot așa de bine să învinuiască un copil, care este încă în pîntecele mame-sii, sau chiar pe mine decît pe acest tînăr gentleman, domnul Osbaldistone ! pentru că declar nesilit de nimeni nu numai că persoana pe care a luat-o drept domnul Osbaldistone era mai scurtă și mai voinică decît dînsul, dar că avea și alte trăsături și altă culoare a feții, lucruri pe care din întîmplare le-am zărit atunci cînd masca pe care o purta i-a alunecat de pe obraz. Cred de asemenea, zise el, întorcîndu-se fără nici o stînjeneală, dar cu o înfățișare ceva mai aspră, către domnul Morris, că domnul acesta va recunoaște că, dintre noi doi, eu am avut mai multă putință de a cunoaște pe cei care erau de față la această întîmplare, eu fiind, după cîte cred, mai stăpîn pe mine decît era dînsul.

— Recunosc, domnul meu, o recunosc întru totul, zise Morris, retrăgîndu-se și închircindu-se, în timp ce Campbell își apropia scaunul de el ca să-și întărească

spusele, și sînt gata, domnule jude, adăugă el către domnul Inglewood, să-mi retrag mărturia privitoare la domnul Osbaldistone ; și să vă mai rog, domnule jude, a-i da îngăduința de a se duce să-și vadă de treburile sale și mie să mă duc să-mi văd de ale mele ; măria-ta, poate ai vreo treabă de lămurit cu domnul Campbell și eu sînt cam grăbit, trebuind să plec cît mai curînd.

— Atunci, ducă-se pe pustii toate declarațiile acestea ! zise judele, aruncîndu-le în foc. Domnule Osbaldistone, ești liber acum să faci ce vrei — și dumneata, domnule Morris, poți fi pe deplin liniștit.

— Da !, zise Campbell, țintuindu-l cu privirea pe Morris, în timp ce acesta își dădea asentimentul la cele spuse de jude cu un rînjet jalnic, liniștit ca o broască sub dinții grapei ! Dar, nu-ți fie teamă de nimica, domnule Morris ; noi doi trebuie să părăsim casa împreună. Te voi duce teafăr — sper să nu te îndoiești de cinstea mea, cînd spun aceasta — pînă la primul drum mare și apoi ne vom despărți ; dacă nu ne vom întîlni ca prieteni în Scoția, va fi numai din vina dumitale.

Cu o privire rătăcită de spaimă, apropiată de aceea a unui osîndit la moarte vestit că-l așteaptă căruța ca să-l ducă la spînzurătoare, Morris se ridică ; odată în picioare, păru însă că șovăie.

— Îți spun, omule, să nu-ți fie teamă de nimic, repetă Campbell. Îmi voi păstra cuvîntul pe care ți l-am dat. Haide, curcă plouată ce ești, de unde știi că nu vom izbuti să culegem ceva vești despre valiza dumitale, numai să vrei să asculți de un sfat bun ? Caii noștri sînt gata. Ia-ți rămas bun de la domnul jude, omule, și arată ce bine-ai fost crescut în sud !

Astfel îndemnat și îmbărbătat, Morris își luă rămas bun, plecînd sub paza domnului Campbell ; dar se vede că iar îl cuprinsese spaima și iar începuse să șovăie, înainte de a părăsi casa, pentru că îl auzii pe Campbell, în

timp ce ieșeau din anticameră, reînnoindu-i asigurările privitoare la siguranța și ocrotirea pe care i le făgăduise.

— Îți jur pe sufletul meu, omule, îți jur că ești în siguranță, ca și cum ai fi în grădina lui taică-tău. Pentru numele lui Dumnezeu ! Un tînăr cu o barbă așa de neagră să nu aibă în el inimă nici cît un pui de potîrniche ! Ci haide odată, fii om întreg, e ultima oară că ți-o spun !

Glasurile se pierdură și tropotul de cai, care urmă, ne înștiință că părăsiseră curtea judelui Inglewood.

Bucuria pe care a avut-o vrednicul magistrat, încheind cu ușurință o astfel de pricină care i-ar fi cășunat mult necaz, era umbrită numai cînd se gîndea la părerile grefierului la întoarcere, asupra învoielii la care se căzuse.

— Acum voi avea de furcă cu Jobson în privința acestor blestemate hîrtii. Mă îndoiesc dacă am făcut totuși bine, atunci cînd le-am ars — dar, naiba să le ia — dacă-i plătesc eu onorariile cuvenite, toate se vor limpezi. Acuma, domnișoară Die Vernon, deși am slobozit pe toți ceilalți, am de gînd să emit un mandat pentru punerea matale sub tutela mătușii Blakes, bătrîna mea menajeră, pentru toată durata acestei seri ; între timp, noi vom trimite după vecina mea, doamna Musgrave, după domnișoarele Dawkins și după verii matale și îl vom aduce pe bătrînul Cobs, scripcarul și ne vom veseli ca la nuntă ; iar Frank Osbaldistone și cu mine vom trage o dușcă împreună, după care, într-o jumătate de oră, vom fi o plăcută tovărășie pentru dumneata.

— Vă mulțumesc, luminăția-ta, răspunse domnișoara Vernon, dar, așa cum stau lucrurile, trebuie să ne întoarcem îndată la Osbaldistone Hall, unde nu știe nimeni ce-i cu noi ; unchiul este îngrijorat de soarta nepotului său și va trebui să-l liniștim, căci îi poartă aceeași grijă ca și unui fiu.

— Te cred pe cuvînt, zise judele ; căci, și după ce fiul său cel mai mare, Archie, a sfîrșit-o rău, în afacerea aceea nenorocită cu sir John Fenwick, bătrînul Hilde-

brand obişnuia să strige numele lui o dată cu acela al celorlalţi şase fii rămaşi în viaţă, plîngîndu-se apoi că nu îşi mai putea aminti care din fiii lui fusese spînzurat. Aşa că, dacă tot trebuie să plecaţi, daţi-i zor şi întoarceţi-vă acasă, pentru a-i uşura grija părintească. Dar, ascultă-mă pe mine, boboc de trandafir, zise el pe un ton de binevoitoare mustrare, trăgînd-o de mînă spre el : altă dată, să laşi legea să-şi urmeze cursul, fără să-ţi bagi năsucul matale frumos în oala ei, care e plină de mucegaiuri şi de tot soiul de bolboroseli juridice — franceze şi latine. Şi, Die, frumuşica mea, lasă băieţii tineri să-şi arate unul altuia calea peste smîrcuri, pentru ca nu cumva să-ţi pierzi drumul matale, în timp ce cauţi să-i îndrepţi pe ei. Aşa, drăgălaşă zînă din poveşti !

Cu această mustrare, o salută şi îşi luă rămas bun de la domnişoara Vernon ; de mine se despărţi la fel de binevoitor.

— Pari să fii un flăcău bun şi iute, domnule Frank. Îmi amintesc bine de tatăl dumitale. Şi el mi-a fost tovarăş de joacă la şcoală. Ascultă-mă, flăcăule, porneşte la drum înainte de căderea nopţii şi nu te mai grozăvi faţă de călătorii întîlniţi întîmplător pe drumul mare. Ce crezi, tinere, că toţi supuşii credincioşi ai regelui înţeleg de glumă ? Dealtfel, nu este deloc nimerit să te joci cu legea criminală. Uite-o şi pe biata Die Vernon — chipurile, singură şi părăsită pe lumea aceasta mare, şi lăsată să călărească, să alerge şi să-şi facă de cap după bunul ei plac. Trebuie să ai grijă de Die, căci, dacă nu, pe cinstea mea, voi întineri din nou cu tot dinadinsul şi mă voi bate cu tine, deşi trebuie să recunosc că mi-ar fi foarte anevoie. Acum, ştergeţi-o amîndoi şi lăsaţi-mă cu pipa şi tutunul şi mai ales cu gîndurile mele ; căci ce zice cîntecul ?

„Cea frunză indiană ce arde pripită
E ca vlaga din om, ce curînd e sleită ;

Focul juneţei se stinge îndată,
Vîrsta-i ca scrumul, căruntă şi-uscată
La asta gîndeşte atunci cînd fumezi.“

Eram foarte încîntat de licărirea de bun-simţ şi de judecată cuminte pe care o întrezăream la domnul Inglewood prin abureala de lene şi de bun trai în care se desfăta ; îl asigurai că voi asculta de sfaturile sale bune şi îmi luai un prietenesc rămas bun de la vrednicul magistrat şi de la casa lui primitoare.

În anticameră, găsirăm mîncăruri pregătite pentru noi din care ne înfruptarăm în grabă. În curte, acelaşi slujitor al lui sir Hildebrand, care ne luase în primire caii la sosire, o înştiinţă pe domnişoara Vernon că primise poruncă de la domnul Rashleigh să ne aştepte şi apoi să ne însoţească acasă. Merserăm o bucată de drum în tăcere, căci mintea mea, ca să mărturisesc adevărul, era prea tulburată de tot ceea ce se petrecuse în dimineaţa aceea şi nu puteam să fiu eu cel dintîi care să tulbure liniştea. După un timp, domnişoara Vernon izbucni, ca şi cum ar fi vrut să dea drumul gîndurilor care o frămîntau :

— Acest Rashleigh este, fără îndoială, un om de care să te temi şi de care să te minunezi ; orişice, numai să nu te îndrăgosteşti de el ; face tot ce pofteşte şi toţi sînt ca nişte păpuşi în mîinile lui. Are cîte un actor pentru orice rol i s-ar năzări şi o vioiciune, o uşurinţă de a născoci, care îi dau putinţa să facă faţă la orice întîmplare neprevăzută.

— Crezi atunci, zisei eu, răspunzînd mai degrabă gîndurilor decît vorbelor ei, că acest domn Campbell, a cărui sosire a fost atît de binevenită şi care l-a înşfăcat şi răpit pe acuzatorul meu, precum şoimul potîrnichea, era un agent al domnului Rashleigh Osbaldistone ?

— Cam aşa gîndesc, răspunse Diana, şi, pe deasupra, bănuiesc cu răutate că el nu ar fi sosit în clipa cea mai

potrivită, dacă nu s-ar fi întîmplat să mă întîlnesc cu Rashleigh, în vestibulul judelui.

— În acest caz mai mult dumitale îţi datoresc mulţumirile mele, frumoasa mea mîntuitoare.

— Desigur că mie, răspunse Diana, şi, te rog, socoteşte-le ca plătite şi primite cu un surîs gingaş, pentru că nu vreau să le ascult de-a fir-a-păr ; fii sigur că mai degrabă voi căsca de plictiseală, decît să mă port aşa cum se cuvine. Pe scurt, domnule Frank, a fost dorinţa mea să te ajut şi am avut norocul să o pot face ; am un singur lucru să-ţi cer în schimb : să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre această întîmplare. Dar, cine vine în calea noastră „cu pintenii însîngeraţi, îmbujorat de goană ?" Este, mi se pare, sluga omului de lege ; domnului Iosif Jobson nici mai mult, nici mai puţin.

Persoana s-a dovedit a fi chiar domnul Iosif Jobson ; era grozav de grăbit şi, după cum văzui curînd, cît se poate de supărat. El veni spre noi şi îşi opri calul tocmai cînd ne pregăteam să ne vedem de drum şi să-l salutăm din mers.

— Aşa, domnule, aşa, domnişoară Vernon, văd bine cum stau lucrurile : liberare pe cauţiune în lipsa mea, presupun ! Aş vrea să ştiu cine a întocmit actul şi atîta tot. Dacă măria-sa are de gînd să întrebuinţeze această formă de procedură mai des, îl sfătuiesc să-şi găsească alt grefier şi gata ; că eu sigur îmi voi da demisia.

— Poate ar fi mai bine ca grefierul de acum să fie prins cu aţă de mîneca lui, domnule Jobson, spuse Diana. Nu crezi că ar fi mai potrivit ? Rogu-te, domnule Jobson, cum îi mai merge moşului Rutledge ? Sper că l-ai găsit încă în stare să iscălească şi să-ţi dea punga sau viaţa ?

Această întrebare păru să întărîte şi mai mult supărarea omului de lege. O privi pe domnişoara Vernon cu atîta necaz şi pizmă încît, îndemnat de o ispită puternică, îmi venea să-l dobor de pe cal cu mînerul biciului ; dar m-am reţinut, gîndindu-mă la netrebnicia lui.

— Moş Rutledge, doamnă ? zise grefierul, de îndată ce mînia îi îngădui să grăiască ; moşul Rutledge se bucură de o sănătate tot atît de bună ca şi a dumneavoastră — totul este o înşelătorie, doamnă, totul este o înşelătorie şi un şiretlic — toată povestea cu boala lui ; dacă n-aţi ştiut-o dinainte, o ştiţi acuma, doamnă.

— Ei, nu mai spune ! răspunse domnişoara Vernon, prefăcîndu-se cum nu se poate mai mirată. Eşti sigur de aceasta, domnule Jobson ?

— Dar o spun făţiş, doamnă, răspunse scribul înciudat, şi pe deasupra acel zgripsor şi nătărău bătrîn m-a făcut potlogar — potlogar, doamnă — şi zicea că am venit să-mi fac de lucru, doamnă ! N-avea dreptul să spuie aceasta nici unui domn de profesia mea, cu atît mai puţin mie, doamnă — care sînt grefier la judecătoria de pace, care deţin şi am deţinut această slujbă pe baza statutului *Trigesimo Septimo Henriej Octavi* şi *Primo Guglielmi* — primul rege William, doamnă, de glorioasă şi nepieritoare amintire — nemuritorul nostru mîntuitor, care ne-a scăpat de papistaşi şi de pretendenţi la tron, de saboţi de lemn şi de cărămizi calde în pat iarna, domnişoară Vernon.

— Jalnic lucru saboţii de lemn şi cărămizile calde, răspunse tînăra fată, care părea să aibă o deosebită plăcere să-i întărîte mînia. Este o mîngîiere pentru mine că dumneata nu pari să ai nevoie de o cărămidă caldă chiar acuma, domnule Jobson. Mi-e teamă că moş Rutledge nu şi-a arătat lipsa de bună creştere numai prin vorbe de ocară. Eşti sigur că nu ţi-a tras şi o mamă de bătaie ?

— Bătaie, doamnă ! — nu — (foarte pripit) nu se găseşte omul pe lume care să-mi tragă o bătaie, pe cinstea mea, doamnă.

— Aceasta atîrnă numai de ceea ce ţi se cuvine, domnule, zisei eu, pentru că felul dumitale de a vorbi cu această tînără domnişoară este atît de nepotrivit, încît, în

cazul în care nu-ţi schimbi tonul, mă socotesc dator să te biciuiesc chiar eu.

— Biciuieşti, domnule ? Pe mine, domnule ? Ştii cu cine vorbeşti, domnule ?

— Da, domnul meu, îi răspunsei, singur zici că eşti grefier la judecătoria de pace a ţinutului, iar moş Rutledge zice că eşti un potlogar ; în nici una din aceste calităţi nu-ţi este îngăduit să fii necuviincios cu o tînără doamnă de neam.

Domnişoara Vernon mă apucă de braţ şi zise :

— Haide, domnule Osbaldistone, nu vreau să te năpusteşti asupra domnului Jobson ; mi-este prea milă de dînsul ca să-ţi îngădui a-i da măcar o singură lovitură de biciuşcă, că s-ar bucura de aceasta cel puţin un pătrar. Pe lîngă aceasta, l-ai jignit destul, zicîndu-i că-i necuviincios.

— Nu fac caz de vorbele lui, domnişoară, spuse grefierul ceva mai plouat. Dealtfel, cuvîntul necuviincios nu este un cuvînt pentru care-l pot trage în judecată, dar potlogar este o calomnie de cel mai înalt grad şi îl voi face pe moş Rutledge s-o simtă şi s-o plătească, pe el şi pe toţi acei care, cu răutate, repetă cuvîntul, spre tulburarea orînduielilor obşteşti şi spre ponegrirea bunului meu nume.

— Lasă toate acestea, domnule Jobson, zise domnişoara Vernon. Cunoşti prea bine zicătoarea : de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere ; cît despre faptul că ţi-ai pierde bunul nume pe care îl ai, îl plîng pe bietul om care l-ar găsi şi te-aş felicita din toată inima de pierdere.

— Foarte bine, doamnă — bună seara, doamnă. Nu mai am nimic de zis atît numai că sînt legi contra papistaşilor şi ar fi mai bine pentru această ţară dacă ar fi aplicate cum trebuie. Avem al treilea şi al patrulea statut al lui Eduard al VI-lea împotriva antifonarelor, liturghierilor, litierilor, acatistierelor, plastirilor, vieţilor sfinţilor, litiilor şi împotriva tuturor acelora care deţin asemenea farafastîcuri în stăpînirea lor, domnişoară Vernon ; mai avem somaţiunile către papistaşi pentru depunerea jurămîntului de credinţă — şi primul statut al regelui domnitor, care osîndeşte pe cei care refuză a-i presta — da, şi mai sînt osînde pentru cei ce ascultă liturghia. Vezi statutul al douăzeci şi treilea al Reginei Elisabeta şi statutul al treilea al lui Iacob întîiul, capitolul douăzeci şi cinci. Mai există măsuri pentru moşiile care trebuiesc intabulate ; apoi contracte şi testamente de înregistrat la care trebuiesc plătite dări îndoite, potrivit cu articolul stabilit şi prevăzut pentru fiecare caz în parte şi...

— Vezi mai bine noua ediţie a tuturor statutelor, tipărită sub binevoitoarea grijă şi revizuire a lui Iosif Jobson, grefier la judecătoria de pace, zise domnişoara Vernon.

— De asemenea şi mai presus de toate, continuă Jobson, căci vorbesc pentru a te preveni pe dumneata, Diana Vernon, necăsătorită, neemancipată, fiind o papistaşă care nu ai depus jurămîntul de credinţă, că eşti datoare să te îndrepţi spre locuinţa dumitale pe drumul cel mai scurt, deoarece altfel te vei face vinovată de crimă de les-majestate ; — să cauţi apoi a trece apa numai pe la podurile umblătoare cunoscute, fără să zăboveşti acolo mai mult decît le trebuie apelor să scadă ; iar dacă nu ai loc în luntre, să intri în fiecare zi în apă pînă la genunchi căutînd să o treci.

— După cum văd, un soi de canon protestant pentru greşelile mele catolice, zise rîzînd domnişoara Vernon. Bine, îţi mulţumesc pentru înştiinţare, domnule Jobson, şi voi zori cît voi putea spre casă ; de acum înainte, voi vedea mai bine de gospodăria mea. Noapte bună, dragul meu domnule Jobson, pildă de bună-cuviinţă grămăticească ce eşti.

— Noapte bună, doamnă, şi ia aminte că nu te poţi juca cu legea !

Și pornirăm fiecare pe căile noastre deosebite.

— Iată cum pleacă unealta tulburării și a vrăjbii — zise domnișoara Vernon, aruncînd o privire după el ; este de neîndurat ca persoane de viță, rang și cu avere să fie supuse necuviințelor legale ale unui mărunt lingeblide ; și toate acestea numai pentru că sînt catolică, așa cum era toată lumea acum mai bine de un veac — căci, desigur, credința noastră are măcar meritul vechimii.

— Eram cît pe-aci să-i crăp capul nemernicului, răspunsei eu.

— Ar fi fost o faptă de tînăr nechibzuit, zise domnișoara Vernon. Totuși, dacă mîna mea ar fi fost numai cu o uncie mai grea decît este, cred că l-aș fi făcut să-i simtă greutatea. Dar, deși asta nu înseamnă că mă plîng, sînt trei lucruri pentru care ar trebui să fiu compătimită, dacă cineva și-ar da osteneala să-și irosească mila pe mine.

— Și care sînt aceste trei lucruri, domnișoară Vernon, dacă pot să te întreb ?

— Îmi făgăduiești că ai să-mi hărăzești cea mai adîncă înțelegere, dacă îți spun ?

— Desigur ! Poți să te îndoiești de aceasta ? îi răspunsei, apropiindu-mi calul de al ei, fără a încerca să ascund interesul ce i-l nutream.

— Bine ! Este foarte îmbătător să fii compătimit. Iată deci cele trei păsuri pe care le am. În primul rînd, sînt o fată și nu un flăcău, și aș fi închisă la balamuc dacă aș face numai jumătate din cele ce aș vrea ; dacă aș avea, ca dumneata, fericirea de a putea face ceea ce îmi trece prin cap, aș înnebuni de admirație pe toată lumea.

— Îmi pare rău că, în această privință, nu te pot căina așa cum te aștepți, răspunsei eu. Această nenorocire este atît de răspîndită, încît jumătate din neamul omenesc suferă din pricina ei, iar cealaltă jumătate...

— Are parte de atîtea privilegii, încît și le păstrează cu gelozie, îmi luă vorba din gură domnișoara Vernon. Am uitat că ești parte interesată. Nu, zise ea, văzînd că

sînt gata să vorbesc ; surîsul acesta dulceag trebuie să fie prefața unui compliment frumos, arătînd foloasele deosebite de care se bucură prietenii și rubedeniile Dianei Vernon, prin faptul că ea e născută printre iloții lor ; dar, scutește-mă de această cuvîntare, bunul meu prieten, și să vedem dacă nu ne vom putea înțelege mai bine asupra celui de al doilea act de acuzație pe care îl aduc soartei, așa cum ar zice neisprăvitul acela de scrib. Aparțin unei secte asuprite și unei religii vechi și, în loc să primesc lauda pentru evlavia mea, așa cum se cuvine, dealtfel, tuturor fetelor cuminți, sînt în primejdie de a fi trimisă de către bunul meu prieten, judele Inglewood, într-o casă de corecție, numai pentru că preaslăvesc pe Dumnezeu în același fel cu străbunii mei ; el poate să-mi spună, așa cum i-a spus bătrînul Pembroke stareței de la Wilton[1] cînd o scoase cu sila din mînăstire și din gospodăria sa : „du-te de toarce, muiere — du-te de toarce".

— Aceasta nu este un rău fără de leac, îi zisei pe un ton grav. Întreabă pe învățații noștri teologi, sau consultă înțelepciunea mare pe care o ai, domnișoară Vernon ; desigur că amănuntele prin care se deosebește crezul nostru religios de acela în care ai fost crescută...

— St ! zise Diana, cu degetul pe buze. St ! să nu mai vorbești așa. Să părăsesc credința vitejilor mei înaintași ! Dacă aș fi bărbat, aș părăsi mai degrabă steagul lor atunci

[1] Clădirea mînăstirii de maici de la Wilton a fost dăruită contelui de Pembroke, la desființarea ei de către Henric al VIII-lea sau de fiul său, Eduard al VI-lea. La venirea pe tron a reginei Mary — catolică bigotă — contele găsi de cuviință să instaleze din nou pe stareță și pe frumoasele călugărițe, lucru pe care-l făcu, rostind multe cuvinte de mîhnire, cu mustrare de cuget și îngenunchind umil în fața maicilor pe care le-a poftit să intre din nou în mînăstirea și în gospodăria din care el le izgonise. La urcarea pe tron a Elisabetei, schimbătorul conte reluă credința protestantă și goni a doua oară pe călugărițe din mînăstire. Protestele stareței, care i-a amintit de pocăința pe care o arătase cu prilejul de mai înainte, nu i-a putut stoarce alt răspuns decît cel din text : „Du-te de toarce, muiere — du-te de toarce" (n.t.).

cînd soarta luptei ar fi potrivnică şi, ca un mercenar mişel, m-aş da de partea duşmanului învingător.

— Inima dumitale, domnişoară Vernon, îţi face cinste ; iar, în ceea ce priveşte suferinţele la care te supune, pot spune numai că rănile îndurate din pricina conştiinţei poartă în ele şi mîngîierea loviturii.

— Da ; dar totuşi sînt usturătoare şi chinuie. Din cîte văd însă, cu inima de piatră pe care o ai, faptul că aş putea meliţa cînepa sau toarce un fuior, depănînd un fir nemaipomenit de grosolan, te înduioşează tot aşa de puţin ca şi osînda de a purta scufe şi spelci, în loc de pălărie de castor cu cocardă ; aşa că nu mă voi mai osteni să-ţi povestesc şi cel de al treilea prilej de nemulţumire ce-l am.

— Ba nu, draga mea domnişoară Vernon, nu-ţi retrage încrederea ; îţi făgăduiesc că întreita compătimire pe care ţi-o datoresc pentru neobişnuitele dumitale pricini de necaz o voi simţi cu vîrf şi îndesat la auzul celei de a treia, numai să nu fie una pe care să o împarţi cu toate femeile din lume sau cu toţi catolicii din Anglia, care, domnul să-i aibă în pază, sînt în număr mai mare decît am dori noi protestanţii să fie, în sîrgul nostru pentru biserică şi stat.

— Este într-adevăr, zise Diana, pe un ton cu totul schimbat şi cu o înfăţişare mai gravă decît pînă acuma, o nenorocire vrednică de compătimire. De felul meu sînt, după cum vezi prea bine, o fire sinceră şi dintr-o bucată — o fată simplă şi inimoasă, căreia i-ar fi drag să se poarte deschis şi cinstit cu întreaga lume ; dar soarta m-a încurcat într-o urzeală cu atîtea fire, mreji şi împletituri, încît de-abia îndrăznesc să mai spun un cuvînt, de frica urmărilor ce le-ar avea de suportat, nu atît eu, cît alţii.

— Aceasta este într-adevăr o nenorocire, domnişoară Vernon, care mă atinge la inimă şi la care de-abia m-aş fi putut aştepta.

— O, domnule Osbaldistone, dacă ar şti cineva, dac-ai şti numai cît de greu îmi vine să-mi ascund durerea inimii sub o înfăţişare senină, ţi-ar fi într-adevăr milă de mine. Fac rău, poate, că-ţi vorbesc chiar şi atîta despre starea mea ; dar, dumneata eşti un tînăr cu judecată şi pătrundere, şi eşti desigur nerăbdător să-mi pui o sută de întrebări despre întîmplările care s-au petrecut astăzi, de partea pe care a luat-o Rashleigh la scăparea dumitale din acest mărunt bucluc, despre multe alte lucruri care ţi-au atras luarea-aminte, şi nu mă pot hotărî să-ţi răspund cu făţărnicia şi iscusinţa care ar trebui ; aş face-o în chip neîndemînatec şi aş pierde, atît buna dumitale părere — dacă am avut parte de ea — cît şi pe a mea. Mai bine să-ţi spun de îndată : nu-mi pune nici o întrebare, căci nu este în puterea mea să-ţi răspund.

Domnişoara Vernon rosti aceste cuvinte cu un ton atît de simţit, încît m-a impresionat puternic. Eu o asigurai că nu va trebui să se teamă nici de faptul că o voi plictisi cu întrebări nelalocul lor, nici la faptul că voi înţelege greşit refuzul ei de a răspunde la întrebările care ar putea părea obişnuite sau cel puţin pe înţelesul tuturor.

— Prea îndatorat îţi sînt, zisei eu, pentru interesul arătat cînd m-am găsit la strîmtoare, ca să nesocotesc acum încrederea pe care, în bunătatea dumitale, mi-ai dovedit-o, căutînd să-ţi aflu tainele. Ceea ce nădăjduiesc şi te rog să faci fără nici o şovăire apel la serviciile mele, dacă acestea ţi-ar putea fi vreodată de folos.

— Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, răspunse ea. Glasul dumitale nu are sunetul făţarnic al celui care face complimente, ci este al unuia care ştie ce legămînt îşi ia. Dacă vreodată, prin imposibil — dar nu este cu putinţă — dacă vreodată s-ar ivi un astfel de prilej, te voi întreba dacă-ţi aminteşti de această făgăduinţă ; te asigur că nu mă voi supăra dacă o vei uita, căci îmi ajunge faptul că azi eşti sincer în intenţiile dumitale ; multe se pot întîmpla şi

este cu putință ca gîndurile să ți se schimbe înainte ca eu să-ți cer ajutorul, dacă vreodată ar veni clipa în care să o ajuți pe Die Vernon, ca și cum i-ai fi frate Dianei Vernon.

— Chiar dacă aș fi fratele Dianei Vernon, zisei eu, nu aș putea să-i dau mai mult sprijin și ajutor. Acuma, mi-e teamă că nu am voie să întreb dacă Rashleigh m-a ajutat sau nu de bună-voie ca să scap din această încurcătură ?

— Pe mine, nu ; dar îl poți întreba chiar pe el și poți fi sigur că îți va răspunde *da ;* pentru că, decît să lase să se plimbe stingheră prin lume o faptă bună, ca un adjectiv nepotrivit într-o frază prost făcută, mai degrabă și-o însușește, devenind el substantivul cu care să se acorde acel adjectiv.

— Și nu pot să întreb nici dacă acest Campbell a fost el însuși acela care l-a ușurat pe domnul Morris de geamantanul lui, nici dacă scrisoarea pe care a primit-o grefierul nu era un vicleșug spre a-l scoate din scenă, tocmai ca să nu pună piedici eliberării mele ? Nu trebuie nici să întreb...

— Pe mine nu trebuie să mă întrebi nimica, zise domnișoara Vernon, așa că este cu totul zadarnic să-mi pui atîtea întrebări. Trebuie să ai aceeași bună părere despre mine, ca și cînd ți-aș fi răspuns la toate și, pe deasupra, la încă vreo douăzeci, tot așa de curgător cum ar fi putut-o face Rashleigh ; ia seama că, de cîte ori îmi ating bărbia cu degetul în acest chip, este un semn că nu-ți pot vorbi despre subiectul care te preocupă în acea clipă. Trebuie să hotărăsc anumite semne prin care să ne înțelegem între noi, căci de acum înainte vei fi confidentul și sfetnicul meu, fără însă a ști nimic din îndeletnicirile mele.

— Nimic nu poate fi mai cuminte, răspunsei eu, rîzînd ; iar măsura cu care îmi împărtășești necazurile nu va

fi egalată, poți fi sigură, decît de înțelepciunea sfaturilor mele.

Discutînd în felul acesta, am ajuns la Osbaldistone Hall simțind unul față de celălalt cea mai bună dispoziție ; acolo găsirăm familia în toiul chefului de seară.

— Adu ceva de mîncare pentru domnul Osbaldistone și pentru mine în bibliotecă, zise domnișoara Vernon unui slujitor. Trebuie să am grijă de dumneata, adăugă ea, întorcîndu-se spre mine, și să nu te las să mori de foame în această casă, unde belșugul curge gîrlă ; altfel, nu văd cum ți-aș putea arăta ascunzătorile mele. Această bibliotecă este vizuina mea — singurul loc din casă unde pot scăpa de urangutani, adică de verii mei. Ei nu îndrăznesc să pătrundă aici, căci le e frică, presupun, să nu cadă cumva vreun ceaslov din rafturi și să le spargă capul ; căci altă înrîurire cărțile nu pot avea asupra capetelor lor ; așa încît, urmează-mă.

O urmai prin săli și odăi, prin coridoare boltite, cu scări în spirală, pînă ajunserăm în încăperea unde ceruse să ni se aducă cina.

CAPITOLUL X

În vastul edificiu, de nimeni cunoscut,
Un loc retras şi singur, numai de ea ştiut.
Pridvoarele-s umbrite şi cărţi în rafturi ţin
Ca hrană pentru suflet, ca leacuri pentru chin.

Anonim

Biblioteca din Osbaldistone Hall era o încăpere posomorîtă, în care vechile rafturi de stejar se încovoiau sub povara greoaielor in-folio [1], aşa de dragi secolului al şaptesprezecelea, din care, fie zis în treacăt, am spicuit materie pentru volumele noastre mai mici in-quarto [2] şi in-octavo [3] şi care, cercetate din nou, ar putea fi iar micşorate şi împărţite în douăsprezece sau chiar în broşuri, dacă fiii noştri vor fi mai uşuratici ca noi. Colecţia de cărţi cuprindea multe opere clasice, de istorie veche a noastră şi istorie străină şi mai ales lucrări de teologie. Totul era într-o mare neorînduială. Preoţii, care, rînd pe rînd, de-a lungul anilor, fuseseră capelanii castelului, erau singurele persoane care pătrundeau între zidurile ei, pînă ce setea de citit a lui Rashleigh îl făcuse să tulbure prea cinstiţii păianjeni, care acopereau rafturile cu

[1] Volum în care fiecare coală de tipar e îndoită numai în două (n.t.).
[2] Idem în patru părţi (n.t.).
[3] Idem în opt părţi (n.t.).

pînzele lor. Sortit fiind bisericii, purtarea lui Rashleigh apărea mai puţin ciudată în ochii tatălui său decît a altora din urmaşii săi care s-ar fi dedat la asemenea îndeletniciri neobişnuite ; astfel că sir Hildebrand încuviinţa să se facă unele reparaţii în bibliotecă, spre a fi şi aceasta o încăpere în care să se poată sta. Totuşi, întreaga încăpere avea înfăţişare de paragină, pe cît de bătătoare la ochi, pe atît de neplăcută ; comoara de cunoştinţe care îi îmbrăca pereţii nu izbutise a-i ascunde acest cusur. Tapetele erau zdrenţuite şi rafturile mîncate de carii, mesele, băncile şi scaunele, cu toate că erau greoaie şi grosolane, se clătinau, iar grătarele din cămin erau ruginite şi rareori se bucurau de căldura lemnelor sau a cărbunilor. Toate acestea arătau dispreţul pe care stăpînii castelului din Osbaldistone îl aveau pentru învăţătură şi pentru cărţile în care se adună comorile ei.

— Locul acesta ţi se pare cam părăsit, nu-i aşa ? zise Diana, în timp ce eu aruncam o privire prin încăperea în neorînduială ; dar pentru mine este un mic rai, căci este aproape al meu şi aici nu mă tem să fiu tulburată de nimeni. Atîta timp cît am fost prieteni, Rashleigh o stăpînea împreună cu mine.

— Şi nu mai sînteţi prieteni ? a fost întrebarea mea firească.

Îndată îşi ridică degetul la gropiţa din bărbie, luînd o înfăţişare severă, de îndemn la tăcere.

— Încă sîntem aliaţi, urmă ea, fiind legaţi de împrejurări şi interese comune, ca şi alte puteri confederate ; dar mi-e teamă că numai tratatul de alianţă a mai rămas din toate sentimentele de prietenie, care au dus la încheierea lui, aşa cum se întîmplă atît de des. În orice caz, ne vedem mult mai puţin şi, cînd el intră prin uşa de colo, eu mă fac nevăzută prin uşa de aici ; aşa că, după ce ne-am dat seama că unul din noi era de prisos în această încăpere, oricît de mare pare, Rashleigh, care deseori are treburi prin alte părţi, mi-a cedat drep-

turile sale în chip mărinimos ; iată de ce acum încerc să-mi însușesc singură învățătura pentru care mai înainte el îmi slujea de călăuză.

— Și ce studiezi, dacă pot îndrăzni să întreb ?

— O poți face, fără cea mai mică teamă de a mă vedea ridicînd degetul la bărbie. Științele și istoria sînt materiile pe care le prețuiesc mai mult, dar mă mai ocup și de poezie și de operele clasice.

— Și de operele clasice ? Le citești chiar în original ?

— Nici vorbă că da ; Rashleigh, care nu-i un cărturar de disprețuit, m-a învățat atît greaca și latina, cît și cele mai multe din limbile europene de astăzi. Te asigur că s-a cheltuit multă osteneală cu educația mea, deși nu pot să cos un tiv, nici să fac o cusătură cu puncte în cruce, nici să gătesc o budincă, nici, după cum a spus despre mine, cu atît adevăr și grație, cu bunăvoință și bună creștere, dolofana soție a parohului, că nu pot face nici un lucru folositor în această lume.

— Și alegerea studiilor s-a făcut după gustul lui Rashleigh sau al dumitale, domnișoară Vernon ? întrebai eu.

— Hm ! zise ea, șovăind parcă să răspundă la întrebare. Nu face să-mi ridic arătătorul ; parte după gustul lui, parte după al meu. Deoarece afară, în aer liber, am învățat să călăresc și să pun la nevoie șaua și dîrlogii la cal, să sar peste o poartă cu cinci curmezișuri și să trag cu pușca fără a clipi din ochi, precum și toate celelalte îndeletniciri bărbătești de care sînt atît de ahtiați neciopliții mei veri, voiam ca în casă, la fel cu înțeleptul meu văr, să citesc greaca și latina și să mă apropii de pomul înțelepciunii, pe care voi, bărbații cărturari, ați vrea să-l păstrați numai pentru voi înșivă — ca răzbunare, cred, pentru partea luată de mama noastră a tuturor la primul păcat.

— Și Rashleigh desigur că a fost bucuros să te ajute la învățătură, nu ?

— Era dornic să mă aibă ucenică, dar nu putea să mă învețe decît ceea ce știa și el ; nu era să mă instruiască în tainele spălării gulerelor de dantelă, sau ale tivirii batistelor de chembrică, presupun.

— Recunosc ispita de a avea un astfel de ucenic și nu mă îndoiesc că ea a cumpănit mult în hotărîrea dascălului.

— O, dacă începi să cercetezi care au fost țelurile pentru care Rashleigh a făcut-o, degetul meu se apropie iarăși de bărbie. Îți pot vorbi deschis numai despre țelurile mele. Așadar, ca să reluăm povestea de unde am lăsat-o, el a renunțat la bibliotecă în folosul meu și nu mai vine aici decît după ce cere și obține voia mea, astfel că mi-am îngăduit să fac aici loc pentru bunurile și lucrușoarele mele, după cum poți vedea privind împrejur.

— Să am iertare, domnișoară Vernon, dar nu deslușesc nimic pe acești pereți, care ar putea să te aibă pe dumneata ca stăpînă.

— Aceasta pentru că nu vezi vreun ciobănaș sau vreo ciobăniță lucrați în lînă, așezați frumos într-o ramă de abanos negru, sau vreun papagal împăiat, sau vreo colivie plină de canari, sau vreun necesar de lucru, brodat cu beteală de argint înnegrit, sau vreo masă de toaletă, cu tot atîtea rînduri de sertare lăcuite și așezate ca foile într-o plăcintă de Crăciun, sau vreun clavecin stricat, sau vreo lăută cu trei coarde, sau cutiuțe încrustate cu pietricele și scoici, sau vreo cusătură de mînă sau altfel de lucru, sau vreo cățelușă de salon cu o droaie de pui care n-au făcut încă ochi. Nu stăpînesc nici o astfel de comoară, reluă ea, după un răgaz, în care a mai răsuflat puțin, după lungul pomelnic pe care îl făcuse. Dar, iată aici spada strămoșului meu, sir Richard Vernon, ucis de Shrewsbury și ponegrit urît de un ins amărît

cu numele de Will Shakespeare [1], a cărui dragoste pentru partidul lancasterian, precum şi o oarecare îndeminare în arta de a scrie, a întors pe dos faptele istorice ; lîngă această armă temută atîrnă zaua unui alt Vernon şi mai vechi, care a fost scutierul Prinţului Negru. Soarta acestui strămoş a fost opusul celeia a urmaşului său, deoarece el este mai degrabă îndatorat poetului, care s-a ostenit să-l cînte, cu mai multă bunăvoinţă decît pricepere :

În vălmăşagul luptei, un cavaler de soi
Cu numele de Vernon, pe scut cu un cimpoi,
Ca zmeul peste cîmpuri, în luptă năvălea.
Lăsînd altora prada, el capete tăia.

Iată şi un nou model de martingală născocit de mine — o mare îmbunătăţire faţă de martingala ducelui de Newcastle ; iată căiţa şi clopoţeii şoimului meu Cheviot, care la Horsely s-a înfipt în ciocul unui bîtlan, ca într-o frigare ; — sărmanul Cheviot ! pe lîngă el, oricare din şoimii cocoţaţi acolo în curte nu este decît un vindereu sau un biet uliu ; acolo este puşca mea uşoară de vînătoare cu zăvor perfecţionat ; mai sînt aici încă vreo douăzeci de alte comori, una mai de preţ ca cealaltă ; iată una care vorbeşte singură.

Arătă spre un portret în mărime naturală, pictat de Van Dyck, încadrat într-o ramă de stejar sculptat, pe care erau cioplite, în litere gotice, cuvintele *Vernon semper viret*. Privii la ea, cerîndu-i lămuriri. Nu cunoşti, zise ea, cu o oarecare mirare, deviza noastră — deviza familiei Vernon, în care :

Ca-n orice crimă gravă cu variate sensuri
Cuvîntul singuratic ia două înţelesuri ?

[1] În piesa *Regele Henric al VI-lea*, partea I, a lui William Shakespeare, există un personaj cu numele de Vernon, partizan al casei de Lancaster sau al rozei albe, în războaiele dintre cele două roze (n.t.).

Atunci nu cunoşti nici herbul familiei, fluierele ? şi arătă spre armoriile cioplite pe un scut de stejar, în jurul căruia se încolăcea textul devizei.

— Fluiere ! — par mai degrabă nişte ţurloaie. Dar te rog, nu fi supărată de neştiinţa mea, zisei, văzînd că i se îmbujorează obrajii, nu vreau să înfrunt herbul familiei dumitale, de vreme ce nu-l cunosc nici pe cel al familiei mele.

— Dumneata, un Osbaldistone, mărturiseşti aceasta ? izbucni ea. Cum aşa ? Percie, Thornie, John, Dickon — Wilfred chiar, ar putea să-ţi fie dascăli. Chiar neştiinţa însăşi este mai brează decît dumneata.

— Mărturisesc cu ruşine, draga mea domnişoară Vernon, că tainele înspăimîntătoarelor hieroglife ale heraldicei sînt tot atît de nepătruns pentru mine ca şi cele de pe piramidele Egiptului.

— Cum este cu putinţă ? Chiar şi unchiul meu citeşte pe John Gwillyn, cîteodată în serile de iarnă. Nu cunoşti semnele heraldice ? La ce s-o fi gîndit tatăl dumitale de nu te-a învăţat ?

— La semnele aritmetice, răspunsei eu, căci el socoteşte o cifră mai de preţ decît toate blazoanele cavalereşti. Deşi sînt peste măsură de neştiutor, am destule cunoştinţe şi pricepere ca să pot gusta această minunată pictură, în care cred că văd acelaşi aer de familie pe care-l ai şi dumneata. Ce ţinută firească şi plină de demnitate — ce bogăţie de culori — ce adîncime şi intensitate au umbrele !

— Este într-adevăr o pictură bună ? întrebă ea.

— Am văzut multe din picturile faimosului artist, răspunsei eu, dar nici una nu mi-a plăcut mai mult.

— Bine, eu mă pricep tot atît de puţin în pictură cum te pricepi dumneata în heraldică, răspunse domnişoara Vernon ; am totuşi, faţă de dumneata, folosul de a mă fi desfătat întotdeauna din plin cu această pictură, deşi nu i-am cunoscut valoarea.

— Deși eu am disprețuit fluierele și tobele și toate născocirile ciudate ale heraldicei, știu totuși că în vremurile vechi ele au slujit pe cîmpurile de glorie. Dar, vei recunoaște că înfățișarea lor nu atrage o persoană necunoscătoare, atît cît o face o pictură bună. Cine este persoana al cărei chip îl vedem aici ?

— Bunicul meu, care a împărtășit nenorocirile lui Carol I, de asemenea, îmi pare rău că adaug, și desfrîul fiului său. Averea noastră strămoșească a fost mult știrbită de cheltuielile sale nesăbuite ; urmașul său, nefericitul meu tată, a pierdut-o cu totul. Dar să le fie de bine celor care o stăpînesc acum — ea a fost pierdută în slujba credinței.

— Tatăl dumitale bănuiesc că a avut de suferit de pe urma vrajbelor politice ale timpului ?

— Da, așa este ; a pierdut tot ce avea. Astfel, copila lui a rămas orfană, mîncînd pîinea altora, supusă bunului plac al acestora și silită să se plece gusturilor lor ; totuși, sînt mai mîndră de el că s-a purtat așa, decît dacă ar fi fost mai prevăzător și mai puțin dîrz, și m-ar fi lăsat stăpînă peste toate moșiile bogate și frumoase pe care strămoșii lui le-au stăpînit cîndva.

Pe cînd grăia astfel, slujitorii au adus cina împiedicîndu-ne de a mai vorbi altceva decît lucruri obișnuite.

După ce terminarăm cina noastră ușoară și după ce vinul a fost pus pe masă, slujitorul ne spuse că domnul Rashleigh a cerut să fie vestit cînd se va sfîrși masa noastră.

— Spune-i, zise domnișoara Vernon, că vom fi bucuroși să-l vedem, dacă vrea să vină încoace ; mai pune un pahar pe masă și adu un scaun, apoi poți să părăsești camera. Va trebui să-l însoțești, cînd va pleca, urmă ea, întorcîndu-se către mine ; chiar o bunăvoință ca a mea nu poate îngădui unui tînăr să-mi țină de urît mai mult ca opt ore din cele douăzeci și patru ; și cred că sîntem împreună de cel puțin atîta timp.

— Bătrînul cu coasa în mînă [1], răspunsei, s-a mișcat atît de iute, încît nu i-am putut urmări pașii.

— St ! zise domnișoara Vernon. Iată că sosește Rashleigh ; și își îndepărtă scaunul, de care îl apropiasem prea mult pe al meu, astfel încît să mărească distanța dintre noi.

Ciocănitul ușor în ușă, felul domol de a deschide ușa după ce fu poftit să intre, modul dinadins smerit în care se ținea și umbletul prefăcut ca de pisică dovedeau că educația lui Rashleigh Osbaldistone la colegiul de la Sft. Omers se potrivea cu părerile pe care le aveam despre purtarea unui iezuit desăvîrșit. Nu mai este nevoie să adaug că, eu fiind un protestant convins, aceste păreri nu erau dintre cele mai bune.

— De ce ai găsit de cuviință să mai bați la ușă, întrebă domnișoara Vernon, cînd știai prea bine că nu sînt singură ?

Vorbise izbucnind de nerăbdare, ca și cînd ar fi simțit că înfățișarea rezervată și grijulie a lui Rashleigh ascundea insinuarea unei bănuieli necuviincioase.

— Dumneata m-ai învățat să bat la ușă în acest chip desăvîrșit, frumoasa mea verișoară, răspunse Rashleigh, fără a-și schimba vocea sau felul de a fi. Acest obicei mi-a devenit o a doua natură.

— Prețuiesc mai mult sinceritatea decît curtenia, o știi prea bine ! fu răspunsul domnișoarei Vernon.

— Curtenia este un domnișor galant, curtean după nume și profesiune, răspunse Rashleigh, deci cu atît mai potrivită pentru iatacul unei doamne.

— Dar sinceritatea este un adevărat cavaler, răspunse domnișoara Vernon, și deci, vere, cu atît mai bine venită. Dar, să sfîrșim o dezbatere care cred că nu prea desfată pe noua dumitale rudă ; așază-te, Rashleigh, și ciocnește un pahar de vin cu domnul Francis Osbal-

[1] Timpul, divinitate, păgînă, pe care cei vechi o reprezentau în chipul unui bătrîn cu aripi, ținînd în mînă o coastă (n.t.).

distone. Eu mi-am luat însărcinarea să-l poftesc la cină, pentru a nu face de rîs ospitalitatea familiei.

Rashleigh se aşeză şi îşi umplu paharul, aruncîndu-şi privirea cînd la Diana, cînd la mine, cu o îndoială pe care nu o putea ascunde cu totul, deşi se străduia din răsputeri : mi se părea că nu prea ştia în ce măsură Diana îmi împărtăşise gîndurile ei ; mă grăbii să îndrum conversaţia pe un făgaş care să-i dea siguranţa că ea nu a putut trăda vreuna din tainele pe care le împărţeau ei doi.

— Domnişoara Vernon, îi zisei, m-a îndemnat să-ţi mulţumesc, domnule Rashleigh, pentru că am scăpat aşa grabnic de învinuirea atît de caraghioasă a lui Morris ; dar temîndu-se pe nedrept că recunoştinţa mea nu ar fi destul de adîncă pentru a-mi aminti de această datorie, mi-a aţîţat curiozitatea, trimiţîndu-mă la dumneata că să-mi povesteşti, sau, mai degrabă, să-mi desluşeşti întîmplările acestei zile.

— Adevărat ? răspunse Rashleigh ; credeam (privind ţintă la domnişoara Vernon) că domnişoara însăşi putea fi tîlmaciul meu.

Ochii lui, părăsind-o pe ea, se îndreptară către mine, ca şi cînd ar fi căutat să vadă, din trăsăturile feţei mele, dacă Diana îmi spusese atît de puţine lucruri pe cît arătaseră cuvintele mele. Domnişoara Vernon răspunse la privirea lui inchizitorială cu una de hotărît dispreţ ; pe cînd eu, neştiind dacă trebuia să-l dispreţuiesc sau să mă supăr pentru bănuiala lui atît de făţişă, răspunsei :

— Dacă bunul dumitale plac, domnule Rashleigh, îţi cere, ca şi domnişoarei Vernon, să mă laşi mai departe în necunoscut, nu am altceva de făcut decît să mă supun ; dar, te rog, nu mă lipsi de lămuririle dumitale, închipuindu-ţi că am şi aflat ceva privitor la această afacere. Îţi spun, pe cuvîntul meu de onoare, că nu ştiu mai mult decît portretul de colo despre cele ce s-au petrecut astăzi în faţa ochilor mei ; atît numai că domnişoara Vernon

mi-a dat a înţelege că ai acţionat cu multă bunăvoinţă în sprijinul meu.

— Domnişoara Vernon a lăudat peste măsură umilele mele strădanii, zise Rashleigh, deşi vă rog să credeţi că mi-am dat toată osteneala. Adevărul este că m-am repezit în galop ca să induplec pe vreun membru al familiei noastre ca, împreună cu mine, să fie chezaş pentru dumneata, aceasta fiind vădit felul în care te puteam ajuta cel mai bine, sau cel puţin aşa crezînd în neghiobia mea ; tocmai în acest timp l-am întîlnit pe un anume Gawmil — Colville — Campbell, sau cam aşa ceva. Deoarece înţelesesem de la Morris că el a fost de faţă cînd s-a săvîrşit tîlhăria, am căutat să-l conving (şi mărturisesc că am izbutit cu destulă greutate) să depună mărturie pentru dezvinovăţirea dumitale ; bănuiesc că acesta a fost mijlocul prin care ai fost salvat dintr-o situaţie atît de neplăcută.

— Adevărat. Îţi sînt foarte îndatorat pentru faptul că ai obţinut un martor atît de potrivit în apărarea mea. Dar nu pot înţelege de ce (el fiind, după cîte spunea, un tovarăş de suferinţă al lui Morris) a fost atît de greu de convins să iasă din umbră şi să depună o mărturie, fie pentru a învinovăţi pe tîlharul adevărat, fie pentru a scoate din cauză pe un om nevinovat.

— Nu cunoşti, domnul meu, firea neamului din care face parte şi el, răspunse Rashleigh ; cumpătarea, chibzuinţa şi prevederea le sînt însuşirile de căpetenie ; ele sînt însă transformate, datorită unui patriotism înfocat, dar strîmt, într-o alcătuire, care ar fi, să zicem, prima dintr-o serie de fortificaţiuni concentrice, care apără pe scoţian de năvala ideilor filantropice. Dacă treci de această fortificaţie, vei găsi o altă împrejmuire, mai apropiată şi mai dragă inimii lui, dragostea faţă de ţinutul, de satul său şi foarte probabil, de clanul[1] său ; luînd cu asalt acest de al doilea obstacol, ajungi la al treilea — dragos-

[1] *Clan* — trib sau familie în Scoţia, cu un şef ereditar (n.t.).

tea lui de familie ; tatăl, mama, fiii, fiicele, unchii, mătușile și verii săi, pînă la a noua spiță. Între aceste hotare sălășluiește dragostea de omenire a scoțianului, și ea nu răzbește la cel dinafară, pînă ce nu a umplut cu totul cercurile dinlăuntru. Inima lui bate în mijlocul acestor cercuri și fiecare pulsație devine din ce în ce mai slabă, pînă cînd — dincolo de ultima împrejmuire — abia se mai simte. Și ce e mai rău, în centrul tuturor acestor întărituri concentrice, dacă le-ai putea străbate pe toate, vei găsi o cetate mai înaltă, mai puternică și mai grea de cucerit decît toate celelalte : dragostea scoțianului pentru el însuși.

— Toate acestea nu sînt decît niște metafore foarte grăitoare, Rashleigh, zise domnișoara Vernon, care asculta cu o vădită nerăbdare ; la cele ce spui există numai două obiecții : întîi, că nu sînt adevărate ; al doilea, chiar dacă ar fi adevărate, ele nu au nici o legătură cu cel despre care vorbim.

— Sînt adevărate, prea frumoasa mea Diana, răspunse Rashleigh ; și sînt în directă legătură cu cele despre care vorbim. Sînt adevărate, întrucît nu poți nega că și eu îmi cunosc atît țara, cît și poporul ; și îi descriu firea, după adînci și amănunțite cercetări. Și au legătură directă în afacerea noastră, pentru că răspund la întrebarea domnului Francis Osbaldistone și arăt de ce acest scoțian cumpătat, văzînd că ruda noastră nu era nici compatriotul său, nici un Campbell, nici măcar un văr de al său, oricît de depărtat, după felul lor încîlcit în care își socotesc înrudirile — și, peste toate, fără a întrezări vreo putință de cîștig sau folos pentru el, ci, dimpotrivă, multă pierdere de timp și întîrziere în treburile...

— Și încă alte neajunsuri de un soi poate și mai grozav, întrerupse domnișoara Vernon.

— Din care, fără îndoială, ar putea fi multe, întări Rashleigh, urmînd pe același ton. Pe scurt, cele ce am spus arată de ce acest om, neputînd trage nădejde într-un cîștig și temîndu-se de unele neajunsuri, a avut nevoie de atîtea rugăciuni pînă s-a convins că trebuie să facă mărturie în folosul domnului Osbaldistone.

— Ceea ce mă miră mult, zisei eu, este că, aruncînd o privire asupra declarației sau cum i se spune, a domnului Morris, nu am văzut să fi pomenit că numitul Campbell ar fi fost în tovărășia sa atunci cînd s-a întîlnit cu răufăcătorii.

— Eu am înțeles de la Campbell că el îl făcuse pe Morris să se jure a nu pomeni de așa ceva, răspunse Rashleigh. Motivul de a cere un astfel de legămînt poți să-l ghicești din cele ce am spus pînă acum : Campbell dorea să se întoarcă în țara lui neîntîrziat și nestînjenit de cercetările judiciare la care ar fi trebuit să ia parte, dacă, în timp ce mai era încă dincoace de graniță, s-ar fi aflat că el a fost de față la tîlhărie.

Dar numai să ajungă el la Forth și te asigur că Morris va spune tot ce știe despre el, și, poate, chiar mult mai multe. Pe lîngă aceasta, Campbell este un negustor de vite cu legături foarte întinse și deseori are de trimis cirezi mari în Northumberland ; avînd de făcut o astfel de negustorie, ar fi un mare nătărău dacă s-ar pune rău cu hoții noștri din Northumberland, care sînt oamenii cei mai răzbunători din lume.

— Aș putea să jur că așa este, zise domnișoara Vernon, cu un ton din care se înțelegea ceva mai mult decît o simplă întărire a spuselor lui.

— Totuși, zisei eu, revenind la subiect, chiar dacă aș înțelege motivele puternice pe care le-ar fi avut Campbell de a dori ca Morris să nu sufle nici o vorbă despre făgăduința lui, după ce tîlhăria s-a săvîrșit totuși, nu văd cum a ajuns să aibă o înrîurire atît de mare asupra acestui om, încît să-l facă să ascundă acest lucru, cu väditul risc ca povestea lui să nu afle crezare.

Rashleigh a fost și el de părerea mea că era într-adevăr ceva foarte neobișnuit și păru să regrete că nu-l

cercetase mai îndeaproape pe scoțian asupra acestui punct, pe care într-adevăr și el îl găsea foarte de neînțeles.

— Dar, mă întrebă el îndată după aceasta, ești sigur că faptul că Morris era întovărășit de Campbell nu a fost deloc pomenit în declarația sa ?

— Am citit hîrțoaga la mare repezeală, spusei eu. Dar sînt încredințat că nicăieri nu pomenea de așa ceva ; cel mult, o fi adus vorba foarte pe departe, de vreme ce mi-a scăpat din vedere.

— Adevărat, adevărat, răspunse Rashleigh, trăgîndu-și spuza pe turta lui, sînt aplecat să cred, ca și dumneata, că această întovărășire a fost pomenită în declarație, dar atît de pe departe încît ți-a scăpat din vedere. Iar în ceea ce privește înrîurirea lui Campbell asupra lui Morris, bănuiesc că o fi cîștigat-o datorită faptului că Morris este un om atît de fricos. Omul acesta, cu inima cît puricele, Morris, se află, după cîte înțeleg, în drum spre Scoția, unde guvernul i-a hărăzit o oarecare slujbă ; avînd vitejie cît un porumbel mînios sau cît un șoarece mărinimos, poate că i-a fost frică să înfrunte reaua voință a unui parlagiu de teapa lui Campbell, a cărui înfățișare era numai bună ca să-l bage în sperieți. Ai băgat de seamă că domnul Campbell are, uneori, un fel de a fi pătrunzător și vioi, iar în glasul și ținuta sa, ceva din apucăturile ostășești.

— Recunosc, răspunsei eu, că în înfățișarea sa m-a izbit ceva care, uneori, părea să fie de-a dreptul sălbatec, sau chiar primejdios, și foarte puțin potrivit îndeletnicirilor sale pașnice. A servit vreodată în oștire ?

— Da-nu — n-aș putea spune că a *servit* cu adevărat ; dar, ca și majoritatea compatrioților săi, a învățat, cred, meșteșugul armelor. Într-adevăr, pe dealurile Scoției, toți poartă arme, începînd din copilărie și pînă la mormînt. Așa că, dacă îl cunoști cîtuși de puțin pe tovarășul dumitale, îți vei da ușor seama că, mergînd într-o asemenea țară, va face tot ce-i va sta în putință ca să ocolească orice prilej de ceartă cu vreunul din localnici. Dar, haide, văd că nu îți golești paharul ; fiind și eu, în privința dragostei de băutură, un Osbaldistone degenerat, dacă poftești în camera mea, vom face împreună o partidă de pichet.

Ne ridicarăm amîndoi să ne luăm rămas bun de la domnișoara Vernon, care, din cînd în cînd, își stăpînea cu greutate vădită ispita puternică de a-i stăvili lui Rashleigh șirul amănuntelor. Tocmai cînd eram pe cale să părăsim camera, focul ce mocnea izbucni deodată.

— Domnule Osbaldistone, zise ea, dumneata singur îți poți da seama și poți cumpăni temeiul sau lipsa de temei a spuselor lui Rashleigh în privința oamenilor de teapa domnului Campbell și a domnului Morris. Dar, ponegrind Scoția, a mărturisit strîmb împotriva unei țări întregi ; eu îți cer să nu dai crezare mărturiei lui.

— Mi-e teamă, răspunsei eu, că îmi va veni cam greu să ascult de porunca dumitale, domnișoară Vernon ; trebuie să mărturisesc că din pricina creșterii pe care am primit-o am rămas cu păreri foarte puțin prielnice vecinilor noștri de la miazănoapte.

— Nu te încrede în cele ce ai învățat mai demult, domnule, zise ea, și dă voie fiicei unei scoțiene să te roage să cinstești țara în care unul din părinții ei a văzut lumina zilei, pînă ce părerea pe care ți-o vei face singur îți va arăta că nu sînt demni de disprețul dumitale. Păstrează-ți ura și disprețul pentru fățărnicie, mîrșăvie și minciună, oriunde ai da peste ele. Le vei găsi din belșug, fără să părăsești Anglia. Rămas bun, domnilor, vă doresc o seară bună.

Și ne arătă ușa, de parcă ar fi fost o domniță care își lua adio de la curtenii ei.

Ne-am dus în camera lui Rashleigh, unde un slujitor ne aduse cafeaua și cărți de joc. Luasem hotărîrea să nu-l mai îndemn pe Rashleigh de a-mi lămuri faptele din ziua aceea. Purtarea lui părea învăluită într-o taină

care, după părerea mea, nu îi era tocmai spre laudă ; dar pentru a mă încredința dacă îndoielile mele erau sau nu întemeiate, eram nevoit să aștept pînă ce nu se va mai feri de mine. Tăiarăm cărțile, ca să vedem cine le împarte și curînd ne fură vraja jocului. Mi se păru că văd într-însul, în timpul acestei mărunte desfătări (căci miza propusă de Rashleigh era foarte mică), o fire aprigă și ambițioasă. Părea că înțelege bine frumosul joc la care lua parte dar alegea, parcă în chip firesc, loviturile cutezătoare și primejdioase, mai degrabă decît pe cele obișnuite ; disprețuind sorții mărunți, dar mai bine cumpăniți ai jocului, el hazarda totul, pentru sorții de a pica, ripica sau a face capot pe potrivnicul său. După ce două-trei jocuri de pichet, întocmai ca muzica dintre actele unei drame, făcură să înceteze cu desăvîrșire convorbirea de pînă atunci, Rashleigh păru că se plictisește de joc, iar cărțile fură înlocuite de cuvîntări, ținute aproape în întregime de el.

Mai mult învățat decît înțelept, cunoscînd mai bine gîndurile oamenilor decît principiile morale care ar trebui să-i călăuzească, avea totuși un dar neobișnuit de a vorbi, pe care l-am văzut uneori atins de alții, dar niciodată întrecut. Din felul lui de a fi, puteai vedea că își dă seama de aceasta ; cel puțin mie mi se păru că studiase temeinic, ca să-și desăvîrșească darul înnăscut, formîndu-și un grai curgător și limpede, alegîndu-și bine cuvintele, ajutat fiind de o imaginație bogată. Nu ridica niciodată glasul, niciodată nu te copleșea, nu era niciodată atît de pierdut în gîndurile sale, încît să depășească măsura răbdării sau putința de înțelegere a celui cu care vorbea. Gîndurile sale veneau unul după altul, așa cum curge apa unui izvor nesecat și liniștit, dar totuși bogat ; în timp ce alții, pe care i-am auzit și care ținteau să aibă o conversație interesantă, se năpusteau ca șuvoiul tulbure din stăvilarul unui heleșteu de moară, și pe cît erau de grăbiți, pe atît secătuiau de iute. Nu m-am putut desface dintr-o tovărășie atît de fermecătoare decît tîrziu în noapte ; cînd ajunsei în camera mea, mi-a trebuit o sforțare deosebită ca să-mi amintesc firea lui Rashleigh, așa cum mi-o închipuisem înainte de această convorbire în doi.

Atît de adevărat este, dragul meu Tresham, că plăcerea și desfătarea tocesc putința noastră de a privi și de a judeca firea unui om, încît nu pot să nu mă gîndesc la gustul anumitor fructe, care sînt în același timp suculente și picante, și care ne fac să nu mai putem gusta sau deosebi mîncărurile pe care le luăm în gură după ele.

CAPITOLUL XI

> Voioşii mei, de ce-aţi pălit ?
> Posomorîţi de ce să fiţi ?
> Capul de ce-l plecaţi mîhnit
> În castru-n care vă găsiţi ?
>
> *Veche baladă scoţiană*

Ziua următoare s-a întîmplat să fie duminică, o zi foarte anevoie de îndurat la Osbaldistone Hall : căci, după ce slujba religioasă, la care lua parte regulat toată familia, s-a săvîrşit de ochii lumii, era greu de spus asupra cărui ins, afară de Rashleigh sau de domnişoara Vernon, diavolul plictiselii îşi va revărsa duhul mai cu înverşunare. Faptul că i-am povestit încurcăturile mele din ajun descreţi doar pentru cîteva clipe fruntea lui sir Hildebrand ; el mă felicită că am scăpat de închisoarea de la Morpeth sau de la Hexham, cam în acelaşi fel în care mi-ar fi vorbit dacă aş fi căzut de pe cal, încercînd a sări peste o poartă cu cinci curmezişuri, ridicîndu-mă apoi fără să mă fi lovit.

— Ai avut noroc, flăcăule ; altădată nu mai fi atît de cutezător. Ce dracu ! Drumul mare e deschis orişicui, fie Whig, fie Tory !

— Pe cuvîntul meu de cinste, unchiule, că nu am împiedicat pe nimeni să meargă pe el ; dar lucrul cel mai supărător este că toată lumea e încredinţată că eu sînt

părtaş la o crimă pe care o dispreţuiesc şi o urăsc, şi pentru care, pe deasupra, mi-aş putea pierde şi capul, pe drept cuvînt, după legile ţării mele.

— Bine, bine, flăcăule ! Fie şi aşa ! Nu te întreb nimic ; nimeni nu-i dator să mărturisească împotriva lui însuşi. Dacă nici aşa nu-i bine, apoi dă-o dracului de treabă.

Aici, Rashleigh îmi sări într-ajutor ; dar nu mă putui împiedica să gîndesc că vorbele lui erau mai degrabă un îndemn către tatăl său, pentru ca acesta să arate că mă crede nevinovat, deşi realitatea ar fi alta.

— Desigur că nu vei stărui, dragul meu tată, ca să jigneşti în propria dumitale casă pe propriul dumitale nepot, părînd să te îndoieşti de cele ce el afirmă cu atîta tărie. Fără îndoială, eşti cu totul îndreptăţit să-i dai deplină crezare, şi sînt sigur că, dacă ar fi un lucru pe care l-ai putea face ca să-l ajuţi în această ciudată afacere, el ar cere ajutor de la bunătatea dumitale. Dar vărul meu Frank a fost scos din cauză ca un om nevinovat şi nimeni nu are dreptul să-l creadă altfel. Cît despre mine, nu am nici cea mai mică îndoială despre nevinovăţia sa ; şi îmi pot închipui că cinstea familiei cere să susţinem aceasta sus şi tare, cu vorba şi cu sabia, împotriva ţării întregi.

— Rashleigh, zise tatăl, uitîndu-se ţintă la el, eşti un nemernic viclean ; totdeauna ai fost prea isteţ pentru mine, şi prea isteţ pentru cei mai mulţi oameni. Ai grijă să nu cazi tu singur în groapa pe care ai săpat-o ; în heraldică n-am mai văzut un herb cu două capete într-o singură glugă. Dar, pentru că veni vorba de heraldică, mă duc să-l citesc pe Gwillym.

Însoţi această înştiinţare de un căscat la fel de molipsitor ca şi acel al zeiţei din *Dunciada*, căci uriaşii săi fii îl imitară pe rînd cu tot atîtea ecouri, în timp ce se împrăştiau fiecare în căutarea unor îndeletniciri pe măsura aplecărilor lor : Percie, ca să golească o halbă de bere cu

vechilul în cămară, Thorncliff, ca să-şi cioplească o pereche de ciomege şi să le îmbrace minerele în răchită, John, ca să-şi facă muşte de prins păstrăvi, Dickon ca să joace rişca singur, cu mîna dreaptă împotriva celei stîngi, iar Wilfred, ca să-şi roadă unghiile, să adoarmă mormăind şi să moţăie, dacă va fi cu putinţă, pînă la ora cinci. Domnişoara Vernon se şi retrăsese în bibliotecă.

Rashleigh şi cu mine rămaserăm singuri în vechea sală, din care slujitorii, cu obişnuita lor larmă şi stîngăcie, izbutiseră în sfîrşit să ridice rămăşiţele bogatei noastre mese de dimineaţă. Mă folosii de acest prilej pentru a-l mustra de felul în care vorbise tatălui său de chestiunea mea ; îi arătai deschis că procedeul lui era foarte jignitor pentru mine, deoarece îndemnase pe sir Hildebrand mai degrabă să-şi ascundă bănuielile decît să şi le îndepărteze cu totul.

— Dar bine, ce pot face, dragul meu prieten ? răspunse Rashleigh. Tatăl meu este îndeobşte foarte bănuitor şi o dată ce o bănuială prinde rădăcină în mintea lui — ceea ce ca să fiu drept nu se întîmplă uşor — am socotit întotdeauna că cel mai bun lucru este să-l faci să nu pomenească de asemenea gînduri decît să cauţi a-l convinge că nu are dreptate. Astfel, plivesc aceste buruieni pe care nu le pot scoate din rădăcini, retezîndu-le pe măsură ce se ivesc, pînă ce, într-un sfîrşit, dispar singure. Nu este nici înţelepciune, nici folos, să-ţi pui mintea cu sir Hildebrand, care se proţăpeşte împotriva oricărei alte păreri — şi crede în inspiraţia sa tot atît de neclintit, cum credem noi, catolicii adevăraţi, în aceea a Sfîntului Părinte de la Roma.

— Îmi vine, totuşi, foarte greu să trăiesc în casa unui om, care pe deasupra îmi este şi rudă apropiată, şi care stăruie în a mă crede vinovat de o tîlhărie la drumul mare.

— Părerea neghioabă a tatălui meu, dacă este îngăduit să denumeşti astfel părerea unui tată, nu poate avea

nici o înrîurire asupra nevinovăţiei dumitale ; cît despre ruşinea faptei în sine, crede-mă că, privind-o din toate punctele de vedere, atît politic cît şi moral, sir Hildebrand o socoteşte ca o faptă vrednică de laudă, o slăbire a duşmanului, o jefuire a amaleciţilor[1] ; şi de aceea te vei bucura şi mai mult de preţuirea lui, pentru presupusa dumitale complicitate la făptuirea ei.

— Nu ţin să mă preţuiască nimeni, vere Rashleigh, pentru o faptă care m-ar coborî în ochii mei ; şi cred că aceste bănuieli jignitoare îmi vor da un prilej foarte potrivit ca să părăsesc castelul Osbaldistone ; ceea ce voi face de îndată ce voi putea da de ştire tatălui meu despre acestea.

Faţa mohorîtă a lui Rashleigh, deşi nu trăda de obicei simţămintele stăpînului, lăsă să se întrezărească un zîmbet stăpînit, pe care el îl drese îndată cu un suspin.

— Eşti un om fericit, Frank ; vii şi pleci, slobod ca bătaia vîntului. Cu îndemînarea, gustul şi darurile dumitale, vei găsi curînd cercuri care te vor preţui mai mult decît greoii locuitori ai acestei case ; pe cînd eu... şi se opri.

— Şi de ce oare soarta dumitale te face pe dumneata, sau pe oricare altul, să o pizmuiască pe a mea — un surghiunit, cum aş putea să mă numesc, din casa şi din inima tatălui meu ?

— Da, răspunse Rashleigh, dar gîndeşte-te la mulţumirea ce ţi-o dă simţămîntul de neatîrnare la care ai ajuns printr-o jertfă vremelnică, căci sînt sigur că aşa va fi ; gîndeşte-te la plăcerea de a fi stăpînul soartei tale, de a-ţi cultiva darurile aşa cum te îndeamnă gustul, pe calea pe care eşti în măsură să te poţi afirma. Faima şi libertatea le-ai dobîndit destul de ieftin, cu o şedere de cîteva săptămîni în nordul ţării, chiar dacă locul surghiunului dumitale este Osbaldistone Hall. Un al doilea

[1] *Amaleciţii* — duşmanii evreilor pe timpul lui Saul şi al lui David (n.t.).

Ovidiu în Tracia, deşi nu ai temeiurile sale de a scrie *Tristia*.

— Nu ştiu de unde, zisei eu, roşind, aşa cum se şi cuvenea unui tînăr scriitor, nu ştiu de unde ai ajuns să cunoşti atît de bine îndeletnicirile mele ascunse.

— A fost pe aici un sol de al tatălui dumitale, acum cîtva timp, un tînăr coconaş, Twineall, care mi-a zis ceva în privinţa jertfelor ce, pe ascuns, aduci muzelor ; tot el a mai zis că unele din versurile dumitale au fost mult preţuite de cei mai buni cunoscători.

Sînt sigur, Tresham, că dumneata n-ai încercat niciodată să compui o strofă măreaţă ; dar ai cunoscut, desigur, mulţi ucenici, meseriaşi, sau poate chiar şi meşteri zidari ai templului lui Apollo. Îngîmfarea este slăbiciunea tuturor, începînd cu bardul din Twickenham [1], şi sfîrşind cu cel din urmă poet, pe care acesta l-a biciuit în *Dunciada* lui. Aveam şi eu partea mea din această meteahnă a breslei şi am înghiţit pe dată momeala pe care mi-o azvîrlise, fără să mă gîndesc cît de puţin probabil era că acest tînăr Twineall, prin obiceiurile şi gustul lui, să fi cunoscut cele două sau trei poezioare, pe care eu le arătasem în cafeneaua Button, sau să repete părerea criticilor, care obişnuiau să vină în acest local unde se adăpostea atîta spirit şi literatură. Văzînd aceasta, Rashleigh folosi şi mai bine prilejul, printr-o cerere sfioasă, dar totuşi foarte nerăbdătoare, de a-i îngădui să vadă unele din manuscrisele mele.

— Trebuie să petrecem împreună o seară în camera mea, urmă el ; pentru că, prea curînd va trebui să pierd farmecele unei tovărăşii literare, pentru a mă ocupa de negustorie şi de treburile plictisitoare de toate zilele. O spun din nou că pentru mine este o jertfă să ascult de dorinţa tatei, spre folosul familiei, mai ales dacă te gîndeşti la profesiunea atît de liniştită şi de paşnică pentru care am fost pregătit.

[1] Alexander Pope (n.t.).

Eram îngîmfat, dar nu prost ; şi această făţărnicie era prea gogonată ca să o pot înghiţi.

— Nu mă poţi face să cred, răspunsei eu, că te căieşti într-adevăr că schimbi starea unui necunoscut preot catolic, care îndură atîtea lipsuri, cu bogăţia, societatea şi plăcerile acestei lumi.

Rashleigh văzu că se întrecuse, prefăcîndu-se prea cumpătat şi, după un răgaz de o clipă, timp în care presupun că socotise măsura în care trebuia să facă pe naivul faţă de mine (aceasta fiind o însuşire pe care nu o folosea decît la nevoie), îmi răspunse cu un zîmbet :

— La vîrsta mea, cînd eşti condamnat, cum spui dumneata, la bogăţie şi la plăcerile lumii, nu pare într-adevăr atît de îngrijorător pe cît ar trebui. Dar, ca să nu vorbesc cu păcat, faci o greşeală în ceea ce priveşte soarta mea ; preot catolic, da, dacă vrei, dar nu unul necunoscut, nu, domnul meu ; Rashleigh Osbaldistone ar rămîne poate mai obscur, chiar dacă ar ajunge cel mai bogat cetăţean din Londra decît ar fi ca slujitor al vreunei biserici ai cărei clerici, cum s-a zis, păşesc cu picioarele lor, încălţate în sandale, chiar şi peste prinţi. Înrîurirea pe care o are familia mea asupra unei anumite curţi domneşti în surghiun este însemnată, iar greutatea pe care acea curte ar trebui să o aibă şi pe care chiar o are la Sfîntul Scaun este şi mai însemnată ; apoi, darurile ce le am fac cinste educaţiei pe care am primit-o. Judecînd drept şi fără părtinire, m-aş fi putut aştepta să ajung la o demnitate mare în biserică — în visurile mele poate chiar la cea mai înaltă — şi de ce n-aş putea (zise el, rîzînd, căci avea obiceiul să-şi joace cuvîntările între glumă şi seriozitate), de ce n-ar putea cardinalul Osbaldistone, om dintr-o familie aleasă, cu legături puternice, să hotărască soarta unor imperii, tot aşa de bine ca şi Mazarini cel de origine umilă sau Alberoni, fiul unui grădinar italian ?

— Nu, nu am nimic împotriva celor ce zici ; dar, în locul dumitale, mie nu mi-ar părea rău să pierd o demnitate nestatornică și pizmuită.

— Nici mie, răspunse el, dacă aș putea fi sigur de situația care mă așteaptă ; dar totul atîrnă de împrejurări pe care nu le voi putea cunoaște decît cu timpul — spre pildă, firea tatălui dumitale.

— Mărturisește adevărul, fără înconjur, Rashleigh ; nu-i așa că ai fi bucuros să afli de la mine cîte ceva despre tatăl meu ?

— Deoarece, ca și Die Vernon, faci caz că urmezi flamura cinstitului cavaler numit *sinceritate*, îți răspund : da, cu siguranță.

— Bine, află că vei găsi în tatăl meu un om care a mers pe calea cîștigului mai mult pentru plăcerea pe care i-o dădea faptul că-și putea pune la încercare darurile, decît pentru dragostea de arginți cu care este presărată această cale. Cu mintea sa ageră, el ar fi fost mulțumit în orice împrejurare, care i-ar fi dat prilejul să-și întrebuințeze calitățile, chiar dacă n-ar fi avut altă răsplată decît însăși această întrebuințare. Averea lui însă a sporit mereu, pentru că el, fiind cumpătat și sobru în obiceiurile sale, a avut grijă să nu creeze noi izvoare de cheltuieli, care să înghită venitul lui crescînd. Este un om care urăște prefăcătoria altora, se ferește să o întrebuințeze el însuși și e deosebit de ager în a descoperi dedesubturile învăluite în haina cuvîntului. Tăcut din fire, este lesne scîrbit de oamenii prea vorbăreți ; cu atît mai mult cu cît împrejurările care îl interesează mai îndeaproape nu-i dau prea mult prilej de vorbărie. Ține foarte mult să îndeplinească îndatoririle religiei sale, dar să nu ai nici o pricină de teamă că se va amesteca în credința dumitale, pentru că el socotește toleranța ca un principiu sfînt al economiei politice. Dacă ai însă porniri iacobite, cum presupun că este firesc, ai face bine să le

înăbuși față de el, ca și orice aplecare spre îngîmfare sau spre ideile prea conservatoare ; pentru toate nutrește o ură desăvîrșită. În celelalte privințe, cuvîntul lui este lege, atît pentru el, cît și pentru toți cei care au de-a face cu el. Nu rămîne niciodată dator nimănui, dar nici nu suferă ca altul să-i rămînă lui dator ; dacă vrei să-i faci pe plac, trebuie să-i îndeplinești poruncile, în loc de a căuta să-l măgulești. Cusururile lui cele mai mari izvorăsc din prejudecățile legate de profesiunea sa, sau mai degrabă din nemărginita dragoste ce-i poartă și care îl îndeamnă să nu vadă nimic vrednic de laudă sau de atenție în orice nu are oarecare legătură cu negoțul.

— O, desăvîrșit portret ! izbucni Rashleigh îndată ce sfîrșii : Van Dyck nu a fost decît un zugrav de rînd pe lîngă dumneata, Frank. Parcă-l văd pe părintele tău în fața mea, în toată tăria și cu toate slăbiciunile sale ; iubind și cinstind pe rege, ca și cum ar fi un fel de primar al imperiului sau un președinte al Camerei de Comerț ; venerînd Camera Comunelor, pentru legile privind negoțul extern, și cinstind Camera Lorzilor pentru că lordul cancelar stă așezat pe un sac de lînă [1].

— Portretul meu a fost asemănător, Rashleigh ; al dumitale este o caricatură. Dar, în schimbul hărții pe care am desfășurat-o în fața dumitale, dă-mi și mie cîteva lămuriri asupra așezării geografice a țării necunoscute...

— ...în care te găsești naufragiat, zise Rashleigh ; dar nu face ; nu este o insulă a lui Calypso [2], întunecată de umbră deasă și avînd poteci încîlcite, printre arborii pădurii ; nu este decît un podiș sterp și pleșuv din miazănoapte, care nu are nici de ce să-ți trezească luarea-aminte, nici cu ce să-ți desfete ochiul ; o poți zări în toată goliciunea ei, după o cercetare de o jumătate de oră, tot așa

[1] În Camera Lorzilor, lordul cancelar (ministrul de finanțe) stă așezat pe un sac de lînă (n.t.).

[2] Insula Ogigia, stăpînită de nimfa Calypso, în care aceasta l-a ținut timp de șapte ani pe Ulysse, eroul *Odiseei* (n.t.).

de bine cum ți-aș putea-o desena cu ajutorul liniei și al compasului.

— O, dar exista totuși ceva vrednic de o cercetare mai apropiată. Ce zici de domnișoara Vernon ? Nu alcătuiește ea, chiar de-ar fi împrejur numai ghețari sterpi, o priveliște vrednică de cercetat ?

Îmi dădeam limpede seama că lui Rashleigh nu-i plăcea subiectul pe care-l deschisesem acum ; dar după lămuririle sincere pe care i le dădusem, aveam dreptul de a-i pune și eu întrebări la rîndul meu. Rashleigh simți aceasta și se văzu dator să-mi urmeze pilda, oricîtă dibăcie i-ar fi trebuit ca să joace bine cartea cuvenită.

— În ultimul timp, zise el, sînt mai puțin legat de domnișoara Vernon decît eram mai înainte. În copilărie, am fost dascălul ei ; dar, pe măsură ce ea creștea, feluritele mele preocupări, însemnătatea profesiunii căreia mă destinam, îndeletnicirile ei neobișnuite, pe scurt situația noastră făcea ca o intimitate apropiată și statornică să fie atît primejdioasă, cît și nelalocul ei. Cred că domnișoara Vernon ar putea socoti rezerva pe care i-o arăt ca pe o lipsă de înțelegere, dar aceasta mi-era datoria ; m-a îndurerat și pe mine, tot atît cît și pe dînsa, atunci cînd am fost siliți să fim mai prevăzători. Nu era însă nicidecum cuminte să întreții o apropiere de o fată frumoasă și sensibilă, a cărei inimă, după cum îți dai seama, trebuie să fie hărăzită fie mînăstirii, fie unui măritiș silit.

— Mînăstirea sau un măritiș silit ? repetai eu. Sînt oare singurele căi deschise domnișoarei Vernon ?

— Așa este, într-adevăr, zise Rashleigh cu un suspin. Presupun că nu trebuie să te îndemn ca să te ferești de primejdia închegării unei prietenii prea strînse cu domnișoara Vernon ; ești un om umblat și știi cît îți poți îngădui pentru ca tovărășia ei să fie o desfătare, fără primejdie pentru dumneata și fără ca să-i facă ei vreun rău. Dar te previn, ținînd seama de firea ei aprigă, că trebuie să veghezi cu experiența dumitale atît asupra ei, cît și

asupra dumitale ; pilda de care ne-a dat dovadă ieri îți poate arăta întreaga-i nechibzuință și disprețul ei pentru ceea ce se cuvine.

Îmi dădeam bine seama că spusele lui cuprindeau atît adevăr, cît și bun-simț ; păreau să fie o prevenire prietenoasă și nu aveam nici un drept să mă supăr ; totuși, simțeam că mi-ar fi făcut o deosebită plăcere să sfîrtec trupul lui Rashleigh Osbaldistone cu spada, în tot timpul cît vorbea.

Naiba să-i ia neobrăzarea ! iată care mi-a fost gîndul. Voia el să mă facă să cred că domnișoara Vernon se îndrăgostise de mutra lui ca o muchie de topor și că se înjosise într-atît încît să fie nevoie de sfiiciunea lui ca să o vindece de această patimă ? Eram hotărît să aflu gîndurile lui, chiar de ar fi trebuit să i le scot cu patru perechi de boi.

În acest scop, mi-am stăpînit mînia pe cît am putut și i-am zis :

— Ce păcat că domnișoara Vernon, avînd atîta bun-simț și atîtea cunoștințe, dovedește o purtare așa de rustică și de neșlefuită.

— Este nemărginit de sinceră și fără vicleșuguri ! răspunse Rashleigh. Dar poți să mă crezi că are o inimă de aur. Ca să-ți spun adevărat, în cazul în care ea ar urma să arate aceeași scîrbă pentru mînăstire, cît și pentru soțul care i-a fost hărăzit și dacă truda mea pe altarul lui Plutus îmi va asigura mijloace de trai îndestulătoare, mă voi gîndi să reînnoiesc legăturile noastre și să-mi împart avutul cu domnișoara Vernon.

Cu toate că vocea lui era plăcută, iar vorba frumos adusă, mă gîndeam că acest Rashleigh Osbaldistone este cel mai urît, îngîmfat și înfumurat om pe care l-am întîlnit vreodată.

— Dar, urmă Rashleigh, ca și cînd ar fi gîndit cu voce tare, nu aș vrea să-i iau locul lui Thorncliff.

— Să iei locul lui Thorncliff ? Fratele dumitale Thorncliff, întrebai eu, foarte mirat, este soţul menit Dianei Vernon ?

— Da, din păcate ; porunca tatălui ei şi anumite înţelegeri de familie au hotărît ca ea să se mărite cu unul din fiii lui sir Hildebrand. S-a obţinut de la Roma o dispensă pentru ca Diana Vernon să se mărite cu Osbaldistone proprietar, fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone, de la castelul Osbaldistone, cavaler şi aşa mai departe ; nu rămîne decît să se hotărască omul fericit al cărui nume să umple spaţiul lăsat liber în manuscris. Deoarece Percie este rareori treaz, tatăl meu s-a gîndit la Thorncliff, ca fiind cel de al doilea stîlp al familiei şi, deci mai vrednic de a duce mai departe numele de Osbaldistone.

— Tînăra domnişoară, zisei eu, căznindu-mă să-mi iau o înfăţişare veselă, care cred că nu mi se potrivea deloc, ar fi putut, poate, să privească şi ceva mai jos pe copacul familiei, căutînd o cracă de care să se agaţe.

— Nu s-ar putea spune, răspunse el. Nu prea ai de unde alege în familia noastră. Dick are patima jocului de noroc, John este un bădăran şi Wilfred un dobitoc. Cred într-adevăr că tatăl meu a făcut totuşi alegerea cea mai nimerită pentru biata Die.

— Bineînţeles, zisei eu, în afara celor de faţă.

— O, menirea mea de a fi preot m-a scos din cauză ; altminteri, aş putea spune, fără făţărnicie, că educaţia şi pregătirea mea, datorită cărora aş fi putut să o călăuzesc şi să o instruiesc pe domnişoara Vernon, ar fi făcut ca eu să fiu un soţ mai potrivit decît oricare din fraţii mei mai mari.

— Şi fără îndoială că aşa a gîndit şi tînăra domnişoară.

— Nu trebuie să presupui aceasta, răspunse Rashleigh, tăgăduind cu prefăcătorie, dar căutînd parcă să adeverească cu tot dinadinsul ceea ce încerca să tăgăduiască, prietenie, numai prietenie a însemnat legătura

dintre noi, şi numai gingaşa pornire a unei minţi care atunci înflorea, faţă de singurul ei dascăl. Dragostea nu s-a apropiat de noi, ţi-am povestit doar că înţelepciunea m-a trezit la timp.

Nu eram înclinat să duc mai departe această convorbire şi, descotorosindu-mă de Rashleigh, mă retrăsei în camera mea, pe care mi-amintesc că începui să o măsor în lung şi în lat, cu multă înfocare şi răzvrătire, repetînd cu voce tare cuvintele lui Rashleigh, acelea care mă supăraseră mai mult. Sensibilă, aprigă, pornire gingaşă, dragoste ! Diana Vernon, cea mai desăvîrşită frumuseţe pe care am văzut-o vreodată, îndrăgostită de el, ticălosul, ologul, cu picioarele lui strîmbe şi cu ceafa-i de taur ! Richard al treilea în toate, în afară de cocoaşă ! Şi totuşi, clipele fermecătoare pe care trebuie să le fi avut cu prilejul blestematelor lui lecţiuni ; graiul lui curgător şi tonul lui uşor şi plăcut ; singurătatea şi lipsa ei de legătură cu vreun om care să grăiască sau să gîndească cu bun-simţ ; da, şi ciuda ei învederată împotriva lui, admiraţie pentru calităţile pe care le avea, tot acest amestec putea prea bine să fie urmarea unei iubiri neîmpărtăşite ; bine, dar ce mă priveau toate acestea pe mine, ca să fiu atît de mînios şi de înciudat ? Este oare Diana Vernon prima fată frumoasă care a iubit sau care s-a măritat cu un om urît ? Şi chiar dacă ar scăpa de tot neamul Osbaldistonilor, ce trebuie să-mi pese mie ? O catolică, o iacobită şi, peste alte toate, şi o zgîtie ! ar fi curată nebunie să mă uit la ea.

Aruncînd aceste gînduri peste vîlvătaia mîniei mele, am înăbuşit-o, iar în inima mea n-a rămas decît un foc care mocnea ; cînd coborîi la masă, eram cel mai morocănos om pe care şi l-ar putea închipui cineva.

CAPITOLUL XII

Beat ? Şi grăind ca papagalul ?
Şi gîlcevind ? Grozăvindu-se ?
Înjurînd ? Şi halamuţii vorbind
cu umbra sa ?

W. SHAKESPEARE, *OTHELLO*

Ţi-am spus încă de mai înainte, dragul meu Tresham — ceea ce poate nu era o noutate pentru tine, cel mai însemnat cusur al meu era o mîndrie nestăvilită, care îmi dădea adesea pricini de căinţă. Nici măcar nu mă gîndisem că eram îndrăgostit de Diana Vernon ; totuşi, îndată ce l-am auzit pe Rashleigh vorbind de ea ca de o pradă, pe care după bunul său plac putea să şi-o însuşească sau să o nesocotească, fiecare pas pe care-l încercase sărmana fată, cu gîndul nevinovat şi cu inima deschisă, de a lega o oarecare prietenie cu mine, îmi apăru ca cea mai jignitoare cochetărie. „Aşa ! va să zică doreşte să pună gheara pe mine, ca să mă aibă la îndemînă, în cazul cînd domnul Rashleigh Osbaldistone nu s-ar milostivi de ea ! Îi voi arăta însă că nu sînt eu acela care să cadă în capcană şi tocmai în acest chip. Îi voi arăta eu că-mi dau seama de mrejele ei şi că le dispreţuiesc".

Nu m-am gîndit nici o clipă că mînia aceasta, care pe nedrept mă cuprinse, dovedea că eram departe de a fi nepăsător la farmecele ei ; aşa că mă aşezai la masă

foarte rău dispus şi supărat pe ea şi pe toate urmaşele Evei.

Domnişoara Vernon ascultă cu uimire răspunsurile mele răuvoitoare la două-trei cuvinte de duh, pe care mi le aruncă în felul ei nereţinut ; neştiind că vroiam să o jignesc, ea răspunse la replicile mele necuviincioase cu glume oarecum asemănătoare, şlefuite însă de buna ei dispoziţie, deşi înţepătoare prin isteţimea care le ascuţea. Pînă la urmă, îşi dădu seama că într-adevăr eram în toane rele şi răspunse astfel la una din necuviinţele mele :

— Se zice, domnule Frank, că şi de la proşti se poate învăţa ceva. L-am auzit deunăzi pe vărul Wilfred strigînd că nu se mai joacă de-a ciomegile cu vărul Thornie, pentru că vărul Thornie se mîniase şi izbise cu ciomagul mai tare decît s-ar părea că este îngăduit într-o luptă prietenească : „Dacă ne-am sparge capetele cu tot dinadinsul — spunea cinstitul Wilfred — nu mi-ar păsa, oricît te-ai mînia, căci mi-ar veni foarte la îndemînă ; dar mi-e greu să primesc lovituri zdravene în căpăţînă şi să nu-ţi răsplătesc decît în joacă". Înţelegi tîlcul acestei povestiri, Frank ?

— Nu am găsit niciodată de trebuinţă, doamnă, să studiez felul în care aş putea spicui rarele grăunţe de bun-simţ cu care această familie îşi sărează convorbirile.

— Trebuinţă şi doamnă ! Mă uimeşti, domnule Osbaldistone !

— Mă mîhneşte acest fapt.

— Trebuie să cred că acest fel capricios de a vorbi este serios ? Sau poate că este numai o prefăcătorie, pentru ca să ţi se poată preţui mai mult toanele bune ?

— Ai dreptul să te bucuri de atenţiunea atîtor reprezentanţi ai acestei familii, domnişoară Vernon, încît nu ţi-e de folos să cercetezi pricinile prostiei şi toanelor mele rele.

— Cum ! zise ea, trebuie să înţeleg de aici că m-ai părăsit şi că ai trecut de partea inamicului ?

Aruncîndu-și ochii de partea cealaltă a mesei și băgînd de seamă că Rashleigh, care era așezat în fața noastră, ne privea cu o ciudată expresie de interes pe chipu-i aspru, ea urmă :

— Groaznic gînd ! Acum văd că se adeverește :
Căci Rashleigh cu sălbatica-i față zîmbește.
Și-arată spre tine, pentru a lui... [1]

Bine, mulțumesc lui Dumnezeu și singurătății mele, care m-au învățat să rabd multe, că nu mă supăr prea lesne : dar, ca să nu fiu silită să mă cert, de vreau sau de nu vreau, îmi iau îngăduința, mai devreme ca de obicei, să-ți urez ca masa și toanele rele pe care le ai să-ți ticnească.

Și îndată părăsi încăperea.

După plecarea domnișoarei Vernon, descoperii că eram cît se poate de nemulțumit de purtarea mea. Îi azvîrlisem înapoi bunătatea pe care mi-o arătase și care dovedea, din faptele numai de curînd petrecute, cît de sinceră și cît de cinstită era ea ; mai-mai să jignesc adînc pe ființa aceasta atît de frumoasă și, după cum subliniase ea, atît de părăsită. Purtarea mea mi se păru tare grosolană. Ca să lupt împotriva acestor gînduri dureroase și să le înăbuș, am început să gust mai des decît obișnuiam din vinul pe care și-l treceau comesenii.

Starea mea zbuciumată și cumpătarea mea obișnuită făcură ca băutura să capete o grabnică înrîurire asupra mea. Bețivanii înrăiți, după cît se zice, au putința de a înghiți o anumită cantitate de băutură, care nu face decît să tulbure în mică măsură o minte care, chiar trează fiind, nu este prea limpede ; dar la oamenii străini de darul beției băuturile au o înrîurire cu mult mai puternică. Mintea mea, ațîțată de vin, își pierdu cumpătul ; începui să vorbesc vrute și nevrute, să discut despre lucruri de

[1] Parafrază după *Macbeth*, actul IV, scena 1 (n.t.).

care nu aveam habar, să povestesc anecdote, uitîndu-le tocmai miezul și apoi, rîzînd fără rost că le-am uitat ; făcui prinsori fără cea mai mică judecată, provocai pe uriașul John la trîntă dreaptă, deși acesta nu fusese doborît, de peste un an, la nici una din trîntele din Hexham iar eu nu luptasem niciodată.

Unchiul meu a avut bunătatea de a ne despărți și de a opri desfășurarea acestei sminteli de om beat, din care, bănuiesc, nu aș fi scăpat decît cu gîtul frînt.

Clevetitorii au zis chiar că, sub vraja vinului, aș fi cîntat ceva ; dar, cum nu-mi amintesc nimic despre așa ceva și cum niciodată în viața mea n-am încercat să cînt vreun viers, fie înainte, fie după această întîmplare, aș vrea să sper că această ponegrire a fost neîntemeiată. Am fost și așa destul de nechibzuit, pentru a mai avea nevoie și de această defăimare. Simțurile nu mi se rătăciră cu totul. Dar îmi pierdui degrabă cumpătul, iar patimile mele înfocate puseră cu desăvîrșire stăpînire pe mine. Mă așezasem la masă, morocănos, nemulțumit și înclinat spre tăcere, dar vinul m-a făcut vorbăreț și gîlcevitor. Contraziceam orice se zicea și atacam în mod necuviincios atît părerile politice, cît și pe cele religioase ale unchiului meu, al cărui oaspete eram. Rashleigh arăta o cumpătare prefăcută, căreia îi dădea un sens atît de usturător pentru mine, încît mă ațîța mult mai mult decît graiul zgomotos și grosolan al gălăgioșilor lui frați. La drept vorbind, unchiul meu a încercat să ne potolească ; dar autoritatea lui se pierdu în tevatura pricinuită de vin și patimi. Pînă la urmă, înnebunit la auzul unei jigniri, adevărate sau închipuite, îi dădui un pumn lui Rashleigh. Nici unul din vechii filozofi stoici, care își stăpîneau atît patimile lor, cît și pe ale celorlalți, nu ar fi putut primi jignirea cu un dispreț mai mare. Dar acest gest, care lui însuși nu i se părea vrednic de răzbunare, îl întărîtă pe Thorncliff. Am tras săbiile din teacă și schimbarăm cîteva lovituri, pînă cînd ceilalți frați ne despărțiră cu forța ;

nu voi uita niciodată rînjetul diabolic care schimonosea chipul răutăcios al lui Rashleigh, în timp ce eu eram luat pe sus din cameră, de brațele puternice a doi dintre tinerii titani. M-au închis în camera mea, încuind ușa, și îi auzii, spre turbarea mea, rîzînd cu poftă, în timp ce coborau pe scară. Furios, încercai să scap prin orice mijloc ; dar gratiile de la ferestre și trăinicia ușii ferecate mă împiedicau. Pînă la sfîrșit, mă aruncai în pat și adormii, jurînd o răzbunare groaznică, pe care aveam de gînd să o înfăptuiesc a doua zi.

Dar, împreună cu răcoarea dimineții, veni și căința. Simțeam în chipul cel mai viu cît de nesăbuită fusese purtarea mea și mă văzui silit să mărturisesc că vinul și patima mă înjosiseră, aducîndu-mă într-o stare mai prejos chiar decît aceea a lui Wilfred Osbaldistone, pe care îl disprețuiam atîta. Gîndul că va trebui să-mi cer iertare pentru purtarea mea nevrednică nu-mi alina tulburarea, căci îmi dădeam seama că domnișoara Vernon avea să fie martoră la închinăciunea mea. Necuviința și răutatea purtării mele față de ea personal mă înfundau și mai mult în aceste gînduri amarnice ; căci, înaintea ei, nici măcar nu puteam arunca vina pe nenorocita mea stare de beție.

Împovărat de toate aceste supărătoare pricini de rușine și înjosire, coborîi în sufragerie pentru prînzul cel mic, ca un răufăcător pregătit să-și primească osînda. Se întîmplă ca pîcla groasă care căzuse peste noapte să facă imposibilă vînătoarea cu copoi, așa că avui parte de ocara de a da ochii cu întreaga familie, adunată laolaltă în jurul unui pateu rece de vînat și a unor mușchi de vacă. Lipseau numai Rashleigh și domnișoara Vernon. Cînd intrai, toți erau în culmea bucuriei și îmi puteam lesne închipui că veselia le era pricinuită de niște glume făcute pe seama mea. De fapt, ceea ce socoteam eu ca o rușine dureroasă, unchiul și cei mai mulți veri o luau ca o poznă dintre cele mai hazlii. Pe cînd mă lua în zeflemea pentru isprăvile mele din seara trecută, sir Hildebrand se jura că unui tînăr îi stă mai bine să se îmbete de trei ori pe zi decît să se furișeze treaz la culcare ca un prezbiterian, părăsind o ceată de oameni de treabă și două ocale de vin. Pentru a-și întări vorbele, umplu o stacană mare cu rachiu, asigurîndu-mă : „cui pe cui scoate".

— Să nu-ți pese de rîsul acestor flăcăi, nepoate, urmă el, cu toții ar fi fost la fel de papă-lapte ca și tine, dacă nu i-aș fi înțărcat, cum s-ar zice, cu țoiul și stacana.

La drept vorbind, verii mei nu erau răi din fire ; ei văzură că eram supărat și îndurerat la amintirea isprăvilor din seara trecută și încercară cu bunăvoință, dar în chip neîndemînatic să înlăture impresia neplăcută pe care mi-o pricinuiseră glumele lor. Numai Thorncliff părea morocănos și neîmpăcat. De la început nu i-am fost pe plac acestui tînăr ; numai el nu luase parte la dovezile de bunăvoință pe care mi le arătau cu atîta stîngăcie frații lui. Dacă era adevărat, lucru de care altminteri începeam să mă cam îndoiesc, că el era socotit de familie, sau se socotea el însuși, ca soț al domnișoarei Vernon, un simțămînt de gelozie ar fi putut încolți în mintea sa, din pricina părtinirii învederate pe care tînăra domnișoară o arăta unui om pe care Thorncliff îl putea privi drept un rival primejdios.

Rashleigh intră, în sfîrșit, cu fața întunecată de parcă ar fi fost în doliu, clocind, fără nici o îndoială, gînduri de răzbunare pentru jignirea nelegiuită și nerușinată pe care i-o adusesem. Eu mă hotărîsem asupra felului în care aveam să mă port cu acest prilej și mă încredințasem că era mult mai cinstit să-i cer iertare pentru fapta mea decît să caut să mă apăr ; orice s-ar zice, jignirea pe care i-o adusesem întrecuse cu mult orice faptă a lui, de care m-aș fi putut plînge.

Așadar, mă grăbii să-l întîmpin pe Rashleigh și îi arătai părerea de rău că nu mă purtasem cuviincios în seara trecută.

— În nici o împrejurare, zisei, nu aș fi rostit un singur cuvînt de scuze ; dar îmi dau seama că m-am purtat cu o totală lipsă de cuviință. Sper că vărul meu să primească cuvintele mele de căință, pornite din inimă, și să ia în seamă că o mare parte din purtarea mea prostească se datorește și ospitalității largi de la Osbaldistone Hall.

— El va fi prietenul tău, flăcăule, strigă cinstitul cavaler, din adîncul inimii sale ; altfel, să fiu ai naibii dacă îl voi mai numi fiul meu ! Ce, Rashie, ce stai acolo parcă ai fi de lemn ? *Îmi pare rău de aceasta* este tot ce poate zice un gentleman, dacă se întîmplă să facă o boacănă, mai ales la un pahar cu vin. Eu am servit în armata de la Hounslow și știu cum se procedează în afacerile de onoare. Hai, să nu mai vorbim nimica despre aceasta și să mergem cu toții să căutăm un bursuc pe malul de la Birkenwood.

După cum am zis și mai înainte, chipul lui Rashleigh nu semăna cu nici un alt chip pe care să-l fi văzut vreodată. Dar deosebirea nu zăcea numai în trăsături, ci și în modul în care acestea își schimbau înfățișarea. Alte chipuri, atunci cînd trec de la necaz la veselie, sau de la supărare la mulțumire, rămîn nemișcate, măcar pentru o clipă, înainte ca primul simțămînt să fie cu desăvîrșire înlocuit de cel care-i urmează. Sînt un fel de zori, ca și cum întunericul începe să se risipească, iar soarele tinde să răsară ; mușchii încordați se destind, privirea posomorîtă se luminează, fruntea se descrețește și se lățește, întreaga înfățișare își pierde umbrele aspre și devine senină și liniștită. Fața lui Rashleigh, însă, nu arăta nici una din aceste treceri, ci se schimba aproape deodată, trecînd de la expresia unei pasiuni la alta cu totul potrivnică. Nu o pot asemui cu altceva decît cu schimbarea

bruscă a unei scene de teatru, unde, la un fluier al regizorului, vezi că dispare o peșteră întunecoasă și apare un crîng însorit.

Această ciudățenie în împrejurarea de față mă izbi puternic. La intrarea lui în încăpere, Rashleigh „întunecos era ca noaptea". Cu aceeași înfățișare îndîrjită ascultă scuzele mele și îndemnul tatălui său ; de-abia după ce sir Hildebrand isprăvi de vorbit, norii se risipiră deodată și el își arătă, în cuvintele cele mai binevoitoare și cumpătate, mulțumirea deplină pe care i-o prilejuia faptul că îi arătasem atît de cinstit părerea mea de rău.

— Ca să-ți spun adevărat, zise el, atît de slab de înger sînt încît, atunci cînd iau mai mult decît cele trei pahare obișnuite, nu-mi rămîne, întocmai ca și cinstitului Cassio, decît o amintire foarte tulbure a tevaturii de azi-noapte. Îmi amintesc o grămadă de lucruri, dar nimic cu limpeziciune — o ceartă, dar nimic altceva. Așa încît, dragul meu văr, urmă el, strîngîndu-mi mîna cu bunătate, îți poți da seama cît de ușurat sînt descoperind că eu sînt acela care trebuie să primească scuze, în loc de a fi cel dator să le ceară. Nu mai vreau să aud nici un cuvînt despre această ispravă ; aș fi foarte nesocotit dacă, verficînd un cont al cărui bilanț îl socoteam potrivnic mie, și găsindu-l, pe neașteptate și în chip atît de plăcut, schimbat în folosul meu, aș mai avea ceva de zis. Vezi, domnule Osbaldistone, că încerc să-mi însușesc termenii comerciali și să mă fac vrednic de locul ce mi s-a oferit.

Ridicîndu-mi ochii pentru a răspunde cuvintelor lui, privirea mea întîlni pe cea a domnișoarei Vernon, care, intrînd în sală, nebăgată în seamă, în timpul cît noi vorbeam, ascultase cu luare-aminte spusele noastre. Rușinat și încurcat, mi-am ațintit privirea în pămînt și m-am strecurat spre masă, unde mă așezai în mijlocul verilor mei, care înfulecau de zor.

Unchiul meu, ca isprăvile din ajun să nu treacă fără ca noi să tragem unele învăţăminte, se folosi de acest prilej ca să ne sfătuiască cu tot dinadinsul, pe Rashleigh şi pe mine, să ne lăsăm obiceiurile noastre de papă-lapte, cum le numea el şi, încetul cu încetul, să ne obişnuim ca, după o cantitate de băutură vrednică de un gentleman, să nu ne pierdem minţile şi să nu dăm loc la certuri şi la capete sparte. El ne sfătuia să începem să gustăm în fiecare zi, în chip regulat, cîte o oca de vin, care, cu ajutorul berii şi al rachiului, să alcătuiască o frumoasă zestre pentru un începător în meşteşugul băuturii. Pentru a ne face să prindem inimă, ne asigura că el cunoscuse mulţi oameni care au ajuns la vîrsta noastră fără a bea mai mult de o jumătate vin la o masă, dar care, nimerind printre băieţi cinstiţi şi urmînd pilda lor inimoasă, au ajuns mai apoi să se numere printre oamenii cei mai de treabă din timpul lor, care puteau să dea pe gît, în chip firesc, şase sticle de vin, fără ciorovăială sau gîlceavă şi fără ca a doua zi de dimineaţă să le fie rău sau să se căiască.

Oricît de înţelept era acest sfat şi oricît de îmbietoare era calea ce mi se deschidea în faţă, nu am urmat îndemnul ; poate în bună parte din pricina faptului că, ori de cîte ori îmi ridicam ochii din farfurie, zăream privirea domnişoarei Vernon aţintită asupra mea, privire în care mi se părea că citeam o compătimire gravă, amestecată cu părere de rău şi nemulţumire. Începusem să-mi frămînt mintea asupra felului în care aş putea găsi un prilej de lămurire cu ea, spre a-i cere iertare, cînd îmi dădu să înţeleg că era hotărîtă să mă scutească de grija de a-i cere o întrevedere.

— Vere Francis, zise ea, dîndu-mi acelaşi epitet pe care obişnuia să-l dea şi celorlalţi Osbaldistoni, deşi eu nu eram, de fapt, nici un fel de rubedenie cu dînsa ; azi-dimineaţă am dat peste un fragment greu de lămurit din *Divina Comedie* a lui Dante. Vrei să fii bun să vii pînă la bibliotecă şi să-mi dai ajutor ? După ce vei fi dezgropat pentru mine intenţia nedesluşită a poetului florentin, ne vom alătura celorlalţi la malul Birkenwood ca să vedem ce noroc au avut cu dezgroparea bursucului.

Mă arătai, desigur, gata să-i fiu de folos. Rashleigh se oferi să ne însoţească.

— Sînt ceva mai îndemînatic, zise el, la descifrarea tîlcurilor din Dante, cu toate metaforele şi eliziunile poemei lui sălbatice şi întunecoase, decît la vînarea bietului şi nevinovatului sihastru din vizuina lui retrasă.

— Te rog să mă ierţi, Rashleigh, zise domnişoara Vernon ; dar, întrucît urmează să ocupi locul domnului Francis la contoar, socot că trebuie să-i predai lui sarcina de a dăscăli pe învăţăcelul dumitale la Osbaldistone Hall. Te vom chema şi pe dumneata, totuşi, dacă se va ivi prilejul ; aşa că, rogu-te, nu mai sta aşa de posomorît. Pe lîngă aceasta, ar fi ruşinos pentru dumneata să nu te pricepi la aceste îndeletniciri vînătoreşti. Aş vrea să ştiu cum te vei descurca, dacă unchiul nostru din Crane Alley te va întreba despre felul în care se ia urma unui bursuc ?

— Adevărat, Die, adevărat, zise sir Hildebrand, cu un suspin. Mi-e teamă că Rashleigh nu va putea sări hopul, cînd va fi pus la încercare. Ar fi învăţat şi el lucruri de folos ca şi fraţii lui, căci a fost crescut în acelaşi fel ; dar maimuţărelile astea franţuzeşti şi cartea prea multă, împreună cu guliile astea noi şi cu şobolanii şi cu Hanovrienii[1] au schimbat faţa vechii Anglii, pe care o cunoşteam eu. Dar hai cu noi, Rashie, şi du-mi toiagul de vînătoare, omule ; vară-ta nu are acum nevoie de tovărăşia ta, iar eu nu vreau să îngădui ca Die să fie supărată ; nu vreau să se spună că nu a fost decît o singură fată în

[1] Guliile (de Olanda) şi şobolanii (de Hanovra) erau poreclele folosite de partizanii casei Stuart la adresa adversarilor politici, cu aluzie la Wilhelm al III-lea, care fusese *stathouder* în Olanda înainte de a detrona pe Iacob al II-lea, şi la George I, mai înainte *elector* de Hanovra (n.t.).

Osbaldistone Hall şi s-a prăpădit şi aceea, pentru că n-a putut să-şi facă pe plac.

Rashleigh urmă porunca tatălui său, dar nu fără a-i şopti mai întîi Dianei :

— Presupun că trebuie să vin întovărăşit cu discreţie de curteanul *Ceremonial* şi să bat la uşa bibliotecii înainte de a intra, nu ?

— Nu, nu, Rashleigh, răspunse domnişoara Vernon, înlătură din tovărăşia dumitale pe făţarnicul crai *Disimulare* şi îţi voi asigura intrarea liberă la sfaturile noastre de clasicism.

Zicînd acestea, ea îmi arătă calea spre bibliotecă, iar eu am urmat-o aproape ca un răufăcător, gata să-şi primească osînda ; dar, din cîte îmi amintesc, am mai folosit o dată această imagine, dacă nu chiar de două ori. Deci, fără nici o altă comparaţie, am urmat-o cu impresia că mă aflam într-o încurcătură neplăcută şi dureroasă, de care aş fi dat oricît ca să mă descotorosesc. Gîndeam că pentru mine, care respiram destul timp aerul de pe continent, ar fi înjositor şi nevrednic să cred că o doamnă frumoasă îşi alege tovarăşul pentru o convorbire între patru ochi, numai dintre gentlemenii care se deosebesc prin strălucirea, cavalerismul şi prin ceva din încrederea în sine a omului binecrescut.

Simţămintele mele englezeşti, copleşeau, totuşi, educaţia mea franceză, aşa că aveam, după cum cred, o înfăţişare de plîns, cînd domnişoara Vernon, aşezîndu-se majestuos într-un jilţ uriaş de bibliotecă, întocmai ca un judecător pregătit să asculte o pricină însemnată, îmi făcu semn să mă aşez pe un scaun din faţa ei (lucru pe care îl făcui, asemenea unui biet om care trebuie judecat), şi începu să-mi vorbească pe un ton de amarnică zeflemea.

CAPITOLUL XIII

Cumplit a fost acela care, de prima dată,
Muie-n otravă arma cu gîndul să ucidă ;
Mult mai cumplit acela, şi mai rău blestemat,
Ce picură veninul în vasul omenesc,
Turnînd în vine moartea şi viaţa-nlocuind.

Anonim

— Pe cuvîntul meu, domnule Francis Osbaldistone, zise domnişoara Vernon, cu înfăţişarea unei persoane care se credea întru totul îndreptăţită să mă ia în zeflemea după bunul ei plac, firea dumitale începe să iasă la iveală. Nu credeam că ai acest dar. Isprava dumitale de ieri poate fi luată drept o piatră de încercare, pentru a te dovedi îndreptăţit să intri în breasla de la Osbaldistone Hall. A fost o capodoperă.

— Îmi dau seama pe deplin de proasta mea creştere, domnişoară Vernon, şi nu pot spune în apărarea mea decît că primisem nişte veşti care mi-au tulburat peste măsură gîndurile. Ştiu prea bine că am fost din cale-afară de îndrăzneţ şi necugetat.

— Te învinuieşti cu totul pe nedrept, zise nemilosul meu mentor. Din cîte am văzut şi am auzit după aceea, dumneata ai izbutit să întruchipezi în chip fericit, în timpul unei singure seri, însuşirile mai de seamă ale diferiţilor veri ce îi ai ; firea blîndă şi darnică a binevoitoru-

lui Rashleigh, cumpătarea lui Percie, bărbăţia liniştită a lui Thorncliff, îndemînarea lui John la dresajul cîinilor, dragostea lui Dickon pentru jocurile de noroc. Toate acestea înfăţişate de un singur ins, domnul Francis, care a ales cum nu se poate mai bine timpul, locul şi împrejurările, cu o dibăcie vrednică de gustul şi deşteptăciunea înţeleptului Wilfred.

— Ai puţină milă, domnişoară Vernon, zisei eu, căci mărturisesc că socoteam a merita lecţia, ţinînd seama mai ales din partea cui venea ; şi iartă-mă dacă îţi amintesc, ca scuze pentru poznele pe care îndeobşte nu le fac, obiceiul acestei case şi al acestui ţinut. Departe de mine gîndul de a aproba acest obicei ; dar avem autoritatea lui Shakespeare, care zice că vinul este ca un prieten bun, şi oricărui om i se poate întîmpla să întreacă măsura o dată în viaţă.

— Da, domnule Francis, dar el pune atît lauda, cît şi căinţa în gura celui mai mare mişel creat de condeiul lui. Totuşi, nu voi folosi peste măsură cîştigul pe care mi-l dă citatul dumitale, copleşindu-te cu argumentele nimicitoare prin care victima Cassio răspunde ispititorului Iago. Aş dori să ştii numai atît : că există cel puţin o fiinţă căreia îi pare rău să vadă un tînăr înzestrat şi de viitor scufundîndu-se în troaca în care cei ce locuiesc în această casă se bălăcesc în fiecare noapte.

— N-am făcut decît să-mi ud ciubota, te asigur, domnişoară Vernon, şi îmi dau prea bine seama de murdăria băltoacei ca să mai calc în ea vreodată.

— Dacă aceasta este hotărîrea dumitale, răspunse ea, atunci e o hotărîre înţeleaptă. Am fost însă atît de supărată de cele ce am auzit, încît am lăsat interesele mele pe planul al doilea. Te-ai purtat cu mine ieri seară, în timpul cinei, ca şi cînd ai fi aflat ceva care mă micşora sau mă înjosea în ochii dumitale. Îţi cer îngăduinţa de a te întreba ce-a fost.

Eram uluit. Întrebarea ei, pusă fără înconjur, era asemănătoare întrebărilor pe care gentlemenii şi le pun între ei cînd unul îi cere socoteală celuilalt pentru felul său de a se purta, într-un chip binevoitor, dar totuşi hotărît, fără circumlocuţiunile, umbrele, înmuierile şi perifrazele la care se recurge cînd două fiinţe de sex deosebit, din treptele mai înalte ale societăţii, se răfuiesc între ele.

Rămăsei nespus de încurcat, deoarece îmi veni în minte că cele spuse de Rashleigh, chiar de ar fi fost adevărate, ar fi trebuit să o facă pe domnişoara Vernon mai degrabă ţinta compătimirii decît a pizmei mele păcătoase ; şi chiar dacă spusele lui mi-ar fi prilejuit cea mai bună scuză pentru purtarea mea, încă mi-ar fi fost foarte greu să povestesc nişte amănunte care ar fi jignit-o, fireşte, pe domnişoara Vernon. Ea băgă de seamă că şovăi şi urmă pe un ton ceva mai hotărît, dar totuşi cumpătat şi politicos :

— Sper că domnul Osbaldistone nu îmi contestă dreptul de a cere această desluşire. Cum nu am nici o rudă care să mă sprijine, trebuie să mi se dea dreptul de a mă apăra singură.

Încercai cu şovăială să arunc vina necuviincioasei mele purtări pe faptul că nu m-aş fi simţit bine, precum şi pe aceea că aş fi primit nişte scrisori neplăcute de la Londra. Ea aşteptă să-mi golesc tot sacul cu scuze, pînă ce aproape n-am mai avut ce spune, ascultîndu-mă în tot acest timp cu un zîmbet neîncrezător.

— Şi acum, domnule Francis, după ce am ascultat prologul scuzelor dumitale, înşirat cu reaua voinţă care caracterizează toate prologurile, te rog ridică cortina şi arată-mi ceea ce doresc să văd. Într-un cuvînt, lasă-mă să ştiu ce spune Rashleigh despre mine, căci el este marele maşinist şi cel care trage toate sforile pe scena din Osbaldistone Hall.

— Dar, presupunînd că aş avea ce să-ţi povestesc, domnişoară Vernon, ce i se cuvine aceluia care poartă vorbe de la un aliat la celălalt ? Chiar dumneata mi-ai spus că Rashleigh ţi-a rămas aliat, deşi nu-ţi mai este prieten.

— Nu am nici răbdarea pentru ocolişuri deşarte, nici nu înclin să glumesc în această privinţă. Rashleigh nu poate, nu ar trebui, nu îndrăzneşte să vorbească ceva despre mine, Diana Vernon, fără ca eu să am dreptul a afla. Fără îndoială că sînt unele taine pe care le împărtăşim între noi ; dar ele nu puteau avea legătură cu cele ce ţi-a spus şi nici nu mă priveau pe mine individual.

În acest răstimp, îmi venisem în fire şi mă hotărîi în grabă să nu dezvălui nimica din cele ce-mi spusese Rashleigh oarecum în taină. Găseam că faptul de a împărtăşi altuia o convorbire între patru ochi înseamnă ceva nedemn ; gîndeam că nu i-ar face nici un bine domnişoarei Vernon, ci, dimpotrivă, nu-i putea pricinui decît multă durere. Răspunsei deci serios că între domnul Rashleigh Osbaldistone şi mine nu fusese decît un neînsemnat schimb de păreri cu privire la familia din castelul Osbaldistone ; susţineam cu toată tăria că nu se vorbise nimic care să-mi lase o impresie neplăcută cu privire la ea.

— Ca gentleman, spusei, nu aş putea să dau alte deslușiri cu privire la o convorbire care s-a petrecut între patru ochi.

Ea se repezi cu vioiciunea unei *Camilla* [1], pregătindu-se de luptă.

— Să nu crezi că poţi să mă duci cu vorba, domnul meu, trebuie să am un alt răspuns din partea dumitale.

Chipul i se aprinse, fruntea se înroşi, ochii îi străluceau ca meteorii, în timp ce zicea : „Cer această deslușire cu dreptul unei femei mîrşav clevetite ; o cer de la orice om care se socoteşte un gentleman ; o cer cu dreptul unei

[1] Una din eroinele *Eneidei*, cunoscută prin sprinteneala cu care alerga (n.t.).

fiinţe lipsită de mamă, lipsită de prieteni, singură pe lume, lăsată să se călăuzească şi să se apere singură ; o cer oricărei fiinţe care se bucură de o soartă mai bună ; o cer în numele lui Dumnezeu, care i-a adus pe lume, pe ei ca să petreacă şi pe ea să sufere. Nu mă vei refuza, zise ea, privind cucernic în sus, căci altfel te vei căi, dacă există o dreptate în această lume sau în ceruri.“

Eram nespus de mirat de înflăcărarea ei, dar, conjurat în felul acesta, am simţit că era de datoria mea să las deoparte orice delicateţe nepotrivită şi îi povestii pe scurt, dar cuprinzător, ceea ce aflasem de la Rashleigh.

Ea se aşeză din nou şi îşi veni în fire de îndată ce începui să-i răspund ; de cîte ori mă poticneam şi căutam un cuvînt mai puţin jignitor, de atîtea ori îmi tăia vorba spunînd : „Zi înainte, te rog, zi înainte ; primul cuvînt ce-ţi trece prin cap este cel mai cinstit şi deci şi cel mai bun. Nu te gîndi la ceea ce simt eu, ci vorbeşte aşa cum ai vorbi unui terţ nepăsător.“

Astfel îndemnat şi îmbărbătat, îi înşirai toată povestea pe care mi-o spusese Rashleigh, despre vechiul înscris care o logodea cu unul din Osbaldistoni, despre nesiguranţa şi greutatea pe care o întîmpina în alegerea ei ; ajuns aici, aş fi fost bucuros să mă fi putut opri ; dar mintea ei pătrunzătoare descoperi că mai era ceva ascuns şi chiar ghici despre ce era vorba.

— De ! Rashleigh a arătat rea-voinţă cînd ţi-a povestit acestea despre mine. Eu sînt ca biata fată din basme, care a fost logodită încă din leagăn cu Ursul Negru, din Norvegia, dar care se tînguia mai ales de faptul că era poreclită de colegele-i de şcoală logodnica lui Moş Martin. Pe lîngă aceasta însă Rashleigh a mai spus ceva despre el însuşi în legătură cu mine — nu este aşa ?

— M-a lăsat a înţelege desigur că, de nu s-ar gîndi că l-ar înlătura pe fratele lui, el ar dori acum, ca o urmare a schimbării de profesiune, ca numele de Rashleigh

să umple spațiul lăsat liber în dispensă, în locul numelui lui Thorncliff.

— Da ? Adevărat ? întrebă ea ; a fost el atît de binevoitor ? Prea mare cinste pentru sărmana sa slujitoare, Diana Vernon. Presupun că ea urma să fie înnebunită de fericire la gîndul că s-ar putea face o asemenea înlocuire de nume ?

— Ca să mărturisesc drept. așa mi-a dat să înțeleg și chiar a strecurat...

— Ce anume ? Spune-mi tot, izbucni ea, grăbită.

— Că el rupsese înadins prietenia strînsă dintre dumneavoastră, de teamă ca ea să nu dea loc unei dragoste, de care nu ar fi putut avea parte, el fiind hărăzit bisericii.

— Îi sînt foarte recunoscătoare pentru bunăvoință, răspunse domnișoara Vernon, în timp ce fiecare trăsătură de pe fața ei minunată arăta silă și un dispreț desăvîrșit. Se opri o clipă, apoi urmă cu obișnuitul ei sînge rece :

— Mă așteptam, sau ar fi trebuit să mă aștept, la toate cele ce am auzit de la dumneata, pentru că, în afară de un singur lucru, toate sînt foarte adevărate. Există însă unele otrăvuri atît de grozave, încît se zice că numai cîteva picături ar putea învenina o fîntînă întreagă ; astfel, în cuvintele lui Rashleigh este un neadevăr destul de puternic ca să spurce întreg puțul în care, după cum se zicea în vechime, sălășluiește *Adevărul* însuși. Primul și cel mai sfruntat neadevăr este că, știindu-l pe Rashleigh așa cum sînt prea îndreptățită să-l știu, aș mai fi putut împărți soarta mea cu a lui, oricare ar fi împrejurarea care să mă îndemne la aceasta ! Nu, urmă ea cu un soi de lăuntrică tresărire care părea să arate, fără vrerea ei, scîrba, orice altă soartă, afară de aceasta ! Bețivul, jucătorul la noroc, bătăușul, jocheul, chiar neghiobul acela făr'de minte — oricare din ei ar fi de o mie de ori mai bun ca Rashleigh, iar mînăstirea — temnița — mormîntul — vor fi binevenite înaintea orișicăruia din ei.

Din graiul Dianei se desprindeau jalea și duioșia, vădind că ea se afla într-o stare neobișnuită și înduioșătoare. Așa de tînără, așa de frumoasă, așa de nepregătită pentru viață, părăsită în voia soartei și lipsită de ajutorul pe care cele din sexul ei îl capătă de la prietenia și înțelegerea altor femei ; lipsită pînă și de apărarea pe care o are sexul slab, atunci cînd este înconjurat de bunăcuviința unei lumi mai subțiri ; cu greu pot găsi o metaforă ca să spun că mi se rupea inima de ea. Totuși, fata își arăta cu demnitate disprețul ei pentru ceremonial — cu mîndrie, sila ei pentru minciună — cu hotărîre neclintită, chipul în care privea primejdiile ce o înconjurau ; toate acestea îmbinau în mine mila cu cea mai călduroasă admirație. Părea o domniță părăsită de supuși și izgonită din drepturile ei ; disprețuia totuși acele reguli formale de bună purtare, care sînt alcătuite pentru lumea de rang inferior ; iar în toate greutățile pe care le întîmpina se sprijinea cu îndrăzneală și încredere pe dreptatea dumnezeiască și pe tăria de nezdruncinat a sufletului ei.

Aș fi vrut să-i împărtășesc simțămintele de simpatie și admirație, pe care le încercam față de starea ei nefericită și față de sufletul ei dîrz, dar Diana mă făcu îndată să tac.

— Ți-am zis în glumă, spuse ea, că nu-mi plac complimentele, acum îți zic în mod serios că nu-ți cer simpatie și că disprețuiesc mîngîierea. Ce mi-a fost dat să îndur am îndurat. Ce voi mai avea de îndurat voi însă dura cum am să pot ; nici un cuvînt de alinare nu poate ușura, nici măcar cu un fulg, povara pe care sclavul o duce. O singură ființă omenească ar fi putut să mă ajute, și anume chiar acela care a hotărît să-mi mărească greutățile, Rashleigh Osbaldistone. Da ! a fost un timp cînd m-aș fi putut deprinde să-l iubesc pe acest om, dar, Doamne-Dumnezeule ! pricina pentru care a căutat să-mi capete încrederea, mie, care și așa eram destul de părăsită, neclintita și neîncetata stăruință cu care el și-a urmărit an de an țelul, fără a avea o singură clipă de re-

mușcare sau de milă — țelul pentru care el ar fi vrut să schimbe în otravă hrana cu care îmi nutrea mintea... O, cerule milostiv ! Ce-aș fi ajuns eu în această lume și în cea viitoare, cu trup și cu suflet, dacă m-aș fi prins în mrejele acestui desăvîrșit ticălos !

Am fost atît de izbit la aflarea acestui vicleșug mîrșav, pe care cuvintele ei mi-l deslușeau, încît mă ridicai de pe scaun, ca un om năuc și, apucînd mînerul sabiei, mă pregăteam să părăsesc de îndată camera și să caut pe acela asupra căruia să-mi revărs focul mîniei, pe deplin îndreptățită. Cu sufletul la gură, cu ochii și înfățișarea în care disprețul și sila fuseseră înlocuite de spaima cea mai vie, domnișoara Vernon se aruncă între mine și ușa bibliotecii.

— Oprește-te, zise ea, oprește-te ! Oricît de dreaptă ți-ar fi supărarea, dumneata nu cunoști nici jumătate din tainele acestei îngrozitoare case-închisoare. Își aruncă apoi cu îngrijorare ochii de jur împrejur și coborî vocea pînă la șoaptă. Viața lui este vrăjită, nu te poți lupta cu el, fără a pune în primejdie alte vieți și fără a prilejui nenorociri mai mari. Dacă ar fi fost altfel, s-ar fi ivit poate pînă acum clipa dreptății și n-ar fi putut scăpa teafăr, nici chiar din mîna mea slabă. Ți-am spus, urmă ea, făcîndu-mi semn să mă așez din nou, că nu am nevoie de mîngîiere ; îți spun acum că nu era nevoie de răzbunare.

Mă așezai din nou, fără să știu ce fac, gîndindu-mă la cele spuse de ea și dîndu-mi seama de ceea ce îmi scăpase în prima clipă de mînie, că eu nu aveam nici un drept de a mă orîndui ca apărător al domnișoarei Vernon. Ea tăcu o clipă ca să lase atît tulburarea ei, cît și a mea să se potolească, apoi îmi vorbi cu mai multă liniște.

— Ți-am și spus că există, în legătură cu Rashleigh, o taină de temut. Ticălos așa cum este și știind bine că-i osîndit în ochii mei, nu pot — nu îndrăznesc să mă cert fățiș cu dînsul sau să-l sfidez. Dumneata, de asemenea, domnule Osbaldistone, trebuie să-l suporți cu răbdare — să-i dejoci vicleniile, întîmpinîndu-le cu prevedere și nu cu violență ; și peste toate, trebuie să te ferești de isprăvi ca cele de azi-noapte, care nu-i pot da decît foloase asupra dumitale. Voiam să te previn și de aceea am dorit această întrevedere ; dar am împins mai departe decît aș fi vrut destăinuirile mele.

O asigurai că poate avea toată încrederea în mine.

— Sînt sigură de asta, răspunse ea. Ai pe fața dumitale și în felul în care te porți ceva care dă încredere. Să fim prieteni și de aici înainte. Să nu te temi, zise ea rîzînd și roșind ușor, vorbind totuși liber și nestînjenit, că prietenia dintre noi ar fi numai un nume măsluit, cum zice poetul, pentru a ascunde un alt simțămînt. Eu fac parte, prin felul meu de a gîndi și de a proceda, mai degrabă din rîndurile sexului dumitale, în spiritul căruia am fost totdeauna crescută, decît dintr-al meu. Pe lîngă aceasta, soarta m-a îmbrobodit încă din leagăn cu vălul de călugăriță ; te rog să mă crezi că nu m-am gîndit încă la condițiile groaznice în care m-aș putea descotorosi de acest văl. Timpul pentru a lua o hotărîre neclintită, adăogă ea, nu a sosit încă și aș fi fericită să mă desfăt mai departe prin pajiștile sălbatice și în aerul curat, împreună cu celelalte viețuitoare ale naturii, atîta timp cît îmi mai este îngăduit a mă bucura de ele. Acuma, că am lămurit așa de bine fragmentul din Dante, du-te, rogu-te, să vezi ce s-a întîmplat cu vînătorii de bursuci. Mă doare așa de tare capul încît nu pot merge și eu.

Părăsii biblioteca, dar nu pentru a-i căuta pe vînători. Simțeam nevoia unei plimbări de unul singur, pentru a mă liniști înainte de a înfrunta din nou tovărășia lui Rashleigh, a cărui ticăloșie adînc chibzuită îmi fusese arătată în chip atît de izbitor. În familia lui Dubourg (care făcea parte din biserica reformată), auzisem multe povești despre preoții catolici care, fără să țină seama de prietenie, de ospitalitate, sau de cele mai sfinte legături ale vieții, își satisfăceau patimile oprite de legile credinței

lor. Dar planul bine cumpănit de a lua asupră-şi educaţia unei orfane părăsite, a unei fiinţe de sînge nobil, atît de aproape înrudită cu familia lui proprie, numai cu gîndul viclean de a o ademeni mai tîrziu, — povestit aşa cum a fost, cu toată căldura şi răzvrătirea unei fete neprihănite, care urma să-i fie victimă, — mi se păru mai scîrnav decît cea mai grozavă dintre poveştile pe care le auzisem la Bordeaux. Simţeam că-mi va fi peste măsură de greu să mă întîlnesc cu Rashleigh şi totuşi să-mi ascund sila pe care mi-o trezea. Eram totuşi nevoit, fără doar şi poate, să mă port aşa nu numai din pricina nelămuritei însărcinări pe care mi-o dăduse Diana, ci şi pentru că, la drept vorbind nu aveam nici un temei cinstit de a mă certa cu el.

Mă hotărîi, prin urmare, să întîmpin la rîndul meu, pe cît mi-era cu putinţă, prefăcătoria lui Rashleigh, cu o prevedere la fel de mare, atîta timp cît vom locui împreună sub acelaşi acoperămînt. Mă hotărîi ca, atunci cînd el avea să plece la Londra, să-i trimit lui Owen măcar o sumară descriere a firii lui, care să-i trezească băgarea de seamă şi să-l facă atent la mersul afacerilor tatălui meu. Zgîrcenia sau ambiţia, gîndeam eu, ar putea chiar mai mult decît o plăcere nelegiuită ; se putea ca tăria firii lui şi darul său de a se preface că îşi însuşeşte toate virtuţile să-i aducă o încredere nespus de mare : nu speram de asemenea ca buna-credinţă sau recunoştinţa să-l împiedice de a abuza de această încredere. Sarcina era destul de grea, mai ales în împrejurările în care mă găseam, pentru că înştiinţarea mea putea fi socotită ca o probă de gelozie faţă de rivalul, sau mai bine zis, de urmaşul la bunăvoinţa tatei. Totuşi, gîndeam că este neapărat trebuincios să întocmesc o astfel de scrisoare, lăsîndu-l pe Owen, care de felul lui era cumpătat, prevăzător şi înţelept, să se folosească aşa cum ar fi crezut de faptul că era încunoştinţat de adevărata fire a lui Rashleigh. Scrisei deci o astfel de scrisoare şi o trimisei la poştă cu cel dintîi prilej.

La prima întîlnire cu Rashleigh, atît el, cît şi eu păream a ne ţine la depărtare unul de altul şi a căuta să ocolim orice temei de ciocnire. El îşi dădea — desigur — seama că destăinuirile domnişoarei Vernon îi fuseseră potrivnice, deşi nu avea de unde să ştie că ajunseseră pînă acolo încît să dea de gol ticăloşia pe care o plănuise faţă de ea. Convorbirile noastre fură deci reţinute, atît din partea mea, cît şi din a lui, şi se mărginiră la subiecte de mică însemnătate. Dealtfel, şederea lui Osbaldistone Hall nu a mai dăinuit decît puţine zile, după faptele mai sus povestite ; în acest timp, am băgat de seamă numai două lucruri mai deosebite la el. Primul a fost iuţeala şi chipul aproape intuitiv în care mintea lui aprigă şi harnică îşi insuşea şi orînduia principiile elementare de care avea nevoie în noua-i profesiune, pe care o studia din răsputeri ; din cînd în cînd, făcea caz de progresele lui, ca şi cum ar fi vrut să-mi arate ce uşor îi venea lui să ridice povara pe care eu o lepădasem, din plictiseală şi neputinţă. Celălalt lucru de seamă a fost că, deşi domnişoara Vernon se socotea jignită de Rashleigh, ei au avut mai multe întrevederi între patru ochi, care au durat destul de mult, cu toate că în văzul lumii, purtarea unuia faţă de celălalt nu era mai prietenoasă ca de obicei.

Cînd sosi ziua plecării lui Rashleigh, tatăl său îşi luă rămas bun de la el cu nepăsare : fraţii lui, cu veselia de-abia ascunsă a şcolarilor care îşi văd pedagogul plecînd şi simt o bucurie pe care nu îndrăznesc să o arate ; iar eu, cu o bună-cuviinţă rece. Cînd se apropie de domnişoara Vernon, vrînd să o îmbrăţişeze, ea se trase înapoi, cu o privire mîndră şi dispreţuitoare : dar îi spuse în timp ce îi întindea mîna : „Rămas bun, Rashleigh. Domnul să te răsplătească pentru binele ce l-ai făcut şi să te ierte pentru răul ce ai avut de gînd să-l faci !“

— Amin, frumoasa mea verişoară, răspunse el, cu aerul cucernic, pe care bănuiesc că se deprinsese să şi-l ia încă de pe cînd urmase la seminarul de la Saint Omers ; fericit acela ale cărui gînduri bune au rodit în fapte şi ale cărui gînduri rele au pierit în mugure.

Acestea i-au fost cuvintele de despărţire.

— Cumplit făţarnic ! îmi zise domnişoara Vernon, în timp ce uşa se închidea în urma lui. Cît de mult se apropie la suprafaţă ceea ce slăvim mai mult pe lume de ceea ce dispreţuim şi urîm cel mai mult !

I-am scris tatălui meu prin Rashleigh, de asemenea cîteva cuvinte şi lui Owen, în afara scrisorii confidenţiale de care am pomenit mai înainte şi pe care am crezut că este mai cuminte şi mai potrivit să o trimet pe altă cale. În aceste epistole, ar fi fost firesc din partea mea să arăt, atît tatălui, cît şi prietenului meu, că mă găseam în momentul de faţă în împrejurări care nu puteau folosi cunoştinţelor mele, afară numai dacă doream să învăţ tainele vînătorii cu copoi sau cu şoimi ; totodată puteam să uit, în tovărăşia rîndaşilor bădărani şi a grăjdarilor, orice cunoştinţă folositoare sau apucătură mai subţire ce îmi însuşisem pînă atunci. Ar fi fost firesc, de asemenea, să arăt plictiseala şi sila pe care le simţeam, locuind printre nişte oameni care nu trăiau decît pentru vînătoare sau pentru îndeletniciri şi mai înjositoare ; aş fi putut să mă plîng de obişnuita lipsă de cumpătare la băutură a familiei, al cărei oaspete eram, precum şi de anevoinţa — puteam spune chiar de supărarea — cu care unchiul meu, sir Hilbebrand, îmi primea scuzele cînd mă abţineam de la băutură. Acest ultim lucru l-ar fi putut într-adevăr speria uşor pe tatăl meu, el fiind un om deosebit de cumpătat ; dacă aş fi atins această chestiune în scrisoarea mea, el mi-ar fi deschis cu siguranţă uşile temniţei şi ar fi găsit un mijloc, fie de a-mi scurta surghiunul, fie cel puţin de a-mi schimba locul de şedere pe timpul surghiunului meu la ţară.

Ştiind, dragul meu Tresham, cît de neplăcută era o şedere prelungită la Osbaldistone Hall pentru un om de vîrsta mea şi cu obiceiurile mele, ar fi fost firesc să arăt toate aceste neajunsuri tatălui meu, cu scopul de a-i obţine consimţămîntul pentru a părăsi casa unchiului meu. Un lucru este însă cert, anume că nu am lăsat să se strecoare nici un singur cuvînt despre acestea în scrisorile mele către tata şi către Owen. Dacă Osbaldistone Hall ar fi fost Atena, în toată gloria culturii ei antice, şi dacă ar fi fost locuit de toţi înţelepţii, eroii şi poeţii, nu aş fi putut arăta o mai slabă dorinţă de a părăsi locul acela.

Dacă în vinele tale a mai rămas ceva din focul tinereţii, Tresham, nu-ţi va fi prea greu să-ţi dai seama de ce nu am vorbit despre un subiect care părea atît de bătător la ochi. Răpitoarea frumuseţe a domnişoarei Vernon, de care ea însăşi părea că-şi dă atît de puţin seama, starea ei înduioşătoare şi plină de taine — relele de care era ameninţată şi dîrzenia cu care părea că le face faţă — felul ei de a se purta, mai îndrăzneţ decît se potrivea unei fete, totuşi, după cum mi se părea, depăşind îndrăzneala cuvenită numai din pricina neînfricatei conştiinţe a nevinovăţiei sale ; şi, mai presus de toate, deosebirea măgulitoare şi vădită pe care o făcea între mine şi toţi ceilalţi din jurul ei — toate acestea nu puteau decît să-mi trezească cele mai alese simţăminte, să-mi aţîţe curiozitatea, să-mi răscolească imaginaţia şi să-mi măgulească vanitatea. Într-adevăr, nu îndrăzneam să-mi mărturisesc nici chiar mie însumi adîncimea simţămintelor pe care mi le prilejuia domnişoara Vernon, sau partea covîrşitoare pe care o ocupa în gîndurile mele. Citeam împreună cu ea, umblam împreună, călăream împreună şi stăteam de vorbă împreună. Studiile pe care le întrerupsese, ca urmare a certei ei cu Rashleigh, le urma acum din nou sub îndrumarea unui dascăl ale cărei vederi erau mai cinstite, deşi cunoştinţele îi erau mult mai mărginite.

În adevăr, nu eram cîtuşi de puţin pregătit să o ajut în cîteva studii mai profunde, pe care le începuse cu Rashleigh şi care mi se păreau mai potrivite pentru un slujitor al bisericii decît pentru o fată frumoasă. Nici nu-mi pot închipui care a fost scopul lui Rashleigh, atrăgînd-o pe întunecoasa cale a cazuisticii, pe care savanţii o numesc filozofie, sau în ştiinţele matematicilor şi ale astronomiei, la fel de abstracte, deşi mai pozitive ; poate în scopul de a dărîma şi de a încurca în gîndul ei deosebirea şi nepotrivirea dintre sexe şi, poate, pentru a o obişnui cu reflexiunile subtile, cu care ar putea îmbrăca, atunci cînd va crede el de cuviinţă, răul în vestmîntul binelui. Cu acelaşi gînd, deşi, în acest din urmă caz, scopul viclean urmărit era mai bătător la ochi, lecţiile lui Rashleigh o îndemnaseră pe domnişoara Vernon să nesocotească şi să dispreţuiască formele de bună-cuviinţă cu care erau înconjurate doamnele din societatea contemporană. Este adevărat că ea era lipsită de orişice tovărăşie femeiască şi nu avea cum să înveţe obişnuitele reguli de bună purtare, nici din pilde şi nici prin învăţătură ; totuşi, avea în ea atîta sfială înnăscută şi un simţ atît de ascuţit pentru ceea ce era bine şi rău, încît ea nu şi-ar fi însuşit singură purtarea atît de îndrăzneaţă şi dîrză, care m-a izbit şi uimit atîta la prima noastră întîlnire, dacă nu ar fi fost îndemnată să socotească dispreţul pentru etichetă ca o dovadă de superioritate a minţii, sau de încredere din partea unei conştiinţe nevinovate. Şiretul ei dascăl avea fără îndoială temeiurile lui, cînd căuta să înlăture apărarea pe care cumpătarea şi prevederea le ridică în jurul virtuţii. Dar, atît pentru aceasta, cît şi pentru celelalte fărădelegi ale lui, el a dat seama, încă de mult, în faţa unui judecător mai mare.

În afară de propăşirea domnişoarei Vernon, care cu mintea ei pătrunzătoare îşi însuşea cu uşurinţă orice învăţătură din ştiinţele cele mai abstracte, descoperii că ea nu era o lingvistă de dispreţuit şi cunoştea bine atît literatura veche, cît şi pe cea contemporană. Dacă n-aş fi ştiut că adeseori firile deosebit de înzestrate progresează tocmai atunci cînd par să fie mai puţin ajutate, nu aş fi crezut ce repede înainta la învăţătură domnişoara Vernon ; eram şi mai mirat cînd comparam bagajul de cunoştinţe însuşite din cărţi cu desăvîrşita lipsă de cunoaştere a vieţii de toate zilele. Părea că vedea şi ştia tot, afară de ceea ce se petrecea în jurul ei ; cred că tocmai această neştiinţă şi simplitatea cu care judeca întîmplările de toate zilele, atît de izbitoare faţă de bogăţia-i de cunoştinţe generale, făceau conversaţia ei atît de fermecătoare şi atrăgea luarea-aminte asupra oricărui lucru pe care îl zicea sau îl făcea : căci era cu neputinţă să ghiceşti dacă vorba sau fapta următoare va fi una de cea mai ascuţită pătrundere sau de cea mai desăvîrşită simplitate. De primejdia ce îl pîndea pe un tînăr de vîrsta mea, cu fire vioaie, care trăia zi de zi în apropierea unei fiinţe atît de plăcute şi atît de interesante, îşi poate da seama oricine îşi aminteşte de simţămintele pe care le avea el însuşi la vîrsta aceea.

CAPITOLUL XIV

> Raza ce pîlpîie în depărtare
> Din al doamnei iatac s-a iscat.
> A frumuseţii facle de ce-ar luci oare,
> În miez de noapte-ntunecat ?
>
> Baladă veche

Felul de viaţă de la Osbaldistone Hall a rămas neschimbat şi nu trebuie să-l mai descriu. Diana Vernon şi cu mine petreceam o mare parte din timpul nostru studiind ; restul familiei îşi omora vremea cu vînătoarea şi cu alte desfătări îngăduite de anotimpul în care ne găseam ; cîteodată luam şi noi parte la ele. Unchiul meu era omul obiceiului, şi prin obicei se deprinsese atît de bine cu prezenţa mea şi cu felul meu de viaţă, încît aş putea spune că într-adevăr ţinea la mine. Desigur că aş fi putut să mă ridic mai mult în ochii lui, dacă aş fi întrebuinţat în acest scop vicleşugurile lui Rashleigh, care, profitînd de faptul că tatălui său nu îi plăcea să lucreze, pusese mîna, încetul cu încetul, pe administrarea averii părinteşti. Eu îl ajutam bucuros pe unchiul meu cu condeiul şi cu cunoştinţele mele de aritmetică, de cîte ori dorea să scrie unui vecin, sau să se socotească cu un arendaş şi eram, cel puţin în această privinţă, un membru al familiei cu mult mai folositor decît oricare din fiii lui ; totuşi, nu înclinam să-l îndatorez pe sir Hildebrand luînd

de pe umerii lui întreaga grijă a administrării ; astfel încît, pe cînd bunul cavaler recunoştea că nepotul Frank era un flăcău îndemînatec şi de nădejde, rareori se întîmpla să nu spună totodată că nu ar fi crezut niciodată ca Rashleigh să-i lipsească atîta.

Fiind neplăcut să locuieşti în sînul unei familii, atunci cînd nu te înţelegi cu vreunul din membrii ei, m-am silit să înving reaua-voinţă pe care mi-o arătau verii. Îmi schimbai pălăria cu fireturi cu o şapcă de jocheu, şi astfel părerea lor despre mine se îmbunătăţi întrucîtva ; am deprins un mînz la călărie, într-un mod care mă mai ridică în ochii lor. O prinsoare, două, puse cu Dickon şi pierdute cu rost, ciocnirea unui pahar mai mult cu Percie, mă aşezară pe o treaptă de bună tovărăşie şi înţelegere cu toţi tinerii Osbaldistone, în afară de Thorncliff.

Am arătat mai înainte ce pornit era acest tînăr împotriva mea, deoarece, avînd ceva mai multă minte decît fraţii lui, avea şi o fire mai arţăgoasă. Morocănos, posac şi certăreţ, el vedea şederea mea la Osbaldistone Hall ca pe aceea a unui musafir nepoftit, şi privea cu ochi zuliari şi pizmaşi intimitatea mea cu Diana Vernon, care, dacă se dădea urmare unei anumite înţelegeri de familie, îi fusese hărăzită ca viitoare soţie. Nu s-ar fi putut spune că o iubea, decît dacă s-ar întrebuinţa greşit acest cuvînt ; dar o privea ca pe ceva care îi aparţinea şi de aceea îi era necaz de prietenia noastră, pe care nu ştia cum să o împiedice sau să o oprească. Încercai să-l împac pe Thorncliff de mai multe ori ; dar el îmi respinse bunăvoinţa într-un chip tot atît de prietenos ca şi un dulău care se fereşte mîrîind de încercările de mîngîiere ale unui străin. L-am lăsat în plata Domnului şi nu mi-am dat nici un fel de osteneală ca să mă împac cu dînsul.

Acestea erau legăturile mele cu familia din castelul Osbaldistone ; ar mai trebui să vorbesc de încă cineva cu care aveam uneori convorbiri. Acesta era Andrew Fairservice, grădinarul, care (de cînd descoperise că eu

eram protestant), rareori mă lăsa să trec fără să-mi întindă, în semn de prietenie, tabachera lui scoțiană de corn. Această curtenie avea mai multe foloase. În primul rînd, nu-l costa nimica, pentru că eu niciodată nu prizam tabac ; în al doilea rînd, îi prilejuia o binecuvîntată scuză (omul nu avea o deosebită rîvnă la muncă grea) ca să lase deoparte hîrlețul pentru cîteva minute. Dar, mai mult, aceste scurte întrevederi îi dădeau prilej lui Andrew de a-mi povesti toate noutățile aflate, sau să dea drumul unor vorbe pline de duh, izvorîte din mintea lui de scoțian isteț.

— Să-ți spun, domnișorule, îmi zise într-o seară, cu înfățișarea omului care avea multe noutăți în traistă, că m-am fost dus pînă jos în sat.

— Bine, Andrew, bănuiesc că ai auzit ceva noutăți pe la cîrciumă.

— Ba, domnișorule, eu nu calc pe la crîșmă decît numai dacă mă cinstește vreun vecin, sau așa cumva ; dară să bați drumul pe socoteala ta, înseamnă să risipești și timp de preț, și arginții agonisiți din greu. M-am fost dus, cum v-am spus, pînă-n sat pentru o treabă a mea cu Mattie Simpson, că-i trebuia un mertic, două de pere, de care nici nu s-ar simți lipsa la conac ; și tocmai cînd ne tocmeam mai vîrtos la preț, cine crezi că intră ? Taman Pate Macready, negustorul ambulant !

— Coropcarul, vrei să spui ?

— Cum vrea măria-ta să-i spuie ; e o meserie vrednică și bănoasă și mulți din neamul nostru o fac. Pate e văr de departe cu mine și am fost tare mulțumiți să ne întîlnim iar.

— Și v-ați dus de-ați băut un țap de bere împreună, nu-i așa, Andrew ? Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai lungi povestea atîta.

— Mai zăbovește oleacă, mai zăbovește oleacă ; dumneavoastrăăștia din sud prea sînteți din cale-afară de grăbiți ; și asta este ceva care te privește și pe'mneatale,

și ai oleacă de răbdare să asculți. Bere ? Pate mai că m-ar fi cinstit cu o vadră de bere, dară Mattie ne-a dat la amîndoi niște lapte prins și una din turtele ei de ovăz, necoaptă și jilavă ca o brazdă de iarbă. Ei, ce n-aș da să mai mănînc din colacii noștri cei gustoși din Scoția ! Și așa că ne așezarăm și începurăm să sporovăim.

— Bine ar fi să începi odată cu veștile. Rogu-te, spune-mi-le dacă ai ceva vrednic de spus, pentru că nu te pot aștepta toată noaptea aici.

— Atunci, dacă ții cu tot dinadinsul, află că ăia de la Londra sînt curat zăluzi de trebșoara de aicea din nord.

— Curat zăluzi ! Cum adică ?

— Ei, smintiți de tot, — buni de legat — un talmeș-balmeș — curat zănatici — l-a încălecat dracul pe Jack Webster. Hm ! zise Andrew, privindu-mă cu foarte mult tîlc ; numai că toată tevatura vine de la geamantanul omului ăla.

— Al cui geamantan ? Ce vrei să zici ?

— Ei, al ăluia, al lui Morris, care zicea că l-a pierdut colea ; dară dacă nu-i treaba măriei-tale, nici a mea nu este. Și nu se cade să mă apuce noaptea degeaba.

Ca și cum ar fi fost apucat dintr-o dată de o poftă nestăvilită de lucru, Andrew începu să sape de zor.

Așa cum prevăzuse șiretul vulpoi, curiozitatea mi se trezise ; nevoind totuși să arăt pe față, prin întrebări directe, că această afacere mă interesează în chip deosebit, am stat și l-am așteptat pînă cînd, imboldit de pofta bîrfelii, să catadicsească a-și relua povestirea. Andrew săpa vajnic, aruncînd din cînd în cînd cîte o vorbă, care nu avea nici o legătură cu știrile aduse de domnul Macready ; eu stăteam și ascultam, blestemîndu-l în gînd și totodată dorind să văd pînă cînd împotrivirea lui încăpățînată îi va înfrîna pofta de a vorbi despre o afacere care fără doar și poate că îl rîcîia.

— Eu sap acum la sparangă și am să semăn niște fasole oloagă ; au să aibă nevoie de ele să le mănînce

cu carne de porc, îi vedea — fi-le-ar de bine ! Bun gunoi mi-a mai dat şi logofătul ! Ar fi trebuit să fie paie de grîu, sau măcar de ovăz, că vrejurile de mazăre sînt tot aşa de bune ca pietrele. Dară picherul îşi face de cap pe la grajd şi de bună seamă că a vîndut gunoiul ăl bun. Apoi, oricum nu se cade că pierdem seara asta de sîmbătă, că timpul s-a stricat de tot. Dacă din şapte zile una-i frumoasă, fii sigur să tocmai într-o duminică nu are să cadă. Apoi, eu nu zic că nu se îndreaptă, dacă aşa vrea Domnul, pînă luni dimineaţa, şi ce folos am să-mi rup spinarea muncind ? Eu cred că mă voi duce acasă, căci uite că sună stingerea, cum zic ei la toaca ceea a lor.

Zicînd şi făcînd, apucă mînerul hîrleţului cu amîndouă mîinile şi îl înfipse în şanţul pe care îl săpase, privindu-mă de sus, ca omul care deţine ştiri de preţ, pe care le poate dezvălui sau nu, după cum are chef ; îşi trase în jos mînecile cămăşii şi păşi încet spre haina lui, care era aşezată cu grijă pe o bancă din apropiere.

„Trebuie să-mi ispăşesc pedeapsa că i-am tăiat vorba acestui panglicar obositor, mă gîndii eu, şi să aflu ştirile în condiţiile puse de el.“ Apoi, cu glas tare, îi vorbii :

— Pînă la urmă, Andrew, spune-mi şi mie ce-i cu ştirile acelea pe care ţi le-a adus de la Londra ruda dumitale, negustorul ambulant ?

— Măria-ta vorbeşte de coropcar ? mă întrebă Andrew. Oricum le-ai zice, oamenii ăştia sînt de mare folos aici la ţară, în Northumberland, unde nu prea avem tîrguri. La noi, în Scoţia, e almintrelea. Iacă, în ţinutul Fife, de la Culross pînă la Nuikul de răsărit, e tocmai ca la oraş, de la un capăt la altul. Sînt atîtea tîrguri înşirate, unul după celălalt, ca ceapa pe funie, cu uliţa mare la mijloc, cu tarabele şi dughenele lor, cu casele de piatră şi de lut, mai toate cu trepte pe dinafară. Kirkcaldy, cel mai mîndru, este mai lung decît orice oraş din Anglia.

— Sînt încredinţat că totul e foarte frumos şi minunat, dar vorbeai mai adineauri despre nişte ştiri de la Londra, Andrew.

— Da, răspunse Andrew, dară credeam că măria-ta nu vrea să audă de ele ; cu toate astea (urmă el cu un rînjet urîcios), Pate Macready zice că sînt foarte încurcaţi acolo în Parlament, din pricina acestei prădăciuni împotriva domnului Morris, sau cum i-o fi mai zicînd.

— În Parlament, Andrew ? Cum de a ajuns să se vorbească acolo despre treaba aceasta ?

— Asta i-am zis şi eu lui Pate ; dacă vrea măria-ta, îi repet chiar cuvintele mele ; n-am de ce să te mint. „Pate, zisei eu, ce-au avut lorzii şi domnii din Londra de împărţit cu ăla şi cu valiza lui ? Cînd aveam un Parlament scoţian, Pate, zic eu (şi dracul să le sucească gîtul celor care ni l-au luat !), se aşezau liniştiţi şi făceau legi pentru întreaga ţară şi pentru tot regatul, şi niciodată nu-şi băgau bărbile şi nasul în lucruri care îl priveau pe judecătorul ţinutului ; dară acuma, zisei, dacă o precupeaţă ar smulge din cap tichia vecinului, — hait ! i-ar duce pe amîndoi în Parlamentul de la Londra“ Zisei : „Iacă un lucru tot atît de prostesc ca şi cel făcut de bătrînul nostru lord zănatec de aicea, cu nătărăii lui de feciori, cu picherii şi copoii lui, cu turma lui de cai şi cornurile de vînătoare, călărind cît îi ziulica de lungă după niscaiva lighioane. Şi cînd au prins lighioana, hop ! Că nu trage nici patru ocale.“

— Vorbeşti ca din carte, Andrew, zisei, vrînd să-l îmbunez, ca să ajungă odată la miezul ştirilor lui ; dar ce a zis Pate ?

— Aa ! zise el, la ce poţi să te aştepţi de la nişte mîncători de budincă, cum sînt englezii ? Cît despre prădăciune, iacă aşa : cînd erau ei în toiul sfezii, de o parte Whigii şi de alta Toryi, şi se huleau de mama focului, iacă se ridică unul cu mîncărime de limbă şi zice că în nordul Angliei toţi ar fi iacobiţi get-beget (şi, între noi

fie zis, poate că avea dreptate), și că duc război aproape pe față, și că o ștafetă a regelui ar fi fost oprită și jefuită la drumul mare, și că un nobil din Northumberland a fost amestecat în treaba asta — și că l-au prădat pe om de mult aur și multe hîrtii de preț, și că omul n-a găsit dreptatea scrisă în lege, fiindcă primul judecător de pace la care s-a dus omul de a fost jefuit bea și chefuia cu cei doi netrebnici, care au fost făptașii — cu cine alții decît cu ei ? Și judele a luat de bună mărturia unuia pentru purtarea ăluilalt, și i-a scos basma curată, și bietul om de treabă, după ce și-a pierdut gologanii, a fost nevoit să părăsească ținutul, de frică să n-o pată mai rău.

— Crezi că poate să fie adevărat ? îl întrebai eu.

— Pate jură că este tot atît de adevărat pe cît este de bună măsura lui de un cot (și așa și este, lipsește doar un gref, ca să se potrivească cu măsura englezească). Și după ce ăla își goli traista, începură toți să strige, să ceară nume și iată că iese la iveală numele lui Morris, și al unchiului 'mneatale și al judelui Inglewood, și al altora pe lîngă ei (privind șiret la mine) și apoi se ridică alt pui de zmeu, din partea ailaltă, zicînd că nu se poate să învinuiască ei pe cel mai de treabă gentleman din țară, numai pe baza jurămîntului unui mișel de teapa aceluia, pentru că, zice, Morris ăla a fost măturat din armată fiindcă a dat bir cu fugiții în Flandra ; și a zis el, pesemne, că toată povestea a fost pusă la cale de ministru și de el, înainte chiar s-o pornească de la Londra, și că, dacă s-ar scoate mandat de percheziție, el crede că banii s-ar găsi pe lîngă vreo poartă a palatului regal St. James. Bine... Și iacă mi-l înhață pe Morris și-l pune să aducă mărturie la ei la bară, cum îi zic ei, — să vadă ce are omul de spus ; dar ăia de erau împotriva lui așa mi l-au luat în tărbacă, cu fuga lui și cu tot răul ce l-a gîndit sau l-a făptuit în toată viața lui de pînă atuncea, că Pate zice că parcă era mai mult mort decît viu ; dară n-au putut scoate nici un cuvînt pe înțeles de la el, cu toată zarva și tevatura ce-o făceau. Trebuie că e un tontălău molatec, cu un cap care nu face nici cît o ceapă degerată. Cît despre Andrew Fairservice, să știe măria-ta că toată droaia lor nu l-ar putea opri să zică ce are pe suflet.

— Și cum s-a sfîrșit, Andrew ? A aflat cumva prietenul dumitale ?

— Păi sigur că a aflat ; că vadul lui pe aici e, și Pate a mai zăbovit cam o săptămînă sau mai bine, pentru că știa că mușterii lui vor fi tare bucuroși de știrile astea. S-a spulberat tot, ca pleava în vînt. Cel ce a început povestea și-a luat vorba înapoi și a zis că, deși crede că omul a fost jefuit, poate că s-a înșelat asupra amănuntelor. Atunci, s-a ridicat ălălalt și a zis că lui nu-i pasă dacă Morris a fost prădat ori ba, numai să nu împroaște cu noroi cinstea și bunul nume al unui gentleman, mai ales din nordul Angliei ; căci, zicea el în fața lor, și el e din nord și-i pasă mult de ce zice lumea. Asta cheamă ei dezbatere ; o lasă unu mai moale, apoi ălălalt o mai lasă și el, pînă la urmă se au ca frații. Bine... și după ce în Parlamentul Comunelor[1] l-au sucit și l-au răsucit pe Morris cu prădăciunea ce-a suferit-o pînă li s-a urît, a trebuit și Parlamentul Lorzilor să-și spună și el păsul. În săracanul nostru Parlament scoțian dinainte, ședeau toți împreună unul lîngă altul și nu aveau nevoie să asculte aceleași parascovenii de două ori. Dară înălțimilelor au purces cu sîrg la lucru de parcă ar fi fost ceva nou-nouț. Și a mai venit vorba despre unu Campbell, care cică ar fi fost și el mult-puțin amestecat în prădăciune, că avea o carte de la ducele de Argyle, ca un atestat că om de treabă era. Asta l-a făcut pe MacCallum More să se facă foc și pară de mîine, cum era și drept ; s-a ridicat cît ai clipi și le-a strigat să ia seama că n-a

[1] Camera Comunelor, care împreună cu Camera Lorzilor alcătuiesc Parlamentul englez (n.t.).

fost niciodată vreun Campbell care să nu fie ager, înțelept, viteaz și vrednic de încredere, întocmai ca sir John Graham din vechime. Acuma, dacă măria-ta e sigură că n-are în vine nici o picătură din sîngele neamului Campbell, cum n-am nici eu, pe cît știu, din moși-strămoși, sau din cîte mi-au povestit alții, îți voi spune eu ce gîndesc despre asta.

— Poți fi sigur că n-am nici o legătură de rubedenie cu nici un domn care poartă acest nume.

— Păi atunci putem sta de vorbă în tihnă. Printre Campbelli sînt și oameni buni și oameni răi, ca și în orice neam. Dară acest MacCallum More are trecere și cinste mare pe la toți domnii și mărimile din Londra ; căci nu se poate zice cu siguranță dacă ține cu unul sau cu altul din partide, așa că nici dracul nu îndrăznește să se certe cu dînsul ; așa că s-au pus de au votat că povestea lui Morris a fost o calomnie sfruntată, cum îi zic ei, — și, dacă nu și-ar fi luat cîmpii, s-ar fi aerisit nițel la stîlp pentru mărturie strîmbă.

Zicînd acestea, cinstitul Andrew își strînse țărușii, hîrlețul și săpăliga și le aruncă într-o roabă, pe îndelete, ca să-mi dea răgaz să-i mai pun vreo întrebare, care mi-ar mai trece prin minte, înainte ca el să ducă sculele la magazie, ca să se odihnească în ziua următoare. Găsii cu cale să nu tărăgănesc vorba, ca să nu dau de bănuit acestui om care își bagă nasul unde nu-i fierbe oala că aș avea alte pricini pentru tăcerea mea decît cele adevărate.

— Aș vrea și eu să văd pe acest neam al dumitale, Andrew, și să aud știrile chiar din gura lui. Ai auzit, de bună seamă, că am avut puțintel necaz din pricina neobrăzării acestui Morris (Andrew rînji în semn de înțelegere) și aș dori să-l văd pe vărul dumitale, negustorul, să-l întreb unele amănunte despre cele ce a auzit la Londra, dacă s-ar putea face aceasta fără prea multă greutate.

— Nimica mai ușor, zise Andrew. Nu am decît să-i dau să înțeleagă vărului că ai nevoie de o pereche, două de ciorapi și ar veni aicea mîncînd pămîntul.

— Da, asigură-l că-i voi fi mușteriu ; și fiindcă noaptea este, după cum zici, blîndă și senină, mă voi plimba prin grădină, pînă cînd va veni el. În curînd luna se va ridica peste dealuri. Poți să-l aduci la portița din spate, căci eu mă voi desfăta în acest timp, privind tufișurile și frunzișul în bătaia rece și strălucitoare a lunii.

— Foarte bine, foarte bine, așa zic și eu ; o varză sau o conopidă arată așa de mîndră la lumina lunei, de parcă ar fi o doamnă împodobită cu nestemate.

Zicînd acestea, Andrew Fairservice o luă din loc, plin de fericire. Avea de umblat vreo două mile, o trudă pe care o îndeplinea cu cea mai mare plăcere, pentru a face rost rudei sale de un mușteriu care să-i cumpere ceva marfă, deși această rudă nu ar fi dat nici șase penny ca să-l cinstească cu o halbă de bere. „Bunăvoința unui englez s-ar fi arătat tocmai invers“, gîndeam eu, în timp ce pășeam pe aleile catifelate, mărginite cu garduri vii, înalte, de tisă și de ilice, ce brăzdau vechea grădină de la Osbaldistone Hall.

Plimbîndu-mă încoace și încolo, îmi ridicai firește ochii la ferestrele vechii biblioteci ; erau mici și multe și se înșiruiau de-a lungul catului al doilea în partea castelului pe care o vedeam acuma. Se zărea lumină la ferestre. Nu eram mirat de aceasta, pentru că știam că domnișoara Vernon își petrecea deseori serile în bibliotecă ; bunul-simț mă îndemna să-mi pun frîu dorințelor și n-am căutat niciodată să-i țin de urît la o oră la care, după cum știam, tot restul familiei era ocupat cu îndeletnicirea-i de fiecare seară și cînd, prin urmare, orice întrevedere ar fi fost numai în *tête-à-tête*. Diminețile ni le petreceam de obicei citind împreună în camera aceea ; dar adeseori se întîmpla ca unul sau altul din

verii noştri să intre ca să caute vreun hrisov vechi, de pergament poleit şi ilustrat de mînă în culori, care să poată fi preschimbat în vreo unealtă de pescuit, sau ca să ne povestească despre vreun plan de vînătoare, sau numai pentru că nu ştia ce altceva să facă. Pe scurt, dimineaţa, biblioteca era un soi de încăpere comună, unde puteau să se întîlnească bărbaţii şi femeile ca pe un teren neutru. Seara, era cu totul altfel ; fiind crescut într-o ţară unde se preţuieşte sau, mai bine zis, se preţuia pe atunci în mare măsură *la bienséance* [1], eram dator să gîndesc eu pentru domnişoara Vernon, în ceea ce priveşte acele reguli de cuviinţă, la care cunoştinţele ei în ale vieţii nu-i dădeau prilejul să gîndească singură. O făcui deci să înţeleagă, cu toată delicateţea de care eram în stare, că, în cazul în care trebuia să facem lecţii împreună seara, se cuvenea să mai fie şi a treia persoană de faţă.

Domnişoara Vernon rîse mai întîi, apoi obrajii i se înroşiră şi se arătă gata să se supere ; dar, stăpînindu-se deodată, îmi zise :

— Cred că ai mare dreptate ; cînd voi vroi să fiu un şcolar deosebit de sîrguitor, o voi mitui pe bătrîna Marta cu o ceaşcă de ceai, ca să stea cu mine şi să-mi slujească de paravan.

Marta, bătrîna menajeră, avea aceleaşi gusturi ca şi restul familiei din castelul Osbaldistone. Un ţoi, sau o stacană i-ar fi plăcut cu mult mai mult decît tot ceaiul din China. Totuşi, ceaiul fiind pe atunci o băutură care se obişnuia numai în societatea înaltă, Marta era măgulită cînd era poftită să-l guste şi ea ; cu ajutorul unei mari cantităţi de zahăr şi cu multe cuvinte tot atît de dulci, şi cu un belşug de pîine prăjită cu unt, se lăsa înduplecată uneori să ne ţină de urît. Dealtfel, după căderea nopţii, aproape toţi slujitorii se fereau de bibliotecă, pentru că le intrase în cap credinţa că prin partea

[1] Buna-cuviinţă (fr.) (n.t.).

aceea a casei umblau stafiile. Cei mai temători dintre ei văzuseră năluci şi auziseră zgomote ciudate, atunci cînd toată partea cealaltă a casei era liniştită. Chiar şi boierii cei tineri nu simţeau nici un fel de plăcere să pătrundă în această incintă înspăimîntătoare, după căderea nopţii, decît la mare nevoie.

Faptul că biblioteca fusese odată sălaşul ales al lui Rashleigh, faptul că o uşă ascunsă într-unul din pereţi o lega de camera singuratică şi îndepărtată, pe care şi-o alesese el, mărea mai curînd decît micşora spaima pe care o aveau cei din casă de temuta bibliotecă din Osbaldistone Hall. Cunoştinţele lui amănunţite despre ceea ce se petrecea în lume, cunoaşterea lui adîncă a ştiinţelor de tot felul, cîteva experienţe de fizică de care făcea caz din cînd în cînd, erau, într-o casă atît de ignorantă şi bigotă, socotite ca pricini vrednice de a-l crede înzestrat cu puteri asupra lumii spiritelor. El pricepea greaca, latina şi ebraica ; deci, după vorba şi gîndul fratelui său Wilfred, „nu avea să se teamă nici de moroi, nici de strigoi, nici de dracul sau de umbra lui". Totuşi, slujitorii stăruiau în a spune că l-ar fi auzit vorbind cu cineva în bibliotecă, în timp ce tot restul familiei se dusese la culcare ; că îşi petrecuse noaptea pîndind nălucile şi dormind dimineaţa în patul lui, în loc să se ţie după copoi, ca un adevărat Osbaldistone.

Toate aceste zvonuri fără rost le prinsei din subînţelesuri şi fraze încîlcite, pe care eram lăsat să le tălmăcesc singur ; şi bineînţeles că îmi bătui joc de ele. Dar singurătatea adîncă de care avea parte în fiecare noapte, după stingere, această încăpere cu prost renume era încă o pricină pentru a nu impune prezenţa mea domnişoarei Vernon, cînd avea plăcerea să stea acolo seara.

Ca să reiau firul povestirii mele de unde l-am lăsat, nu m-am mirat cînd am văzut o licărire de lumină la ferestrele bibliotecii ; am fost însă oarecum izbit cînd am zărit limpede umbrele a două persoane trecînd şi

acoperind lumina primului geam, întunecînd pentru o clipă fereastra. Îmi zisei că trebuie să fie bătrîna Marta, pe care Diana o îmbiase să-i ţie de urît în seara aceasta, sau poate că m-am înşelat şi am luat umbra Dianei drept a doua persoană. Ba nu, pe Dumnezeul meu ! apar şi la cel de al doilea geam, — două persoane care se desluşesc limpede ; acum iar s-au pierdut ; se văd şi la cel de al treilea, — acum la al patrulea ; erau umbrele întunecate, dar distincte a două persoane care treceau de-a lungul încăperii, între ferestre şi lumini. Cine putea fi tovarăşul Dianei ? Umbrele au mai trecut încă de două ori între luminile dinăuntru şi ferestre, ca şi cum ar fi vrut să mă asigure că nu mă înşelasem ; după aceea, luminile s-au stins şi, bineînţeles, nu s-a mai văzut nici o umbră.

Oricît de măruntă a fost această întîmplare, ea mi-a frămîntat mintea timp îndelungat. Nu îmi îngăduiam să cred că prietenia mea pentru domnişoara Vernon era numai egoism curat ; totuşi, e de necrezut cîtă supărare simţeam la gîndul că ea primea pe altcineva pentru o întrevedere tainică, la o oră şi într-un loc unde, de dragul ei, îmi dădusem atîta osteneală să-i arăt că nu se cuvenea să ne întîlnim.

„Ce fată prostuţă, neastîmpărată şi de neîndreptat ! îmi zisei eu în gînd. Îţi risipeşti degeaba sfaturile bune şi delicateţea cu ea. Am fost înşelat de simplitatea purtării ei, pe care cred că o adoptă aşa cum ar adopta o pălărie de paie la modă, numai pentru a face pe grozava. Cu toată înţelepciunea ei neobişnuită, socot că tovărăşia cîtorva caraghioşi, cu care să joace cărţi sau altceva, i-ar face mai multă plăcere decît dacă însuşi Ariosto ar învia din morţi.“

Acest gînd îmi veni în minte cu atît mai vîrtos cu cît tocmai în seara aceea îmi luasem inima în dinţi ca să-i arăt Dianei tălmăcirea pe care o făcusem din primele cărţi ale lui Ariosto, şi o rugasem să o poftească pe Marta la o ceaşcă de ceai în bibliotecă, propunere cu care dom-

nişoara Vernon nu se învoise, scornind o scuză pe care o găsisem cam uşuratică.

N-am avut timp să mă gîndesc prea mult la acest subiect neplăcut, căci poarta din dos a grădinii se deschise şi Andrew împreună cu compatriotul său, acesta încovoiat sub o povară, apărură pe aleea scăldată de lună şi îmi abătură gîndurile.

Văzui că domnul Macready, după cum mă aşteptam, era un scoţian vînjos, iscusit, isteţ, şi, atît prin meserie, cît şi din gust propriu, un om căruia îi plăcea să adune ştiri. El mi-a făcut o descriere limpede a celor petrecute în Camera Comunelor şi în Camera Lorzilor cu privire la afacerea Morris. Această afacere părea să fi fost adusă în discuţie de către amîndouă partidele pentru a pipăi pulsul Parlamentului. De asemenea, se părea că, aşa cum aflasem indirect de la Andrew, ministerul se dovedise prea slab pentru a susţine o afacere în care se ponegrea bunul nume al unor oameni de seamă şi supuşi, pe temeiul spuselor unui ins cu un renume atît de şubred ca al lui Morris, care, pe deasupra, povestea faptele într-un fel încîlcit şi nesigur. Macready a putut chiar să-mi dea o gazetă, rareori răspîndită în afara Capitalei, în care se reda miezul dezbaterilor ; de asemenea o dare de seamă asupra discursului ducelui de Argyle, tipărită pe o singură parte a unei foi mari de hîrtie şi din care cumpărase mai multe exemplare, deoarece, zicea el, avea să fie o marfă de preţ în partea de miazănoapte a rîului Tweed. În gazetă era o relatare sumară plină de spaţii albe şi de asteriscuri, care nu mă desluşea mai bine decît cele povestite de scoţian ; ducele, în discursul său vioi şi elocvent, îşi ridica în slavă ţara, familia şi clanul şi îşi aducea sie însuşi cîteva laude, la fel de sincere poate, deşi mai puţin înflăcărate, dar pe care acest prilej fericit i le îngăduia. Nu am putut afla dacă bunul meu nume fusese de-a dreptul atacat, dar am constatat că onoarea familiei unchiului meu fusese atinsă, deoarece acel Camp-

bell, arătat de Morris ca fiind jefuitorul cel mai vajnic dintre cei doi care îl încolţiseră, ar fi izbutit să obţină eliberarea unui domn Osbaldistone, depunînd mărturie în sprijinul său şi în înţelegere cu judele. Aici, povestea lui Morris se potrivea cu bănuielile mele, îndreptate împotriva lui Campbell încă din clipa în care îl văzusem sosind la judele Inglewood. Mai degrabă necăjit şi tulburat de această poveste neobişnuită, mă despărţii de cei doi scoţieni, după ce am cumpărat cîte ceva de la Macready şi i-am făcut lui Fairservice o mică cinste ; mă retrăsei în camera mea pentru a cugeta la ceea ce ar trebui să fac ca să-mi apăr bunul meu nume, batjocorit astfel în public.

CAPITOLUL XV

De unde vii şi cine eşti ?
MILTON

După ce am petrecut o noapte fără somn, gîndindu-mă la ştirile pe care le primisem, mai întîi am înclinat să cred că trebuia să mă întorc cît mai repede la Londra ca să risipesc, prin prezenţa mea, defăimarea răspîndită pe seama mea. Am şovăit însă să iau această hotărîre, amintindu-mi de poruncile tatălui meu, care era de neînduplecat în tot ceea ce privea familia lui. Cu experienţa lui îndelungată, el putea, desigur, să mă îndrume în ceea ce trebuia să fac, iar prin cunoştinţele pe care le avea printre cei mai de seamă Whigi, pe atunci la putere, ar fi putut obţine ca apărarea mea să găsească ascultare. Aşa că, pînă la urma urmei, am cugetat că este mai cuminte să aştern pe hîrtie toată povestea mea şi să o trimit tatălui meu ; cum prilejuri obişnuite de legătură între Osbaldistone Hall şi primul oraş cu poştă se iveau arareori, mă hotărîi să merg călare pînă la oraş, care era la o depărtare de vreo zece zile, şi să depun scrisoarea la poştă chiar cu mîinile mele.

Într-adevăr, începuse să mi se pară ciudat că, deși trecuseră mai multe săptămîni de la plecarea mea de acasă, nu primisem vreo scrisoare, nici de la tatăl meu și nici de la Owen, deși Rashleigh îi scrisese lui sir Hildebrand că sosise cu bine la Londra și că avusese parte de o primire călduroasă din partea unchiului său. Chiar dacă aș fi avut o vină, nu se cuvenea, după părerea mea cel puțin, ca tata să mă dea cu totul uitării ; gîndeam că, ducîndu-mă eu la oraș, aș putea găsi la poștă o scrisoare de la el, primind-o astfel mai repede. Dar, înainte de a încheia scrisoarea privind afacerea Morris, mi-am arătat nădejdea și via dorință ca tata să-mi facă cinstea de a-mi scrie cîteva rînduri, fie numai pentru a-mi da sfaturile și poruncile lui într-o chestiune destul de spinoasă și în care cunoștințele mele despre viață nu erau îndestulătoare. Am socotit că ar fi în zadar să mai stărui asupra întoarcerii mele la Londra și prefăcui lipsa dorinței de a pleca într-o supunere vădită față de voința părintească, acesta fiind un motiv destul de bun, care, desigur, va fi întîmpinat cum se cuvine de către tatăl meu. Totuși, îi cerui îngăduința de a mă întoarce la Londra, cel puțin pentru un timp scurt, ca să întîmpin și să înlătur defăimările înjositoare care se răspîndiseră pe seama mea în chip public. Încheindu-și scrisoarea, în care dorința vie de a-mi răzbuna cinstea era împletită cam ciudat cu greutatea pe care o aveam de a părăsi Osbaldistone Hall, o pornii călare pînă la oraș, unde pusei scrisoarea la poștă. Cu acest prilej găsii, cu o clipă mai devreme, următoarea scrisoare de la prietenul meu, Owen :

„Dragă domnule Francis,

Am primit stimata dvs. scrisoare prin bunătatea domnului R. Osbaldistone și am luat act de cuprins. Voi da domnului R. O. tot sprijinul ce-mi este în putință. L-am dus să vadă banca și vama. Pare un gentleman cumpătat și

așezat și are gust pentru afaceri ; va fi prin urmare de folos casei noastre de negoț. Aș fi dorit ca altă persoană să-și îndrepte pașii pe această cale ; dar, cum va vrea Dumnezeu ! Deoarece banii ar putea fi rari pe meleagurile acelea, sînt încredințat că mă veți ierta că trimit, o dată cu aceasta, o scrisoare de credit, valabilă șase zile, asupra d-lor Hooper și Girder, din Newcastle, pentru lire 100, care, nu mă îndoiesc, va fi onorată.

Rămîn, așa cum mă leagă datoria, dragă d-le Frank, preaplecatul și supusul dvs. slujitor,

Joseph Owen

Post-scriptum — Binevoiți a confirma primirea prezentei. Îmi pare rău că am primit așa puține scrisori de la dvs. Tatăl dvs. spune că se simte bine, dar arată cam prost."

Mă miram că în această epistolă, scrisă în forma obișnuită a bătrînului Owen, nu se pomenea nimic despre scrisoarea confidențială pe care i-o trimisesem, în scopul de a-l lămuri asupra adevăratei firi a lui Rashleigh, deși, judecînd după cum mergea poșta, era sigur că ar fi trebuit să o primească. Totuși, eu o trimisesem de la conac pe calea obișnuită și nu aveam nici o pricină să mă îndoiesc că s-ar fi rătăcit pe drum. Cum ea cuprindea lucruri de mare însemnătate, atît pentru tatăl meu, cît și pentru mine, mă așezai la o masă de la poștă și îi scrisei din nou lui Owen, rezumînd știrile de căpetenie din scrisoarea mea dinainte, și îi cerui să-mi răspundă cu poșta următoare dacă o primise cu bine. Îi confirmai de asemenea și primirea scrisorii de credit asigurîndu-l că o voi folosi, dacă voi avea nevoie de bani. Găseam într-adevăr ciudat ca tata să lase grija buzunarului meu pe seama secretarului ; dar îmi închipuiam că așa hotărîseră între ei. În orice caz, Owen era un burlac destul

de bogat și avea pentru mine o deosebită dragoste, așa că nu am șovăit să încasez banii, gîndindu-mă să-i socotesc ca un mic împrumut, pe care să-l plătesc cît mai curînd cu putință, în cazul în care nu ar fi plătit mai înainte de tatăl meu ; îi arătai acestea și domnului Owen. Un negustor din acest orășel, la care mă îndrumase diriginte le poștei, îmi plăti în aur suma arătată în scrisoarea mea de credit asupra domnilor Hooper și Girder, așa că mă întorsei la Osbaldistone Hall cu mult mai bogat decît plecasem. Acest spor în punga mea nu m-a lăsat cu totul nepăsător, pentru că, desigur, aveam unele cheltuieli de făcut la Osbaldistone Hall ; văzusem cu neliniște că suma pe care cheltuielile de drum nu o micșoraseră decît cu puțin scăzuse pe nesimțite după sosirea mea acolo. Această pricină de îngrijorare era deocamdată îndepărtată. La sosirea mea la conac, aflai că Sir Hildebrand cu toți urmașii lui coborîseră pînă la cătunul numit Trinlay Knowes „să vadă", așa cum zicea Andrew Fairservice, „cîțiva cocoși de casă zburîndu-și creierii unul altuia cu ciocul".

— Este o desfătare cam sălbatică, Andrew ; bănuiesc că nu aveți asemenea plăceri în Scoția.

— Ba da, răspunse Andrew cu îndrăzneală ; apoi își înmuie glasul, adăugind : Afară poate de lăsata-secului, sau cam pe atunci. Dară, la drept vorbind, nu-i mare păcat ce face lumea cu păsările astea, pentru că atîta scurmă și scarmănă curtea, că de răul lor nu-i chip să păstrezi o boabă de fasole sau de mazăre. Dară mă miră cine o fi deschis ușa aceea de la turn ; acuma cînd domnul Rashleigh este plecat, de bună seamă că nu poate să o deschidă chiar dumnealui.

Ușa turnului, de care vorbea Andrew, dădea în grădină și se afla la piciorul unei scări în spirală, care ducea la camera lui Rashleigh. După cum am mai zis, camera aceasta era așezată într-o parte izolată a casei, fiind legată de bibliotecă printr-o ușă tainică, iar de restul casei

printr-o trecere boltită, întunecoasă și întortocheată. O cărare ierboasă, lungă și îngustă, mărginită de două garduri vii de ilice, ducea de la ușa turnului la o portiță din zidul care înconjura grădina. Pe aceste căi de comunicație, Rashleigh, ale cărui mișcări erau foarte independente de ale celorlalți membri ai familiei, putea să părăsească conacul sau să se reîntoarcă după cum poftea, fără ca lipsa sau prezența lui să fie băgată în seamă. El fiind însă plecat, scara și ușa din turn nu mai erau întrebuințate, ceea ce făcea ca spusele lui Andrew să aibă o anumită însemnătate.

— Deseori ai văzut ușa aceea deschisă ? a fost întrebarea mea.

— Nu chiar așa de des ; numai o dată sau de două ori. Gîndesc eu așa că ar putea fi preotul, părintele Vaughan, cum îi zic ei. Nici o slugă n-o prinzi umblînd pe scara aceea. Vai de capul lor de păgîni nenorociți ! Tremură de frica moroilor și a strigoilor sau a altor arătări de pe lumea ailaltă. Părintele Vaughan se crede mai grozav — dară cel ce se înalță se va smeri ! Mă prind pe ce vrei că cel mai prost predicator, de dincolo de rîul Tweed, ar putea veni de hac unui strigoi de două ori mai iute ca el, cu toată agheasma și cu toate farafastîcurile lui care cică-s sfințite. Nici nu-mi vine să cred că vorbește latina cum se cuvine, cel puțin văd că nu mă înțelege pe mine, cînd îi spun din carte numirile plantelor.

Despre părintele Vaughan, care își împărțea timpul și grija duhovnicească între Osbaldistone Hall și alte vreo șase conace ale proprietarilor catolici din vecinătate, nu am povestit pînă acuma nimica, fiindcă îl văzusem foarte puțin. Era în vîrstă de vreo șaizeci de ani și, din cîte mi s-a dat să înțeleg, făcea parte dintr-o familie bună din nord ; cu un chip care te izbea și îți impunea, avînd și o ținută gravă, el se bucura de mare cinste printre catolicii din Northumberland, ca un om vrednic și drept. Totuși părintelui Vaughan nu-i lipseau cu totul însu-

șirile caracteristice ordinului din care făcea parte. Era învăluit într-o atmosferă de taină, care, pentru un protestant, mirosea a clericalism. Băștinașii (căci așa li s-ar putea zice într-adevăr) din Osbaldistone Hall îl priveau mai mult cu teamă, sau, cel puțin mai mult cu respect decît cu dragoste. Era limpede că el osîndea chefurile lor, deoarece într-o oarecare măsură acestea încetau pe timpul cît preotul locuia la conac. Chiar sir Hildebrand însuși își stăpînea oarecum apucăturile în acest timp, ceea ce avea darul de a face prezența părintelui Vaughan mai degrabă supărătoare. Avea felul de a vorbi al unui om binecrescut, insinuant și aproape lingușitor, caracteristic preoților catolici, mai ales în Anglia, unde laicul catolic, stingherit de legile penale și de canoanele sectei lui, precum și de sfaturile duhovnicului, se arată deseori reținut și aproape sfios, în tovărășia protestanților; pe cînd preotul, căruia, chiar prin harul său, îi este dat să aibă de-a face cu persoane de toate credințele, este deschis, vioi și îngăduitor în raporturile cu oamenii, doritor de popularitate și, de obicei, îndemînatic în chipul de a o căpăta.

Părintele Vaughan era îndeosebi legat de Rashleigh; altminteri, după toate probabilitățile, nu prea ar fi putut să-și menție situația pe care o avea la Osbaldistone Hall. Cum această împrejurare nu mă făcea să caut o apropiere față de el, precum nici el nu părea să încerce a se apropia de mine, convorbirile noastre întîmplătoare se mărgineau la cuvintele de bună-cuviință. Mă gîndeam că se putea foarte bine ca părintele Vaughan să locuiască în camera lui Rashleigh, în timpul șederilor sale vremelnice la conac, și că profesiunea lui îl îndrituia să-și petreacă din cînd în cînd o parte din timp în bibliotecă. S-ar fi putut deci foarte bine întîmpla să fi fost lumînarea lui aceea care îmi atrăsese luarea-minte cu o seară mai înainte. Aceasta mă făcu să-mi amintesc, fără voia mea, că discuțiile dintre domnișoara Vernon și preot purtau

semnele unei taine asemănătoare celor care caracterizau convorbirile ei cu Rashleigh. Nu am auzit-o vreodată pomenind numele lui Vaughan, nici măcar în treacăt, decît cu prilejul primei noastre întîlniri, cînd ea a pomenit de bătrînul preot și de Rashleigh ca de singurii oameni din Osbaldistone Hall, în afară de dînsa, cu care se putea sta de vorbă. Deși tăcută în privința părintelui Vaughan, sosirea lui la conac îi dădea de fiecare dată domnișoarei Vernon o stare de neliniște, de îngrijorare și chiar de spaimă, care dăinuia pînă ce schimbau între ei o privire sau două, plină de înțeles.

Oricare ar fi fost taina care învăluia soarta acestei fete frumoase și atrăgătoare, nu încăpea îndoială că ea era împărtășită și de părintele Vaughan; într-adevăr, se putea presupune că el era mijlocitorul care trebuia să-i înlesnească intrarea într-o mînăstire, în cazul cînd ea ar fi respins căsătoria cu oricare din verii mei — un rol care putea prea bine să îndreptățească teama vădită pe care o arăta ea la fiecare sosire a lui. În alte privințe, ei nu păreau să stea prea mult de vorbă împreună și nici măcar să-și caute tovărășia. Înțelegerea dintre ei, dacă într-adevăr exista o astfel de înțelegere, era tăcută și subînțeleasă, înrîurindu-le faptele, fără să fi fost nevoie de cuvinte. Cugetînd mai mult, îmi amintii, totuși, că o dată sau de două ori i-am surprins făcîndu-și diferite semne, care, în acel timp, bănuiam că ar fi vreo aluzie la felul în care domnișoara Vernon își îndeplinea îndatoririle religioase, știind cît de dibaci sînt preoții catolici ca, oricînd și oriunde, să-și păstreze înrîurirea ce o au asupra credincioșilor. Acum, însă, eram gata să dau acestor semne o tălmăcire mai adîncă și mai tainică. Avea el întîlniri între patru ochi cu domnișoara Vernon în bibliotecă? Iată întrebarea care îmi frămînta mintea. Dacă era așa, ce scop urmăreau? De ce alegea ea pe un apropiat al înșelătorului Rashleigh pentru a tăinui împreună?

Aceste întrebări apăsătoare îmi munceau gîndul și mă frămîntau cu atît mai mult cu cît nu aveam putința de a le dezlega. Începusem să și bănuiesc că prietenia mea pentru Diana Vernon nu era chiar atît de lipsită de interes, pe cît ar fi fost cuminte să fie. Începusem să fiu gelos pe acel bădăran bun de disprețuit Thorncliff, și să țin seama, mai mult decît îngăduiau prevederea și demnitatea simțămintelor mele, de încercările sale prostești de a mă ațîța. Acum eram pe cale să cercetez îndeaproape și în toate amănuntele ei purtarea domnișoarei Vernon, căutînd în zadar să mă amăgesc singur, zicîndu-mi că doar curiozitatea mă imboldește, ca pe un om care nu are ce face. Toate acestea, ca la Benedik cel din poveste care-și peria pălăria dimineața, erau semne că sărmanul tînăr era îndrăgostit ; în timp ce judecata mea încă nu recunoștea că mă făcusem vinovat de un atașament atît de nesăbuit, ea se asemăna acelei călăuze nepricepute care. după ce s-a rătăcit împreună cu călătorul pe un drum greșit și fără nădejde de întoarcere, susține morțiș că nu-i cu putință să fi greșit drumul.

CAPITOLUL XVI

Se întîmplă că într-o zi, pe la nămiezi, ducîndu-mă la luntrea mea, să fiu nespus de mirat văzînd pe țărm urma unui picior de om desculț întipărit foarte limpede în nisip.

ROBINSON CRUSOE

Cu simțăminte împărțite între curiozitate și gelozie, atît unul, cît și celălalt izvorînd din împrejurarea neobișnuită în care se găsea domnișoara Vernon, mă apucai să îi observ cu atîta stăruință faptele și privirile, încît, cu toate sforțările mele de a ascunde acest fapt, el nu mai putu scăpa minții sale pătrunzătoare. Impresia că era supravegheată sau, mai bine zis, urmărită de privirile mele, părea că o tulbură, o jignește și o supără pe Diana. Uneori, părea să caute prilejul de a-și arăta nemulțumirea pentru felu-mi de a mă purta, fel pe care nu îl putea socoti decît jignitor, față de felul deschis în care îmi arătase necazurile ce o năpădiseră. Alteori, părea gata să mă dojenească. Dar, fie că nu-și putea lua inima în dinți, fie din altă pricină, ceva o împiedică să caute o lămurire. Supărarea îi trecea o dată cu vorbele de duh care le rostea și dojenile i se stingeau pe buze. Legăturile dintre noi erau ciudate ; din proprie dorință petreceam mult timp împreună ; totuși, ascunzînd simțămintele pe care le încercam unul față de celălalt, eram zuliari

sau supărați, fiecare în parte, de faptele celuilalt. Între noi era o intimitate lipsită de încredere ; pe de o parte, o dragoste fără speranță și fără țel, precum și o curiozitate neîntemeiată și necugetată ; de cealaltă parte, tulburare și îndoială, amestecată uneori cu supărare. Totuși, cunoscînd firea omenească, sînt încredințat că această zgîndărire a pasiunilor, așa cum avea ea loc cu prilejul a mii de împrejurări interesante și supărătoare, totuși mărunte, ne făcea atît pe domnișoara Vernon, cît și pe mine, să fim neîncetat unul în gîndul celuilalt, și tindea ca, pînă la urmă, să mai mărească încă slăbiciunea pe care o simțeam unul față de celălalt. Dar deși în curînd descoperii cu mîndrie că prezența mea la Osbaldistone Hall îi dăduse Dianei încă o pricină pentru a nu dori să se ducă la mînăstire, nu mă puteam totuși încrede într-o afecțiune, care părea cu totul supusă tainelor ce proveneau din situația ei deosebită. Domnișoara Vernon avea un caracter mult prea călit și hotărît, pentru a îngădui ca dragostea ei față de mine să depășească simțul datoriei sau al prevederii ; îmi dădu o dovadă de aceasta într-o convorbire pe care o avurăm cam în vremea aceea.

Eram așezați amîndoi în bibliotecă. În timp ce domnișoara Vernon răsfoia un exemplar din *Orlando Furioso*, care îmi aparținea, o foaie scrisă de mînă zbură dintre foile cărții. Mă aplecai să o ridic, dar ea mă opri.

— Sînt versuri, zise ea, aruncînd o privire pe hîrtie și despăturind-o ; dar, înainte de a începe să o citească, așteptă parcă răspunsul meu. Îmi dai voie ? Nu, nu, dacă te înroșești și începi să te bîlbîi, trebuie să trec peste sfiiciunea dumitale și să presupun că mi-ai îngăduit să o citesc.

— Nu merită să te ostenești. Este un crîmpei dintr-o traducere. Draga mea domnișoară Vernon, osînda ar fi din cale-afară de nedreaptă, dacă dumneata, care înțelegi atît de bine originalul, l-ai judeca după aceste rînduri.

— Cinstitul meu prieten, răspunse Diana, dacă vrei să-mi asculți sfatul, nu-ți încărca momeala cu prea multă umilință ; căci altfel, pun prinsoare zece contra unu, că nu te vei bucura nici măcar de o singură măgulire. Dumneata știi că eu aparțin seminției puțin populare a celor care spun adevărul, — și nici pe Apollon nu l-aș linguși, chiar de mi-ar dărui lira sa.

Ea începu să citească prima stanță, care suna cam așa :

„De cavaleri și doamne, de lupte și dragoste cinstită,
Viteze fapte falnice, acuma am să cînt.
De timpu-n care Maurii, venind din Africa cernită,
Cu Agrament ca rege, cu vijelios avînt,

Cu gînd de răzbunare și mînios avan,
Trecînd prin valul mării și Franța pîrjolind.
Prăpădul tras din moartea bătrînului Troian,
Și, ca să o răzbune, din depărtări venind,
Pe Carol împăratul creștin amenințînd.

Pe Roland nenfricatul, cînta-va-l struna mea,
Așa cum încă nimeni în cînt nu l-a slăvit ;
Cu toată judecata cea dreaptă ce-o avea,
De dragoste el însuși a fost înnebunit."

— Mai este încă mult, zise ea, aruncîndu-și privirea de-a lungul foii, și, întrerupînd cele mai dulci sunete pe care le poate prinde o ureche omenească, și anume versurile unui tînăr poet, rostite de buzele care-i sînt cele mai dragi.

— Este mult mai mult decît se cuvine să-ți dai osteneala să citești, domnișoară Vernon, răspunsei eu, oarecum umilit, luîndu-i din mînă poezia, pe care ea nu încercă să o păstreze. Totuși, urmai eu, surghiunit așa cum sînt aici, am simțit uneori că nu aș putea să mă desfăt mai bine decît traducînd, numai pentru plăcerea mea,

te rog să crezi pe acest autor fermecător am început lucrul acum cîteva luni, cînd mă aflam încă pe meleagurile Garonnei.

— Singura întrebare ar fi, zise cu gravitate Diana, dacă nu ți-ai putea petrece timpul într-un chip mai folositor ?

— Vrei să spui că aș putea scrie ceva original ? întrebai eu foarte măgulit. Dar, ca să-ți spun adevărul, genul meu este mai degrabă de a găsi cuvinte și rime, decît idei, și de aceea sînt fericit să le întrebuințez pe acelea pe care mi le-a pregătit Ariosto. Totuși, domnișoară Vernon, cu îmbărbătarea pe care mi-o...

— Iartă-mă, Frank, dar această îmbărbătare nu vine de la mine, ci numai de la dumneata. Nu vorbesc nici de scrieri originale, nici de traduceri, deoarece sînt încredințată că ai putea să-ți folosești timpul cu mult mai bine făcînd altceva. Ești supărat, urmă ea, și îmi pare rău că eu sînt pricina supărării.

— Nu-s supărat, desigur că nu sînt supărat, zisei eu (cu toată bunăvoința pe care o putui găsi, dar destul de slab înfățișată) ; îți sînt foarte recunoscător pentru interesul pe care mi-l arăți.

— Nu, urmă necruțătoare Diana, este și supărare și chiar un grăunte de mînie în tonul stăpînit al glasului dumitale ; nu trebuie să te mînii dacă îți zgîndăresc toate simțămintele, — poate că ceea ce am să-ți zic acuma te va răni și mai mult.

Îmi dădeam seama de copilăria purtării mele și de bărbăția deosebită a purtării ei ; o încredințai că nu trebuie să se teamă că m-aș plînge de critica ei, căci știam că o face cu gînduri bune.

— Ai înțeles și ai vorbit în chip cinstit, răspunse ea ; știam prea bine că duhul rău al susceptibilității poetice a zburat cînd ți-ai dres glasul, înainte de a începe să vorbești. Acuma, să fim serioși. Ai mai primit vreo veste de la tatăl dumitale ?

— Nici un singur cuvînt, răspunsei eu. Nu mi-a făcut cinstea de a-mi scrie măcar un rînd în atîtea luni de cînd locuiesc aici.

— Ciudat ! Sînteți un neam neobișnuit dumneavoastră, cutezătorii Osbaldistoni ; atunci, nici nu știi că el este plecat în Olanda spre a rîndui unele afaceri urgente, pentru care era neapărată nevoie de prezența lui acolo ?

— N-am auzit nici un cuvînt despre aceasta pînă în clipa de față.

— Și încă o noutate pentru dumneata, presupun că nu din cele mai plăcute, anume că el l-a lăsat pe Rashleigh cu puteri depline să-i conducă afacerile — pînă la întoarcerea sa !

Tresării și nu-mi putui ascunde uimirea și neliniștea.

— Ai tot dreptul să fii îngrijorat, zise domnișoara Vernon, pe un ton foarte grav. Dacă aș fi în locul dumitale, aș căuta să întîmpin și să înlătur primejdiile, care izvorăsc dintr-o rînduială atît de periculoasă.

— Cum ar fi cu putință să o fac ?

— Orice este cu putință celui stăpînit de bărbăție și dîrzenie, zise ea cu o privire ca aceea a domnițelor din timpul cavalerismului, a căror îmbărbătare dădea aleșilor inimii lor o îndoită vitejie la vreme de grea cumpănă, iar pentru cei sfioși și șovăitori, nimic nu este cu putință, deoarece așa li se pare.

— Și ce mă sfătuiești să fac, domnișoară Vernon ? o întrebai dorind, dar totodată temîndu-mă să-i aud răspunsul.

Ea se opri o clipă și apoi răspunse cu hotărîre :

— Să părăsești de îndată Osbaldistone Hall și să te întorci la Londra. Poate că și așa, urmă ea cu o voce mai blîndă, ai stat aici prea mult ; vina nu este a dumitale. Fiecare clipă pe care o risipești aici va fi o crimă.

Da, o crimă ; pentru că, îți spun fățiș, dacă Rashleigh administrează mult timp afacerile tatălui dumitale, îl poți socoti de pe acuma ca un om ruinat.

— Cum este cu putință ?

— Nu mă întreba, zise ea. Dar crede-mă cînd îți spun că vederile lui Rashleigh se întind cu mult peste dorința de a stăpîni și a mări o avere prin negoț ; el se va sluji de stăpînirea ce o are asupra veniturilor și a averii domnului Osbaldistone ca de un mijloc de a pune în mișcare planurile lui mărețe și ambițioase. Cît timp tatăl dumitale se afla în țară, așa ceva nu era cu putință ; în timpul lipsei sale, însă, Rashleigh va avea la îndemînă multe prilejuri și, desigur, nu va șovăi să le folosească.

— Dar cum pot eu, prigonit de tatăl meu și fără nici o putință de amestec în afacerile sale, să înlătur această primejdie numai prin simpla mea prezență la Londra ?

— Prezența aceasta, singură, poate face multe. Dreptul dumitale de a interveni face parte din dreptul de moștenire și nu poate fi înstrăinat. Vei avea, fără îndoială, sprijinul contabilului principal al tatălui dumitale, al prietenilor lui apropiați și al asociaților lui. Mai ales că planurile lui Rashleigh sînt de o natură care (se opri brusc, ca și cum se temea să spună prea multe) sînt, pe scurt, încheie ea, ca toate planurile egoiste și lipsite de scrupule, părăsite în grabă, de îndată ce acei care le născocesc își dau seama că vicleșugul lor este descoperit și că sînt supravegheați. Deci, în limba poetului dumitale ales :

Călare ! călare ! Îndoiala e a celor ce se tem !

Un sentiment pe care nu l-am putut stăpîni m-a făcut să-i răspund :

— Ah ! Diana ! Tocmai dumneata îmi dai sfatul să părăsesc Osbaldistone Hall ? Atunci, într-adevăr, am stat aici prea mult !

Domnișoara Vernon se înroși, dar urmă cu mare hotărîre :

— Într-adevăr, îți dau sfatul nu numai să părăsești Osbaldistone Hall, dar nici să nu te mai întorci aici. Lași în urmă o singură prietenă căreia să-i pară rău — urmă ea cu un zîmbet silit — dar ea este de mult obișnuită să-și jertfească prieteniile și mulțumirile pentru binele altora. În lume, vei întîlni o sută de oameni a căror prietenie va fi tot atît de sinceră și îți vor fi mai folositori — fiind mai puțin împovărați de împrejurări neprielnice — mai puțin înrîuriți de limbi rele și de vremuri anevoioase.

— Niciodată ! izbucnii eu. Niciodată ! Lumea nu poate să-mi dea nimic care să înlocuiască ceea ce las în urma mea. Îi apucai mîna și îmi apăsai buzele pe ea.

— Ți-ai ieșit din minți ! izbucni ea. Este o nebunie ! și, zbătîndu-se, căută să-și smulgă mîna din strînsoarea mea, dar nu cu atîta îndîrjire încît să izbutească, înainte ca eu să o fi ținut cel puțin un minut. Ascultă-mă, domnule !, zise ea, stăpînește-ți această izbucnire de patimă, puțin bărbătească. Sînt hărăzită, printr-un contract solemn, să fiu mireasa lui Dumnezeu, în afară de cazul în care aș alege căsătoria cu viclenia personificată, în făptura lui Rashleigh Osbaldistone, sau cu mîrlănia în aceea a fratelui său. Sînt, prin urmare, mireasa lui Dumnezeu, sortită mînăstirii încă din leagăn. Față de mine, deci, aceste libertăți sînt nelalocul lor ; ele slujesc numai ca să arate că plecarea dumitale este cu atît mai necesară, și aceasta fără întîrziere. Cu aceste cuvinte, ea se opri brusc și apoi zise, cu vocea scăzută : Părăsește-mă de îndată. Ne vom întîlni aici din nou, dar va fi pentru ultima oară.

Ochii mei urmăriră direcția privirii ei, cînd îmi vorbea ; crezui că am văzut mișcîndu-se covorul care acoperea ușa tainică, ce ducea din bibliotecă spre camera lui

Rashleigh. Înțelesei că eram supravegheați și aruncai o privire întrebătoare domnișoarei Vernon.

— Nu-i nimic, răspunse ea cu voce slabă ; vreun șobolan în spatele covorului.

„Mort pentru un ducat" ! [1] aș fi răspuns ; dar nu îndrăzneam să dau drumul simțămintelor mele, care se revoltau la gîndul că aș fi fost iscodit într-o astfel de împrejurare. Cumințenia, ca și nevoia de a-mi stăpîni patima și de a asculta porunca reînnoită a Dianei : „părăsește-mă ! părăsește-mă !" veni la timp ca să împiedice o faptă necugetată. Părăsii încăperea, cu mintea tulburată și năucă, încercînd în zadar să mă liniștesc, în timp ce mă întorceam în camera mea.

O învălmășeală de gînduri mă cuprinse îndată ; ele îmi zburau în grabă prin minte, izgonindu-se și umbrindu-se unul pe altul, semănînd cu acele neguri care, în ținuturile muntoase, coboară în valuri întunecoase și ascund sau șterg cu totul semnele obișnuite după care călătorul se îndreaptă prin necunoscut. Gîndul întunecat și nedeslușit al primejdiei care îl pîndea pe tatăl meu, în urma uneltirilor unui om ca Rashleigh Osbaldistone, neisprăvita declarație de dragoste pe care i-o făcusem domnișoarei Vernon, greutățile fățișe ale împrejurării în care se găsea, fiind legată printr-un contract timpuriu să se jertfească, ducîndu-se la mînăstire sau acceptînd o căsătorie nepotrivită — toate acestea se amestecau în mintea mea, în timp ce judecata nu putea să mai țină seama nici de una, nici de alta, nici să le cîntărească în lumina și în înrîurirea lor adevărată. Dar, mai ales și mai presus de orice, nu înțelegeam chipul în care domnișoara Vernon primise manifestarea dragostei mele și felul șovăielnic în care îmi arăta cînd înțelegere, cînd dîrzenie ; se părea că

[1] Replica lui Hamlet atunci cînd acesta îl ucide pe Polonius, care îl iscodea (n.t.).

aveam și eu un loc în inima ei, dar prea mic ca să precumpănească asupra piedicilor ce le-ar fi întîmpinat dacă ar fi recunoscut că-mi împărtășea dragostea. Privirea înfricoșată mai curînd decît uimită cu care ea urmărise mișcarea covorului de la ușa tainică arăta că se temea de o primejdie, pe care nu puteam decît să o presupun bine întemeiată, căci Diana Vernon nu prea era supusă slăbiciunilor obișnuite sexului slab și nu era deloc ființa care să se înspăimînte fără un temei drept și real. Care putea fi natura tainelor de care era înconjurată, ca de farmecele unui vrăjitor ? A tainelor care păreau a-i înrîuri tot timpul gîndurile și faptele, fără ca pricinile lor să poată fi văzute ? În cele din urmă mintea mea zăbovi asupra acestei povești misterioase bucuroasă că, în acest fel, nu trebuia să cerceteze dacă purtarea mea era sau nu cuviincioasă și prevăzătoare. Eram absorbit doar de cele ce i se întîmplau domnișoarei Vernon. Trebuie să mă hotărăsc, îmi zisei, ca înainte de a părăsi Osbaldistone Hall, să mă lămuresc asupra luminii în care va trebui să privesc, de acum înainte, pe această ființă fermecătoare, a cărei viață pare să fie împărțită între sinceritate și taină ; prima îi însuflețește cuvintele și simțămintele, iar cea de a doua răspîndește o atmosferă întunecată asupra faptelor ei.

Pe lîngă interesul vădit, ațîțat de curiozitate și de dragostea plină de neliniște, mai simțeam și o puternică, deși nemărturisită și nedeslușită, doză de gelozie. Înrîurirea pe care niște ființe nevăzute o aveau asupra faptelor Dianei îmi răscolea și mai mult acest sentiment, care se ivește o dată cu dragostea, așa cum neghina răsare o dată cu grîul. Cu cît cugetam mai mult asupra firii ei, cu atît eram mai convins în sinea mea, dar împotriva dorinței mele, că ea nu ar fi îndurat nici un fel de îngrădire decît dacă aceasta ar fi purces din dragoste ;

simţeam o bănuială puternică, amară şi aţîţătoare, că aici îşi avea izvorul înrîurirea de care era ea stăpînită.

Aceste îndoieli chinuitoare mă întăreau în dorinţa de a pătrunde taina purtării domnişoarei Vernon ; şi, pentru ca încercările să-mi izbutească, am luat o hotărîre ale cărei urmări, dacă nu te-ai plictisit încă, le vei găsi descrise în capitolul următor.

CAPITOLUL XVII

Aud un glas ce nu-l auzi,
Zicînd la drum să plec ;

Şi văd o mînă ce n-o vezi,
Făcîndu-mi semn să plec.

THOMAS TICKELL

Ţi-am spus mai înainte, Tresham — dacă vrei să-ţi aminteşti — că rareori mergeam seara în bibliotecă fără încuviinţarea domnişoarei Vernon şi fără ca bătrîna Marta să fie de faţă. Era vorba doar de o învoială tacită, născocită de mine. În ultima vreme, din pricină că iţele se încurcaseră cam prea tare între noi, domnişoara Vernon şi cu mine nu ne mai întîlneam niciodată în timpul serilor. Ea nu avea, prin urmare, nici o pricină de a bănui că eu aş căuta să reiau aceste întrevederi, mai ales fără o înştiinţare prealabilă sau fără o întîlnire stabilită de amîndoi, aşa încît Marta, ca de obicei, să poată face de pază ; pe de altă parte, această măsură de prevedere era doar o chestiune de bună înţelegere şi nu o regulă hotărîtă. Biblioteca mi-era deschisă, ca şi celorlalţi membri ai familiei, la orice oră din zi şi din noapte, şi nu puteam fi învinovăţit că aş intra nepoftit, oricît de nevăzută şi neaşteptată ar fi fost ivirea mea acolo. Eram puternic încredinţat că în această încăpere, domnişoara Vernon primea din cînd în

cînd pe Vaughan, sau pe altcineva, de ale cărui păreri ţinea seama în felul ei de a se purta, şi îl primea anume numai în orele în care nu putea fi stînjenită. Luminile care se vedeau prin ferestrele bibliotecii la ore nepotrivite, umbrele mişcătoare pe care le zărisem chiar eu, — paşii care puteau fi urmăriţi pe roua dimineţii, de la uşa turnului pînă la portiţa grădinii, zgomotele şi arătările pe care unele slugi, dar mai ales Andrew Fairservice le băgaseră de seamă şi le tălmăciseră fiecare în felul lui, toate tindeau să-mi arate că locul lor era vizitat de altcineva decît de vreunul din obişnuiţii conacului. Deoarece acest vizitator trebuia să aibă o legătură strînsă cu soarta Dianei Vernon, nu am şovăit să întocmesc un plan pentru a descoperi cine era, întrucît înrîurirea sa putea să aibă urmări bune sau rele asupra aceleia pe care o influenţa. Dar mai presus de toate, deşi încercam să mă conving că acesta era doar un mărunţiş fără însemnătate, voiam să ştiu prin ce mijloace această persoană îşi căpătase sau îşi păstra înrîurirea ce o avea asupra Dianei, şi dacă o stăpînea prin frică sau prin dragoste. Că această curiozitate zuliară ocupa un loc de căpetenie în sufletul meu, reieşea din faptul că întotdeauna îmi închipuisem că purtarea domnişoarei Vernon era înrîurită de un singur om, deşi, după puţinul pe care îl ştiam, sfetnicii ei puteau fi foarte numeroşi. Deşi îmi repetam mereu acest lucru, mă întorceam totuşi cu încăpăţînare la primul meu gînd, şi anume că cel care înrîurea purtarea domnişoarei Vernon era un ins de sex masculin, şi, mai mult ca sigur, tînăr şi frumos ; cu dorinţa arzătoare de a cunoaşte, sau mai degrabă de a descoperi pe acest rival, mă aşezai în grădină ca să aştept clipa în care luminile vor apărea la ferestrele bibliotecii.

Atît de aprigă mi-era nerăbdarea, încît îmi începui privegherea într-o seară de iulie, cu mai bine de o oră înainte de amurg, deşi faptul nu se putea petrece decît

după căderea întunericului. Era într-o duminică şi toate aleile erau liniştite şi singuratice. Un timp mă plimbai de colo pînă colo, bucurîndu-mă de răcoarea înviorătoare a serii de vară şi gîndindu-mă la urmările pe care le-ar putea avea încercarea mea. Aerul proaspăt al grădinii, îmbălsămat de dulci miresme, avu obişnuita înrîurire liniştitoare asupra sîngelui meu înfierbîntat ; în acest timp, tulburarea minţii mele începu să se irosească încetul cu încetul, ceea ce mă făcu să-mi pun întrebarea dacă aveam vreun drept să mă amestec în tainele domnişoarei Vernon, sau în cele ale familiei unchiului meu. Ce mă privea pe mine pe cine ascundea unchiul meu în casa în care eu însumi eram îngăduit doar ca oaspete ? Ce mă îndrituia să iscodesc afacerile domnişoarei Vernon, învăluite în taine care, aşa cum îmi mărturisise chiar ea, nu dorea să fie cercetate ?

Dragostea şi îndărătnicia aveau gata răspunsul la aceste întrebări. Descoperind această taină, desigur că l-aş fi slujit pe sir Hildebrand, care poate că nu era încunoştinţat de uneltirile ce se urzeau în casa lui ; şi mai mult încă, aş fi slujit-o pe domnişoara Vernon, a cărei fire deschisă şi simplă o expunea la atîtea primejdii, şi care întreţinea o legătură secretă poate cu o persoană cu caracter periculos sau îndoielnic. Dacă mă băgam în sufletul ei, era cu gîndul mărinimos şi dezinteresat (da, îndrăzneam să-l numesc dezinteresat) de a o călăuzi, de a o apăra şi de a o proţegui, împotriva vicleşugului, împotriva pizmei şi mai ales împotriva sfetnicului tainic, pe care şi-l alesese drept confident. Acestea erau argumentele cu care căutam să-mi îmbii, îndrăzneţ, conştiinţa ; dar ele erau ca o monedă proastă cu care conştiinţa era nevoită să se mulţumească ; aşa şi făcea, căci, asemenea unui negustor arţăgos, mai degrabă primea o plată proastă decît să piardă un muşteriu bun.

Pe cînd pășeam pe aleile înverzite, cumpănind aceste gînduri *pro* și *contra*, deodată mă pomenii cu Andrew Fairservice, postat ca o statuie în fața unui rînd de stupi, într-o atitudine de adîncă meditare ; cu un ochi, el vedea mișcările micilor făpturi supărătoare, care se pregăteau de culcare în căsuțele lor acoperite cu stuf, iar celălalt ochi și-l ațintea asupra unei cărți dragi care din pricina deselor răsfoiri nu mai avea colțuri și căpătase o formă ovală ; această împrejurare, cît și tiparul și culoarea îngălbenită a volumului, îi dădea o înfățișare de prea cinstită vechime.

— Eram pe cale să mă desfăt citind *Floarea cu miresme dulci semănată pe gunoiul lumii* de vrednicul maestru John Quackleben, zise Andrew, închizînd cartea la ivirea mea și punîndu-și ochelarii de corn, în chip de semn, la pagina pe care o citea.

— După cîte văd, și albinele și cartea îți cheamă deopotrivă atenția, Adrew.

— Ce neam afurisit ! răspunse grădinarul. Au șase zile pe săptămînă în care pot să roiască și, totuși, oricine poate vedea că nu o fac decît duminica, împiedicînd lumea să meargă să asculte Cuvîntul. Dar astă-seară nu este nici o predică la capela Graneagain — binecuvîntat fie Domnul !

— Ai fi putut merge la biserica parohială, cum am făcut eu, Andrew, și ai fi auzit o predică din cele mai bune.

— Ciorbă lungă, ciorbă lungă ! răspunse Andrew cu un rînjet disprețuitor, bună doar pentru cîini, să mă ierte măria-ta. Da ! fără îndoială că aș fi putut să-l ascult pe diacon, sporovăind în cămașa lui albă și pe cîntăreți zicînd din fluier ; ar fi mai curînd ca o nuntă de bodaproste decît ca o predică. Și, pe deasupra, aș fi putut merge la vecernie ca să-l aud pe tata Docharty mormăindu-și liturghia ; mult mi-ar mai fi folosit asta !

— Docharty ? întrebai eu (acesta era numele unui preot bătrîn, irlandez mi se pare, care slujea uneori la Osbaldistone Hall). Credeam că părintele Vaughan a fost pe la conac. Ieri era aici.

— Da, răspunse Andrew, dar ne-a părăsit aseară, ca să meargă la Greystock, sau într-unul din satele acelea dinspre asfințit. E un tămbălău grozav pe acolo, chiar acum. Sînt în fierbere ca și albinele mele, Dumnezeu să le aibă în pază ! că le asemuiesc, săracele, cu oameni ca papistașii ! Da, vezi, ăsta-i cel de al doilea roi, care a purces azi după amiază. Primul roi pornise devreme dimineața. Dar eu așa cred, că pentru astănoapte s-or fi liniștit în știubeiele lor. Așa încît urez măriei-tale noapte bună, să fie binecuvîntat și să aibă parte numai de bine.

Zicînd acestea, Andrew plecă, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire înapoi, spre „știubeie", așa cum numea el stupii.

Obținusem de la el, pe o cale ocolită, o știre însemnată, și anume că părintele Vaughan nu mai era la conac. Dacă s-ar ivi, deci, astă-seară o umbră la ferestrele bibliotecii, aceasta ori nu era a lui, ori el se purta într-un chip tainic, care dădea de bănuit. Am așteptat cu nerăbdare asfințitul soarelui și amurgul. De-abia începu să cadă întunericul și o licărire apăru la ferestrele bibliotecii ; se deslușea însă anevoie în lumina serii, care încă mai dăinuia. Cu toate acestea, băgai de seamă prima rază cu repeziciunea cu care marinarul pe care l-a apucat noaptea vede prima licărire depărtată a farului, care îi arăta calea. Simțămintele de îndoială și de bunăcuviință care, pînă atunci, avuseseră de luptat cu gelozia și curiozitatea, dispărură cînd mi se înfățișă prilejul de a satisface pe cele din urmă. Intrai din nou în casă, ocolind camerele locuite, cu simțămîntul unuia care vrea să păstreze taina faptelor sale, ajunsei la ușa bibliotecii, — șovăii o clipă cu mîna pe clanță, — auzii dinăuntru un

zgomot de pași înăbușiți ; deschisei ușa, și o găsii pe domnișoara Vernon singură.

Diana păru uimită, fie din pricina intrării mele neaşteptate, fie dintr-altă pricină, pe care nu o puteam ghici ; dar în înfățișarea ei era o neliniște pe care nu o băgasem de seamă niciodată pînă atunci și care știam că nu poate să fie prilejuită decît de o emoție neobișnuită. Totuși, ea se stăpîni foarte repede. Atît de mare este puterea conștiinței, încît eu, cel care credeam că o surprind, tocmai eu păream cel surprins și, fără doar și poate, cel mai stînjenit dintre noi amîndoi.

— S-a întîmplat ceva ? mă întrebă domnișoara Vernon. A sosit cineva la conac ?

— După cîte știu eu, nimeni, îi răspunsei eu, destul de rușinat ; căutam numai pe *Orlando*.

— Iată-l ! zise domnișoara Vernon, arătînd spre masă.

Mutînd două-trei cărți de colo-colo, ca să ajung la aceea pe care mă făceam că o caut, mă gîndeam, ca să spun adevărat, să renunț cu cinste la această cercetare pentru care nu aveam siguranța necesară, cînd văzui o mănușă bărbătească zăcînd pe masă. Ochii mei întîlniră pe cei ai domnișoarei Vernon, care se roși toată.

— Este una din amintirile mele, zise ea șovăind și răspunzînd privirii și nu cuvintelor mele, este una din mănușile bunicului meu, cel din minunata pictură a lui Van Dyck, pe care ai admirat-o.

Ca și cînd s-ar fi gîndit că vorbele nu sînt îndestulătoare pentru a-i adeveri spusele, deschise sertarul unei mese mari de stejar și, scoțînd încă o mănușă, o aruncă spre mine. Cînd o persoană sinceră din fire se coboară pînă la șovăială și prefăcătorie, își dă în acest scop atîta osteneală și grijă încît adeseori ascultătorul se îndoiește de adevărul vorbelor. Aruncai o privire grăbită la amîndouă mănușile și apoi răspunsei :

— Mănușile se asemănau una cu alta, fără îndoială, la croială, și la cusături ; dar nu se pot împerechea, deoarece amîndouă sînt pentru mîna dreaptă.

De supărare ea își mușcă buza și se înroși din nou și mai tare.

— Ai dreptate să mă dai de gol, răspunse ea cu amărăciune. Alți prieteni ar fi judecat, după cele spuse de mine, că nu țin să dau lămuriri despre o împrejurare care nu cere lămuriri — cel puțin pentru un străin. Dumneata ai judecat mai bine și m-ai făcut să simt atît josnicia vicleniei, cît și neputința mea de a juca rolul unei ființe fățarnice. Îți spun acum limpede că, așa cum ai băgat de seamă cu atîta iscusință, mănușa aceea nu este perechea celei pe care am scos-o acum. Ea aparține unui prieten, încă și mai scump mie decît omul pictat de Van Dyck, — un prieten de ale cărui sfaturi am fost și voi fi călăuzită, pe care-l cinstesc, pe care îl... și se opri.

Eram supărat de felul ei de a fi și-i isprăvii fraza în felul meu :

— Pe care *îl iubesc*, ar trebui să spui, domnișoară Vernon.

— Și chiar dacă aș spune-o, răspunse ea cu mîndrie, cine este acela care să-mi ceară socoteală pentru dragostea mea ?

— Eu nu, domnișoară Vernon, în nici un caz. Te rog să nu mă crezi vinovat de atîta îndrăzneală. Dar, urmai eu cu oarecare oțărîre, căci eram și eu ațîțat la rîndul meu, sper că vei ierta unui prieten, căruia pari înclinată să-i retragi acest nume, de a observa...

— Nu observa nimic, domnule, îmi luă ea vorba cu tărie, afară doar de faptul că nu vreau să fiu nici descusută, și nici să mi se pună cuvîntul la îndoială. Nu este nimeni pe lume care să fie îndrituit a mă cerceta sau judeca ; și dacă ai ales această oră nepotrivită ca să vii aici în scopul de a mă iscodi, prietenia sau interesul pe

care susţii că mi-l porţi este o scuză săracă pentru curiozitatea dumitale necuviincioasă.

— Vei scăpa îndată de prezenţa mea, zisei eu, cu o mîndrie egală cu a ei, căci firea mea nu a putut niciodată să se plece, chiar în acele cazuri în care simţămintele îmi erau în joc. Vei scăpa îndată de prezenţa mea. Mă trezesc dintr-un vis plăcut, dar foarte înşelător...

Ajunsesem la uşa încăperii, cînd domnişoara Vernon, ale cărei mişcări erau uneori atît de iuţi, încît păreau aproape instinctive, mi-o luă înainte, şi, prinzîndu-mă de braţ, mă opri, luîndu-şi o înfăţişare autoritară, care o făcea atît de ciudată şi de atrăgătoare pentru cine îi cunoştea firea-i nevinovată şi simplă.

— Stai, domnule Frank, zise ea. Nu mă vei părăsi în acest chip ; nu am atît de mulţi prieteni, încît să-mi dea mîna să-i lepăd chiar pe aceia nerecunoscători şi egoişti. Ascultă-mă ce-ţi spun, domnule Francis Osbaldistone. Nu vei afla nimic despre această mănuşă misterioasă, şi pe cînd vorbea o ridică în mînă ; nimic — nu, nici o singură iotă mai mult decît ce ştii deja ; dar nu voi îngădui ca ea să fie o mănuşă aruncată în semn de vrajbă şi de sfidare între noi. Timpul ce-l mai am de petrecut aici, zise ea, muindu-şi întrucîtva vocea, trebuie să fie foarte scurt ; al dumitale trebuie să fie şi mai scurt. Trebuie să ne despărţim curînd, fără ca să ne mai întîlnim vreodată ; aşa încît să nu ne certăm ; să nu lăsăm necazurile să ne amărască puţinele ceasuri pe care le mai avem de petrecut împreună în viaţa aceasta.

Nu ştiu, Tresham, prin ce vrajă această fiinţă încîntătoare avea atîta stăpînire asupra firii mele, pe care eu însumi de multe ori nu mi-o pot stăpîni. Cînd intrasem în bibliotecă, fusesem hotărît să cer domnişoarei Vernon toate lămuririle. Descoperii că ea mă respinsese şi mă sfidase cu mînie, recunoscînd pe faţă că preţuia mai mult

pe rivalul meu ; căci ce alt înţeles aş fi putut da eu aprecierii pe care o arăta chiar ea pentru misteriosul ei confident ? Şi totuşi, pe cînd mă pregăteam să părăsesc încăperea şi s-o rup cu ea pentru totdeauna, a fost de ajuns doar să-şi schimbe privirea şi tonul, trecînd de la supărarea stîrnită de mîndrie la un despotism binevoitor şi şăgalnic, umbrit de o duioşie gravă, ca să mă aducă înapoi la scaunul meu, ca pe un vasal supus anevoioaselor condiţii impuse de ea.

— La ce foloseşte aceasta ? zisei eu, pe cînd mă aşezam. La ce foloseşte aceasta, domnişoară Vernon ? De ce aş fi eu martor la încurcături, în care nu pot da nici un ajutor, şi la taine care-ţi aduc supărare dacă încerc numai să le pătrund ? Cu toată lipsa dumitale de cunoştinţe în ale vieţii, trebuie să-ţi dai seama că o femeie tînără şi frumoasă nu poate avea decît un singur prieten. Eu aş fi gelos chiar pe un prieten, dacă acesta ar împărtăşi o taină cu a treia persoană, necunoscută şi ascunsă mie ; dar pe *dumneata,* domnişoară Vernon...

— Eşti desigur gelos, la toate modurile şi timpurile în care se manifestă această patimă plăcută ! Dar, bunul meu prieten, în tot acest timp, nu ai spus decît nişte vorbe de clacă, pe care prostănacii le iau din piese de teatru şi din romane şi le repetă atîta încît încep să aibă o înrîurire puternică asupra minţii lor. Sînt băieţi şi fete care flecăresc astfel pînă se îndrăgostesc, iar cînd dragostea lor e pe cale să adoarmă, flecăresc şi se aţîţă pînă cînd devin geloşi. Dar, dumneata şi cu mine, Frank, sîntem fiinţe cugetătoare şi nu avem nici nerozia şi nici timpul ca să pălăvrăgim pînă să ajungem la altă legătură între noi decît aceea de prietenie simplă, cinstită şi dezinteresată... Orice altă legătură ne este tot atît de străină, ca şi cum eu aş fi bărbat sau dumneata femeie. Ca să dau adevărul pe faţă, urmă ea după ce şovăi o clipă, deşi fac cinste sexului meu, roşind de felul deschis în

care înfățișez lucrurile, noi nu ne putem căsători, chiar dacă am vrea și nu ar trebui să ne căsătorim, chiar dacă am putea.

Și este adevărat, Tresham, că se roși ca un îngeraș cînd îmi făcu această destăinuire. Eram cît pe-aci să combat amîndouă alternativele ei, uitînd cu totul bănuielile pe care mi le întărisem în cursul serii, cînd ea urmă cu o dîrzenie rece, care se apropia chiar de asprime:

— Ceea ce spun este adevărul gol-goluț, care nu vreau să fie discutat sau cercetat. Sîntem deci prieteni, domnule Osbaldistone, nu este așa? Îmi întinse mîna și, luînd-o pe a mea, urmă: Și nu sîntem altceva nimic unul pentru altul, nici acum, nici de acum înainte, decît prieteni.

Dădu drumul mîinii mele, iar eu îmi lăsai mîna să cadă și îmi plecai capul, *supraîncărcat*, cum ar zice Spencer, de amestecul de bunătate și dîrzenie în felul ei de a se purta. Se grăbi apoi să schimbe vorba.

— Uite o scrisoare, zise ea, adresată dumitale, domnule Osbaldistone, limpede și lămurit; dar, cu toată prevederea persoanei care a scris-o și a adresat-o, poate că nu ar fi ajuns niciodată în mîinile dumitale, dacă n-ar fi nimerit la un anumit Pacolet, unul din piticii mei fermecați, pe care, ca toate domnițele nefericite din basme, îl țin tainic în slujba mea.

Deschisei scrisoarea și aruncai o privire asupra cuprinsului ei — foaia neîmpăturită îmi scăpă din mîini și izbucnii, fără vrerea mea: „Doamne-Dumnezeule! Nerozia și neascultarea mea l-au ruinat pe tata!“

Domnișoara Vernon se ridică și mă privi cu o adevărată și prietenească îngrijorare.

— Te-ai îngălbenit! Îți este rău! Să-ți aduc un pahar cu apă? Fii bărbat, domnule Osbaldistone, nu te prăpădi cu firea. Tatăl dumitale — nu cumva nu mai este în viață?

— Trăiește, zisei eu, mulțumesc lui Dumnezeu! Dar în ce necazuri și cu ce greutăți...

— Dacă aceasta-i totul, nu-ți pierde nădejdea. Pot citi această scrisoare? zise ea, ridicînd-o.

Încuviințai atît de năuc, încît abia știam ce spun. Ea o citi cu multă luare-aminte.

— Cine este acest domn Tresham, care iscălește scrisoarea?

— Asociatul tatălui meu (bunul tău tată, Will), dar el nu prea obișnuiește să se amestece personal în afacerile casei de negoț.

— El pomenește aici, zise domnișoara Vernon, și de alte diferite scrisori trimise dumitale mai înainte.

— Nu am primit nici una din ele, răspunsei eu.

— Se pare, urmă ea, că Rashleigh, care a pus deplină stăpînire pe administrarea afacerilor, în timpul plecării tatălui dumitale în Olanda, a părăsit de cîtva timp Londra ca să se ducă în Scoția, cu sume mari de bani, în numerar și în hîrtii de valoare, pentru a plăti niște datorii mari pe care tatăl dumitale le avea acolo și că de atunci nu se mai știe nimic de el.

— Din păcate, este prea adevărat.

— Și a fost trimis, urmă ea, uitîndu-se la scrisoare — un șef contabil, sau așa ceva, Oweson, Owen — la Glasgow, ca să încerce să-l găsească pe Rashleigh, iar dumneata ești rugat să te duci de îndată în acel oraș și să-l ajuți în cercetările lui.

— Chiar așa este, și trebuie să plec îndată.

— Mai stai măcar o clipă, zise domnișoara Vernon. Mie mi se pare că lucrul cel mai neplăcut care poate ieși de aici ar fi pierderea unei anumite sume de bani; poate aceasta să pricinuiască lacrimile din ochii dumitale? Mi-ar fi rușine, domnule Osbaldistone!

— Mă nedreptățești, domnișoară Vernon! răspunsei eu. Nu deplîng paguba, ci înrîurirea pe care știu că paguba o va avea asupra stării sufletești a tatălui meu, asupra

sănătății sale, el care ține creditul negustoresc pe aceeași treaptă cu cinstea ; dacă ar fi declarat falit, aceasta l-ar băga în mormînt, căci ar fi copleșit de durere, de remușcări și deznădejde, ca un soldat osîndit pentru niște mișelii, sau ca un om de onoare care și-a pierdut rangul și poziția în societate. Toate acestea le-aș fi putut împiedica, printr-o jertfă măruntă, aceea a mîndriei și a lenei ; din pricina acestor două păcate, nu m-am consacrat profesiei cinstite și folositoare a tatălui meu. Doamne-Dumnezeule ! Cum voi putea răscumpăra urmările greșelii mele !

— Ducîndu-te de îndată la Glasgow, așa cum ți se cere de către prietenul care-ți scrie această scrisoare.

— Da dacă Rashleigh, zisei, a făurit într-adevăr acest plan josnic și mîrșav, de a jefui pe binefăcătorul lui, ce sorți am eu să zădărnicesc un plan atît de iscusit ticluit ?

— Sorții, răspunse ea, pot fi într-adevăr îndoielnici ; dar, pe de altă parte, nu văd cum ai putea să-l ajuți pe tatăl dumitale rămînînd aici. Amintește-ți că dacă ai fi fost la locul ce ți-a fost hărăzit, această nenorocire nu s-ar fi putut întîmpla ; grăbește-te să faci ce ți se cere. S-ar putea întîmpla să izbutești ; dar mai stai — nu părăsi această încăpere înainte de a mă întoarce eu.

Mă lăsă zăpăcit și uimit ; totuși, am găsit o clipă de liniște în care am admirat dîrzenia, calmul și prezența de spirit, pe care ea le avea în orice împrejurare, oricît de neașteptată.

După cîteva minute, se întoarse cu o foaie de hîrtie împăturită și închisă ca o scrisoare, dar fără adresă.

— Mă bizui pe dumneata, zise ea, dîndu-ți această dovadă a prieteniei mele, pentru că am încrederea cea mai desăvîrșită în cinstea dumitale. Dacă înțeleg bine pricina necazului pe care-l ai, sumele de bani care sînt în mîna lui Rashleigh trebuiesc recîștigate pînă într-o anumită zi — mi se pare că este vorba de 12 septembrie — în scopul de a plăti polițele de care este vorba ; prin urmare, dacă o sumă de bani îndestulătoare poate fi obți-

nută înainte de această dată, cinstea tatălui dumitale este ferită de nenorocirea de care te temi.

— Desigur, așa scrie domnul Tresham. Privii din nou scrisoarea tatălui tău și adăugai : Nu poate fi nici o îndoială în această privință.

— Bine, zise Diana ; în acest caz, micul meu Pacolet îți va putea fi de folos. Ai auzit de farmece trimise prin scrisori. În această scrisoare, și nu o deschide decît numai dacă toate celelalte mijloace au dat greș ; dacă reușești prin propriile dumitale sforțări, mă bizui pe cinstea dumitale ca să o distrugi, fără s-o deschizi sau să îngădui să fie deschisă ; dar, dacă nu, poți desface pecetea cu zece zile înainte de ziua fatală ; vei găsi unele îndrumări care s-ar putea să-ți fie de folos. Adio, Frank, nu ne vom mai întîlni niciodată, dar gîndește-te uneori la prietena dumitale, Die Vernon.

Îmi întinse mîna, dar eu o strînsei pe Diana la piept. Ea suspină, în timp ce se smulse din îmbrățișarea pe care mi-o îngăduise, fugi la ușa care ducea înspre camera ei și se făcu nevăzută.

CAPITOLUL XVIII

> Călare-n grabă mare el pornea
> În goană pe-ai lor bidivii.
> Ura, ura — și morții călăresc,
> Ți-e teamă cu mine să vii ?
>
> BURGHER

Cînd cad deodată pe capul omului mai multe necazuri de soiuri deosebite și din alte pricini, tot te alegi cu un folos, și anume că fiecare necaz muncindu-ți într-altfel gîndul, nici unul nu izbutește să te copleșească în totul. Eram într-adevăr mîhnit din pricina despărțirii mele de domnișoara Vernon, dar mai puțin decît dacă n-ar fi fost la mijloc nenorocirile care îl pîndeau pe tatăl meu și la care mă gîndeam mereu ; mă întristaseră veștile primite de la domnul Tresham, dar mai puțin decît dacă acestea mi-ar fi împuiat singure capul. Nu eram, așadar, nici un îndrăgostit necredincios și nici un fiu nerecunoscător, dar nimănui nu i se poate cere să sufere peste măsură pentru fiecare năpastă ce o îndură, iar dacă pricinile acestor năpaste sînt deosebite, atunci simțămîntul nostru se cuvine să se împartă, ca și activul unui falit între creditorii săi. Așa cugetam eu o dată ajuns în odaie și, din asemuirea ce-o făcusem, se vede că gîndurile mele începeau să capete un iz de negustorie.

Mă apucai să citesc cu luare-aminte scrisoarea tatălui tău. Nu era prea deslușită și el însuși mă îndemna să cer unele amănunte lui Owen, pe care eram rugat cu stăruință să-l întîlnesc cît mai repede cu putință într-un oraș scoțian numit Glasgow. De asemenea, mi se spunea că vechiul meu prieten putea fi găsit la domnii MacVittie, MacFin § Co., negustori din același oraș. Tatăl tău pomenea de mai multe scrisori care, după cum bănuiam, trebuie să se fi pierdut pe drum sau să fi fost sfeterișite și se plîngea de tăcerea mea îndărătnică, în cuvinte care ar fi fost cu desăvîrșire nedrepte, dacă scrisorile ce le-aș fi trimis ar fi ajuns la destinație. În timp ce citeam scrisoarea, eram într-adevăr uimit. Nu mă puteam îndoi nici o clipă că duhul lui Rashleigh mă pîndea pricinuindu-mi aceste îndoieli și urzind greutățile ce mă împresurau ; totuși, era prea cumplit să te gîndești în ce măsură fusese el în stare să folosească laolaltă viclenia și puterea ce o avea spre a-și atinge țelurile. Spre cinstea mea, trebuie să recunosc că durerea de a mă despărți de domnișoara Vernon, oricît de jalnică mi s-ar fi părut în alte împrejurări și în alte timpuri, începea să pălească atunci cînd mă gîndeam la primejdiile care îmi pîndeau părintele. Eu însumi nu prețuiam prea mult avuția și aveam fățărnicia celor mai mulți dintre tinerii cu închipuire vie, care presupun că se pot mai degrabă lipsi de bani decît să-și irosească vremea și darurile în truda trebuitoare pentru a-i agonisi. În cazul tatălui meu, însă, știam că falimentul ar fi fost socotit ca o rușine îngrozitoare și de neșters ; nimic nu i-ar fi putut aduce vreo alinare cît trăia și doar moartea i-ar fi fost singura și cea mai grabnică ușurare.

În gîndul meu eram așadar pornit să înlătur această nenorocire și chiar cu o tărie pe care desigur că nu aș fi avut-o dacă ar fi fost vorba de propria-mi soartă ; ca urmare a acestei chibzuințe, m-am hotărît să plec de la Osbaldistone Hall a doua zi, îndreptîndu-mă fără întîrziere spre Glasgow, unde aveam să mă întîlnesc cu Owen ; de

plecarea mea nu am găsit cu cale să-l încunoştinţez pe unchiul meu decît printr-o scrisoare, în care îi mulţumeam pentru ospitalitate, asigurîndu-l că afaceri neaşteptate şi foarte însemnate mă împiedicau să-i arăt mulţumirea prin viu grai. Ştiam că bătrînul cavaler de ţară îmi va ierta lesne lipsa de cuviinţă ; pe de altă parte, cunoscînd felul iscusit şi neşovăitor în care uneltea Rashleigh, mă temeam ca nu cumva el să fi prevăzut pînă şi mijloacele de a opri o călătorie menită tocmai să-i zădărnicească urzelile, ceea ce ar fi fost cu putinţă dacă plecarea mea din Osbaldistone Hall ar fi fost ştiută de toţi.

Eram, prin urmare, hotărît să pornesc la drum în zorii dimineţii următoare şi să ajung în regatul megieş al Scoţiei, înainte ca cei din conac să fi bănuit plecarea mea. O piedică însemnată, însă, mi-ar fi putut întîrzia zorul, de care atîrna izbînda călătoriei : nu cunoşteam drumul cel mai scurt, ba chiar nici un alt drum către Glasgow ; şi cum, în împrejurările în care mă aflam zorul era de cea mai mare însemnătate, mă hotărîi să-i cer sfatul lui Andrew Fairservice, ca celui mai apropiat şi sigur sfetnic pe care îl aveam la îndemînă. Cît era de tîrziu, pornii cu gîndul să mă asigur şi în această privinţă atît de însemnată ; după o plimbare de cîteva minute, ajunsei la locuinţa grădinarului.

Locuinţa lui Andrew nu era aşezată la o depărtare prea mare de zidul care împrejmuia grădina ; o colibă curăţică şi plăcută, din Northumberland, clădită din pietre cioplite grosolan cu ciocanul şi avînd ferestrele şi uşile împodobite cu boiandrucuri masive din piatră cioplită şi acoperişul făcut din lespezi mari cenuşii, în loc de ardezie, stuf sau olane. Un păr văratic lîngă un colţ al colibei, un pîrîiaş, un strat de flori de o jumătate de stînjen în faţă şi o grădiniţă de zarzavat în spate, un ţarc pentru o vacă şi o holdişoară semănată cu felurite grîne, mai curînd menite să hrănească pe cel care locuia în colibă decît să fie vîndute, acestea erau binefacerile pe care bă-

trîna Anglie le hărăzea oricărui locuitor, chiar aici în hotarul de miazănoapte.

În timp ce mă apropiam de casa înţeleptului Andrew, am auzit nişte sunete grave, îngînate pe nas şi tărăgănate, care mă făcură să cred că Andrew, după obiceiul cuviincios şi vrednic de laudă al compatrioţilor săi, adunase cîţiva vecini care să-i ţie isonul la ruga familiei, cum numea el rugăciunea de seară. Într-adevăr, Andrew nu avea nici soţie, nici fiică, şi nici un fel de parte femeiască în casa lui. „Grădinarul dinaintea mea, zicea el, a avut destule de îndurat de la aceste lighioane." Cu toate acestea izbutea uneori să-şi adune un auditoriu din papistaşii şi anglicanii din împrejurimi, „tot atîţia tăciuni — cum zicea el — smulşi din focul gheenei", asupra cărora obişnuia să-şi încerce darurile duhovniceşti, sfidînd deopotrivă pe părintele Vaughan, pe părintele Docharty, pe Rashleigh, ca şi toată lumea catolică de care era înconjurat, care socoteau amestecul său în asemenea treburi ca o nelegiuire eretică. Îmi ziceam că se prea putea ca nişte vecini binevoitori să se fi adunat la o astfel de rugăciune de sine stătătoare. Cu toate acestea, cînd ascultai cu mai multă băgare de seamă, sunetul părea să purceadă numai din plămînii zisului Andrew ; oprindu-l din cîntat prin intrarea mea în casă, îl găsii pe Fairservice singur. Omul se lupta din răsputeri cu nişte cuvinte grele şi lungi, citindu-le cu glas tare dintr-o carte de discuţii teologice, în scopul de a se lămuri pe sine.

— Tocmai eram pe cale să mă desfăt, zise el, dînd deoparte greoaia carte in-folio, cu prea vrednicul doctor Lightfoot [1].

— Lightfoot ! exclamai eu, privind uimit cartea mare şi greoaie. Desigur că autorul dumitale nu a avut un nume prea fericit ales.

[1] Lightfoot — iute de picior (n.t.).

— Chiar aşa îl chema, Lightfoot, domnişorule ; era un teolog pe cinste, un altfel de teolog decît cei pe care îi găseşti în zilele noastre. Pînă una-alta, îţi cer iertare că te-am ţinut în picioare la uşă, dar m-am fost întîlnit (Doamne păzeşte-ne de rele !) şi în noaptea trecută cu un strigoi, şi stăm la îndoială dacă să deschid sau nu uşa înainte de a fi isprăvit ruga de seară ; tocmai isprăvisem capitolul al cincilea din Nehemia — şi, dacă nici asta nu-i va ţine departe, apoi zău că nu ştiu ce i-ar mai putea ţine.

— Te-ai întîlnit cu un strigoi ? zisei eu. Ce vrei să spui, Andrew ?

— Am zis că m-am fost întîlnit cu un strigoi, răspunse Andrew. Asta e ca şi cum aş zice că m-a băgat în sperieţi un strigoi. Doamne, păzeşte-ne de rele ! zic iarăşi.

— Te-a băgat în pereţi un strigoi, Andrew ? Nu înţeleg nimic !

— N-am zis că m-a băgat în pereţi, răspunse Andrew, ci m-a băgat în sperieţi, adică m-a spăimat de m-au trecut fiorii ; asta am zis !

— Te rog lasă orice spaimă acuma, Andrew, şi spune-mi dacă poţi să mă îndrepţi pe drumul cel mai scurt către un tîrg din Scoţia dumneatale, numit Glasgow ?

— Un tîrg numit Glasgow ! mă îngînă Andrew. Dară Glasgow e un oraş, măi omule ! Vrei să afli dacă ştiu drumul într-acolo ? Cum să nu-l ştiu ? Nu-i prea departe de satul meu din Dreepdaily care îi aşezat oleacă mai spre asfinţit. Da' pentru ce vrei să mergi măria-ta la Glasgow ?

— Treburi personale, îi răspunsei.

— Adicătelea, cum s-ar zice : nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala. La Glasgow ? Se opri o clipă. Mă tot gîndesc că ţi-ar prinde bine să ai pe cineva care să-ţi arate drumul.

— Desigur, dacă aş întîlni pe cineva care ar merge într-acolo.

— Şi de bună seamă că măria-ta n-ar nesocoti osteneala omului şi timpul pierdut ?

— Sigur că aş ţine seama. Treaba mea este grabnică şi, dacă îmi poţi găsi o călăuză, care să mă însoţească, o voi răsplăti cum se cuvine.

— Asta nu-i o zi în care să vorbim de treburile lumeşti, zise Andrew, ridicîndu-şi privirea la cer ; dară, dacă nu ar fi duminică seara, te-aş întreba ce-ai avea plăcere să dăruieşti unuia care ţi-ar ţine de urît pe drum şi ţi-ar spune toate numele de castele şi conace ale boierilor şi ţi-ar înşira tot ce ştie despre neamul lor ?

— Tot ce vreau să cunosc este drumul pe care trebuie să-l urmez ; voi plăti călăuzei aşa ca să fie mulţumită — îi voi da oricît i se cuvine.

— Oricît ? întrebă Andrew. E ca şi cum n-ai zice nimic. Şi unde pui că vlăjganul despre care îţi vorbesc ştie să scurteze drumul, cunoaşte cărările care duc de-a dreptul peste dealuri şi...

— Nu am vreme de pierdut cu vorba, Andrew ; tocmeşte-te cu el în numele meu. Fă cum crezi că-i mai bine.

— Aha ! Ai vorbit cu rost, răspunse Andrew. Mă gîndesc că dacă treburile stau aşa cum stau, chiar eu voi fi vlăjganul care să te călăuzească.

— Dumneata, Andrew ? Dar cum vei scăpa de slujba ce o ai ?

— Am zis eu măriei-tale, acu cîtva timp, că de mult mă bate gîndul să o iau din loc ; poate încă din primul an, cînd am venit la Osbaldistone Hall ; iară acuma gîndul mă îmbie să plec cu tot dinadinsul, că de ! mai bine mai tîrziu decît niciodată. Vorba lungă-i sărăcia omului.

— Îţi părăseşti slujba, va să zică ? Dar nu-ţi pierzi şi simbria ce ţi se cuvine pînă la zi ?

— Fără îndoială că oi pierde şi eu ceva. Dară am nişte arginţi de-ai boierului la mine. I-am luat pe merele din livada veche... şi de rea tocmeală au avut parte oamenii

de le-au cumpărat — poame verzi, de lepădat, nu alta. Ba însă sir Hildebrand era așa dornic după arginți (adică cătaful m-a tot zorit) ca și cînd ar fi fost parmene aurii... Apoi, mai e și argintul pentru semințe. Mă gîndesc că simbria tot mi-o scot eu. Dară, fără îndoială că măria-ta te-ai gîndit la ceea ce pot păgubi, cînd om ajunge la Glasgow — și zici că vrei să plecăm îndată ?

— Mîine în zori, răspunsei eu.

— Asta e cam pe neașteptate ! Unde să găsesc eu o mîrțoagă ? Ba stai — am găsit tocmai gloaba care îmi trebuie.

— Atunci, la ora cinci dimineața, Andrew. Ne vom întîlni în capul aleii.

— Să mă ia necuratul (cum se zice), dacă nu viu la întîlnire, răspunse cu voioșie Andrew. Dacă vrei să-mi asculți sfatul, ar trebui să pornim cu două ceasuri mai devreme. Cunosc eu drumul, pe întuneric ca și pe lumină, tot așa de bine ca și Ralph Ronaldson, orbul, care a colindat toate coclaurile din țara asta. Și care nu știe nici măcar cum arată o floare de cîmp !

Încuviințai bucuros schimbarea făcută de Andrew în planul meu, așa că ne-am înțeles să ne întîlnim în locul hotărît, la ora trei. Dar, deodată, un nou gînd îi veni în minte viitorului meu tovarăș de drum.

— Strigoiul ! Strigoiul ! Ce ne facem dacă ne întîlnim cu strigoiul ? N-am nici o poftă să mă întîlnesc cu el a doua oară în douăzeci și patru de ore !

— Ei, fleacuri ! izbucnii eu, despărțindu-mă de Andrew. Nu trebuie să te sperie nimica din lumea cealaltă ; lumea asta are duhuri destul de rele, care pot să lucreze singure, fără nici un ajutor, chiar dacă toată ceata lui Lucifer s-ar întoarce să le ajute și să le sprijine.

Cu aceste cuvinte, al căror înțeles izvora din împrejurarea în care mă găseam, părăsii coliba lui Andrew și mă întorsei la conac.

Făcui puținele pregătiri trebuincioase pentru călătoria hotărîtă ; îmi cercetai și îmi încărcai pistoalele ; apoi mă zvîrlii pe pat, ca să trag un pui de somn, dacă era cu putință, înaintea unui drum lung, obositor și plin de griji. Sleit fiind de zbuciumul tulburător al zilei, natura mi-a fost mai darnică decît mă așteptasem. Mă scufundai într-un somn adînc și fără vise, din care mă trezii totuși cînd bătrînul ornic din turnul învecinat cu camera mea de culcare bătu ora două. Mă sculai de îndată, aprinsei o lumină, scrisei răvașul pe care hotărîsem să-l las unchiului meu și, renunțînd la unele haine care m-ar fi stînjenit pe drum, pusei restul lucrurilor în valiză, mă furișai pe scări pînă jos și ajunsei la grajd fără nici o piedică. Fără să fiu un grăjdar atît de priceput ca verii mei, învățasem la Osbaldistone Hall să-mi pregătesc și să-mi înșeuez calul și, în cîteva minute eram călare și gata de drum.

În timp ce călăream la pas pe bătrîna alee, luminată palid și cu sclipiri albicioase de luna gata să apună, privii îndărăt cu un suspin adînc și plin de prevestiri către zidurile care adăposteau pe Diana Vernon, avînd simțămîntul deznădăjduit că despărțirea aceasta avea să fie pentru totdeauna. Printre șirurile lungi și neregulate ale ferestrelor gotice, care, acum, în lumina lunii, arătau albe, mi-era cu neputință să deosebesc fereastra camerei în care ea dormea. Încă de pe acuma am pierdut-o, îmi ziceam, în timp ce ochii mei hoinăreau peste întunecoasele și nedeslușitele amănunte de arhitectură, înfățișate de Osbaldistone Hall în lumina lunii. Am pierdut-o încă de pe acum. înainte de a fi părăsit casa în care ea locuiește. Cum mai pot nădăjdui să întrețin o corespondență cu ea, cînd zeci de leghe vor fi între noi ?

În timp ce mă cufundasem în visuri mai degrabă neplăcute, „limba de fier a timpului bătu ora trei în urechea adormită a nopții“, și îmi amintii că trebuia să mă întîl-

nesc cu o persoană care avea o purtare şi o înfăţişare mai lipsite de interes — Andrew Fairservice.

La poarta din capătul aleii, găsii un călăreţ staţionînd în umbra zidului, dar care nu-mi răspunse pînă ce nu tuşii de două ori şi nu îl strigai : „Andrew". Abia atunci, horticultorul îmi zise : „Mă leg că este Andrew".

— Ia-o înainte, atunci, zisei eu, şi taci, dacă poţi, pînă ce trecem de cătunul din vale.

Andrew o luă înainte, precum îi spusesem, dar într-un pas mult mai sprinten decît aş fi crezut de cuviinţă ; atît de bine mi-a ascultat porunca de a păstra tăcerea, încît nici nu a vrut să-mi răspundă la repetatele mele întrebări asupra pricinei unei grabe atît de nepotrivite. Descurcîndu-ne pe drumurile cele mai scurte, pe care Andrew le cunoştea, alegîndu-le dintre nenumăratele drumeaguri pietroase şi cărări ce se întretăiau în vecinătatea conacului, ajunserăm la cîmp deschis ; îl trecurăm în goană şi ne urmarăm calea printre dealurile golaşe care despart Anglia de Scoţia şi care se numesc Hotarul de mijloc. Drumul sau, mai bine zis, meleagurile pe care le străbăteam erau un plăcut şir de mlaştini şi de grohotişuri ; totuşi, Andrew nu se înduplecă să încetinească mersul, ci îi dădu drumul înainte într-un trap bărbătesc, mergînd cu vreo opt sau zece mile pe oră. Eram mirat şi necăjit de dîrzenia încăpăţînată a ticălosului, pentru că urcam şi coboram costişe foarte primejdioase şi treceam pe lîngă margini de rîpe, unde orice poticnire a calului ar fi însemnat moartea sigură a călăreţului. Luna, în cel mai bun caz, arunca o lumină slabă şi îndoielnică ; dar, într-unele locuri, eram aşa de umbriţi de munţi, încît ne aflam în bezna cea mai deasă ; în clipele acelea nu-l mai puteam urma pe Andrew decît după tropăitul calului său şi după scînteile pe care le scoteau potcoavele izbindu-se de cîte o cremene. La început, iuţeala noastră şi grija cu care eram nevoit să-mi mîn calul, ca să mă feresc

de primejdii, mi-au fost de folos, alungîndu-mi cu de-a sila gîndurile negre care, altminteri, m-ar fi frămîntat. Dar, pînă la urmă, după ce zadarnic îi strigasem lui Andrew să meargă mai încet, am început să fiu supărat de-a binelea de îndărătnicia lui semeaţă de a nu da ascultare poruncilor mele şi de a nu-mi răspunde. Supărarea însă mi-era cu totul zadarnică. Încercai de cîteva ori să-mi ajung din urmă călăuza, care îşi făcea de cap, sperînd de a o da jos de pe cal cu mînerul biciuştei ; dar Andrew avea un cal mai bun decît al meu şi, fie sprinteneala bidiviului pe care-l încălecase, fie mai curînd vreo presimţire a bunelor mele gînduri în cele ce-l priveau îl îndemnau să iuţească pasul de cîte ori încercam să-l ajung din urmă. Pe de altă parte, eram silit să dau pinteni ca să nu-l pierd din ochi, căci fără călăuzirea lui, îmi dădeam prea bine seama că nu mi-aş fi găsit niciodată calea, prin pustietatea îngrozitoare, pe care o cutreieram acuma într-o grabă atît de neobişnuită. Pînă la urmă, m-am necăjit într-atîta, încît îl ameninţai că voi întrebuinţa pistoalele, trimiţîndu-i în spate un glonte care îi va tăia nazurile de zmeu înaripat, dacă nu înţelegea să încetinească de bunăvoie. După cît se pare, ameninţarea a găsit un oarecare răsunet în urechile lui, oricît de surde fuseseră ele pînă atunci, în faţa rugăminţilor mele mai blînde, căci auzind-o şi-a încetinit mersul şi m-a lăsat să mă apropii de el zicîndu-mi : „Nu prea are rost să gonim ca zăluzii".

— Atunci, ce te-a îndemnat să goneşti astfel, nemernic încăpăţînat ce eşti ? îl întrebai eu, scos din sărite din pricina mîniei pe care, dealtfel, ţi-o aţîţă întotdeauna spaima prin care treci şi care, întocmai ca şi cîteva picături de apă aruncate în vîlvătaia focului, înteţeşte flacăra pe care nu o poate stinge.

— Care-i dorinţa măriei-tale ? întrebă Andrew, cu o linişte de neclintit.

— Dorința mea, ticălosule ? Îți urlu de mai bine de o oră să mergi mai încet și nici măcar n-ai catadicsit să-mi răspunzi. Ești nebun, sau beat, că-ți faci de cap în felul acesta ?

— Dacă nu-i este măriei-tale cu supărare, sînt cam tare de ureche și nu zic ba, poate că am băut și eu un pahar la botul calului, despărțindu-mă de bătrîna casă în care am stat atîta vreme ; și neavînd cu cine să mă cinstesc, fără îndoială că fost-am nevoit să fac cum am putut mai bine, ca să nu las fundul butoiașului de rachiu papistașilor acelora. Asta ar fi fost curată risipă, cum prea bine știe măria-ta.

Toate acestea puteau fi foarte adevărate — și împrejurările în care mă găseam cereau ca să mă țin în bună înțelegere cu călăuza mea. De aceea, mă mulțumii să-i cer ca, de aici înainte, să mă asculte pe mine în ceea ce privește iuțeala călătoriei.

Îmbărbătat de blîndețea glasului meu, Andrew și-l ridică pe al lui cu o octavă și luă tonul încrezut și căutat pe care-l obișnuia de cele mai multe ori.

— Măria-ta, nu mă poți face să cred, și nimeni nu mă poate face să cred că-i lucru sănătos sau cuminte să tragi aerul de noapte ce vine de pe dealuri, fără o dușcă de rachiu de cuișoare, sau fără o cinzeacă de țuică sau de drojdie, sau așa ceva, ca să mai prinzi oleacă de inimă. Am trecut costișele dealului Vidrei de o sută de ori, ziua și noaptea, și niciodată nu-mi puteam găsi drumul, dacă nu aș fi tras un gît de dimineață, numai așa, în glumă, mai aveam cîteodată și două butoiașe de rachiu de o parte și de alta a șeii.

— Cu alte cuvinte, Andrew, zisei eu, ai fost un contrabandist ! Cum se poate ca un om cu apucături atît de cinstite să se înduplece să înșele vama ?

— Atîta pagubă în ciuperci ! răspunse Andrew ; biata Scoție cea bătrînă are destule de îndurat de la acești

nemernici de birari și vameși, care au tăbărît pe ea ca lăcustele, de cînd cu Unirea asta jalnică ; este o datorie pentru fiece fiu bun să-i aducă o picătură, două, care să-i întărească inima-i bătrînă, de vor sau nu vor hoțomanii aceia mîrșavi !

După cercetări mai amănunțite, descoperii că Andrew călătorise deseori pe aceste cărări de munte, ca un adevărat contrabandist, atît înainte, cît și după așezarea lui Osbaldistone Hall. Aceste împrejurări îmi erau de folos, întrucît îmi arătau că nu greșisem alegîndu-l de călăuză, cu tot pocinogul pe care-l făcuse la începutul călătoriei. Chiar acum, deși mergeam la un pas mai măsurat, dușca ce-o trăsese la „botul calului“, sau o altă pricină, care avea darul de a-l zori pe Andrew, nu-și pierduseră cu totul înrîurirea. Deseori arunca o privire neliniștită și speriată în urma lui ; iar de cîte ori drumul părea puțintel mai bun, de atîtea ori se arăta dornic să iuțească mersul, de parcă se temea de vreo urmărire. Aceste semne de spaimă s-au împuținat pe măsură ce ne-am apropiat de creștetul unei culmi înalte și golașe, ce se întindea de la est spre vest pe o lungime cam de o milă, cu povîrnișuri repezi pe o coastă și alta. Razele palide ale zorilor începuseră să lumineze zarea, cînd Andrew aruncă o privire în urma lui și, nevăzînd nici țipenie de om pe dealurile ce le străbătuserăm, chipul său aspru se însenină încetul cu încetul, în timp ce mai întîi fluieră și apoi cîntă, cu multă veselie, dar cu mai puțină melodie, sfîrșitul unui cîntec popular din țara sa :

„Jenny, fetițo ! Cred că ești a mea !
Pe dealuri, printr-a tufelor perdea
Tot clanul nu te va mai vedea.“

El mîngîie în același timp grumazul calului, care-l purtase atît de voinicește ; atenția mea fiind îndreptată, prin acest gest, la dobitocul pe care-l încălecase, recu-

noscui de îndată iapa favorită a lui Thorncliff Osbaldistone.

— Cum se poate una ca asta, Andrew ? zisei eu aspru. Este iapa domnului Thorncliff !

— Nu zic că n-ar fi fost poate, odată, a măriei-sale, boierul Thorncliff, în zilele ei — dar i-a mea acuma.

— Ai furat-o, nemernicule.

— Ba nu, domnişorule. Nimeni nu mă poate învinui de hoţie. Uite cum stau lucrurile : boierul Thorncliff s-a împrumutat cu zece lire de la mine, ca să se ducă la cursele din York — nici o leţcaie a dracului n-a vrut să-mi mai dea înapoi, ba zicea că-mi rupe oasele cînd i-am cerut să-mi dea înapoi ce-i al meu... Acuma, socot că are să-şi bată capul mult şi bine pînă şi-o vedea calul iar peste graniţă... dacă nu-mi plăteşte para cu para, n-are să-i mai vadă nici un fir din coadă. Am eu un fîrtat deştept la Loughmaben, oleacă de avocat, care mă va povăţui cum să-i vin de hac. Eu să fur iapa ! Ferit-a sfîntul ! Furtişagul e păcat mare, şi nu Andrew Fairservice va săvîrşi un asemenea păcat. Iapa eu am poprit-o *jurisdictionis fandandy causey*. Astea-s vorbe frumoase de avocat — aproape tot atîta de frumoase ca şi cuvintele noastre ale grădinarilor şi ale altor învăţaţi... păcat numai că-s aşa de scumpe... aste trei cuvinte este tot ce a cîştigat Andrew după o judecată lungă şi cu ajutorul a patru butoiaşe din cel mai bun rachiu, care a fost vreodată dat pe gît. Ei, domnişorule, dreptatea legii e lucru scump !

— Cred că o vei găsi şi mai scumpă decît te aştepţi, Andrew, dacă te apuci să te răfuieşti singur, în acest chip, fără încuviinţarea autorităţilor.

— Ehehei ! Am şi ajuns în Scoţia (Domnul fie lăudat !), şi aici pot găsi şi prieteni, şi avocaţi, ba şi chiar judecători, tot aşa de bine ca oricare dintre coconii Osbaldistoni. Vărul de al treilea al mamei mamei mele era văr cu starostele din Dumfries şi acesta n-ar îngădui să

vadă hulită nici măcar o picătură din sîngele ei ! Ce mai una-alta ! Aici legile sînt pentru toţi deopotrivă ; nu ca în partea cealaltă, unde grefierul Jobson te poate lua pe sus, cu mandatele lui, înainte de a şti ce-i cu tine. Dară în scurtă vreme vor avea şi mai puţină parte de dreptate printre ei şi de asta mai ales m-am cărăbănit de acolo !

Eram cît se poate de întărîtat de isprava lui Andrew şi cugetam că nemiloasă îmi fusese iarăşi soarta, aruncîndu-mă a doua oară în cîrdăşie cu o fiinţă atît de puţin cinstită. Eram hotărît, totuşi, să cumpăr iapa de la el, cînd vom ajunge la capătul călătoriei, şi să o trimit înapoi vărului meu de la Osbaldistone Hall ; această hotărîre de îndreptare a răului săvîrşit voiam să o fac cunoscută unchiului meu chiar de la viitoarea poştă. Era zadarnic, îmi ziceam, să mă cert între timp cu Andrew care, la drept vorbind, nu făcuse decît ceva firesc în împrejurările acelea. Îmi stăpînii deci supărarea şi îl întrebai ce voise să zică prin ultimele-i cuvinte, şi anume că în curînd va fi şi mai puţină dreptate în Northumberland ?

— Dreptate ? zise Andrew. Ba da, dreptate va fi berechet, dară după legea bîtii. Popii şi ofiţerii irlandezi, precum şi toate lighioanele papistaşe, care au cătănit prin străinătăţi, pentru că nu cutezau să stea acasă, vin acum buluc înapoi la Northumberland — şi de ! corbii nu se adună niciodată fără să le miroasă a hoit. Aşa cum mă vezi şi te văd, măria-sa sir Hildebrand sigur că se va amesteca şi el în tărîţe. Nu mai e vorba de altceva printre ei decît de puşti şi pistoale, de săbii şi pumnale, şi fii sigur că le vor folosi din plin. De asta poţi fi sigur, pentru că boieraşii Osbaldistone sînt nişte proşti neînfricaţi ; aşa este, dacă mă iartă măria-ta.

Aceste cuvinte îmi reamintiră unele bănuieli pe care le avusesem că iacobiţii erau în ajun de a face o în-

cercare deznădăjduită. Dîndu-mi seama, însă, că nu se cuvenea să iscodesc cuvintele şi faptele unchiului meu, mai curînd m-am ferit decît m-am folosit de prilejurile ce se iveau, pentru a cerceta cele ce se petreceau la conac. Andrew Fairservice, care nu cunoştea o astfel de înfrînare, fără îndoială că vorbea cu mult temei atunci cînd susţinea că pricina care îl hotărîse a părăsi conacul era că se urzeau acolo comploturi primejdioase.

— Slujitorii, continuă el, împreună cu toţi arendaşii şi cu ceilalţi de pe moşie au şi fost adunaţi în regulă şi înrolaţi ; ei vroiau să iau şi eu arma în mînă. Dar nu mă bag eu într-o oştire de teapa asta ! Se vede că nu l-au cunoscut bine pe Andrew, cei care i-au cerut-o. Mă voi lupta cînd vreau eu şi nu voi fi nici pentru spurcăciunea din Babilon [1], nici pentru cea din Anglia.

[1] Cu referire la Apocalips 16, 17 (n.t.).

CAPITOLUL XIX

La al părăginitei clopotniţe picior,
În miresmele grele ieşite din beci,
Poetice gînduri, isprăvi de luptător,
Suspine de dragoste îşi dorm somnul de veci.

JOHN LANGHORNE

La primul oraş din Scoţia unde ajunserăm, călăuza mea îşi căută prietenul şi sfetnicul cu care să se sfătuiască asupra mijloacelor legale trebuincioase pentru a pune stăpînire de drept pe „frumoasa făptură", ce o stăpînea deocamdată doar datorită acelei „iuţeli de mînă", care se mai folosea din cînd în cînd în acel ţinut odinioară al fărădelegilor. M-a înveselit oarecum privirea deznădăjduită cu care s-a întors, după consfătuire. După cîte se părea, Andrew fusese prea vorbăreţ faţă de bunul său prieten, notarul, şi ca răsplată pentru sinceritatea lui, lipsită de orice bănuială, aflase cu mare supărare că acest domn Touthope fusese numit, în timpul lipsei lui Andrew, grefier pe lîngă judecătoria de pace a judeţului ; ca atare, era acum îndatorat a face cunoscut justiţiei orişice ispravă pe care o afla, de pildă acea a prietenului său, domnul Andrew Fairservice. Vajnicul slujitor al poliţiei îl asigurase că era absolută nevoie să fie poprit calul şi depus în grajdul consilierului Trumbull, urmînd să rămînă acolo şi să plătească doisprezece şilingi scoţieni pe zi drept

chirie, pînă ce se va pleda şi judeca pricina şi se va stabili a cui proprietate este. Domnul Touthope se întrebase chiar dacă, în executarea deplină şi strictă a îndatoririlor sale, nu ar fi trebuit să-l reţină chiar şi pe cinstitul Andrew ; dar la rugămintea fierbinte a călăuzei mele, prin care îi cerşea mila, nu numai că n-a mai stăruit în gîndul său, dar i-a dat în dar lui Andrew un căluţ răpciugos şi bubos, astfel încît să-şi poată urma călătoria. Este adevărat că, în schimbul acestui act de dărnicie, l-a silit pe Andrew să cedeze cu desăvîrşire orice drept sau interes ar avea asupra iepei de soi a lui Thorncliff Osbaldistone ; o cedare pe care domnul Touthope o înfăţişa ca fără urmări, deoarece nenorocitul său prieten — cum îl numea cu oarecare haz — nu va mai căpăta, după toate probabilităţile, nimic altceva din pretenţiile sale asupra iepei decît poate ştreangul.

Andrew părea necăjit şi încurcat, în timp ce îi scoteam cu cleştele aceste amănunte ; mîndria lui de scoţian era aspru lovită, trebuind să recunoască faptul că notarii erau tot notari de o parte şi de alta a rîului Tweed ; iar că domnul grefier Touthope nu era întru nimic mai breaz decît domnul grefier Jobson.

— Dacă toate acestea s-ar fi petrecut printre englezi, nu mi-ar fi necaz nici pe jumătate că am fost prădat de ceea ce pot zice că dobîndisem, punîndu-mi capul în primejdie. Dară nu-mi vine a crede ochilor ca un şoim să scoată ochii altui şoim, ori ca un bun scoţian să înşele pe alt scoţian. Se vede că şi în ţara asta lucrurile s-au schimbat în rău de cînd cu unirea nefericită şi jalnică.

Acest eveniment era, după Andrew, cauza căreia se datorau toate semnele de stricăciune şi de prosteală pe care le băga de seamă printre scoţienii lui, mai ales în ceea ce privea umflarea notelor de plată şi micşorarea stacanelor, precum şi alte prilejuri de amărăciune, ce mi le arăta în timpul călătoriei noastre.

Dinspre partea mea, văzînd ce întorsătură luaseră lucrurile, mă socoteam descotorosit de orice grijă cu privire la iapă ; îi scrisei unchiului meu în ce împrejurări a ajuns iapa în Scoţia, încheind prin a-i arăta că se afla în mîinile justiţiei şi ale vrednicilor ei reprezentanţi, consilierul Trumbull şi domnul grefier Touthope, la care îl trimiteam pentru orice alte amănunte. Dacă iapa a revenit vînătorului de vulpi din Northumberland, sau a continuat să poarte povara grefierului scoţian, deocamdată nu este nevoie să-ţi spun.

Urmarăm călătoria noastră acuma spre nord-vest, cu o iuţeală mult mai mică decît aceea a fugii noastre nocturne din Anglia. Lanţuri de dealuri golaşe şi lipsite de interes se perindară unul după altul, pînă ce valea mai roditoare a fluviului Clyde se deschise în faţa noastră ; cu toată graba de care puteam da dovadă, ajunserăm în sfîrşit în tîrgul său, după cum susţinea cu îndîrjire călăuza mea, în oraşul Glasgow. După cîte aflu, în anii din urmă Glasgow a ajuns să merite pe deplin titlul pe care călăuza mea, cu un oarecare dar de prezicător politic, i-l dădea încă de pe atunci. Dacă sînt bine informat, un negoţ stăruitor şi mereu crescînd cu Indiile de vest şi cu coloniile americane a pus temeliile bogăţiei şi prosperităţii oraşului ; acestea, dacă vor fi întărite cu grijă şi se va clădi pe ele, poate că într-o bună zi vor avea de susţinut un edificiu măreţ de înflorire comercială ; dar, în timpurile mai vechi despre care vorbesc, zorile acestei bogăţii nu se iviseră încă. Într-adevăr, unirea deschisese Scoţiei calea negoţului cu coloniile engleze ; dar, din pricina lipsei de capitaluri şi a geloziei naţionale a englezilor, negustorii scoţieni erau încă în mare măsură ţinuţi departe de privilegiile care li se dăduseră prin acel act de pomină. Glasgow, fiind aşezat în partea de apus a insulei, nu putea lua parte la negoţul din răsărit sau cel continental, negoţ mai puţin însemnat, ce-i drept, dar singurul pe care-l întreţinea Scoţia pe atunci. Deşi încă nu se arăta făgă-

duiala întîietății comerciale la care, după cum mi se spune, este pe cale să ajungă acum Glasgow, ca orașul cel mai de seamă din ținutul de vest al Scoției — era și pe atunci o așezare deosebit de însemnată. Fluviul Clyde, lat și cu apă multă, care curge chiar sub zidurile orașului, făcea cu putință o navigație interioară de oarecare însemnătate. Atît cîmpurile fertile din imediata lui vecinătate, cît și districtele Ayr și Dumfries priveau orașul Glasgow ca pe o capitală căreia îi trimiteau produsele lor, primind în schimb mărfurile de care aveau nevoie.

Munții întunecați ai Scoției de vest trimiteau deseori unele triburi mai sălbatice la tîrgurile ținute în orașul ales al Sfîntului Mungo. Cirezi întregi de vite și căluți sălbatici, mițoși și mici de stat, păziți de scoțieni la fel de sălbatici, păroși și uneori tot atît de mici de stat ca și vitele din grija lor, treceau deseori pe străzile orașului Glasgow. Străinii priveau uimiți la portul lor vechi și neobișnuit și ascultau accentele necunoscute și disonante ale limbii lor, în timp ce muntenii, înarmați, chiar atunci cînd aveau asemenea îndeletniciri pașnice, cu flintă și pistol, cu sabie, pumnal și scut, se uitau cu uimire la obiectele de lux, a căror menire nu o cunoșteau, și, cu un aer hrăpăreț, care părea uneori destul de îngrijorător, la articolele pe care le cunoșteau și le prețuiau. Întotdeauna, scoțianul de la munte și-a părăsit cu multă greutate pustietățile sale, dar, pe acele timpuri, părea ca un brad pe care trebuia să-l smulgi de pe stînca unde crescuse ca să-l răsădești în altă parte. Totuși, chiar și pe atunci, văile munților erau suprapopulate, deși din timp în timp rărite de foamete și de sabie, iar mulți locuitori rătăceau spre Glasgow, unde își alcătuiau așezări, căutau și găseau de lucru, desigur muncind într-altfel decît pe dealurile de baștină. Acest izvor de brațe îndemînatice și obișnuite cu greutățile își avea însemnătatea lui în prosperitatea tîrgului, care îi datora mijloacele de a produce puținele fa-

bricate cu care se și mîndrea și care puneau temeliile prosperității lui viitoare.

Înfățișarea orașului răspundea acestor făgăduieli de viitor. Strada principală era lată și înzestrată cu clădiri obștești, de o arhitectură mai curînd izbitoare decît potrivită, din punct de vedere al gustului, și trecea printre șiruri de case înalte, clădite din piatră, ale căror fațade erau uneori împodobite cu sculpturi tot de piatră ; și tocmai aceasta dădea străzii o înfățișare de demnitate și măreție, pe care nu o aveau, în cea mai mare măsură, orașele englezești, din pricina aspectului și calității slabe, puțin solide și trainice a cărămizilor din care erau construite.

În această metropolă a Scoției de vest, sosii împreună cu călăuza mea într-o sîmbătă seara, prea tîrziu pentru a căuta să mă apuc de vreo treabă. Traserăm la un han ținut de o veselă hangiță, cum o numea Andrew, „Hanul la bătrînul tată Chaucer“, unde furăm primiți cu bunăvoință.

Dimineața următoare, clopotele dăngăneau din fiecare clopotniță, vestind că-i zi de sărbătoare. Cu toate că auzisem de strășnicia cu care este respectată duminica în Scoția, firește că primul meu gînd a fost să-l caut pe Owen ; dar, începînd cercetările, mi s-a spus că orice încercare e zadarnică „pînă nu trece ora bisericii“. Nu numai că atît gazda, cît și călăuza mea m-au asigurat „că nu voi găsi țipenie de om, nici la contoar și nici la locuința domnilor MacVittie, MacFin & Co.“, la care mă trimitea scrisoarea lui Owen, dar, mai mult : „nici pomeneală de a găsi pe vreunul din asociați acolo, căci, fiind oameni de vază, ei nu se puteau afla decît acolo unde s-ar cădea să se afle orice drept-credincios la ora aceasta, și anume la biserica Baroniei“.

Andrew Fairservice, a cărui scîrbă pentru justiția țării sale nu se întinsese, din fericire, și la celelalte profesiuni cărturărești ale Scoției sale de baștină, începu să laude

pe predicatorul care trebuia să vorbească din amvon, la care gazda noastră îi răspunse, în repetate rînduri, cu voce tare, prin „Amin“. Urmarea a fost că m-am hotărît să merg și eu la acest popular locaș de rugăciune, atît în scopul de a afla — de era cu putință — dacă Owen sosise în Glasgow, cît și din dorința de a învăța ceva. Speranțele îmi sporiseră, datorită asigurării ce primisem, anume că, dacă domnul Ephraim MacVittie (vrednic om !) mai era încă în viață, el va cinsti desigur cu prezența sa biserica Baroniei în acea zi ; iar dacă, din întîmplare, avea vreun străin în gazdă la el acasă, fără îndoială că-l va aduce cu tot dinadinsul să-și facă datoria de creștin alături de el. Acești sorți mă făcură să nu mai șovăiesc și, întovărășit de credinciosul Andrew, pornii către biserica Baroniei.

În această împrejurare însă, nu prea am avut nevoie de călăuzirea lui, deoarece mulțimea, care își croia drum pe strada povîrnită și prost pavată, ca să-l asculte pe cel mai popular predicator din vestul Scoției, m-ar fi luat pe sus într-acolo chiar și fără vrerea mea. Ajungînd pe culmea dealului, o făcurăm la stînga și, pe poarta mare cu două canaturi, trecurăm împreună cu alții în cimitirul mare care înconjura catedrala orașului Glasgow. Clădirea are un stil gotic, mai degrabă întunecos și masiv decît elegant, dar înfățișarea ei deosebită este atît de bine păstrată și atît de potrivită împrejurimilor, încît de la prima vedere îți dădea impresia unei impunătoare măreții. Într-adevăr, am fost atît de copleșit, încît timp de cîteva minute m-am opus la toate sforțările lui Andrew de a mă tîrî în interiorul clădirii, dorind a cerceta mai îndeaproape amănuntele exteriorului.

Așezată într-un oraș mare și populat, această clădire veche și masivă pare totuși să fie cît se poate de izolată. Ziduri înalte o despart de clădirile orașului într-una din părți, iar în alta se află o rîpă, în fundul căreia, fără să se poată vedea, susură un pîrîiaș rătăcit, care mărește încă, prin murmurul său dulce, solemnitatea impunătoare a așezării. În partea opusă rîpei se înalță un povîrniș, acoperit de brădet des, a cărui umbră întunecoasă se întinde peste cimitir, dîndu-i o înfățișare posomorîtă, cît se poate de potrivită. Ograda bisericii însăși era neobișnuită, căci, deși cu adevărat întinsă, era prea mică pentru numărul mare de cetățeni respectabili care fuseseră îngropați în cuprinsul ei și ale căror morminte erau aproape toate acoperite cu lespezi. De aceea nu mai rămînea aproape nici un loc pentru iarba înaltă și stufoasă care, de obicei, acoperă în bună parte asemenea lăcașuri, unde cei vicleni încetează de a mai tulbura lumea și cei trudiți se pot odihni. Lespezile de mormînt, mari și netede, sînt așezate atît de aproape una lîngă alta, încît curtea pare să fie pietruită cu ele și, deși se află sub cerul liber, se aseamănă cu pardoselile unora din vechile noastre biserici englezești, pavate cu dale avînd gravate diferite inscripții funerare. Cuvintele acestor jalnice cronici ale morții, durerile zadarnice a căror amintire le păstrează, amarnicul învățămînt pe care ți-l dau asupra deșertăciunii vieții omenești, întinderea de pămînt pe care o acopereau, atmosfera aceea tristă și uniformă, îmi aminteau de „cartea în chip de sul“ a profetului, care era : „scrisă și pe dinăuntru și pe dinafară ; în ea erau scrise bocete, plîngeri și geamete“ [1].

Catedrala însăși se potrivește prin măreția-i impunătoare acestor împrejurimi. Deși ne dăm seama că are o înfățișare greoaie, totuși efectul pe care îl pricinuiește ar fi nimicit dacă ar fi mai zveltă sau mai împodobită. Este singura biserică metropolitană din Scoția, afară, din cîte aflu, de catedrala din Kirkwall în insulele Orkney, care să nu fi avut de suferit de pe urma Reformei. Andrew Fairservice, care vedea cu o deosebită mîndrie efectul pe care ea îl avea asupra mea, îmi desluși astfel pricina păstrării ei neatinse :

[1] Ezechiel, 2 10 (n.t.).

— A ! Este o biserică mîndră, nu are pe ea farafastîcuri, încolăcituri și horbote de tot soiul, este zidită din piatră trainică, bine durată și încheiată, care va ține cîtu-i hăul, dacă o vor lăsa în pace oamenii și iarba de pușcă. Era cît pe-aci să fie dărîmată, cînd cu Reforma. E mult de atunci, cînd au făcut una cu pămîntul bisericile de la Sfîntul Andrei și de la Perth, numai să le curețe de papistașie, de idolatrie și chipuri cioplite, de stihare și de alte asemenea zdrențe, ale marei tîrfe cocoțate pe cele șapte coline [1], parcă una nu ar fi de ajuns să acopere bătrînul ei dos. Așa că prostimea din Renfrew, din Baronie, de la Gorbal și de peste tot s-a adunat într-o bună dimineață și a venit la Glasgow ca să puie mîna și să lecuiască de zorzoanele papistașilor catedrala. Dară cetățenilor din Glasgow le-a fost teamă că vechea clădire ar putea să se năruie din astfel de leacuri prea tari, așa că sunară clopotul cel mare și adunară garda cetățenească în sunetul tobelor. Norocul cel mare a fost că vrednicul Iacob Rabat era starostele breslașilor în anul acela (și bun meșter zidar mai era el de felul său, ceea ce l-a îndemnat și mai mult să apere clădirea) și îndată s-au adunat breslele, voind mai curînd să dea luptă vitejească decît să lase ca biserica lor să fie răsturnată cu fundul în sus, ca altele de aiurea. Nu era de dragul papistășiei — nu, nu ! — nimeni nu poate zice una ca asta despre breslele din Glasgow. Așa că degrabă au ajuns la o învoială, anume să se ia din firide toate chipurile cioplite ale sfinților. Vai și amar de ele ! Idolii de piatră au fost prefăcuți în bucăți, după cum scrie la Carte, și zvîrliți în apa Molendinarului ; iară bătrîna biserică a rămas neclintită, ca o mîță scăpată de purici, și toată lumea a fost pe deplin mulțumită. Auzit-am oameni deștepți zicînd că, dacă s-ar fi făcut așa în fiecare biserică din Scoția, reforma ar fi rămas tot așa de curată cum este și acuma și am fi avut mai multe biserici adevărat creștinești ; am stat îndeajuns în Anglia, ca să nu-mi poată nimeni scoate din cap că într-adevăr coteţele cîinilor de la Osbaldistone Hall sînt mai bune decît multe lăcașuri de rugăciune din Scoția.

Zicînd acestea, Andrew mă îndemnă să îl urmez înăuntrul catedralei.

[1] Roma (n.t.).

CAPITOLUL XX

...Răscolește groaza
Și spaima, vederii îndurerate ; cele morminte
Și cele mărețe peșteri ale
Morții, ce sînt atît de reci,
De inima parcă-ți străpunge,
cu rece fior de gheață.

CONGREVE, *MIREASA CERNITĂ*

Cu toată nerăbdarea călăuzei mele, nu mă îndurai de a nu mă opri ca să mai privesc timp de cîteva minute exteriorul clădirii, încă și mai impunătoare și demnă în singurătatea care urmă cînd porțile, care fuseseră pînă atunci deschise, se închiseră, după ce fu înghițită, cum s-ar zice, mulțimea care pînă mai adineauri se înghesuise în curte, și care acuma, aflată înăuntru, se îndeletnicea, așa cum ne dădeau de știre sunetele vocilor cîntînd în cor, cu preamărirea lui Dumnezeu. Sunetul atîtor glasuri, contopite de la depărtare într-o singură armonie, lipsită de acele disonanțe aspre, care supără urechea cînd sînt auzite mai de aproape, se împleteau cu susurul pîrîiașului și șuieratul vîntului printre brazii bătrîni, dîndu-mi simțămîntul sublimului.

În timp ce eu tot tărăgăneam ca să mai prind ceva din sunetul acesta măreț, Andrew, care nu mai putea să-și stăpînească nerăbdarea, mă trase de mînecă :

— Haide, domnișorule, haide odată. Nu se cade să întîrziem de a intra și să tulburăm rugăciunea ; dacă rămînem aici, paznicii ne vor înhăța și ne vor duce la corpul de gardă, ca oameni ce am trîndăvit în timpul slujbei.

Astfel mustrat, îmi urmai călăuza, dar nu așa cum mă așteptam, în incinta bisericii.

— Pe poarta aceasta ! Pe poarta aceasta, domnișorule ! exclamă el, trăgîndu-mă din drumul pe care-l apucasem, spre intrarea principală a clădirii.

Zicînd acestea, intrarăm pe o ușă mică, joasă și boltită, cu zăvor, pe care tocmai era gata să o închidă un om cu înfățișare gravă ; scoborîrăm cîteva trepte, ca într-o criptă de sub biserică. Chiar așa era ; nu știu din ce pricină se alesese această încăpere subterană ca un foarte ciudat lăcaș pentru cultul presbiterian.

Închipuiește-ți, Tresham, un șir lung de încăperi boltite, de-abia luminate, întunecoase și joase, folosite în alte țări drept cavouri și care mult timp fuseseră astfel întrebuințate în această țară ; parte din ele erau înzestrate cu bănci și foloseau drept capele. Partea cu bolțile orînduite astfel, cu toate că era destul de încăpătoare, putînd adăposti chiar sute de credincioși, era totuși mică față de cavernele mai mari și mai întunecoase, care se găseau de jur împrejurul a ceea ce am putea numi spațiul locuit. În aceste ținuturi sterpe ale uitării, prapure prăfuite și herburi sfărîmate arătau mormintele acelora care fuseseră, fără îndoială, „prinți ai Israelului". Inscripții, care nu puteau fi citite decît anevoie de arheologi, pofteau trecătorii să se roage pentru sufletele acelora ale căror trupuri zăceau sub ele, și asta într-o limbă tot atît de învechită, ca și ruga de cuvioasă milostivire pe care o cerșeau. Înconjurat de aceste receptacole cu rămășițe pămîntești, găsii o adunare numeroasă de credincioși, cufundați în rugăciuni. Scoțienii presbiterieni se roagă în picioare și nu în genunchi ; se prea poate că în scopul de a se deosebi cît mai mult de ritualul impus de Roma și nu din altă pricină ; căci am băgat de seamă că, în rugăciunile făcute în familie și fără îndoială că și atunci cînd

se roagă singuri, ei îngenunche, îndreptîndu-şi rugile către Cel de Sus, ca şi ceilalţi creştini care socotesc această poziţie drept cea mai smerită şi cuvioasă. Stînd în picioare, deci, iar bărbaţii fiind descoperiţi, o mulţime de cîteva sute de credincioşi, bărbaţi şi femei, de toate vîrstele, ascultau cu multă evlavie şi luare-aminte o rugăciune improvizată, sau cel puţin nescrisă, a unui bătrîn preot, foarte popular în acel oraş[1]. Crescut în aceeaşi credinţă religioasă, mă alăturai cu tot sufletul la rugăciunea zilei ; de-abia după ce credincioşii se aşezară din nou, îmi îndreptai privirea asupra celorlalte lucruri ce se petreceau în jurul meu.

La sfîrşitul rugăciunii, cei mai mulţi din bărbaţi îşi puseră în cap pălăriile sau beretele şi toţi cei care avuseseră fericirea de a găsi loc pe bănci se aşezară. Andrew şi cu mine nu eram printre aceştia, deoarece intraserăm prea tîrziu în biserică. Stăteam în picioare, împreună cu alţii aflaţi în aceeaşi împrejurare, alcătuind un fel de cerc în jurul credincioşilor care erau aşezaţi. În spatele şi în laturile noastre erau bolţile de care am pomenit mai înainte ; în faţa noastră, mulţimea de credincioşi, de-abia zărindu-se în lumina care cădea pe feţele lor, prin una sau două ferestre gotice, foarte joase, asemănătoare acelora care aduc aer şi lumină camerelor mortuare. La această lumină puteai vedea obişnuita diversitate de chipuri îndreptate către pastorul scoţian, în astfel de împrejurări ; aproape toate arătau reculegere şi luare-aminte,

[1] Am încercat în zadar să aflu numele acestui preot şi timpul în care a păstorit. Nu deznădăjduiesc ca să văd desluşită mulţumitor această chestiune, împreună cu altele, care scapă cunoştinţelor mele, de către una sau alta din publicaţiile periodice, ce au dedicat pagini întregi de comentarii cărţilor mele anterioare ; le sînt deosebit de recunoscător pentru osteneala şi iscusinţa arătată în cercetările lor, care au făcut să descopere persoane şi împrejurări legate de povestirile mele, despre care eu însumi nici măcar nu am visat (n.a.).

afară de cîte un tată sau o mamă care, pe ici, pe colo, struneau ochii rătăcitori ai unui copil prea zglobiu, sau împiedicau somnul unuia prea trîndav.

Vîrsta şi boala slăbiseră un glas din fire puternic şi răsunător. Predicatorul a citit un text religios rostindu-l oarecum neclar ; dar, după ce închise Biblia şi îşi începu predica, tonul său deveni mai puternic, pe măsură ce se însufleţea de argumentele pe care le susţinea. Ele se refereau mai ales la unele chestiuni abstracte ale credinţei creştine, şi a căror dezlegare el o căuta folosindu-se de multe citate din cărţile sfinte. Mintea mea nu era pregătită să urmărească toate cugetările sale şi, în unele cazuri, nu era prea sigur că înţelegeam aşa cum se cuvenea punctul său de vedere. Dar nu putea fi nimic mai izbitor decît felul de a fi, avîntat şi vioi, al bunului bătrîn, şi nimic mai iscusit decît modul în care cugeta. Este bine ştiut că scoţienii se deosebesc mai mult prin folosirea facultăţilor mintale, decît prin ascuţimea simţămintelor ; sînt, deci, mai uşor răscoliţi prin logică, decît prin retorică ; atraşi de raţionamente subtile şi care dau loc la discuţii doctrinare, decît înduioşaţi de chemările fierbinţi adresate inimii şi simţămintelor, prin care predicatorii populari dintr-alte ţări cîştigă bunăvoinţa ascultătorilor.

Printre persoanele din grupul care asculta cu atenţie şi pe care-l vedeam acuma, se puteau deosebi felurite expresii, asemănătoare acelora din renumitul desen[1], reprezentînd pe sfîntul apostol Pavel predicînd la Atena. Într-un loc şedea un calvinist plin de rîvnă şi ager, cu fruntea îndeajuns de încreţită ca să i se ghicească atenţia încordată ; buzele uşor strînse, ochii aţintiţi asupra preotului, avînd expresia unei mîndrii cuviincioase, păreau a împărţi cu acesta izbînda argumentaţiei lui, în timp ce

[1] Al lui Rafael (n.t.).

arătătorul mîinii drepte atingea pe rînd degetele mîinii stîngi, pe măsură ce predicatorul, din argument în argument, se îndrepta spre încheiere. Un altul, cu o privire mai aprigă şi aspră, te făcea să înţelegi dintr-o dată dispreţul ce-l avea pentru toţi cei care se îndoiau de crezul pastorului său şi bucuria ce o încerca la pedeapsa dreaptă de care aceştia vor avea parte. Un al treilea, ţinînd poate de o altă parohie şi fiind de faţă numai din întîmplare sau din curiozitate, avea aerul de a găsi în sinea lui cusururi şirului de argumente ; puteai citi desluşit în uşoarele mişcări ale capului său, îndoielile cu privire la temeinicia argumentelor predicatorului. Cea mai mare parte ascultau cu o înfăţişare liniştită şi mulţumită, care arăta încîntarea conştientă pe care o aveau, de a fi de faţă şi de a asculta o predică atît de iscusită, deşi se prea poate că nu erau în stare a o înţelege pe de-a-ntregul. Îndeobşte femeile aparţineau acestei din urmă categorii de ascultători ; cele mai bătrîne, totuşi, păreau mai atrase de doctrinele abstracte, înşirate înaintea lor, pe cînd cele mai tinere îşi lăsau din cînd în cînd ochii să dea pe furiş roată printre credincioşi : unele din ele, Tresham (dacă nu mă înşela prea rău trufia), izbutiră să deosebească pe bunul tău prieten ca pe un străin chipeş, ba chiar ca pe un englez. În ceea ce priveşte pe ceilalţi din adunare, proştii stăteau cu ochii holbaţi, căscau sau moţăiau, pînă ce era treziţi de lovituri primite în fluierele picioarelor şi date de călcîile vecinilor mai ahotnici ; trîndavii îşi arătau neatenţia prin privirile lor rătăcite, necutezînd a da o dovadă mai vădită de plictiseală. Printre oamenii de la şes, cu portul lor alcătuit din surtuc şi mintean, puteam zări pe ici, pe colo, cîte un „plaid"[1] purtat de un muntean, care, rezemat în mînerul împletit al sabiei sale, îşi arunca privirea prin mulţime, cu acea curiozitate nestăpînită a uimirii lui sălbatice ; un om ca acesta desigur că nu prea asculta predica, pentru o pricină care i se putea lesne ierta — şi anume fiindcă nu înţelegea limba în care era rostită. Privirea sălbatică şi războinică a acestor vîntură-lume dădea adunării un anumit farmec, ce nu l-ar fi avut fără de ei. După cum îmi spunea Andrew după aceea, ei erau mai numeroşi ca de obicei, datorită unui tîrg de vite din vecinătate.

Acestea erau figurile care mi se înfăţişau, şir după şir, dezvăluite privirilor mele de critic de către razele soarelui, care pătrundeau prin îngustele horbote gotice ale ferestrelor bisericii din Glasgow ; după ce luminau mulţimea de credincioşi, razele se prefirau în pustietatea bolţilor din spate, dînd primului plan o nedesluşită lumină de amurg şi lăsînd adîncimile în beznă, ceea ce le dădea un aer nesfîrşit.

Am zis mai înainte că stăteam în picioare, împreună cu alţii, într-un cerc exterior, cu faţa spre predicator şi cu spatele la acele bolţi de care am vorbit atîta. Locul în care stăteam mă făcea să fiu deosebit de supărat de orice întrerupere izvorîtă din cel mai mic zgomot, ce se auzea din aceste bolţi pierdute, zgomot care era înmulţit de nenumărate ecouri. Sunetul pe care-l făceau din cînd în cînd picăturile de ploaie, ce se strecurau prin vreo crăpătură a acoperişului stricat, cădeau una după alta şi loveau lespezile pardoselii, m-a îndemnat să-mi întorc de mai multe ori privirea către locul de unde părea să ia naştere ; cînd îmi aruncam privirea într-acolo, mi-era greu să o aduc îndărăt, atît de mare este plăcerea pe care o resimte închipuirea noastră, cînd ne străduim a pătrunde cît de departe într-un labirint foarte întortocheat şi de-abia luminat, unde se află lucruri care ne îmbie curiozitatea, pentru simplul fapt că au căpătat un interes tainic, fiind nedesluşite şi îndoielnice. Ochii mi se obişnuiră cu bezna pe care încercau să o pătrundă şi,

[1] Manta cu vărgi întretăiate, purtată de muntenii scoţieni (n.t.).

fără să vreau, mintea mea ajunse mai plecată în descoperirile lor, decît în subtilitățile metafizice, pe care le înfățișa predicatorul.

Adeseori, tata mă certase pentru faptul că gîndurile îmi rătăceau în voie, datorită poate unei închipuiri lesne de stîrnit și de care el era străin ; pomenindu-mă acuma cu gîndurile ispitite să rătăcească în alte părți, îmi amintii de timpurile cînd mergeam dus de mînă la capela reverendului Shower, și de sfaturile stăruitoare pe care mi le dădea tata, de a-mi întrebuința bine timpul, pe care, o dată pierdut, nu-l mai poți regăsi. Deocamdată, imaginea născocită de gîndurile mele, în loc de a-mi țintui atenția, făcu să pierd și bruma de atenție care îmi mai rămăsese, deoarece îmi amintii tocmai de primejdia la care erau expuse afacerile sale în acea clipă. Încercai, în șoaptele cele mai surde cu putință, să rog pe Andrew să afle dacă vreunul din domnii făcînd parte din firma lui MacVittie & Co. era de față acolo, în mulțime. Andrew însă, copleșit de predica pe care o asculta cu toată atenția, a răspuns șoaptelor mele doar cu cîteva ghionturi puternice date cu cotul, în chip de îndemn la tăcere. După aceea, mi-am căznit ochii cu tot atîta zădărnicie, căutînd să văd, prin marea de capete, care toate își îndreptau privirile înspre amvon, dacă puteam descoperi chipul cumpătat și serios al lui Owen. Dar, printre largile pălării de castor ale cetățenilor din Glasgow și printre beretele și mai largi ale țăranilor de la șes, mai ales din Lanarkshire, nu putui desluși nimic care să semene cu peruca cuviincioasă și cu gulerul scrobit, sau cu rîndul de straie cafenii deschis, atît de cunoscut, aparținînd contabilului principal al casei Osbaldistone și Tresham. Îngrijorarea îmi ajunse atît de nestăvilită, încît depăși atît noutatea priveliștii din preajmă, care pînă atunci izbutise să o înfrîneze, dar mai ales simțul bunei-cuviințe. Îl trăsei voinicește de mînecă pe Andrew și-i arătai

dorința de a părăsi biserica, spre a-mi urma cercetările cum se va putea mai bine. Andrew, tot atît de încăpățînat în biserica subterană din Glasgow, ca și pe vîrful munților Cheviot, nu a catadicsit cîtva timp să-mi răspundă și numai după ce a văzut că altfel nu era chip să stau liniștit, a binevoit să-mi aducă la cunoștință că, o dată intrați în biserică, nu o puteam părăsi înainte de sfîrșitul slujbei, deoarece ușile fuseseră încuiate îndată după ce intrasem. După ce-mi șopti scurt și cu supărare acestea, Andrew își luă iarăși încrezuta-i înfățișare de critic înțelept și dădu toată atenția celor rostite de predicator.

Pe cînd încercam, de voie, de nevoie, să-mi adun gîndurile și să ascult predica, am fost din nou tulburat de o întîmplare neobișnuită. Glasul cuiva, aflat în spatele meu, îmi șopti limpede în ureche : „Te afli în primejdie în acest oraș". Mă întorsei, fără să vreau.

Vreo doi meșteșugari, asemănători cu oricare alții, stăteau parcă înlemniți lîngă mine și în spatele meu, hoinari care, ca și noi, intraseră prea tîrziu ca să găsească locuri. Dintr-o singură privire am înțeles, deși n-aș putea spune de ce, că nici unul din ei nu era acela care îmi vorbise. Chipurile lor păreau ațintite cu totul asupra predicatorului și nici unul din ei nu răspunse cu vreun tîlc privirii întrebătoare și îngrijorate cu care îi cercetasem. Stîlpul rotund și masiv, care se afla în apropiere, îndărătul nostru, se putea să-l fi ascuns pe tainicul meu sfătuitor în clipa în care vorbise ; dar de ce mă sfătuise în acest locaș, și asupra cărui fel de primejdie îmi îndrepta luarea-aminte, și de cine fusese șoptită înștiințarea — toate aceste întrebări îmi scăpau, făcîndu-mă să mă pierd în tot felul de presupuneri. Mi-am închipuit că înștiințarea se va repeta și de aceea mă hotărîi să stau cu privirea ațintită asupra preotului, astfel încît cel care îmi

șoptise să fie ispitit să-mi vorbească din nou, crezînd că nu-l auzisem de prima dată.

Planul îmi reuși. Nici cinci minute nu mă prefăcusem a fi atent la vorbele predicatorului, cînd același glas îmi șopti : „Ascultă ! Dar nu privi înapoi !" Nu-mi întorsei capul. „Te afli în primejdie în acest loc" — continuă glasul acela. „Și eu de asemenea. Întîlnește-mă deseară pe pod, precis la miezul nopții. Să rămîi acasă pînă la căderea nopții și ferește-te să fii văzut".

Cu acestea, vocea conteni, iar eu îmi întorsei degrabă capul, dar vorbitorul se strecurase în spatele stîlpului încă și mai repede, scăpînd privirilor mele. Voiam să-l văd dacă era cu putință și, strecurîndu-mă prin cercul cel mai dinafară al ascultătorilor, pășii și eu îndărătul stîlpului. Nu era însă nici țipenie de om acolo ; n-am putut zări decît o umbră, acoperită cu o manta, fără să pot deosebi dacă era un mintean de la șes sau un plaid de muntean, și umbra se strecură ca un strigoi prin pustietatea posomorîtă a bolților pe care le-am descris.

Fără să îmi dau seama ce fac, încercai să urmăresc umbra aceea misterioasă, care se furișa prin cimitirul boltit, ca și cum ar fi fost moroiul unuia din numeroșii morți, care se odihneau în această incintă. Aveam puțini sorți de a opri din drum pe un om atît de hotărît să nu îngăduie a i se vorbi, dar chiar și acești puțini sorți i-am pierdut datorită faptului că m-am împiedicat și am căzut după primii trei pași pe care i-am făcut în dosul stîlpului. Bezna, care mi-a pricinuit acest necaz, mi-a acoperit rușinea ; lucru pe care l-am socotit deosebit de norocos, pentru că predicatorul, cu acea autoritate neșovăitoare pe care și-o însușesc preoții scoțieni, pentru a menține ordinea printre credincioșii lor, își opri cuvîntarea, cerînd ca „cel în drept" să aresteze pe făptuitorul tulburării săvîrșite în sfîntul locaș. Cum zgomotul nu s-a mai reînnoit, paracliserul, sau cum îi mai ziceau, a chibzuit că nu este nevoie să fie prea vajnic în căutarea făptașului ;

astfel încît am izbutit, fără să mai fiu băgat în seamă, să-mi reiau locul ce-l avusesem de la început, lîngă Andrew. Slujba urmă și se sfîrși fără nici o altă întîmplare vrednică de a fi luată în seamă.

În timp ce mulțimea se împrăștia, prietenul meu Andrew îmi zise :

— Uite, colea este vrednicul domn MacVittie, cu doamna MacVittie, cu domnișoara Alison MacVittie și cu domnul Thomas MacFin, despre care se zice că se va căsători cu domnișoara Alison, dacă s-o pricepe dumnealui să-și mîie barca așa cum trebuie. Fata va avea o groază de bani, chiar dacă nu-i frumoasă din cale-afară.

Îmi îndreptai privirile înspre locul pe care mi-l arăta. Domnul MacVittie era un bărbat mai în vîrstă, înalt și slab, cu chipul aspru, cu sprîncene stufoase și cărunte, cu ochi de culoare deschisă și, după cum îmi închipuiam, cu un aer răutăcios, ceea ce mă făcu să nu-l am la inimă. Îmi amintii de înștiințarea pe care o primisem în biserică și șovăiam dacă să mă adresez sau nu acestei persoane, deși n-aș fi putut găsi vreun temei rațional ca să nu o sufăr sau să am vreo bănuială împotriva ei.

Încă mai șovăiam, cînd Andrew, care luă nehotărîrea mea drept sfială, mă îndemnă să o dau deoparte.

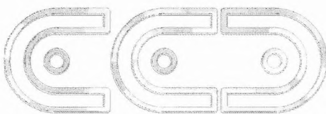
— Vorbește-i, vorbește-i, domnule Francis ; nu este încă staroste, deși se spune că va fi înnobilat anul viitor. Vorbește-i și să vezi că îți va răspunde cuviincios, cu toate că-i atît de bogat. Afară dacă vrei să-i ceri ceva parale, că se zice că foarte cu greu își deschide baierile pungii.

Îmi fulgeră pe dată prin minte că, dacă acest negustor era într-adevăr atît de zgîrcit și de acru, cum îl arăta Andrew, ar fi fost poate cuminte să nu mă fac cunoscut lui, fără a lua mai înainte unele măsuri de prevedere, deoarece nu puteam ști care erau și cum stăteau socotelile dintre tatăl meu și el. Acest gînd veni în favoarea tainicei în-

ştiinţări pe care o primisem, şi a silei ce mi-o făcuse chipul acestui om. În loc de a mă adresa lui de-a dreptul, cum avusesem de gînd să procedez, m-am mulţumit să-l rog pe Andrew să se intereseze la casa domnului MacVittie de adresa domnului Owen, un gentleman englez ; îi poruncii să nu pomenească persoana de la care a primit această însărcinare, dar să-mi aducă răspunsul la micul han unde locuiam. Andrew îmi făgădui să facă întocmai. Mai pomeni ceva cu privire la îndatorirea pe care o aveam de a lua parte şi la slujba de seară ; apoi adăugă, zeflemisindu-mă, cum avea el obiceiul :

— Cu adevărat, dacă sînt oameni care au mîncărime la picioare şi ţin să se dea de-a berbeleaca printre lespezile de mormînt, de parcă ar vrea să învieze chiar pe morţi cu zarva lor, ar fi mai nimerită pentru ei o biserică în colţ de vatră.

Scanare și prelucrare digitală

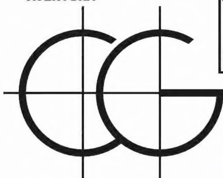

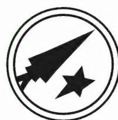
de

Anonim

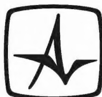

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

